

תולדות כפר מנחם

חלק רביעי

עשור רביעי

עורך: מתתיהו (מתס) שור

תוכן העניינים

5	ח ל ק ר ב י ע י - עשור רביעי - שנים 1962-1971.....
	פרק ראשון: שנת 1962, תליית אייכמן, אהרונצ'יק כהן, המשק במיתון, פיחות, פתיחת מכון החליבה, הנצחת ילדי
5	רימון, חגיגות החתונות, העבודה השכירה, דור ההמשך, אימוץ "להב", בעיות המשחטה.....
	פרק שני: המשך "השלטון הצבאי" במדינה, התפטרות איסר הראל, התפטרות בן גוריון, התגברות החרדים, רבין
	נתמנה לרמטכ"ל, "הפרשה" בקיבוץ - בירורים רעיוניים, אליפות הארץ בכדור-יד לבנותינו, שאלת ההנקה, פגישת
24	וילנה-גרודנה, המקררים ומכתבו של שלמה רוזן, "הסחיבות" של איילה, היחס לשואה, בית הקברות.....
	פרק שלישי: נחנך המוביל הארצי, הוקם אש"פ בהנהגתו של יאסר ערפאת, בן גוריון עזב את מפא"י ומקים את
	רפ"י עם דיין ופרס, מלחמת וייטנאם, המצאות למשחטה, שיחה רעיונית פעם והיום, שבחי הקיבוץ, על המתנדבים,
41	כנס מובילי אניות המעפילים, דאגה בלב לעתיד הקיבוץ, חגיגות חצי היובל, הקן הקיבוצי.....
	פרק רביעי: יחסים רשמיים עם גרמניה, צ'רצ'יל נפטר, אלי כהן נתלה בסוריה, מפלה לרפ"י ולבן גוריון, תקציב
	אישי, ש.ש.ש., אימוץ קיבוצים צעירים, מפעל הספר, תערוכת חצי היובל, עישוב הכותנה בעבודה עצמית, יום
64	הילד.....
	פרק חמישי: אייבי נתן טס למצרים, הכור האטומי, משכן הכנסת, לבון, פועלי נמל אשדוד, החוג לספרות, התגייסות
86	המוסד, שנה טובה.....
	פרק שישי: מלחמת ששת הימים, אילן וגדי נופלים בשבי, 2 האחים בן-חורין, עמרם ויוחנן, נפלו בקרב, האבל של
95	המשפחה והקיבוץ, קבלת שבת, יחסי שכנות עם אל-עזי, חשבון נפש, מפעל ההנצחה, זרם המתנדבים.....
	פרק שביעי: הצוללת "דקר" נעלמה בים, קרבות עם ירדן, הקרב בכראמה, שחרור אסירי "הפרשה" מכלא מצרים
	בחילופי שבויים, הוקמה מפלגת העבודה - מפא"י, רפ"י ואחדות העבודה, לכידת אייכמן, גדי ואילן שוחררו
106	מהשבי, פלישת הסובייטים לצ'כוסלובקיה, מתיחות גדולה בגבולות, ויכוח על הנוהג ביום-הכיפורים.....
	פרק שמיני: אשכול נפטר, מלחמת ההתשה בתעלת סואץ, גולדה מאיר ראש הממשלה, האדם נחת על הירח,
128	קטיושות בקריית שמונה, אסד השתלט על סוריה, קרב אוזירי מעל שמי סוריה, עזיבות ובירורים רבים בקיבוץ.....

- פרק תשיעי: פיגוע מחבלים בילדי אביבים, מלחמת "אין ברירה", אבן פינה למרפאה, דני גולדברג נהרג בתאונת דרכים, "שית כפר מנחם", תמריצים ופרמיות, שילוב צעירים בקיבוץ, לינה משפחתית, העזיבה "הפנימית", סיכום החוגים בקיבוץ 136
- פרק עשירי: המאבק למען יהודי ברית המועצות, התפרעות הפנתרים השחורים, טרור בעזה, שידורי הטלוויזיה, נחיתה על הירח, פטירתם של אנייה ואברהמק'ה, על בדידות, השוואה מספרית עם קיבוצים אחרים, תגובה חריפה למאמריו של יאיר קוטלר נגד התנועה הקיבוצית, יחסנו למסורת וליום-הכיפורים, היתרון היחסי שלנו בענייני עבודה, פעולה תרבותית ענפה 161

ח ל ק ר ב י ע י - עשור רביעי - שנים 1971-

1962

פרק ראשון: שנת 1962, תליית אייכמן, אהרונצ'יק כהן, המשק במיתון, פיחות, פתיחת מכון החליבה, הנצחת ילדי רימון, חגיגות החתונות, העבודה השכירה, דור ההמשך, אימוץ "להב", בעיות המשחטה

1962

במדינה

הכלכלה הישראלית עדיין בראשית צמיחתה. המשק נמצא במיתון. אשכול, שר האוצר, מבצע פיחות הלירה ביחס לדולר מ1.80- ל3-. הדבר מעורר תגובות חריפות בציבור. האינפלציה עולה. הבנקים מגדילים העמלות והריבית. המשכנתאות מתייקרות. בארץ מתקיימות הפגנות נגד המדיניות הכלכלית של האוצר. אשכול מסביר, שבלי אמצעים מכאיבים לציבור לא נקבל שום עזרה מהאיחוד האירופי.

המצב הביטחוני מתוח, כבכל השנים לאחר הקמת המדינה. בולטת פשיטת צה"ל בנוקייב שבצפון בקרב קשה עם הסורים. אך בניינה של המדינה בקצב מזורז לא נפסק לרגע. הוקמה עיר חדשה בנגב, והיא ערד, שבהמשך תפתח לעיר יפה גדלה והולכת, עם אקלים מיוחד במינו.

בין יתר האירועים באותה שנה, יש לציין תלייתו של אייכמן, פושע המלחמה הנאצי, גדול הרוצחים והמשמידים של עמנו. נפתח יריד המזרח בהשתתפות ארצות רבות מהחוף. יוסלה שומכר, שנחטף ע"י סבו, מנימוקים דתיים קנאים והוברח לחו"ל, התגלה ע"י כוחות הביטחון והוחזר לארץ. המרגל היהודי סובלן גורש מהארץ והתאבד. חונך כביש סדום-עין גדי בהשתתפותו של יגאל אלון כנציג הממשלה.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

4.3.62: פתיחת מכון החליבה.

מעלוני קיבוץ

בשני העלונים הראשונים של 1962, מ-5.1.62- וכן מ-12.1.62- אנו קוראים על שחרור רפאל ובת שבע לפעילות בתנועה, על החלטת המזכירות, שהמרתפים בשיכון הותיקים א', שאלישע ואברהם'ל הקימו, חייבים לשרת את כל הדיירים, והמרתפים בשיכון ד' ישמשו לתצוגות המוזיאון הארכיאולוגי שלנו, על שיחת קיבוץ שדנה בספריית המוסד ובעיקר המשכו של ויכוח על השיתוף בין הילדים, וכמובן בראש וראשונה בעיית האופניים. התקבל מכתב מדינה וישראל, שליחנו בקנדה, על עבודתם בתנועה. דני גולדברג כותב מאמר בעניין שיתוף ילדינו בחגים של הקיבוץ וטוען שאנו מעמיסים עול כבד מדי על חובת ההופעות של כל הכיתות בכל החגים. לדעתו, מספיק לשתף כל פעם רק כיתה אחת, ולצמצם השתתפותם בשלושה חגים: חנוכה, ראש השנה ופסח.

ועדת החיילים מפרסמת מכתבה על הנעשה בקיבוץ ובחטיבה הצעירה. המזכירות מפרסמת החלטתה, שמסיבות בענפים אין להחליף בנסיעות להצגות. המערכת, בדף מיוחד, מצטרפת לזעקת התנועה: שאהרונצ'יק כהן אינו אשם, והוא נשפט לפי חוק מנדטורי לא סביר, שאין על התביעה להוכיח אשמתו, כי אם על הנאשם להוכיח חפותו. ואמנם, כעבור זמן הכנסת שינתה החוק, ואהרונצ'יק שוחרר. זה לא הפריע לכוחות הימין לרדוף אותו ולהדביק לו השם "מרגל".

על דפי שני עלונים מתפרסם מאמרו הארוך של וולוול (ז. פינקוס) בנושא "העקרונות". המאמר הוא, בלי ספק, פרי מחשבתו של המחבר על הנושאים והוויכוחים הרבים שהתנהלו בקיבוץ בנושאים העקרוניים של חיינו, כגון שיתוף, נשיאה בעול תפקידי הקיבוץ, אפילו עצם רעיון הקיבוץ במציאות שסביבנו. זאב פ. רואה בעקרונות מזיגה בין צרכי החברה וצרכי הפרט. היות והזמנים משתנים, גם הצרכים משתנים, וצריך מאמץ מתמיד להתאים בין הצרכים השונים. הוא קורא לזה "התאנשות העקרונות". הוא קורא להתעלותו של האדם. חיינו בנויים על חופש ללא כפייה, והיות החבר בקיבוץ היא וולונטרית ואין איש כופה עליו לחיות בו באם אינו רוצה בכך.

בעלון 26.1.62-, המערכת מתארת את הטכס היפה של ט"ו בשבט. וכך היא כותבת: "...מאז יום עלייתנו על הקרקע, הננו מקיימים את מצוות הנטיעה בט"ו בשבט. גם השנה יצאנו כל הקיבוץ, על ילדיו ובני הנוער, לקיים מצוות הנטיעה בחורשה שהתחלנו לנטוע אשתקד, על הגבעה הדרומית לשיכון ג'. הטכס היה מרשים ומלווה בריקוד וזמר של חברת הילדים. אחרי הטכס ערכנו טיול מהנה בסביבה הקרובה. היה זה מחזה מרהיב לראות את השיירה הארוכה של הרכב למינהו משתרכת לרגלי הגבעות המיוערות. ואמנם נהנינו מהנוף היפה שצמח בסביבתנו בשנים האחרונות".

באותו עלון מסופר על המלגה שקיבלו שני אמנים מצטיינים מהקיבוץ הארצי, משה סעידי שלנו ואסתר פרידברג. הטכס לחלוקת המלגות התקיים בקיבוץ מסילות. מטעם קיבוצנו בירכה נירה שויאר. בין היתר, היא בירכה את משה על כך שהוא תמיד נענה לעזור לנו - התרבות בהכנת החגים של הקיבוץ, בקישוטים, ציורים ודקורציות, ונעים לעבוד אתו. אך באותה הזדמנות היא הרחיבה על הנושא, שהתחיל להיות אקטואלי מאד בתנועה: האמן והקיבוץ. הוקם גם ארגון אמני הקבה"א, ובקיבוצים רבים התנהלו ויכוחים על מקומו של האמן בקיבוץ ותרומתו להוויה התרבותית שלו, אך גם חובתו של הקיבוץ לאפשר לאמן לבטא עצמו ולפתח יצירותיו וכשרונותיו, בהתאם ליכולתו וסיפוקו האישי, דבר המחייב את הקיבוץ להגיש לו עזרה בהקצאת ימי עבודה רק לאמנותו וכן כל עזרה אחרת. נירה, בברכתה, התייחסה לנושא הזה ואמרה, שבאם ברצוננו להעלות רמת חיינו התרבותיים ומשמעותם, עלינו בהחלט ליצור אווירה שהאמן ירגיש בביתו חופשי ומרוצה, ולמצוא הדרך בין צרכי הקיבוץ וצרכי האמן.

רחל דרום מספרת על מסיבה יפה בבית-הספר, מוקדשת לספרים... וכך היא מסיימת: "...אם מדובר ב'נחת' וב'חן' הייתה פה מנה כפולה ומכופלת. אך מעל כל אלה, נהנינו מהקשר החי שהתגלה בין הילדים לעולם הספר...". פנחס החצרן, בשם המימרה הידועה "הסגנון הוא האדם" דואג לשיפור מראה המחנה. מתלונן נגד כל מיני בעלי ענפים ותפקידים הזורקים פסולת לכל מקום ולא אכפת להם תוצאות מעשיהם. החצרן דואג גם לנוי, והגבעה שלנו, תוך מאמצים עצומים של החצרן ועוזריו, כל פעם נראית יפה יותר, ופנחס קורא לכל החברים לא לשקוע ב"משקזם", כי אם לדאוג ליופי המקום, לניקיונו ולשיפורו, שיעלה הרגשתם הטובה של כל החברים.

חונקה מסר אינפורמציה על מצב המטע ועל החלטת המזכירות לנטוע עוד 200 ד' פרדס ויחד להגיע ל-500 ד'.

נתקבלה הצעת המזכירות לשלוח ל-3 חודשים את גדעון סרט למחנות הקיץ באירופה, במסגרת חילופי נוער בינלאומיים.

רפאל וצילה יצאו לפעילות במפלגה.

במוסד נגמר הדיון בענייני השיתוף ונמצא גם הפתרון "אופניים לכולם".

יואל דרום קורא את ילדי המוסד וחברי הקיבוץ ליחס נאה בקליטת חברים חדשים. אין להסתפק רק בחיוב הקליטה, אלא כל אחד באופן אישי צריך לתת חלקו - "תזמין לחדר, תשוחח עמו, תתעניין בגורלו, תגיש לו עזרה בשעת הצורך. רק ככה הקליטה תצליח...".

אברהמק'ה חזר מסיור נרחב בכמה ארצות ("בחצי כדור הארץ", כדברי המערכת), וסייר במכוני תערוכות משוכללים, כהכשרה ולימוד להקמת מכון התערוכות השני בארץ, והראשון באזורנו, שייקרא "מתמור", ואברהמק'ה יעמוד בראשו.

בעלון מיום 12.2.62 מתפרסם שירו של אורי אסף "צללים".

מהחלטות המזכירות: ...בין היתר, פגישה עם ועדת חברים בדיון ריהוט לחדרי החברים, וכן על חלוקה חודשית, כסף פנימי, שיכון וטיפול בחוזרי צבא. סוכם להנהיג שיטה חדשה של חלוקה חודשית, כדי לתת לחברים אפשרות של בחירה חופשית יותר. כל חבר יקבל מספר נקודות בחודש ולפי זה יוכל לבחור לו את המצרך לפי רצונו. כל חבר יקבל 2 נקודות, כל ילד חצי נקודה. והנה המבחר: 1 ק"ג סוכר - נקודה אחת, 100 גרם קפה - נקודה אחת, קקאו - כנ"ל, חבילה סוכריות - נקודה אחת, חפיסת שוקולד גדולה - כנ"ל, נס קפה - 3 נקודות. החלוקה הזאת מוגבלת אך ורק למצרכים הנ"ל.

המזכירות מודיעה שאין רשות לשום חבר להעביר ריהוט ישן למישהו ללא הסכמת ו. חברים. כל הריהוט הוא רכושו של הקיבוץ.

במשק - נמסר ע"י חונקה:

ברפת: סככת הפרות החדשה ומכון החליבה מוכנים כבר לתפקידם.

בדיר. ההמלטות נגמרות והולכות. עד כה המליטו כ-300 כבשים. חולבים יום-יום מעל 300 ל' חלב, והתנובה בעלייה מתמדת...

בפלחה. ריססנו את כל שטחי הדגן, כ-4,000 ד', נגד עשבי בר. ההוצאה יקרה, אך כדאית...

במשחטה ובלול. השבוע הפעלנו במשחטה מכונה חדשה למריטה, ובלול אבוס אוטומטי. שתי המכונות הבאנו מאנגליה.

במדגרה החדשה הוצאנו זו הפעם הראשונה 27,500 אפרוחים בבת אחת. מהראשון לפברואר הופעל התכנון והפיקוח על ענף הלול. המועצה קבעה מחיר של 1.20 ל"י לק"ג עוף חי בתוספת של 20-25 אג' לכל עוף מתוכנן. כל מגדל שישווק עופות מחוץ לתכנון לא ייהנה מהתוספת של הסובסידיה.

בועדת המשק נגמר הדיון על תוכנית ההשקעות שתובא להכרעת הקיבוץ.

תערוכת ציורים של אביגדור ברחובות. השתתפו כ-40 חברי קיבוץ וכמספר דומה מפועלי רחובות. רכז התרבות של המועצה פתח את התערוכה והדסה מילר ברכה בשם הקיבוץ. דוד עמיר מוסר רשמים מהתערוכה שהייתה מוצלחת, והדסה, בברכתה, סוקרת מפעלו של אביגדור, כחבר קיבוץ, פלמ"חניק, איש הומור ומוכן תמיד לתת שכם לכל מפעלי התרבות של הקיבוץ.

בנוי. קלאוס מסביר במאמרו למה יש לדלל חורשת העצים וכריתתם.

דני כותב דף לחיילים.

מזכירות הח"צ מספרת מהנעשה בח"צ ומברכת את המשתחררים מהצבא והמתגייסים החדשים.

בעלון 101 מיום 2.3.62 מדווח על הדיונים וההחלטות במזכירות בעניין אופן הנצחה של ילדי "רימון" שנהרגו בתאונה המחרידה. הוחלט למסור את התכנון לאיש מקצוע מבחוץ וכן להוציא חוברת במלאת שנה לאסון. מערכת העלון והמזכירות מברכים את דוד קרון לשובו הביתה לאחר היעדרות ממושכת בשירות מוצלח למען ביטחון המדינה.

בישיבת ו. המשק נמסרה אינפורמציה על התוכנית הכלכלית החדשה של הממשלה, הפיחות הגדול, אשר פגעה קשות בחקלאות. בין לילה גדל החוב שלנו בממדים גדולים ואתו הריבית. מחירי התוצרת שלנו לא עלו, לעומתם

הוצאות הייצור התייקרו באופן מבהיל. רק הכלים החקלאיים שהזמנו אותם מחו"ל לקראת העונה עלו כבר ב-40%30. באם לא יחול שינוי במדיניות הממשלה, רווחיות כל הענפים החקלאיים תעמוד בסימן שאלה.

במסיבה נאה נפרדנו מאנשי "יכין" שעזרו בהקמת הפרדס החדש.

אביגדור מספר על פגישתו עם הצייר הגדול מרק שאגאל, שתערוכתו הייתה סמוכה לתערוכת אביגדור. הציבור ברחובות גילה התלהבות וחמימות כלפי הצייר המפורסם, והוא היה נרגש מאד. אביגדור קיים שיחה אתו וכן הראה לו את תערוכתו, ומרק שאגאל העיר כמה הערות, ואיחל לאביגדור שיהיה נאמן לעצמו והעיקר שיהיה מאושר במשפחתו. במסיבה אצל וירה וייצמן, התרגש מאד בשומעו מאביגדור שהוא רועה צאן, ואמר לאשתו בידיש "אפאסטוך און א קינסטלער" (רועה צאן ואמן). אגב, המבקר האמנותי של "דבר" ראה את עבודות אביגדור והזמין אותו לקיים את תערוכתו בתל אביב.

משה ישראל מפרסם בעלון זה מאמר גדול בענייני אמנות, האמן והקיבוץ ועל אמנותו של משה סעיד.

וולוול בעקבות ההצגה ב"האוהל", אלימלך האינסטלטור הקטן, מעלה הרהורים המשתרעים על שני עמודים בעניין דרכי הסוציאליזם והדיקטטורה בארצות שונות, ומגיע בהרהוריו לחיי הקיבוץ ובו הוא מעלה את הצורך לדאוג לחבר בטרם החבר יתחיל לדאוג לעצמו.

עלון מס' 102 מיום 10.4.62 מוקדש ליום העצמאות הי"ד וזיכרונות חברים ממלחמת העצמאות ויום הכרזת המדינה. משתתפים צבי כ., ישראל גרמן, מאיר א., הדסה, ברצ'יק, דוד קרון וחיים ג. כמו כן מובאים אירועים שונים מאותה תקופה, כגון ההתקפה על מכונית המשא שלנו. כפר מנחם, הודות לדוד קרון, נהפך למרכז של רכישת נשק. על הבולטינים היומיים בזמן הקרבות בשם "משמר כפר מנחם", סקירות מעניינות מאת משה לביא מהחיים במשלטים של הפלוגה ששלחנו לחזית נגבה. על הפינוי, הילדים בהדר, וכן העתק עלון הדר.

בעלון 103 מיום 25.5.62 בכותרת "עת דודים" מתפרסמות 4 חתונות שהתקיימו בערב אחד: נורית ונחום, רינה וצבי, צפורה ואמנון, וניבה עם נעים. המערכת מברכת את כל הזוגות. החתונות היו לפי הדגם והמסורת הקיבוצית,

מאיר יערי

כולה חילונית, חתימות בספר הנישואין של הקיבוץ והופעות תרבותיות שונות, ברכת המזכיר, ובסוף, כמובן, "השרל'ה" המסורתית של ההורים.

בהזדמנות של 4 החתונות המפוארות הללו, מעלה יואל דרום מהמערכת, הרהורים מ"הזמנים הקודמים". והוא כותב: "כשהגרוש היה גרוש ובגרוש היה חור, ולחזור בלבד היה ערך גדול יותר משיש היום ללירה ישראלית שלמה, אז היו פני הדברים אחרים. אז היו חבר'ה, והיה הווי, והיו חתונות, כן חתונות! אמנם בלי טרסק, בלי טבעת זהב, ובלי מאות האורחים, סממנים שבלעדיהם לא תתכן כיום חתונה קיבוצית, ואף על פי כן, לבביות יותר, אישיות יותר, ונחרטות יותר בזיכרון...". החלטנו להציץ מבעד לאותו חור שבגרוש מאותם הימים, והנה מה ששמענו:

פרדקה: "בזמננו היו מתחתנים בדרך פשוטה ביותר. בלי גינוני טכס, בלי הרבה רעש. הודעה לוועדת חברים על הצורך בחדר משפחה הייתה מתפרשת רק בצורה זו: 'החבר'ה' החליטו להתחתן. כל הודעה כזאת נתקבלה ע"י ועדת חברים ברגשות מעורבים. כמובן בשמחה ובמזל טוב, אך לעתים קרובות כאילו הוריד לה מישהו פטיש על הראש. והסיבה פשוטה, לא היו חדרים! כשהודענו על החלטותינו קיבלנו בקושי רב וובל לחודש ימים ובו בילינו את ירח הדבש. בחדר זה עשו לנו הגרודנאים מסיבה. הביאו עוגה וניגנו בפטיפון. מי הכין את העוגה אינני זוכרת. על כל פנים זכור לי שהייתה כזאת. אחרי החודש הזה עברנו לגור באוהל. בימים ההם, ימי הדר, היה האוהל משול לארמון. לרב, כמובן, לא הלכנו. רק לפני הולדת הילד הראשון נרשמנו אצלו. וגם זה לא תמיד".

מוטי: "האמת היא, שעם פרדקה לא התחנתני, כי לא יכלה כבר ללכת לרב. התחנתני עם אחותה. הלכנו לרב של רמתים ובעזרת מניין עדים ביקשנו לגמור הטכס מה שיותר מהר. פתאום ניגש אלי אחד העדים מהדר, שהכיר אותנו טוב, שהרגיש ב'שינויים', וויזון שמו, ואמר לי: 'מוטי, אני איש אדוק ואסור לי להעיד עדות שקר'. אמרתי לו: 'שמע וויזון, אל תעשה בעיות, לא תעיד, אני נכנס לצרה. את העברה אני לוקח על עצמי' והוא הסכים. בזמן הטכס הרבנית סקרה את רחל, אם אינה נמצאת 'במצב', היינו האם היא בתולה. במקרים כאלה הייתה הרבנית נוהגת להגיש כסא לכלה, שיעמוד לה כוחה עד סוף החופה והקידושין".

נחמ'צה: "חתונה אצל הרב, חס וחלילה! חבר קיבוץ שהתחתן אצל הרב העלה על עצמו בזיון גדול. אבל מה? לחיים היו הורים בארץ ומפני צער הורים החלטנו בכל זאת ללכת לרב. עשינו זה בשקט, בלי להודיע לקרובים ולידידים, והעיקר ללא ידיעת חברי הקיבוץ. אבל אין לך דבר שאינו מתגלה. לקרובים של חיים נודע על החתונה, הם נעלבו שלא הוזמנו, ומכיוון שידעו את הסיבה, החליטו ל'סדר' אותנו. כעבור ימים מספר הופיעה בעיתון ברכת נישואין לחיים בלכר ובחירת לבו (את שמי לא ידעו), חתומה ע"י 20 בני משפחה בתוספת 20, אם לא למעלה מזה, שכנים, מכרים וסתם ירושלמים, מתוך כוונה ברורה להבליט ההודעה, לנפח אותה, לעקוץ אותנו, דווקא במקום הרגיש, שביקשנו להשקיט ולהמעית. נו, מה שהיה, לאחר מכן, אל תשאלו. העיתון 'נתגלה' ע"י חברי הקיבוץ. מיד נמצא מישהו, שצלצל בפעמון הקיבוץ והזעיק אליו את החברים בצעקה: 'חיים בלכר ובחירת לבו התחתנו'. כולם התאספו ואחד החברים תלה את העיתון על הקיר. איימתי עליהם שאתגנב והוריד אותו, ואז מישהו התחכם ותלה אותו גבוה יותר קרוב לתקרה. אותו יום הייתה שמחת החתונה ממני והלאה".

המסיבה הראשונה בקיבוץ

זליג הלבני: "כשנכנסנו לחדר משפחה, באו אלינו ישקה (מרכז הפלחה אז) ונחה מהמטבח והודיעו לנו שאנחנו מוזמנים למסיבה. איזו מסיבה? למי? למה? לא ידענו. כשהגענו למקום, התברר לנו כי עובדי הפלחה והמטבח ארגנו לכבודנו מסיבת כלולות. אני עבדתי אז בפלחה ודינה הייתה מחסנאית מטבח. הייתה זאת מסיבת החתונה הראשונה בקיבוץ". דינה מוסיפה: "אחר כך הצטרפו חברי קיבוץ נוספים למסיבה, בצורה ספונטנית, וזאת הייתה מסיבה...".

ישראל גרמן: "אל הרב של אבן יהודה הלכנו בגלל סבא וסבתא. היות ולא רצינו לעשות מזה עניין גדול, הזמנו רק 7-8 קרובי משפחה. אחי ואחיה של נחה, למשל, לא היו. הבאנו עדים וביקשנו להיפטר מ'העסק' מוקדם ככל האפשר. הטכס נגמר, כשלפתע תפסה הרבנית, שבין העדים נמצא קרוב משפחה. היא סיפרה לרב, והוא הזמין אותנו לחדר אחר, קנו מנחה את הטבעת תמורת שילינג (אגב הטבעת הייתה של הדודה), וביטל את החתונה. אחרי ש'התגרשנו' מצאנו עד אחר ונאלצנו להתחתן מחדש". נחה: "בערב נערכה לכבודנו מסיבה משפחתית נעימה מאד, ולמחרת חזרנו לעבוד".

ובכן זיכרונות מהעבר. אבל בשנת 1962 המערכת עשתה מעין משאל בזק בין חברי הדור השני שכבר התחתנו וגם כאלה שטרם התחתנו והדעות היו שונות מאד. הפרדה בין מסיבה אינטימית של הקיבוץ לבין הזמנת אורחים מהחוץ, מסיבה משותפת עם הופעות תרבותיות, עם "טרסק" או בלי "טרסק", והיו גם דעות שונות לגמרי, כמו במקום חתונה לאפשר לזוג הצעיר "חודש דבש" קצר בחו"ל.

בסוף, המערכת מפרסמת מאמר ארוך, מפי וולוול, דעתו והשקפתו בעניין החתונות, והוא מסיים דעתו במסקנות הבאות: "א. לדעתי רצוי קצת לעצור בעד בולמוס הנסיעות לחו"ל. ב. החתונה של זוגות שגילם הולך ונעשה צעיר יותר, רצויה מכל הבחינות. הטכס והמעמד הציבורי בפניו עומדים הצעירים אין לו תחליף. ג. יש לטפח מסורת של טכס הכלולות. אין קבע ללא מסורת, וזאת תצמח במשך השנים. ד. החברה כולה חייבת להיות שותפה בשמחת הפרט, כי ביסודו הקמת בית בקיבוץ, זהו מבצע חברתי ראשוני במעלה. ולבסוף, נבנה את חיינו על אדני המסורת וקבע, ולא על חול החולף עם הרוח".

בכל עלון ועלון, כמעט, ישנו מדור "מפי הטף", "חוכמות" נחמדות מפי הילדים שהמטפלות או ההורים שמעו. גם הפעם היו "חוכמות" כאלו, בנושא... החתונות.

במזכירות דנים על המצב הכספי הקשה. לפי בקשת התנועה קובעים בן אדם שיאסוף כל פרט ופרט מניצולי השואה ויהיה אחראי בקיבוץ לנושא השואה. הוקמה קרן לנסיעות החברים לחו"ל לפי תור שיקבע ע"י ו. חברים. הוחלט לשלוח חבר לקורס של רכזי משק.

בסיוור משקי, הנקרא "פנקס אינפורמטיבי", אנו קוראים מהנעשה בכל ענף וענף. יש לציין את הכותנה, שנהפכה לענף מכניס מאד. את הדילול ביצעו השנה ילדי המוסד. במפעל המתכת, בימים אלה, נצא לשוק עם מצוף לשקתות בלול. רשמנו מוצר זה כפטנט שלנו והוא מופיע בשוק בשם: מצוף "אומגה" - כפר מנחם. 17 טון עוף קפוא יצאו מהלול ב-22.5 - לגרמניה.

בעלון זה מתפרסם ראיון ממושך עם פייטל על בעיות הלול, המשבר בו נקלע הענף בארץ, על התוכנית הכלכלית החדשה של הממשלה ועל פניותינו הרבות לדיין, שר החקלאות, ואשכול, שר האוצר, בעניין התוכנית שפייטל הציע להפנות חלק רציני של עודפי הלול לחו"ל.

יעקב סלע, מרכז ענף המטעים ובעיקר הפרדס, סוקר בהרחבה מצב הענף וההתלבטויות שליוו אותו מראשיתו.

בסוף העלון נמסרת סקירה מחיילינו ומקום שירותם.

בעיית העבודה השכירה לא עוזבת אותנו כל הזמן. גם בשנים קודמות היא העסיקה את הקיבוץ לא במעט, אך העמדה העקרונית של התנועה נגד עבודה שכירה הייתה מקובלת בקיבוץ בדרך כלל. נאבקנו נגד כל מיני חריגים וחיפשנו פתרונות בפלוגות עבודה שהתנועה שלחה אלינו. אך עם הקמת לול פק והקמת המשחטה, הגדלת הפרדס, גידול בענפים, התפשטה העבודה השכירה בממדים גדולים. נחלשה גם ההשקפה העקרונית נגד עבודה שכירה אצל לא מעט חברים. הוויכוח התלהט ונוצרו גם כאילו "מחנות". הוויכוח נמשך בשנות השישים והשבעים, עד שהחכרנו את המשחטה, וחברינו (ביניהם חברות ותיקות) חדלו לעבוד במשחטה שחדלה להיות ענף בקיבוץ. ועד לימינו אלה, שהעבודה השכירה התפשטה כמעט בכל הענפים והנהלה המשקית וכן לא מעט חברים חדלו לראות בעבודה שכירה בעיה עקרונית, כי אם רק כלכלית. בשנת 1998 שילמנו לשכירים כשלושה וחצי מיליון שקל, והיא נהפכה למעמסה כלכלית כבדה מאד ומחפשים דרכים כיצד לצמצמה.

אך נחזור לעלון מס' 104 מיום 8.6.62, שברובו היה מוקדש לאותו ויכוח. כתבו בו מספר חברים רב, וכן המערכת ראינה בנושא זה גם חברים צעירים, שברובם תמכו בעבודה שכירה והתנגדו לצמצום המשק. אברהם מ'ל, מהמתנגדים החריפים לעבודה שכירה, הוא זה אשר הציע לצמצם את המשק ולעבד תוכנית עבודה ותוכנית משק

שתהיינה מבוססות רק על עבודה עצמית. פייטל, מהפעילים המרכזיים בענייני הלול והמשחטה, שהשקיע בענף זה הרבה מכוחו, מחשבתו, ויוזמתו, יוצא חוצץ נגד חלוקת החברים ל"נאמנים" ו"לא נאמנים", רואה את הפתרון בהעברת המשחטה למפעל אזורי, כדוגמת קיבוצים אחרים שהקימו מפעלים אזוריים לשחיטת העופות במסגרת המועצות האזוריות. חיים בלכר ועוד מספר חברים רואים בנושא זה חוסר כנות והונאה עצמית, ושואלים: 'למה אסור להעסיק שכירים במשחטה שלנו ומותר להעסיק אותם שכירים כמה קילומטר מאתנו במסגרת המשחטה האזורית?'. המתנגדים מציינים את ההבדל בבעלות והשוני, כשהקיבוץ עומד מול הפועלים השכירים והוא נהפך למעסיק ומנצל מול שכיר, על כל המשמעויות הנובעות מכך, לבין בעלות ציבורית כללית אזורית או ארצית, כמו תנובה, המעבדת גם היא מוצר שלנו, חלב, והקיבוץ הבודד לא מעורב בו, ואיש לא יגיד שעל סמך כך, מותר להעסיק שכירים ברפת. חונקה מוסר שטרם נגמר המו"מ עם המועצה האזורית על קניית המשחטה שלנו. לאחר צמצומים, עובדים כעת במשחטה 7-8 שכירים. ישנה גם עבודה שכירה סמויה, כגון עבודות במשקנו ע"י המועצה האזורית במסגרת "צה". כמו כן יש לראות עבודת הנוער הערבי החלוצי כעבודה שכירה, לאחר שגם התנועה שינתה דעתה בנושא זה. באותו עניין מתפרסם גם מאמר גדול של מתתיהו המנסה להתמודד עם כל הטענות שהושמעו מפי החברים כדי להצדיק עבודה שכירה. מנסה גם לנמק כיצד ומי קובע הגבול בין "המותר" וה"אסור". מתווכח עם פייטל בעניין ה"מחנות", קורא לליכוד הקיבוץ, למרות הוויכוחים, סביב סיכומי התנועה ומסיים במימרה "שבאם לא נחסל את העבודה השכירה, היא תחסל אותנו".

קבוצת "דרור" מוסרת רשמים נלהבים משהותה בגבעת חביבה, במסגרת סמינר גומרי י"ב.

במדור "סיוור משקי" נמסר על מצב קשה בפלחה, בגלל הבצורת ומאותה סיבה בעוד כמה ענפים. במטע עובדים על יישור השטח לנטיעת עוד 200 ד' לפרדס.

ברפת. העדר בסוף מאי מונה 93 חולבות, 88 עגלות, 31 עגלים לבשר - 212 ראש.

מפי הטף. הילדים אומרים: חג הביכורים נהפך לחג הביקורים ההמוניים.

שונות. חברים מבקשים לחדש הנהג של מסירת דו"ח מהענפים בשיחת קיבוץ.

המטבח תובע לבוא לארוחות בחדר האוכל בלבוש מלא ולא בגופיות.

עלון הקיבוץ מס' 105 מ-22.6.62 מוקדש בעיקרו לבעיית "דור ההמשך". יוסי מסער פותח מטעם המערכת בשאלה האם קם אצלנו באמת "דור המשך" או פשוט "דור צעיר"? וההבדל הוא גדול. חברים רבים משתתפים בתשובה לשאלה זו. דבורה'ה מעלה בעיית העבודה, שהדור הצעיר מתחמק מעבודה פיזית קשה, פרט לעבודה על טרקטור, ומחפש עבודות "אינטליגנטיות", ורואה את הכישלון בחינוך. חונקה מתאונן שהצעירים אינם משתלבים בקלות וברצון בנשיאה בעול הקיבוץ. גם בשאלות חברה רבה האדישות. טוען שהקיבוץ חייב היה להעמיד לרשות הח"צ חבר מבוגר שידריך אותה. דינה ו. לא רואה שיש לנו דור המשך, וצעירינו לא מוכנים לשנות משהו, גם דברים שלא מוצאים חן בעיניהם. בוויכוח הזה משתתפים עוד יורם, פרדקה, הדסה ושלמה ס.

בעלון זה במדור "לפני 25 שנה" מתפרסמים מספרים על הכנסות יום עבודה בשנת 1937 בהדר:

בחקלאות	217 מא"י	נגרייה	424 מא"י
עגלונות	" 213	בניין	" 379
אוטו	" 279	גן ירק	" 027

בעלון הקיבוץ 106 מיום 6.7.62 המערכת מברכת את מחזור ב' של מסיימי המוסד החינוכי, את קבוצת "דרור", שהתקבלה כחברים לקיבוץ ויצאו לשרת בצבא.

העלון הזה, כמעט כולו, מוקדש לנושא שדנו עליו גם מקודם - בעיית הדור הצעיר. משתתפים בו בדיון ותיקים וצעירים, והבעיות הן הידועות. יחס הצעירים לקיבוץ, נשיאה בעול של הצעירים, היחס לדרך וערכי הקיבוץ, ומקום רב בדיון ענייני העבודה. הצעירים לא רוצים לעבוד בעבודות "מלוכלכות", ניקיון, מטבח, או עבודות "משעממות" בענפים. נמשכים לעבוד בטרקטור ובשדה.

דיון על החינוך המשותף, המשקף לדעת חברים רבים, את דמות החברה, ואם יש דעות המנוגדות לערכי הקיבוץ, הרי "האשמה" היא החברה, הבית, התקופה, המורים, שגם הם מבטאים מה שנעשה בקיבוץ. הפעם משתתפים בוויכוח אבוש, בלה ק., שמעון ק., בנימין, רחל'ה. שלמה א. טוען שאנו מפריזים בהלקאה עצמית. בעיית הנוער היא כיום בעיה עולמית, פסיביות מבחינה אידיאולוגית ורדיפה אחרי חיים קלים, הן תופעות שכיחות בארצות רבות. מצטרף לאלה הטוענים שהפתרון הוא בחינוך שלנו, אך גם הבית משפיע ויש לפשפש במעשינו. האדישות

האידיאולוגית פשה גם אצל הותיקים. חילופי משמרות צריך לעשות בהדרגה. גם משה דומב קרוב לדעתו של שלמה א. נחום מהדור הצעיר משתתף בוויכוח, ורואה את הבעיה העיקרית ביכולתו של הדור הצעיר להמשיך להיות חלק מקיבוץ עקרוני ונאמן לעקרונות התנועה.

ארנון מ"אילה" זכה בתחרות מנגני הגיטרה, שנערכה לקראת יציאת משלחת הנוער לפסטיבל בהלסינקי. אילנה א. כותבת על דמותה של הבת בקיבוץ. מוסרת על דיון רחב בגבעת חביבה בנושא זה. בעיות הבת הן שונות מבעיות הבנים. גם ההשקפה על "האמנסיפציה" השתנתה, ויש לחפש דרכים בחינוך המשותף לפתור הבעיות. אריה מנדל מוסר דו"ח על ההתפתחות המהירה של המשחטה ותובע מהקיבוץ לפתור את בעיית העובדים השכירים, בלעדיהם הוא איננו רואה כל אפשרות לקיים את המשחטה. פייטל משיב למאמרו של מתתיהו בעניין העבודה השכירה בקיבוץ וסותר את "הסטטיסטיקה" שהועלתה במאמר הנ"ל. בוודת משק דנו בהקמת מפעל מסגרות למשקפיים. הובאה הצעה לו. מינויים: ראובקה, זאב פ., מאיר א., מרקה, חיה פ., פנחס ונחום.

הקשרים עם הארגון האמריקני "דיסטריקט 65" מתהדקים. חבורה שלמה של פועלי הארגון עם משפחותיהם באים להתארח בקיבוץ.

בעלון מס' 107 מיום 13.7.62 פותחת המערכת את גיליונה באזכרה למלאת שנה לאסון הגדול שפקד אותנו לפני שנה. והיא כותבת: בדמע, בכאב וביגון על עולמות שנחרבו לעולם. נזכור את ילדינו: אילן, אסתר, בלה, נעמי, שאול, שלמה ותמר. שבעה שתילים רכים שנגדעו באיבם, והם שופעי חיים ותאבי חיים ונושאים בלבם תקוות וחלומות. תהא נפשם צרורה בצרור חיינו.

כאמור, העלון כולו מוקדש לזכר הילדים. הנצחת זכרם, תנחומים להורים השכולים ותיאורים מיוחדים לדמותו של כל ילד וילד.

הקיבוץ קיבל, לאחר הוצאת ספר מיוחד לזכרם של הילדים, מכתבי תנחומים והשתתפות בצער, ממוסדות המדינה ואישים שונים, ביניהם פנחס לבון.

בעלון מס' 108 מיום 27.7.62 מוסרת המערכת על הדיונים בקיבוץ בעניין תביעת התנועה לאמץ קיבוץ "להב", שזה עכשיו עלה להתיישבות בנגב, וגרעינו התחנך אצלנו. הקיבוץ נענה לתביעה, שולח לשם פלוגת חברים לעזרה והדרכה, וכן את דוד קרון, שיעזור להם בכל הקשור ביחסים עם השכנים הערבים.

ושוב הוויכוח על "דור ההמשך". הפעם משתתפים בעלון גם צעירים. יעקב סלע דוחה הטענה שהצעירים מחפשים עבודות קלות. טוען שבענייני העבודה הצעירים בסדר גמור וגם בנשיאה בעול. מרכזים כמעט את כל ענפי השדה. עבודת הבת היא יותר קשה, בגלל צמצום מקומות עבודה עבורה. אין להטיל על הצעירים יותר מדי. יש לפעול בהדרגה. בעניין העוזבים הוא רואה את הסיבה בחוסר מטרה אידיאולוגית. היא לא ברורה לצעירים ובעניין זה יש מה לעשות. עמוס טוען שהביקורת על הצעירים מוגזמת. ניבה מצביעה על ההבדל בין הדור הצעיר שלנו ובין צעירי קיבוץ "להב", הרי אנחנו באותו גיל. מציעה שנת שירות שלישית בקיבוץ אחר. מצביעה על קיבוץ בית אלפא, ששם הצעירים מעורבים ומושרשים בכל ענייני הקיבוץ. אמנון טוען שצעיר רוצה להתקדם, לאחר שחזר מהצבא, בו יכול היה להתקדם, חוזר לקיבוץ ורוצה ללמוד או לקבל הכשרה מתאימה בענף בו רוצה לעבוד. העוזבים הם לא רק צעירים, כי אם גם בוגרים יותר. האדם מחפש אושרו הפרטי, וכשהוא לא מוצא אותו בקיבוץ, הוא עוזב. נוגה נוגעת בבעיית החברות והיחסים האישיים. שמואל ג. טוען שנשארים בקיבוץ בגלל הכרח ולא בגלל אידיאלים. לדעתו, גם הותיקים לא לוחמים למען האידיאלים. מאירק'ה ה. מתרה נגד האדישות הפוליטית, שפשטה בין הצעירים, ובעיקר האנטי סובייטיות. יצחק מ. טוען שהאדישות של צעירים רבים נובעת מחוסר אמונה בעתיד הקיבוץ. אמציה ברעם כותב על משבר הערכים העובר על הקיבוץ כולו ופוגע, כמובן, גם בצעירים. אך בענייני עבודה, לדעתו, הצעירים בסדר.

בעלון מס' 109 מיום 27.10.62 מברכים על השנה החדשה.

שונות

* שיחת קיבוץ החליטה להעביר המשחטה לחברה דרומית.

* רן אבני יוצא להדריך בתנועה, נעמי לסמינר רעיוני בגבעת חביבה.

* מסיבה על חוף אשקלון עם שעשועון של שבה וייס ולהקת הפולקלור של כרמיה.

חברים	רחל'ה	רוזה, אסתר ס., אלזה, אברהם ס., דוו, יולה, ראובקה, חיים ב.
תרבות	מאיר א.	קלוץ, יהודה ר., ישראל ש., חיה פ., רות כ., פנחס, קוטי, אברהמק'ה
חינוך	זליג הלב.	נירה ש., לידה, חיים י., דייוי, ברכה ק., צבי י.
אימוץ להב	ישקה	יונה, מאיר ה.
המחנה	זאב פ.	דוד ע., קלאוס, אריה ל., פייטל, חונקה, מרקה, מאיר ד., פנחס
בריאות	אברהם א.	שולמית א., רוזקה, מרגלית
פוליטית	נחום	תמר מ., רינה ק., שלמה א., יואל ד.
השתלמות	גד	עמנואל, אמציה, ישראל ג.
עבודה	דוד ק.,	רשקה, אברהם ט., יצחק מ.
קשר לחייל.	חיים ד.	ארלט, יובל, דבורק'ה, אשר ג.
קשר לחו"ל	פייבל	דייוי, יהודה ב.ח., שמואל כ.
הלבשה	פרניה	טוני, זיוה, שרה צ., רייזלה.
הנעלה	אברהם פ.	יהודה ה., צפורה פ.
ספורט	אברהמ'ל	אמנון, ראובן צ., אברהם ט., לורה.
ביטחון	חיים מ.	אהוד, צבי כ.
עלון	אהרון	הדסה, אברהם ג., יעקב צ', משה ד.
חצר	פנחס	קוטי, ישקה
ו. משק	דוד קרון	יצחק י., חונקה, יעקב סלע, אברהמ'ל, ברוך, שרה צ.
מזכירות	משה ד.	דוד ק., יצחק י., יגאל ב., ראובן ש., חנה ק., תמר ד.
מועדון לחבר	יהודית אל.	

בעלון מס' 110 מיום 17.11.62 פותחת המערכת בזעקה ואזהרה שמפעל האימוץ של "להב" בסכנה. יש משבר

בגיוס חברים למפעל החשוב הזה, והיא פונה לקיבוץ לדיון דחוף בשיחת קיבוץ.

השתלמות. בשיחת צעירים בענייני השתלמות אמר אמציה, שהוא רואה חשיבות בתעודת בגרות. יענקל'ה מציע לשלוח רק להשתלמות מקצועית. נחום מחייב כל השתלמות, גם מקצועית, למען המשק, וגם אישית להעשיר את הרמה התרבותית של החברים, העיקר שחברים ילמדו. מיכל רואה קשר בין השתלמות ועבודת הבת. השתתפו עוד חברים רבים. כולם תמכו בצורך להשתלמות החברים. ועדת ההשתלמות התחילה לדון בהצעות מעשיות שתבואנה בקרוב לשיחת קיבוץ.

רשימה נלהבת על ענף הכותנה שלנו, שהוא יחסית חדש, אך מצליח מאד.

לכנס מחאה של מפ"ם בראשון לציון לא באו חברי הח"צ וחברי הקיבוץ, מכיוון שלא נמצא נהג שיסיע את החברים. קיבלנו מכתב גינוי חריף ממפ"ם.

בעלון מס' 111 מיום 18.12.62 מעלה המערכת את הדיון הרעיוני-פוליטי שהתקיים בקיבוץ. תוהה האם הערות הרעיונית שלנו נחלשה, וכן צורת הוויכוח שלא תמיד הוא חברי, וקוראת את החברים להקשבה הדדית בסבלנות וכבוד לדעות שונות ומנוגדות.

במשק: סקירה על מצב הענפים. בכותנה הגענו ל-408 ק"ג לדונם. חברה "דרומית" קיבלה הצעותינו להעברת המשחטה לחסותה. שטח של 80 ד' הועבר לכפר הריף.

ויכוח בין מסיימי המוסד בעניין חשיבותה של תעודת בגרות.

שתי פעולות נערכו בשבוע האחרון בח"צ. אחת, שיחה על החינוך המשותף, שלדעת הרבים והרוב הוא מוצלח. השנייה לא מוזכרת מהי.

במאמר גדול מגוללת הדסה בעיות היסוד של הקיבוץ. הקולקטיביות הרעיונית, בעקבות השיחות האחרונות בקיבוץ, בעיות החברה, הפרט, ההזדהות עם הקיבוץ, העייפות והאדישות של חברים רבים, הדמוקרטיה הקיבוצית, הצבעות לפי אינטרסים של קבוצות וכו'... נדמה ששמענו אותם גם כעת...

בעלון מס' 112 מיום 28.12.62, לכבוד 23 שנים לעלייתנו על הקרקע של כפר מנחם, המערכת מביאה קטעים נבחרים ממגילת העלייה...

חברה ללא שם מעלה הרהורים מהשנה הראשונה בכפר מנחם. קשה לתאר את התנאים הקשים בהן היא נתקלה. עבדה בכביסה לחיילים, יצאה לעבודה בלי לאכול, לא היה להם עדיין... "קצתי בחיים כאלה", היא כותבת... אך בשובה מהעבודה, עייפה ובלי כוחות, רואה פתאום מבעד לחלון, העדר חוזר מהמרעה, הילדים משחקים, האדמה נחרשת, הנוף משתנה, הארץ נבנית... וכוחותיה חוזרים אליה. "יש טעם למאמץ, לסבל, יש משמעות לחיים..."

המערכת מראינת את החברים הראשונים שהגיעו לכפר מנחם כמה חודשים לפני יום העלייה הרשמית או יום הזריעה הראשונה ב-6.12.39. היא משוחחית עם זאב רוטשטיין, חיים בלכר, דוד קרון וזאב פ., שהיה אז גזבר הקבוצה, ואת כל המצרכים קנו בחנות בטינה. בעצם, כל הסיפורים שסיפרו, כתבנו עליהם בחלק השני של ספרנו "תולדות כפר מנחם". יתכן שלא סופר מספיק על הוויכוח עם 8 החברים האמריקנים, שהגיעו למקום בהתחלה, סביב המצב עם פרוץ מלחמת העולם השנייה. חלק קצר מסופר ביומנו של דוד קרון. כל השמונה עזבו הקיבוץ וחזרו לארצות הברית.

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ בשנת 1962

התקיימו 39 שיחות באותה שנה. עם הבחירות השנתיות, שהיו מתקיימות באותן השנים לפי הלוח העברי, התחלפו לקראת אוקטובר המזכירים. משה דומב החליף את זליג הלבני. מרכז המשק היה דוד קרון והגזבר איצל יודוביץ'. רוב העניינים המהותיים והעקרוניים, דרכו של הקיבוץ, מצב הרוח הכללי, המצב המשקי, הכלכלי והכספי, בעיות החינוך, בעיות ודרכו של דור ההמשך, ובלי סוף שיחות על עבודה שכירה, הקשורה במשחטה ועתידה, מלוות בוויכוחים קשים וחילוקי דעות רבים, הבחירות השנתיות, אימוץ להב, התגייסות לתביעות התנועה, כל העניינים האלה באו גם לידי ביטוי בעלוני הקיבוץ שתוכנם פרסמנו לעיל.

כמובן, שהעלונים לא מסרו דברי כל חבר וחבר, שהם לכשעצמם בהחלט מעניינים, אך אין כל אפשרות להכניסם בספר "תולדות הקיבוץ". הפרוטוקולים נמצאים בארכיון הקיבוץ בצורה מסודרת מאד ונגישה. יש גם דברים שהיו בשיחות ולא מצאו ביטוי בעלונים. בראש וראשונה עניינים שוטפים, יום-יומיים, בסידור העבודה, בענפים, בפעולות ועדות, והאינפורמציות הפוליטיות מהנעשה בתנועה, במפלגה ובארץ. היו גם אינפורמציות של רכזי המשק וגם רכזי ענפים, וכולן במסגרת שיחת קיבוץ, שהיו מתקיימות כל מוצאי שבת, ובשעת הצורך, כמו

שיחות אידיאולוגיות או ענייני המשחטה, לפעמים כל ערב. את האינפורמציות הפוליטיות היה מוסר מתתיהו, שעבד בתנועה והיה חבר במוסדות המרכזיים שלה. בשיחות אלו חדר האוכל היה מלא, ועניין החברים ומעורבותם בכל הנעשה סביבם היה רב. היו גם נושאים בשיחות שלא הוזכרו בעלונים, כגון "פרשת" הוצאה מהקיבוץ של משפחה של עולים שקלטנו ותביעתה לפיצויים, דיון רחב כיצד להנציח מותם של ילדינו בתאונה המחרידה שהייתה בשנה הקודמת - מבנה או גן, דיון רציני על השיתוף במוסד, נטיעת פרדס נוסף, שיחות רבות בעניין נסיעות לחו"ל, דיונים מרובים סביב תקציב אחזקת אדם ותוכנית ההשקעות, שהסתכמה באותה שנה ב-900,000 ל"י, אך הפיחות הגדול שהיה באותה שנה שינה את התמונה, שיחה חגיגית עם קבלת קבוצת "דרור" כחברי קיבוץ. כמו כן, בעלונים לא באו לביטוי מלא היחסים ההדוקים והלבביים שנרקמו עם ארגון הפועלים האמריקנים "דיסטריקט 65". עם הצטרפות "דרור" הקיבוץ מנה 299 חברים. בעניין דור ההמשך והשיחות בתוכו, בהן נאמרו כבר אז מימרות כמו: "אין אצל הצעירים הזדהות רעיונית", "אין חיים אפורים, ישנם אנשים אפורים", "גאולת החברה בימינו לא נופלת מגאולת הקרקע של אבותינו" וכו'. דיונים לא מעטים בענייני השתלמות, קורסים רעיוניים בגבעת חביבה, הכשרות מקצועיות של הענפים וכו'.

החברים מ"דרור" שהתקבלו כחברים הם גלעד, אבינועם, עמי, אילן, תנחום, רחל, ורד, שולמית, חנה, יהודית, שרק'ה, אליהו, מירה, ישראל, טליה, אסף, אורה, עידית, עודד, צבי, יעקב, אוכמה ואביהו.

פרק שני: המשך "השלטון הצבאי" במדינה, התפטרות איסר הראל, התפטרות בן גוריון, התגברות החרדים, רבין נתמנה לרמטכ"ל, "הפרשה" בקיבוץ - בירורים רעיוניים, אליפות הארץ בכדור-יד לבנותינו, שאלת ההנקה, פגישת וילנה-גרודנה, המקררים ומכתבו של שלמה רוזן, "הסחיבות" של איילה, היחס לשואה, בית הקברות

1963

במדינה

במדינה שולט עדיין חוק "השלטון הצבאי" על המיעוט הערבי שנשאר במדינה. נגד חוק זה לחמו כמה מפלגות ובראשן מפ"ם. גם חירות הייתה נגד. ברוב של קול אחד דחתה הכנסת הצעת ביטולו. פרשה שהסעירה את המדינה, הייתה הגילוי של מוסדות הביטחון על מדענים גרמניים העוזרים למצרים לבנות טילים ארוכי טווח העלולים לפגוע בישראל. בגלל חילוקי דעות עם בן גוריון בנושא זה, התפטר איסר הראל, ראש המוסד, מתפקידו. לאחר מכן גם בן גוריון התפטר מהממשלה והעביר לאשכול את ראשות הממשלה, כשהרכב הממשלה לא השתנה. בן גוריון הלך להיות חבר קיבוץ בשדה-בוקר. הוא קיווה שרבים ילכו בעקבותיו למען יישוב הנגב, שבו ראה משימה לאומית ממדרגה ראשונה, אולם תקוותו לא התמלאה. מעטים מאד באו ליישב את הנגב, פרט לכמה קיבוצים. לאחר התפטרותו השנייה מהממשלה, בעקבות פרשת לבון, עליה נספר בפרקים הבאים, בן גוריון חזר לשדה בוקר. נפטר ב-1973 ונקבר בשדה-בוקר, על-יד אשתו פולה, שנקברה שמה לפניו. באותה שנה נפטר גם הנשיא השני של המדינה, יצחק בן-צבי, ובמקומו נבחר זלמן שזר כנשיא השלישי של המדינה. אנו עדים גם, שבאותה שנה גובר כוחם של החרדים והם יוצאים למלחמת חורמה, כשאלפים מתומכיהם בראשותו של הרב בלוי, מגויסים לא לאפשר בצורה אלימה נסיעת מכוניות בשבת. לבסוף הם מנצחים והרחובות באזור מאה שערים נסגרים בשבת לתנועת מכוניות.

המתיחות הביטחונית במדינה גוברת. עיקר החיכוכים עם הסורים, לאחר שהם רצחו שני נח"לאים במושב אלמגור. יצחק רבין מונה ע"י אשכול לרמטכ"ל. בן גוריון לא עשה זאת, הוא שמר טינה לרבין בגלל ביקורתו על חיסול הפלמ"ח, שרבין היה ממפקדיו הבולטים.

באמריקה נרצח הנשיא הצעיר, הפופולרי מאד והמבטיח, ג'ון קנדי, כשרובו של העולם מתאבל מרה על מותו. באותה שנה צצה גם בעיית החזרת הפליטים הערבים, ממלחמת העצמאות שלנו, לבתיהם הקודמים, כשמדינת ישראל מתנגדת לכך בכל תוקף. הערבים מנהלים הסתה פרועה נגדנו ומתחיל החרם הערבי נגדנו, כשלא מעט מדינות שותפות לו, בגלל אינטרסים של נפט וקשרי כלכלה עם המדינות הערביות. לא חסרו באותה שנה גם פרשיות של שוחד, כשהרועשת ביותר "פרשת השוחד לשפיגל", סמנכ"ל משרד הבריאות, בבניין בית-החולים בתל גיבורים. הפרשה הטילה גם צל כבד על שר הבריאות מהמפד"ל, יצחק רפאל, ממנהיגי המפד"ל. כדבר פיקנטי, אפשר לציין, שבית-המשפט באשקלון הטיל קנס כספי של 450 ל"י על קיבוץ מעלה החמישה, בגלל העסקתם של בדואים בקטיף בפרדס, ללא ידיעת שירות התעסוקה. ב-6 למרץ הוקמה הטלוויזיה החינוכית. מתהדקים הקשרים עם מדינות אפריקה. קבוצות צנחנים מקוננו באה להתאמן בישראל. קרב אווירונים בין טייסינו וטייסי סוריה. שני מיראז'ים שלנו הניסו 8 אווירונים סוריים. שרת החוץ גולדה מאיר נפגשה לשיחה עם גרומיקו, שאמר שנאלץ לתמוך בערבים, למרות אהדתו לישראל. גילויים מרעישים בחפירות על הר המצדה, בהנהלתו של יגאל ידן.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא מ-1963:

9.1.63: קטיף ביכורי אשכוליות.

17.4.63: יציקת פינת היסוד לספרייה.

8.6.63: הוחלט על התקנת בור חמצן למי ביוב.

13.10.63: אליפות הארץ בכדור-יד לבנות כפר מנחם.

עלוני הקיבוץ של שנת 1963

בעלון מס' 113 מיום 12 בינואר 1963 פותחת המערכת את העלון בברכה לאנשי המטעים בעקבות המשלוח הראשון של אשכוליות לחו"ל, והיא מכינה את הקיבוץ שידע שמחכים לו ימי גיוס רבים, לא רק לפרדס, כי אם גם ליתר שטחי המטעים.

נחום כותב מאמר על הברורים בעניין הקולקטיביות הרעיונית שהיו לאחרונה בקיבוץ, ועוד יימשכו, ועל פער הדעות, הלא קטן, המתרחב והולך. הוא מציין עובדה מצערת שחברים יודעים למתוח ביקורת חריפה כלפי הנהגת התנועה, אך כשיש להתגייס לפעולה פוליטית באזור, נרשמים בודדים, ולפעמים אף אחד... והוא מסכם: "בשבילי, מכל מקום, דמוקרטיה היא קודם כל, ובראש וראשונה, הזכות והחובה לפעול, להשפיע, לעצב דמות ולשנות דברים, ולא לדבר בעלמא, ללא כיסוי של ממש. אותי מדאיגה, לא פחות, מאשר עובדת מידתו של הפער בדעות הרעיוניות שבקרבנו, שהברורים חשפו אותו, עובדת הפער המתרחב, בין החשיבה הרעיונית והעשייה הפוליטית".

שיפורים בדירות

1. סולם אלומיניום אחד יועמד לשימוש כל בית.
2. אנטנה הותקנה בכל דירה ולפי פניית הדיירים יחובר הרדיו ע"י אריה ל.
3. ברזי הבטריות ישלחו לבדיקה למכון התקנים הישראלי.
4. תותקן תאורה מתאימה בכל המדרכות החדשות.
5. הועדה, ועדת המחנה, מציעה סימון ושילוט בכל המחנה. יש לתכנן מפת המחנה ולהציגה לראווה באורח קבע, ויסומנו בה ויקראו בשמות לכל דרך, מדרכה ושביל. הבתים יסופרו בצבע פוספור, על כל דירה יידבק שלט קטן של משפחת הדיירים.

הדסה מעוררת שאלת ההנקה של האמהות, המקבלות פחות מדי שעות להנקה ולמנוחה. היא פונה למוסדות להתערב ולשנות המצב.

מיומן המזכירות

הוחלט לברר אפשרות התקנת טלפון ציבורי לשימוש החברים.

דפנה וזאב יצאו ביום א' ללהב. עם יציאתם גדלה קבוצתנו שם, והיא מונה 7 חברים: תלמה, אריק, שלומית, דן, יובל, דפנה וזאב. כל הסיכויים, שבזמן הקרוב יצאו עוד מספר חברים, יערכו מספר חילופים, ואז הקבוצה תמנה 8 חברים.

תוכנית ההשקעות שהוצעה ע"י ו. המשק התקבלה בשיחת קיבוץ פה אחד. ועדת התרבות פונה באזעקה לחברים לבוא לחזרות המקלה שלנו, הנכס התרבותי הגדול של הקיבוץ, אחרת לא תוכל להופיע בכל האירועים המצפים לה.

בעלון מס' 114 מיום 26.1.63 פותח העלון בסיור משקי. בשדות - המצב בכי רע. בפרדס - קטיף ע"י החברים ותוצאות היבול וחלקו במשלוח לחו"ל לא רע. בגלל הבצורת נצטרך להשקות כל המטעים, המערער מאזן המים. במשחטה העבודה במלוא הקיטור. הזמנה גדולה ע"י הצבא.

הועדה הפוליטית. פעולתה מורכבת משני חלקים, פעולה בפנים הקיבוץ ע"י בירורים פוליטיים, וכעת הבירור לקראת הועידה הרביעית של מפ"ם, ופעולות חיצוניות בסביבה. יהודה ר. בסניף לוד, בגדרה - צילה ב., יואל ד., ושרה ד. העוסקת בהוראת עברית ובסיוע לצילה, בקריית מלאכי החל לפעול נחום, בתירוש - יהודה ב.ת. ואליהו, בכפר הריף יפעלו ברכה ואליעזר ר. כל פעולות הועדה בהתנדבות.

בהוראות מהחצרנים נמסר שבחלוקת האספקה הקטנה יטפל פנחס.

מיומן המזכירות

בין יתר הסעיפים הרבים השוטפים שהמזכירות דנה בכל ישיבה כדאי לציין הדיון בענייני השילומים... וחלוקת הערבים לפעילות הרבה של כל הועדות שלא נשאר, לפעמים, ערב פנוי לו. התרבות.

פעולת אימוץ נאה. 7 גוזמים - גרישקה, עמנואל, סמק, נירה, אברהם מ., תרצה ונחום - יצאו לעזור ללהב בגיזום האפרסקים. העזרה, לדעת כולם, הייתה מועילה מאד ובזמן. אחרי מילות תודה והערכה מפי רכז משק להב חזרו חברינו הביתה, שבעי רצון, בתקווה לשוב ולעזור פעם נוספת.

בעלון מס' 116 מיום 23.2.63 פותח העלון בהמשך הסיור במשק. בפלחה: פתגם ערבי אומר "הזרע סבלני יותר

צוות גידולי השדה בפעולה

מבעליו", והנה זה התאמת. 54 מ"מ הגשם שירדו לאחרונה חוללו בשדות הפלחה פלאים ממש. בגלל עצירת הגשמים נאלצנו להשקות השקיית רוויה בשטח כפר הריף.

לולים. בענף זה, מפרנסנו העיקרי, אנו עומדים בפני התרחבות נוספת והקמת מספר מבנים מזרחה מהדיר. בלולים אלה תשוכן להקת אם, שתספק ביצים ללהקות הרבייה שלנו. אנו מקווים, בעזרת להקה זו וצאצאיה, להעלות את המזגרה והלול לרמה כללית ומסחרית גבוהה יותר.

מיומן המזכירות

* הוחלט שישקה יטפל במים לחצר.

* מחנות קיץ: הוחלט להמשיך באירוח ילדי החברים מהארגון "דיסטריקט 65" מארה"ב, וכן לצרף אליהם גם ילדים ממיאמי, הקשורים לקונגרס היהודי העולמי, בתנאי שמספר הילדים לא יעלה על 30.

* התקיים בירור עם מזכירות הח"צ בעניין חברי הח"צ שאינם חברי המפלגה.

* הוחלט לאשר נסיעתו של משה סעידי לאנגליה להשתלמות אצל הפסל הנודע מור, לאחר שאושרה לו מלגה מקרן נורמן.

* מאשרים טיול חברים ליומיים לגליל.

* אברהמק'ה יוצא לשבועיים לחו"ל בענייני "מתמור".

* המזכירות מודאגת מהתפתחות העניינים במקהלה.

* ביצוע הנצחת הילדים שנהרגו בתאונה המחרידה נמסרה לקבלן ברמן.

* מעלון המוסד מועתק מאמר על השלה"ב, נוהג שהוכנס ע"י המורים. מנהג שמגמתו להכיר צורות חיים שונות מהקיבוץ, גם בקיבוצים מזרם אחר, גם מושבים וגם חיי העיר. המפעל, שאורכו שבועיים, הצליח מאד. התלמידים חזרו מהשלה"ב נלהבים, עם אופקי ראייה רחבים יותר.

מהועדה הפוליטית

נחום מוסר שעם הגיעם של ראשי הפרקים של מאיר יערי נתחיל בבירורים לקראת הועידה הרביעית של מפ"ם. כן מוסר הוא על הגברת הפעילות בסביבה.

עלון היתולי לקראת פורים. הוצאה מיוחדת עם הרבה צחוק, ביקורת על הכל, בדיחות משעשעות ומימרות היתוליות כגון "על שלושה דברים עומד הקיבוץ: על וילונות, על עזיבות ועל המוסר".

בעלון 117 מיום 17.4.63

מדיוני המזכירות נציין רק כמה סעיפים: עובדי חוץ - רוצים להחזירם הביתה.

גיוס לצה"ל: דני לנח"ל, איצ'לה, אבישי, יוסלה, יאיר ואמנון - לשריון.

4 חברים שלנו ישתתפו במקהלה המקובצת של הקבה"א בפתיחת ועידת מפ"ם.

לשבוע ימים נארח אצלנו את כל המקהלה. הוחלט לקבל סטודנטים-מתנדבים מחו"ל במשך הקיץ.

במשק: סוף סוף הוחלט בביצוע התוכנית לניצול מי הביוב. על יד בית אימון 4 בכנף, חופרים בריכות חמצון

ואגירה, ויש סיכוי שכל המפעל יושלם עד סוף מאי... סוף סוף יורחקו הריחות של בור השקיעה מבתי החברים.

הדסה רושמת מפי אברהמ'ל, הצועד הקבוע, רשמיו מהצעדה האחרונה בארץ.

ביקור של ידיד. בימי החג ביקר אצלנו פרופסור צ'יזובסקי מאוניברסיטת וילנה, בן 74, מחסידי אומות העולם.

עוד בשנות ה-20, כשגל גואה של שוביניזם ואנטישמיות עבר את פולין, הוא נאבק באומץ נגד ההצעה להנהיג

הפרדת מקומות ישיבה לסטודנטים יהודים. בזמן השואה הוא הגשים עקרונות חייו, של הומניזם כנה ועמוק. הוא

הציל יהודים רבים, לאו דווקא מכרים אישיים שלו. הוא גר בוילנה, ברחוב צדדי. בשלושה כרטיסי המזון שלו, של

אשתו ושל בתו הצעירה, הוא הזין 7 נפשות, בתנאי מלחמה ומצור. בחצר ביתו גרו שוטרים ליטאים, אנטישמים,

ומתחת לאפם היה מוציא מביתו מחזור של 7 יהודים ומחליפם באחרים. בביתו בקיבוץ ישבנו אתו ובירכנו אותו.

והוא אמר: "מהי בכלל תמצית החיים? השאיפה ל'טוב', לפשרה ההומניסטית, הגשמת אידיאלי החיים, נותנים את

טעם חיינו". ובתל אביב, בקבלת הפנים שנערכה לו בבית סוקולוב עם נציגי מוסדות לאומים רבים, אמר פרופסור

צ'יזובסקי: "ה'טוב' חייב להיות טוב לכול. כי 'טוב' המביא תועלת לאחד ופוגע בשני - הוא ה'רע' מיסודו. וגם

חופש לא קיים, שיהיה חופש לאחד ופגיעה באחר!".

את האמצעים לביקורו אספו הניצולים. בביקורים וסיורים בארץ כולה, מפעלנו זכה להערכה נלהבת מפיו. לא חסך מילים על מפעלנו הגדול שהוקם כאן בזמן כה קצר.

מסר עמנואל

בעלון מס' 118 מיום 11.5.63 פונה מרכז המשק בקריאה נרגשת, לקראת העונה הבוערת ביותר בעבודה, לגיוס כללי של הקיבוץ לאחר העבודה. והוא מסיים במילים אלו: "...נזכור נא בכל יום שהוצאנו מהסידור, בהכרה מלאה, כ-15 עובדים מהנוער הערבי החלוצי, שמקומם בסידור העבודה עלינו למלא בעצמנו. ואף אם ישמע הדבר נדוש, אגיד: אנו נצטרך לשלם מחיר העקרונות של עבודה עצמית בהתנדבות, בהיענות ובהתגייסות. בלעדי אלה לא נוכל לגשר ולסגור הפער בין עקרונות ומעשים".

במשק. משבר כלול. ענף זה, הגדול והמכניס, טרם התגבר על המשבר העובר עליו. חסרות ביצי דגירה, ויש צורך לקנותם בחוץ. דבר זה מקשה, כמובן, על הגזבר. המדגרות אינן עובדות במלוא התפוקה, וגם ייצור הבשר בכנף עובר משבר... בעיית צוות העובדים בענף טרם באה על פתרונה... יש לראות בדאגה שהדור הצעיר בורח מהעבודה כלול, ואינו מוכן להטות שכם לשיפור מצבו...

מיומן המזכירות. בין היתר: ה-1 במאי. כבכל שנה הועלתה הבעיה של השתתפות החברים בהפגנת ה-1 במאי. הוחלט לחזור לסידור לפני שנה. במקומות החיוניים יעבדו 4 שעות ויתר חברי הקיבוץ נוסעים להפגנה. אותם החברים שלא ייסעו ולא יעבדו, תורד מהם שבת.

הקבוצה שלנו בלהב סיימה תפקידה, ואנו צריכים לשלוח 5 חברים לשדה יואב.

רופא ממלאיה: הוחלט לקבל אותו, כמתמחה אצל ד"ר ציקל, בתנאי שיעבוד חצי יום לכיסוי קיומו.

דפנה - המזכירות מציעה להוציאה מהקיבוץ.

בעלון מס' 119 מ-25.5.63 מברכת הדסה את חטיבת גבעתי בחגם. חברינו מילאו בה תפקיד חשוב. והנה מקצת דבריה: "...לא רק שעדיין לא 'עבר זמנו ובטל קורבנו' של גבעתי, אלא להפך, יש לחזור ולהזכיר שם זה עוד ועוד. הגיע היום בו יתנוסס הנס הזה בראש, עמוד האש שיאיר לנוער את הדרך! לא השאיפה לקרב אלא חזרה בלב

מלא, בתודעה מלאה אל צור המחצבה, אותה מחצבה ממנה לוקחו ורובדו לרגלינו אדני השלום, ואותו שלום אשר בו נחצוב הכוח לעמוד בכל עת ועת...".

מיומן המזכירות: בין היתר התקיימה פגישה עם מחסנאיות הבגדים שרה ורייזלה. הדיון ניסוב, באווירה רצינית ושקטה, בבעיות יסודיות של ענף שירות זה. נמסר שמשך כל השנה לא נשמעה אף טענה או ביקורת כלפי מחסן הבגדים.

שילומים. יורם יטפל בכל ענייני השילומים. הכסף, כמובן, כולו יכנס לקופת הקיבוץ.

חגיגות זיכרון. באותו שבוע בו התכנסו רבבות לכנס גבעתי בדרום, קמו אלפים ונסעו צפונה, לחוג יובל ה-25 לכיבוש חניתה. כידוע, בכיבוש חניתה השתתפה פלוגה מקיבוצנו בהיותנו בהדר.

ברכה חמה מפי שולמית בת-דורי למקהלה שלנו, שהשתתפה בכנס גבעתי. שולמית מהללת ומשבחת את המקהלה על רמתה הגבוהה והביצוע המושלם.

בית ההבראה בנתניה. המזכירות אישרה וקיבלה הצעת מזכירות הקבה"א שאברהמ'ל יצא להקים את בית ההבראה של הקבה"א בנתניה.

פגישת חברי התנועה, יוצאי וילנה-גרודנה והסביבה, תתקיים אצלנו, במסגרת כנסי היובל של התנועה. על ו. התרבות להציע מועמדים לארגונה. ואכן הייתה זו פגישה נרגשת מאד וחביבה, ובזיכרון חברים רבים נשאר גם הצד הקולינרי, ה"צימעס" של דינה ו.

בהפגנה נגד ביקורו של שטראוס בארץ השתתפו רבים מהח"צ שלנו. פרצה קטטה בין המפגינים והמשטרה, וחלק מהחבר'ה ישבו יום שלם בכלא יפו עד שמשה דומב, המזכיר, שיחרר אותם בערבות עד למשפט. גם גדעון היה מעורב וחזר הביתה בלי חולצה, והתעוררה שאלה מי יקנה לו חולצה חדשה, המחסן, הועדה הפוליטית או מפ"ם.

בעלון מס' 121 מיום 22 ביוני 63

מהועדה הפוליטית. נחום סקר פעולות הועדה ביישובי הסביבה ואת הפעילות הרעיונית-פוליטית בתוך הקיבוץ. המזכירות שותפה לדאגת הועדה, נוכח האדישות הרעיונית שהשתררה בין החברים האלה, חברים שסירבו באופן הפגנתי לקבל פנקס חבר המפלגה. נצטרך לדון על כך בשיחת הקיבוץ.

חליפת מכתבים מעניינת בין הקיבוץ והתנועה בעניין רכישת מקררים

אל מזכירות הקבה"א, תל אביב. הנדון: מקררים.

בשיחת קיבוץ מיום 7.6.63 נדונה שאלת רכישת מקררים לחברים. הוחלט שהחברים מוותרים על שנתיים נופש והוספת גיוס או ניכוי מסוים מהתקציב השנתי, כדי לממן רכישת המקררים, מבלי תוספת השקעה של תוכנית המשק.

בברכה, המזכיר-משה דומב.

ועל כך באה תשובת מזכירות הקבה"א

אל מזכירות הקיבוץ, כפר מנחם.

ח. י.

כפי שנמסר לי ע"י נציגי קיבוצכם, החלטתם לרכוש לכל החברים מקררים ולוותר למען רכישה זו על הנופש המקובל.

כידוע לכם החליטו מוסדות התנועה, בערך לפני שנה, לדחות רכישת מקררים עד לאחר שמרבית קיבוצינו יגיעו ליכולת רכישת מקררים, וכן להקדים לכך בירור תנועתי על הבחינות החברתיות של הכנסת מקררים לכל בית קיבוץ.

כוחה של התנועה טמון במחשבה קולקטיבית ובמעמדה בה. יש, אפוא, מקום שתתבעו ממוסדות התנועה להעמיד הצעה זו לדיון תנועתי ולהכרעה. אולם, אין להשלים עם כך, כי כל קיבוץ יעשה כטוב בעיניו בתחומים בהם התנועה נטלה על עצמה סמכות והכרעה. באם נעלה על דרך זו יתפרקו, חלילה, חישוקי המרות והסמכות התנועתית, והסטיכיה תאכל אותנו.

הנני מוכן להזמין אתכם לבירור בפני המזכירות, וכן אני מציע, כי נבחן במסגרת תנועתית את הצעתכם, ובאם נמצא שהיא הגיונית, אפשרית ואינה מזיקה מבחינה חברתית, נחליט על כך בשם הכלל התנועתי ובשביל הכלל התנועתי.

בברכת חברים, שלמה רוזן

אכן, ערערנו בפני הועד הפועל של הקבה"א שהתקיים אז בקיבוץ חצור, והצעתנו אושרה והתקבלה, וכל החברים בקיבוץ קיבלו מקרר קטן שנקרא "סיביר".

כדאי לציין שלפנינו החליט על כך וגם ביצע, קיבוץ בית זרע, מבלי לשאול ולקבל אישור התנועה, ועל כך הוא זכה מהתנועה לגינוי חריף, בו בזמן שהקיבוץ שלנו זכה לשבחים מאת התנועה.

מישיבות המזכירות

בין היתר: סחיבת טרקטור. שוב נדהמנו לשמוע שבאחד הלילות יצא טרקטור מהמשק בלי רשות. הפעם הוסעו חיילים עד תל נוף. מתברר שהפעם מעורבים בדבר כמה חברים, שכל אחד מטיל האשמה על השני. סוכם לזמן את כל החברים לשם בירור וגינוי המעשה.

שיחה סוערת, אך רצינית, בקבוצת "איילה", בעניין סחיבות, גניבות והתפרעויות בשם "החברה'מניות".

מכת נחשים בקיבוץ. חברים וילדים היזהרו! ובעיקר אל תלכו יחפים!

סקירה נרחבת על פעולות ענפות של החוג הדרמטי בהזדרכותו של אברהם גרינבוים.

בעלון מס' 123 מיום 21 ביולי פותח העלון את הדף הראשון באזכרה לילדי "רימון" שנהרגו בתאונת הדרכים המחרידה לפני שנתיים. אילן, אסתר, בלה, נעמי, שאול, שלמה ותמר. שבעה שתילים רכים שנגדעו באיבם, שופעי חיים ותאבי חיים ונושאים בלבם תקוות וחלומות. זכרם הדווי והטרגי לא יסור לעד מקרבנו.

יוחנן נ. מעלה במאמרו בעיית חגיגת בר-המצווה אצלנו. מציע, שפרט לשעון המסורתי שהילדים מקבלים, ניצוק תוכן משמעותי באירוע זה ובהשתתפות כל הקיבוץ.

צבי קרן כותב מאמר ארוך על חשיבותה של המוסיקה בחיינו ולימודה במוסד.

במסגרת כנסי היובל של התנועה נמסר בעלון על כנס אנשי "הוורקלויטה" בהזרוע. גם חברינו השתתפו בו.

קורס דו-שנתי בפקולטה ברחובות. הקיבוץ שלח לשם את תמר דייך ואת יגאל ב.

להשתלמות מקצועית בחו"ל ל-3-4 חודשים, נשלח חיים י.

בעלון מס' 124 מיום 5.8.63 פונה ריכוז המשק למאמץ נוסף בגיוסים לקטיף השזיפים, אסיף הבצל, מסיק הזיתים, קטיף התפוחים. לביצוע משימות אלו נאלץ לפנות שוב לרצונם הטוב של החברים לתת משעות מנוחתם להשלמת האסיף במועדו. בהיענות מלאה ורוח טובה, כמסורת הטובה שלנו, נוכל למשימה. עוד מאמץ אחד, עקשני ומסור של "אלף זרועות" ושנת תשכ"ג תהייה מאחורינו.

תזמורת כלי הנשיפה של התנועה הקיבוצית מתארכת אצלנו, ואנו גם זוכים לשמוע את צליליה הנעימים.

דבורקה מביעה בשורות ספורות את כאבה ואכזבתה מחברים צעירים, ולא רק הם, מיחסם לשואה ומה שעבר על עמנו, לא מזמן, זוועות שלא היו כדוגמתן בהיסטוריה האנושית.

ושמעון אבידן כותב לקיבוץ: "...אך תרשו לי להזכיר לכם בהזדמנות זו סיכום שהתקבל במזכירות בסוגיה זאת, עקב דיון על בעיה דומה. סיכמנו לנו, שיש להימנע מאירוח או קבלת גרמנים לאולפנים. מתוך ניסיון יכול אני לסכם שכל הופעת גרמני באחד מקיבוצינו, גרמה לסיכוכים חברתיים, מיותרים בהחלט. אם נרצה להפש צרות, נעשה זאת בשטח אחר, כי הרי חשובים לי הרגשת הבית, ורגשותיו, אפילו, של חבר אחד, ממיליון גרמנים".

מישיבת המזכירות. הוחלט לפנות לקבה"א להזמין את יעקב חזן לפתוח בדיון על בעיות גרמניה, בשיחת קיבוץ בנושא זה.

סחיבות ופריצות ע"י ילדי המוסד. הוחלט לקיים ישיבת חירום של המזכירות, ו. חינוך וחבר המורים, באחד הערבים באמצע השבוע, לדון בבעיה, ולהציג בפני הקיבוץ חומרת המצב.

מקררים. הוחלט לא לאפשר ליצחק גולדנברג הבאת מקררו הפרטי לדירתו.

בית הקברות. הוטל על דוד עמיר להכין מפה טופוגרפית של בית הקברות, וכן אופי המצבות.

סטודנטים באים אלינו מארצות שונות של אירופה. רוצים ללמוד את התופעה המקורית והמעניינת של הקיבוץ.

למרות קשיי השפה מתבקשים חברי הקיבוץ להזמין אותם לבתיהם, להאיר פנים, ולשוחח אתם. הם משתוקקים לכך. כאן באו כמה ראיונות אתם.

עלון הקיבוץ מס' 125 מיום 19.8.63

מהחלטות המזכירות

קבוצת "איילה" החליטה להתקבל כחברים בקיבוץ רק אחרי שובם מהצבא. המזכירות קיבלה את ההודעה הזו. מזכירות הקיבוץ ערערה בפני הועה"פ של הקבה"א על הטלת מסים על הקיבוץ, בגלל העסקת פועלים שכירים. הקיבוץ מתנגד להחלטה זו מבחינה עקרונית.

עלון הקיבוץ מס' 126 מיום 2.9.63

ועוד על כינוס וילנה-גרודנה אצלנו

לא רק ה"צימעס" של דינה שכולם התפעלו ממנו, הנה כמה משפטים מברכת הקיבוץ לכנס: "...חוט של חן וחסד משוך על כינוסים תנועתיים אלה... מכולם עולה הד של דבקות והתרוממות רוח שברעות וחברות, אותן חישל למעלה מימי דור שבט מיוחד ומופלא זה הנקרא השומר הצעיר... רעות וחברות אלו ינקו ממעין עמוק וצה של עולם ערכים שלם, שיצר את מקור כוחו... הוא נשא בלבו חלום נפלא... ובמקום שיש חלום שם יש אדם, שם נוצרת תרבות אנושית... אך אל ננוח בחיק הנוסטלגיה... ננחיל ערכים אלה לבנינו ובני בנינו..."

ברכות רבות ונלהבות הגיעו לקיבוץ מאנשי הקנים וילנה-גרודנה, שחיים בקיבוצים אחרים.

עלון מס' 127 מיום 18.9.63

ברכות לשנה החדשה תשכ"ד. בראש-השנה תשכ"ד הננו מונים 560 נפש.

313	חברים ומועמדים, כולל איילה
1	זמניים בסידור העבודה
188	ילדי חברים ומועמדים
17	ילדי עליית הנוער
23	ילדי חוץ
14	הורים
4	זמניים
<u>560 איש</u>	<u>סה"כ</u>
275 עובדים	לרשות סידור העבודה כיום
9	עזבו השנה
7	נולדו השנה

משה ישראל סוקר 20 שנה של בוא קיבוץ "אלגביש" לכפר מנחם, והוא מזכיר את 4 חברי "אלגביש" שהלכו משך הזמן לעולמם: זאב, אצה, רינגל וחנן ז"ל.

עלון הקיבוץ מס' 128 מיום 26.10.63

מיומן המזכירות

בין יתר הסעיפים דנו בעניין הכשרת חברה לקוסמטיקה... בהמשך הדיון הוחלפו דעות בעניין הופעה של אי אלו חברות, בעיקר צעירות, באיפורים ובלבוש, שאינם הולמים סגנון חיינו.

השתלמות. 31 חברים לומדים במסגרת ועדת השתלמות. 15 בהשכלה בכתב, 6 בשיעורי ערב, 10 בקורסים שונים, מחציתם של כל אלה בשטח המקצועי. בשטח ההשכלה הכללית רוב הלומדים מתכוננים לבחינות בגרות... בתוכנית הועדה להעלות הרמה הכללית בשטח לימוד מקצוע.

נופש בנתניה בבית הקבה"א. נגמרה העונה. כל שבוע ו. חברים שלחה נופשים לשם, והחזירה אלה שסיימו. כולם שבועי רצון ומשבחים את המפעל הזה.

עלון הקיבוץ מס' 129 מיום 12.11.63

בפתיחת העלון המערכת מקדישה את הדף הראשון ל7- בנובמבר, יום המהפכה האוקטוברית בברית המועצות. בראש הגיליון ציטטה מלנין: "שם דיקטטורה של מנהיגים, כאן דיקטטורה של המונים". המערכת מעלה על נס הישגי המהפכה... "תנאיהם ואורח חייהם של מיליוני בני אדם נשתנו מהקצה אל הקצה ובאותה פתאומיות החירות דחקה כובד העושה... אך קוץ ואליה בה... בעוד ברית המועצות טיפחה תרבויות, הבטיחה שגשוג והגדרה עצמית לכל עם ועם השרוי בגבולותיה, קופחו מיליוני היהודים בתחום זה. לא במעט אשמה היא בגויעת התרבות היהודית בארצה, בשל ניתוק הקשרים עם העם בתפוצותיו ובישראל, ניתוק כפוי ע"י השלטון. תקוותנו היא שעם הצעדים הראשונים לתיקון העוול האיום, יהיו היהודים זכאים ליהנות מזכויות מלאות כשאר העמים. תפתח ברית המועצות שעריה ובני עמנו ישובו אל מולדתם".

בעלי התפקידים שנבחרו לשנת תשכ"ד

מזכיר - ישראל ג., מרכז המשק - דוד קרון, גזבר - פייטל, רכז קניות - דוד ליאון, סדרן העבודה - ישראל שב., מחסנאית מטבח - רחל נ., מחסנאי מטבח - אברהמל"ה, מחסנאיות בגדים - שרה צ., יוכבד, מחסן ילדים - בלה ק., ארלט. חצרן - ישקה, ספרנים - זלו ותמר מן, מזכיר המוסד - צבי י., ראש הקן - ?, יו"ר השיחות - ראובקה, זליג הל, צפורה ד., קצין בטיחות - יורם נ., מא"ז - גדעון סרט.

המזכירות: המזכיר, מרכז המשק, הגזבר, מזכיר הח"צ, חיה ס., אפרת, זליג ג.

ועדת המשק: מרכז המשק, המזכיר, הגזבר, יצחק י., אריה מ., דייוי, יעקב סלע, ראובן שויאר.

ועדת עבודה: ישקה, סדרני העבודה, מרכז המשק, יבל.

ועדת חינוך: משה א., מיכל, נעמי, צבי י., דינה מ., דליה ג., לידה.

ועדת מוסד: מאיר ד., ישראל ג., אלזה, מיטק, צבי י.

ועדת חברים: חיים ב., קוטי, שושנה כ., אסתר מ., דורקה, דבורה"ה, מוטקה

ועדת נסיעות לחו"ל: אברהם פ., רחל א., רחל"ה, אברהם ס.

ועדת תרבות: ליזקה, אהרון, צבי ג., אביגדור, מרים ס., אליעזר, תמר מן

ועדת חגים: חיה פ., שלמה א., יורם מ., טוביה, ישראל כרמון.

ועדת השתלמות: גרישקה, מיכה, יעקב צ', חנה כ., עמנואל, ברוך.

ועדת בריאות: אברהם א., שולמית, רוזקה, מרגלית

ועדה פוליטית: נחום, קיילה, שלמה ג., חיים ג., יהודה ר., ראובן מ.

ועדת העלון: משה ל., המזכיר, יעקב צ', ניצה, הדסה, לאה'קה, יואל ד.

אלה הועדות העיקריות. נבחרו עוד כמה ועדות שלא מסרנו עליהן.

פעילים ביישובים: תירוש - יהודה ב.ח., כפר מרדכי - ישראל כרמון וחיים ג., קדרון - משה ד., רשקה ואשר ג.,

כפר הריף - ברכה ב. ואליעזר, קריית מלאכי - נחום ויהודה ר. ברכת הקיבוץ והצלחה לכל הנבחרים!

שנת העבודה של החבר בתשכ"ג

ימי עבודה בתמורה 162.1

שירות למבוגרים	55.9
שירות לילדים	50.7
עתודות	3.6
ימי שבת	39.7
<u>שבתות וחגים</u>	<u>53.0</u>
סך הכל	365.0

בענפי הייצור: בחקלאות שמרנו על למעלה מ-50% מסה"כ י"ע בתמורה. במפעל המתכת שמרנו על הרמה של אשתקד. בעבודות חוץ עלינו ב-3%. התמורה הבולטת היא בירידה של 1,800 י"ע במשחטה. ההכנסה לא קטנה בגלל עלייה רצינית בפריזון העבודה. ניתן לראות בסיכומי העבודה, שהעבודה השכירה בחקלאות ובשירותים, פרט להוראה, בוטלה כליל. המקום היחיד המעסיק עדיין שכירים הוא המשחטה. עדיין 4,171 י"ע של שכירים. מקווים שבתוכנית העבודה של תשכ"ד נתגבר גם על בעיה זו.

לוח העבודה של תשכ"ד יתבסס על:

275	חברים	שיתנו	72,835	י"ע בפועל
115	ילדי מוסד	"	7,078	"
15	הורים	"	560	"
20	מתנדבים	"	1,200	"
4	מורים שכירים	"	1,200	"
1	נגר שכיר	"	2,400	"
	שכירים במשחטה	"	?	"
	הסך הכולל		85,293	"

כפייה דתית. הח"צ קיימה הפגנה נגד כפייה דתית במאה שערים. היו שם גם קטטות וזריקת אבנים. זאב צור במאמרו בעלון יוצא חוצץ נגד הפגנה זו. לדעתו הכפייה הדתית אינה קשורה במאה שערים, כי אם בחוקי הכנסת שהתקבלו לאחרונה, כגון חוק החזיר, חוק התעבורה, חוקי אישות וחוקי כפייה דתית אחרים. ובכנסת, כידוע,

שולטת מפא"י. זריקת האבנים למאה שערים לא רק שלא תביא כל תועלת, כי אם להפך. כת פנטית זו, שאינה מכירה אפילו במדינת ישראל, רק תתלכד יותר, ולא תיבהל משום אלימות, למען "קידוש השם".

עלון כפר מנחם מס' 130 מיום 30 בנובמבר 1963

בפתיחת העלון ברכת הסופר ויקטור הוגו לזרע בשדות, מתורגמת מאנגלית ע"י אמציה. וכמובן ברכה זו שלוחה ליוגבים שלנו עם פתיחת עונת החורף.

עלון כפר מנחם מס' 131 מיום 14.12.63

העלון פותח בציון 24 שנים לעלייתנו לכפר מנחם. מביא כתבה מ"דבר" על היום הראשון בכפר מנחם וכן על התנאים הקשים ביותר של המקום: קרקע מועטה וזיבורית, חוסר מים, ריחוק רב מכל יישוב יהודי, חוסר כביש, בדידות מוחלטת, ויחד עם זה חדות הנעורים של המתיישבים החדשים לאחר ש"ארגון מנחם" שקדם להם עזב המקום בגלל הקשיים המרובים, שימוש בעובדים לא מתאים להתמודד אתם, ועבר לכפר ורבורג. כן מציינת הכתבה על הסביבה הערבית הצפופה סביב הקיבוץ, שחלק גדול ממנה לא ידידותיים בכלל, בלשון המעטה, ובמאורעות תרצ"ו-תרצ"ט, כשנרצחו במסמיה 12 פועלי חברת החשמל.

המזכירות החדשה מביאה את תוכניותיה לפעולות המזכירות.

גשם רב בכפר מנחם, לשמחתם הגדולה של הפלחים והקיבוץ, שיענקל'ה צ'קיר נותן לה ביטוי יפה בעלון.

הכנות השיחות. המערכת משבחת ומהללת את האופי החדש שהמזכירות מכינה שיחות הקיבוץ. לפני השיחה חולקו דפים בצורה נאה על הסעיפים שיבואו לדיון בשיחה, על תוכנית ההשקעות המפורטת וכן תחזית חמש-שנתית להתפתחות הקיבוץ בכל השטחים.

נחום משתתף בקורס לקאדרים בגבעת חביבה שהתנועה ארגנה.

נירה ש. מספרת על הקורס לרכזי ו. התרבות בו השתתפה. בכלל, יש לציין פעולה ענפה מאד של ו. התרבות. בכלל היו אלה שבועיים של מופעים מרובים בחוץ ובבית.

עלון כפר מנחם מס' 132 מיום 29.12.63, העלון האחרון של שנת 1963

מפעל המתכת החדש. תוך יומיים העבירו הסבלים הסלוניקאים את כל המכונות הכבדות מהמקום הישן של המפעל

למקומו החדש והמורחב.

אברהמ'ל מעלה בעיית המשמעת הקיבוצית שחברים מסוימים מתעלמים ממנה.

רחל נועם מוסרת רשמיה מהסמינריון למחסנאיות מטבח.

אלבום הקיבוץ. דוד פרלמוטר היה מהעורכים הראשיים והצלם העיקרי בהוצאת אלבום הקיבוץ. אלבום נאה מאד

וצילומים יפים מאד. בהקדמה לאלבום אנו מוצאים את המשפט הבא: "שלושה הם יסודות הקיבוץ: העבודה,

השיתוף והשוויון, אולם שלושם לא היה בהם ממש, אלמלא יסוד אחד החופף את כולם - רוח הנכונות, הנפשית

והרוחנית, לחיות בצורת חיים זו...". חברי כפר מנחם הזמינו עד עתה 90 אלבומים.

במסיבת יום הולדת ה-24 של עלייתנו על הקרקע חולק שי לכל חבר.

שיחות הקיבוץ

היו 43 שיחות קיבוץ. דנו בהן בעניינים השוטפים והרגילים שבכל שנה. לא מצאנו בהן עניינים מהותיים שלא

נכתבו עליהם בעלוני 1963, פרט לעניין גרמניה שעלה בקיבוץ בפעם הראשונה, בעקבות אירוח חבר משם. כמו

כן למדנו מהפרוטוקולים שניסו לרכוש מפעל "שביב" שלא עלה יפה.

פרק שלישי: נחנך המוביל הארצי, הוקם אש"פ בהנהגתו של יאסר ערפאת, בן גוריון עזב את מפא"י ומקים את רפ"י עם דיין ופרס, מלחמת וייטנאם, המצאות למשחטה, שיחה רעיונית פעם והיום, שבחי הקיבוץ, על המתנדבים, כנס מובילי אניות המעפילים, דאגה בלב לעתיד הקיבוץ, חגיגות חצי היובל, הקן הקיבוצי

1964

במדינה ובעולם

האפיפיור פאולוס ה-6 הגיע לביקור בארץ. טייס מצרי ערק עם מטוסו, קיבל מקלט פוליטי, אך לבסוף מצאו אותו מת. אשכול התחתן. נחנך המוביל הארצי. מים מהכנרת לנגב. ז'בוטינסקי נקבר בארץ בהסכמת אשכול. הוקם הארגון לשחרור פלסטין, כשבמהלכו יאסר ערפאת משתלט עליו. ארצות הברית הפציעה את צפון וייטנאם, ובוזה למעשה התחילה מלחמת וייטנאם הידועה. מתח רב בין ישראל וסוריה. קרב אווירי ראשון בין מיראז' שלנו ומיג סורי. בן גוריון עזב את מפא"י ואתו משה דיין, שמעון פרס, טדי קולק, ויצחק נבון שיסדו אחר כך את מפלגת רפ"י. אנייה ישראלית ראשונה שנבנתה בארץ. הסובייטים הקימו במצרים סכר אסואן וכרושצ'וב נשא נאום אנטי-ישראלי. לינדון ג'ונסון, נשיא ארצות הברית, מבטיח עזרה כלכלית ופוליטית לישראל. הסכם בין ישראל וארצות הברית על הקמת כור אטומי, כאילו לצרכי חשמל, ובהזדמנות זאת ארצות הברית מכריזה שהיא מעוניינת בישראל חזקה ובטוחה. פנחס ספיר, שר האוצר, מטיל מס, זו הפעם הראשונה, על רווחי הון בבורסה. הרבנים הרפורמים בארצות הברית קוראים לישראל להפריד בין הדת והמדינה, מה שמעורר זעם רב בחוגי הדתיים בארץ. עשר משפחות התיישבו בעיר החדשה כרמיאל. ועידה באלכסנדריה, של 13 נציגי מדינות ערב, החליטו להקים את הצבא לשחרור פלסטין. המועצה הנוצרית העליונה הכריזה שהיהודים אינם אשמים ברצח ישו. קול ישראל פתח קורס ראשון לשידורי טלוויזיה. כרושצ'וב הודח בברית המועצות. האלוף ישראל טל מונה למפקד גייסות השריון. חיים גבתי נתמנה לשר החקלאות. ג'ונסון נבחר שנית לנשיא ארצות הברית. הוקמו ישיבות ההסדר, המאפשרות גם לימוד תורה וגם התגייסות לשירות בצה"ל.

מעלוני הקיבוץ בשנת 1964

בעלון הראשון (133) מיום 11.1.64 המערכת מקדישה מאמרה לקבלת חיילות ח"ן לקיבוץ, למספר שבועות, מבצע שהצבא ארגן לעזרת הקיבוצים. קיבלו את החיילות בזרועות פתוחות, וכולם השתדלו להנעים להן את שהותן אצלנו. יש לציין ששתיים מהחיילות ואחר כך שלישית נשארו בקיבוץ, התחתנו עם בחורינו והן חברות עד היום.

מיומן המזכירות

דנו בענייני סדרני העבודה, נסיעות החברים לחו"ל, הארכת השירות הצבאי ליגאל סביר. ויכוח על מקומו של שיכון ו' (2 הקומות). צירוף מאיר ד. לועדת בניין. מועדון לח"צ. דיון על מופעי היובל. מדריכים לתנועה החינוכית.

קלאוס מעלה בעיה שהוא מתמודד אתה. מחד-גיסא עליו לקבל משמעת הקיבוץ, ולצאת לשדה יואב לפי החלטת הקיבוץ, ומאידך, הוא אחראי לנוי בקיבוץ ואי אפשר להפקיר אותו, בפרט שהוא באמצע הטיפול בגן ההנצחה לילדי "רימון" שנהרגו בתאונת הדרכים הקטלנית.

בעניין השילומים מגרמניה

היו ויכוחים רבים בקיבוץ בנושא יחסינו לגרמניה וכן קבלת השילומים ממנה. היתה צריכה להתקיים גם שיחה בהשתתפות חזן, אך משום מה נדחתה. בקיבוץ הרוחות סערו. זאב צור כתב מאמר ארוך בשני עלונים בנושא זה. הוא מתלבט מאד האם עלינו לקבל את השילומים, ומצטט אפילו משירו של ביאליק: "...קראתם לחסד לאומים והתפללתם לרחמי גויים, וכאשר פשטתם יד תפשטו, וכאשר שנוורתם תשנוורו..." הוא לבסוף מגיע למסקנה שכסף זה הוא הרי למעשה החזרת טיפה מהגזלה שגזלו ושדדו מאחינו ומשפחותינו היהודים, אבל אסור שכסף זה ילך להגדלת רמת חיינו. יש להקים קרן מיוחדת, במקום מיוחד, שמטרתה תהייה אך ורק לצרכי בניין הארץ. והוא מסיים בהצעה מעשית: "פולקסווגן - לא, מלווה פיתוח - כן. דיור ובניית שיכונים - לא, רכישת ידע מקצועי - כן. קרן נסיעות לחו"ל - לא, רכישת טרקטור - כן. מועדון לחבר - לא, ציוד תעשייתי - כן".

ועדת ההשתלמות ארגנה חוגים לסוציאליזם וקפיטאליזם, היסטוריה יהודית במאה ה-20, גנטיקה, מכונאות, וחוגים לעברית ואנגלית.

בני "רקפת" חזרו מירושלים מלאי רשמים טובים מהמפעל של שלה"ב.

מבצע ראוי לשבת. השבוע צריך היה לצאת משלוח גדול של פרי מהפרדס, אולם יום העבודה הסתיים מבלי שהמכסה התמלאה. קמו עובדי המטע הקבועים מבני המוסד, ישבו על טרקטור ודהרו הביתה, שם אספו חיש מהר מספר ניכר של חבריהם, העמיסו אותם על הפלטפורמה, יצאו שוב לפרדס וקטפו שם עוד 100 תיבות של אשכוליות. המשלוח המלא יצא במועדו. הילדים היו מבסוטים מעצמם והפעם גם אנו מרוצים מהם ושמחים להזדמנות זו לחלוק להם שבחים.

מדיוני המזכירות: בין היתר הצעה לשיחה לחייב רכזי הענפים, הן בשירותים והן בענפי הייצור, לקיים אחת לשבועיים ישיבה של חבר העובדים בענף, בה ידונו בנושאים מקצועיים, ארגוניים, כלכליים ובעיות העבודה. דבר זה יגדיל השותפות, ההתעניינות והאחריות של החברים בענף, וודאי יעלה את היעילות והרמה המקצועית. באופן ספונטני נוסד מועדון לזמר. הוא מיועד לכל חובבי השירה הטובה, שירת עמים, שירי עם ישראליים. יהיה זה מפגש בזמנים קבועים, לשעה אחת. לא חייבים להיות "מקצועיים", אלא רק ברצון לשיר ובאהבה לזמר עם.

עלון הקיבוץ מס' 135 מיום 8.2.64

אריק כהן מהאוניברסיטה של ירושלים הרצה אצלנו על מבנה הקיבוץ. הוא רואה סכנה בריכוז כל הסמכויות של הכרעות בענייני הקיבוץ בידיים המועטות של "המוסדות" המרכזיים. הוא מציג מול סכנה זו את תהליך הדמוקרטיזציה של הקיבוץ, הבנוי בעיקר על חזוק ונתינת יותר סמכויות לענפים. תומך מאד בהצעות המזכירות לשיבות קבועות של עובדי הענף והדיונים בהן בכל ענייני הענף וגם הקיבוץ הקשורים במערכת כולה. המשחטה, המדגרה ו... "פטנטים" והמצאות. המשחטה שופצה ועברנו לעיבוד העופות בשיטת הסרט הנע. במדגרה הותקן מכשיר, פרי המצאה של אריה ל. ומיירים, שיבטיח חשמל גם במקרה של הפסקת חשמל כללית. המדגרה שוב עובדת במלוא התפוקה, והנגרייה קיבלה על עצמה לבצע הנגרות של שיכוני הותיקים.

בעלון הקיבוץ מס' 136 מיום 22.2.64 יואל דרום מתאונן על אדישות החברים בבירור על ראשי הפרקים של חזן וכן על מעט המשתתפים בשיחה לקראת מועצת המפלגה שהייתה צריכה להחליט על הצטרפותנו לממשלה או לא.

מישיבת המזכירות. בגלל רגישות החברים הוחלט להחליף מכונית הפולקסוואגן הגרמנית של הגזבר במכונית מתוצרת אחרת.

מתוך שיחה אופיינית מהימים ההם. זה נקרא "שיחה רעיונית על כוס קפה": "...אין מה לדבר, זה לא מה שהיה פעם, זה לא אותו הנוער, פעם גדל נוער עם אידיאליים... כן, אז בנוגע לאידיאליים אני רוצה לאמור לך שמרפסת כזו כמו שיש לשיכון א' היא ממש אידיאלית! רגע, כן, דיברנו על הנוער... אז מה אני רוצה לאמור לך, גדל פה נוער ללא מצפן וללא ערכים... אשר לערכים, תגיד לי בבקשה, איזה ערך יש לשיכון היפה ביותר והמושלם ביותר, אם מול המרפסת שלו עומד לו קיר?... אבל רגע, הרי דיברנו על הנוער... אני נזכרת כשאנו היינו צעירים, חלקנו על דעות הורינו, לחמנו בהם, עשינו ההפך ממה שהטיפו לנו, אבל תמיד הערכנו אותם כהורים, והיום הבנים שומרים על 'דיסטאנס' מההורים, כאילו אנו דור של זקנים מתנוונים... דיסטאנס אתה אומר? דיסטאנס, כן, זה מזכיר לי משהו משיחת הקיבוץ מלפני שבועיים. דיברו שם הרבה על דיסטאנס בין השיכונים ובין המשתכנים החדשים, דיסטאנס כמטריה ודיסטאנס בלי מטריה... אבל לא חשוב, נחזור נא לבעיית הנוער של היום...".

צירים למועצת המפלגה. בשיחת קיבוץ הייתה הצבעה את מי לשלוח למועצה שהייתה צריכה להכריע בעניין הצטרפות לממשלה או לא. ההצבעה הייתה לפי השקפת החברים בנושא. 44 חברים נגד הצטרפות ו-20 בעד. לכן נבחר כציר שלנו שלמה א. שהשתייך לרוב.

מעלון הקיבוץ מס' 137 מיום 7.3.64

מפעל המתכת. לאחר המעבר לבניין החדש המפעל עובד במלוא הקיטור. המפעל מוכן לקלוט עובדים נוספים. על סגנון ובעיות בגדי ילדינו. אכן היו ימים שעל כך החליטה ועדה מתאימה. וזו לשונה בסיכום הבירור: א. יש צורך בגמישות בקביעת התקציב ובהוצאתו, והמוסדות המבצעים חייבים להכיר בכך. ב. שמירה על סגנון ושיתוף בבתי הילדים, וכן להתחשב בטעם האישי של הילד. ג. הכרחי שיתוף פעולה בין המחסן ובין המחנכים, כששניהם משתדלים להסביר בעיית המחסן לילדים.

יעקב צ'קיר ומאיר האוזר הוציאו עלון מיוחד לכבוד פורים. העלון מלא הומור, בדיחות וסיפורים מחיי הקיבוץ בראייה פורימית.

מעלון הקיבוץ מס' 138 מיום 21.3.64

בפתיחת העלון ויכוח על בר-המצווה שאנו חוגגים. מועלית הצעה בפעם הראשונה להפוך את חגיגות בר-המצווה, כמפעל משותף של הכיתה הנדונה, שמטילים עליה, משך כל השנה, משימות חברתיות, חינוכיות וקבוצתיות שעליה לבצע, ובסיום השנה להציג בחגיגת בר-מצווה משותפת הישגי הכיתה ומילוי משימותיה.

התלבטות בעניין החינוך המשותף בגיל הרך. העלון מעלה רעיונות של חברות כיצד לשמור על החינוך המשותף בגיל זה ויחד עם זה לא לגרום להרגשת יתמות, או עזובה, או חוסר חמימות שהאם מעניקה לילד. הבעיות הן לא קלות לפתרון. המפתח העיקרי, אך לא המושלם, הוא בקביעות המטפלות ורמתן המקצועית. המטפלת הקבועה צריכה לקבל את הילד מהרגע הראשון, לגלות חמימות ומסירות לו, וללוות אותו עד לגיל בית-הספר.

עלון מס' 139 מיום 1.4.64 מוקדש לחג החירות, פסח. נוסף לכך מוסר העלון סקירה נרחבת על החוג שהביא להקמת המוזיאון הארכיאולוגי שלנו כשהיוזם, החלוץ, המסור למשימה ללא ליאות הוא משה ישראל, שהצליח גם להקים סביבו חוג חברים וגם ילדים מסור וקבוע. בחוג גם ד"ר ציקל.

מעלוני הקיבוץ 140 ו-141 מימים 18.4 ו-3.5.64

עולה הוויכוח על הפער ברמת החיים של החברים המבוגרים ורמת החיים של ילדינו. חברים החלו לשים לב לכך, וגם הילדים התאוננו על אי-הצדק שבדבר. ואכן, בהמשך הזמן הדבר תוקן, ותנאי המגורים וגם הציוד בחדרי הילדים תוקן ואפילו עלה.

5 שיחות התקיימו לקראת מועצת המפלגה. שלמה אליאב נבחר מטעם הקיבוץ כחבר הוועד הפועל של הקיבוץ הארצי, נוסף למתתיהו שהיה כבר חבר המוסד הזה מקודם.

היתה זו שנת ברכה בגשמים. עד לחג העצמאות ירדו כבר למעלה מ-600 מ"מ.

ועל ה-1 במאי כותבת המערכת: "מבצע מוצלח. ארגון הפגנת ה-1 במאי היה אצלנו השנה מוצלח מכל הבחינות. הפעם נפל בחלקנו להפגין יחד עם כמה קיבוצים מהסביבה וחברי מפ"ם מסניף קריית מלאכי, עיירת עולים, שצמחה באדמת השפלה בשנים האחרונות והייתה למקום יישוב גדול. ודאי שלא הורגלה להפגנות חג הפועלים. והנה ב-1 במאי זה, בשעות הבוקר, הוצפה העיירה בעשרות דגלים אדומים ודגלי הלאום ובמאות חברי הקיבוצים, חניכי מוסדות וחברי הסניף המקומי, שעברו ברחובות בתהלוכה רבת רושם, סובבו בין השיכונים והביאו לתושבי

צעדת 1 במאי

המקום את בשורת חג הפועלים ובשורת הקשר בין עמלי העיר והכפר. בתקופה זו של ציניות וטשטוש ערכים טוב היה לראות את המוני החברים שיצאו להפגין (3 אוטובוסים ו-21 סנדורים מלאים). החגיגה נסתיימה בשבילנו בטיול לאשדוד ובמסיבת רעים מוצלחת בערב. יש לציין בסיפוק שארגון חגיגות ה-1 במאי היה השנה למופת, הודות לועדה הפוליטית הפעילה שעשתה הכל למען הצלחת היום".

העלון מעלה הרהורי חברים בקשר לחגיגת חג העצמאות שטרם קיבל צורה ההולמת את חשיבותו הגדולה וההרגשות שבלב החברים.

כל קיבוץ נטע עץ באתר ההנצחה של ביתניה עילית שהתנועה החליטה לשקם המקום, שם חלמו השומרים הראשונים, שהגיעו ארצה בשנות ה-20, על הקמת הקיבוץ הראשון של התנועה והמשך התפתחותה.

ישראל כרמון מתאונן על רשלנות כמה ענפי החקלאות בחג הביכורים, שפגם בחג, שבדרך כלל אנו יודעים לחוג אותו יפה.

בעלון מס' 143 מיום 27.5.64 מספרת טוני מהקורס במדרשת רופין, שדן בהשוואת הרגשת החברים העובדים בייצור ואלה שעובדים בשירותים. היא מגיעה למסקנה שאין כל יסוד להרגשת העליונות של עובדי הייצור על עובדי השירותים.

גיוסים... גיוסים... משה לביא מעלה את בעיית הגיוסים המלווה את הקיבוץ מראשית קיומו. "לא מספיקים להוריד היבול... גיוסים, רוצים מקררים... גיוסים, עשבים שוטים בשדה... גיוסים, רוצים ריהוט מתקפל... גיוסים, לא הספיקו להוריד הקש... גיוסים, הזמנה גדולה במשחטה... גיוסים, אין ספור... גיוסים... החברים עייפים... אך מתגייסים ללא טרוניות. אכן אין להבדיל בין חברה ומשק. ככה נבנה כפר מנחם".

משה ברוידא מעלה את הסתירות בחינוכנו ובדמות הנוער שלנו שהתחנך על ברכי השקפת עולמנו. לומדים על סוציאליזם, על מרכסיזם, קפיטליזם, וכשהצעיר שלנו חוזר מהצבא, מתברר שכל התורה שהנחלנו לו לא הופנמה אצלו. הוא רואה קפיטליזם משגשג וארצות הסוציאליזם עוברות ממשבר למשבר והוא מתחיל לשאול שאלות או מתחיל להיות אדיש לכל הבעיות האידיאולוגיות. משה רואה בחינוך שלנו במוסד את מקור הסתירות והסטיות הללו, וחוסר היכולת שלנו להסביר נכונה, וכן חוסר הלימוד והקריאה המתאימה של צעירינו.

אורחים. ד"ר ליווינגסטון מארצות הברית הרצה אצלנו על רשמיו מהקיבוץ. לדעתו שני דברים משקפים חברה מתקדמת: היחס לזקנים והיחס לילדים. "זקנים לא ראיתי אצלכם. לעומת זאת ראיתי ילדים רבים, ובאם למדוד לפי היחס שלכם לילדים הרי אתם חברה אידיאלית".

מעלוני הקיבוץ 144 ו-145 מהימים 25-11.7.64

המוסד, עם סיום שנת הלימודים, מעלה הצגה על הנשיא לינקולן, שעשתה רושם רב על הקיבוץ.

מועדון לחבר. כתוצאה מהדיון בקיבוץ על גורל המבנה של כיתת שחף, אישרנו לוועדת המועדון להתחיל לטפל בהפיכתו למועדון. ההצעה היא, שתחילה נזמין חבר קיבוץ הבקי בנושא זה ולאחר מכן יתקיים דיון בקיבוץ, וכתוצאה ממנו נזמין תוכנית מפורטת.

דמי עזיבה. הקצבנו לחנה ואהוד 250 ל"י כדמי עזיבה.

הקורס לקאדרים בגבעת חביבה. יהודה ר. סוקר את הקורס שנמשך חצי שנה, בו השתתף. למדו רבות לבסס השקפת עולמנו והכנת פעילים מרכזיים לעבודה בשטח. למדו כ-40 שעות בשבוע. הנושאים העיקריים היו: הקיבוץ והמדינה, היסטוריה וסוציולוגיה, תנועת הפועלים והעולם הסוציאליסטי, כלכלה ופילוסופיה, לימוד עצמי, משק הארץ, המזרח התיכון, העולם "השלישי", פסיכולוגיה ועוד. "נוצר הווי משותף. קיימנו כמה טיולים. רכשנו ידע רב. הבעיה היא - הנדע להקנות ידע זה בפעולה בשטח?".

בירורים על חינוך ילדינו במוסד. העלונים מקדישים מספר מאמרים על בעיות החינוך במוסד. בדרך כלל ביקורת רבה ותביעות רבות מכל גורמי החינוך: החברה הקיבוצית, המורים, המשפחה והשפעות החוץ מחוץ לקיבוץ. נביא כאן רק 2 סיכומים של 2 חברים שניתחו בהרחבה את כל גורמי החינוך. אחד מסכם בזו הלשון: "לא ננתח כאן את מצבו החברתי של הקיבוץ, אך ברור לי שהקיבוץ נמצא במצב של ירידת המתח החברתי והרעיוני. זה מתבטא בכל שטחי חיינו, במעשינו ואולי קצת פחות במחשבותינו. מצב עניינים זה מעורר ביקורת רבה אצל צעירינו. וחשוב מכל לראות הקשר בין חיינו בקיבוץ פנימה ולבין החינוך שאנו נותנים לילדי המוסד. אחד תלוי בשני ובעתידם של שניהם". וחבר שני, הרואה את נקודת הכובד בחינוך הרעיוני והחינוך לעבודה בחקלאות, אומר בדברי הסיכום של מאמרו הגדול: "שני מישורים שצריכים לייחד החינוך שלנו - החינוך הרעיוני והחינוך לחקלאות - שניהם לוקים בחסר. וכך מיטשטשים ההבדלים בין בית-הספר שלנו ובית-הספר הכללי בארץ. ומה ייחוד נשאר לחינוך הקיבוצי, השומרי? יש לשלב מגמות החינוך שלנו עם ההתפתחויות המתקדמות בעולם, ולבחון אותן בכל פעם מחדש לאור התמורות החיוביות בעולם ובארץ".

בעלון הקיבוץ מס' 145 מיום 11.7.64 סקירה מקיפה ומפורטת על כל ענפי המשק, היבולים ומצבם.

ברשימה נוגעת ללב מציינים רחלי מ"נשר" ואברהמל'ה שור מ"רימון" את שלוש השנים שחלפו מאז נהרגו 7 ילדי "רימון" בתאונת הדרכים הקטלנית.

אורחים... אורחים... מכל קצווי העולם באים אלינו אורחים להתרשם לראות מה זה קיבוץ. הרשמים הם נלהבים ואנו מוצפים במכתבי תודה והתפעלות מקבלת האורחים שלנו וממפעלינו המיוחד במינו ברחבי העולם.

שבחים לאבוש... אולי שלא כרגיל, אולי שלא כמקובל אצלנו, אך דף מלא שבחים לאבוש על יחסו לחברים בתפקידו הרב-גוני ועל נכונותו להגיש עזרה ובפנים מאירות לכל דורש.

בעלון מס' 146 מיום 25 ליולי 64 המשך הסקירה על הענפים ובראש וראשונה בעיית המשחטה והפועלים השכירים. ועדת המשק החליטה על צמצום 50% של הפועלים השכירים והציגה את ביצוע האתגר לפני עובדי המשחטה שמספרם כעת הגיע ל-20 חברים.

משה סעידי מסכם שנת לימודים באנגליה. מלא חוויות ורשמים ולימוד, אך עיקר התפעלותו מהפסל האנגלי המפורסם, הנרי מור, ממנו למד הרבה וזה היה כבוד גדול להיות תלמידו.

שבוע בגזית. קבוצת "נשר" בילתה שבוע בגזית. התרשמו מאד מהקיבוץ שאין בו עזיבות, נאמנות קנאית לערכי הקיבוץ והכנסת אורחים נפלאה.

קבוצה של יהודים רפורמים התארכה אצלנו 3 שבועות. אנשים בגיל 40-50. חלק מזמנם עבדו ובחלק השני למדו ושמעו הרצאות על חיי הקיבוץ... יואל דרום כותב ברשימתו המסכמת: "פתחנו להם אשנב קטן אל עולמנו. תקוותנו היא שילך ויתרחב עד היותו שער פתוח ומזמין, ושמה אף דרך, לרבות יהודים אלה שמעבר לים, שהיו גם רחוקים מהציונות ומאד התקרבו אליה".

דוד קרון, מרכז המשק, אמר להם: "...רצינו שתחושו יסודות חיינו. הקיבוץ אינו סטטי, אינו 'גמור'. הוא מתחדש יום-יום, נופל וקם ומתקדם במציאת פתרונות לבעיות חדשות..."

כאשר הוסבר לאחד מחברי הקבוצה שחיינו מדגישים את העשייה וייתכן שהצד האינטלקטואלי לא הובלט, הוא הגיב: "מה? עוד לא ראיתי בחיים שבו תשרור אווירה והתעניינות אינטלקטואלית כמו בקיבוצכם".

יואל רוהר הוציא ספר יצירותיו ואמרותיו בשם: נוף ואדם.

על הסטודנטים או "המתנדבים" בלשונו. הם מופיעים אצלנו "בלי אזהרה", מתהלכים בינינו ימים רבים... וחוזרים לארצותיהם. ותמיד הם מחפשים... מחפשים את מקומם בחדר האוכל, את שמם בסידור העבודה, זה את זה וזו את זו. ומעל לכל את פנחס. "האבא" והאח הגדול. המדריך, החצרן, והמחנך שלהם. ועל אף חוסר השפה הוא מוצא אתם "שפה משותפת" מלב אל לב. הוא גם קושר קשרים לאחר שעוזבים ומקבל מכתבי תודה והתלהבות משהותם

אצלנו. אולם הם מחפשים משהו נוסף. גיזה המטפלת בהם ומבינה שפתם מספרת על השיחות אתם, והם מספרים על חיי השעמום שלהם בארצותיהם, על חוסר משמעות לחייהם, על חוסר מטרה ועניין. והנה מצאו ארץ ובה קיבוץ עם תוכן חיים כה עשיר וכה שונה, מזיגה כה נפלאה בין העתיק והחדש והמודרני. אחדים מהם אומרים: "כיצד נחזור למקומותינו, לאחר שראינו צורת חיים שלכם...?". לאחר שגיזה מספרת על שיחות שונות אתם, היא מוסיפה: "לא כולם אצלנו מבינים שהמתנדבים האלה הם בעתיד המדינאים של ארצותיהם. המעמד הבינוני ומעמד הפועלים. הם יישאו אתם הביתה את בשורת ישראל ובלי ספק יהיו לנו שגרירי הרצון הטוב והאוהדים הגדולים שלנו, שאנו כה זקוקים להם בעולם...".

שנת הלימודים תשכ"ה החלה...			במוסד		
כיתה	מחנך	מטפלת	כיתה	מחנך	מורה
ב'-גן רות	שרק'ה	אסתר	ז'-סנונית	גדעון	אילנה
ד'-ה-שחף	יוחנן	מיכל	ח'-שיבולת	מיטק	זליג ובתיה אסף
ו'-אלומה	אמציה	אלזה	ט'-אורן	חיים	אילנה
			י"א-רימון	צפורה	חיים
			י"ב-נשר	זליג	צפורה ומיטק

מרכזת פדגוגית: בלה

הצוות הפוליטי מתאר את חיי מושב נחלה ופעולת הצוות בו.

עלון 149 מיום 7.9.64 פותח גיליונו בברכה לשנה החדשה תשכ"ה. דוד קרון, מרכז המשק, סוקר מצב המשק והקיבוץ ובין היתר הוא כותב: "נביטה אחורה בגאווה, וקדימה באמונה... ואם מעומס השנים, הגיוסים הרבים והקטיפים התכופים שחו הגבות עוד קמעה - הנה נזקוף אותם ביום חג זה ונביט אחורה בגאווה, כי אכן עשינו את המוטל עלינו, ונביט קדימה באמונה שיכול נוכל גם בעתיד... אמנם החוב לא קטן והריבית אוכלת בנו, אך בתכנון נכון ובתבונה, בדאגה לכלל ולפרט, נעמוד גם בזה ויכול נוכל להם...".

כנס בכפר מנחם של אנשי העלייה הבלתי לגלים באנייה "דורה". היו עליה חברינו ראובן, עומרי ויורם. היה זה מפגש מרגש. באו כולם. סיפורים וזיכרונות בלי סוף. וכמובן קבלת הפנים של כפר מנחם הייתה למופת. גם גדעון רפאל ממשדד החוקן, חבר הזורע, היה שם והשמחה הייתה רבה... העלון מצרף לאירוע זה את סיפורו של משה לביא, גם על תלאות האנייה "רים", מאניות העפלה של הימים ההם.

בענייני חינוך. שלומי כותב במאמרו על בעיות החינוך, שעיקרו אומר: פחות לימודים, יותר חינוך לערכים. בעניין חגיגת יובל כפר מנחם, במלאת 25 שנה לעלותו על אדמתו. עניין חגיגת יובל היא בעיה שדנו בה פעמים רבות. רצינו לקיים חגיגת יובל ה-20. היו כבר הכנות רבות, אך מסיבות שונות ומשונות כל פעם הביצוע נדחה. אך עניין חגיגת היובל לא ירד מסדר היום של הקיבוץ. בעלון מתנהל דיון בשלושה נושאים. א. מועד החגיגות. ב. כלפי פנים או חגיגות גם כלפי חוץ עם אורחים ובהשתתפות קיבוצי הסביבה. ג. התוכנית, מהותו ואיזה גוון לתת להג.

"אבל הפעם יהיה חג. לא 20 שנה, כי אם 25 שנה, חג מחצית היובל. בעניין המועד הדעה הכללית היא שאין לעשותו בחורף, שהוא התאריך המדויק לטכס העלייה והזריעה ב-6 בדצמבר 1939, כי אם בקרבת חג הפסח. פנים או חוץ? הדעה של הרוב בעד גם כלפי חוץ". וכך כתוב: "בימינו אלה יש בהופעתנו כלפי חוץ משום ביטוי של כוח, שכה נחוץ לנו כיום, וזה שוב מגביר הרגשתם הפנימית הטובה של החברים, מעלה גאוותם ומחזק המורל. ואמנם טוענים אנשי דליה, שגם הם חגגו מחצית היובל והתלבטו באותן השאלות, שכל הקיבוץ התלכד סביב משימה זו וישנה שביעות רצון כללית, וגם אנו יכולנו להרגיש בכך, אך הבעיה העיקרית היא, אכן, התוכן של החג. מה יהיה בו? או כפי שהעלון כותב, כיצד לשיר ולא לזייף? כיצד לחוג ולהיות כנים ושלמים עם עצמנו, שיהיה חג אמת? הרי לא סוד הוא, כי לא מעט חברים בתוכנו מתהלכים עם מועקה בלב וחרדה לעתיד, והחברות הטובה לא תמיד שרויה אצלנו. ישנה סכנה שבימי החג יהיה 'שמח' סביב סביב, ובפנים הלב לא כל כך שמח. דרושה לנו אווירה טובה, וחלילה לנו ליצור מצבים מלאכותיים... אפשר, כמובן, לעבד תוכנית שגרתית של 'זיכרונות', נוסטלגיה, שתספק את כולם, אך אנו מחפשים דרך אחרת, אולי חדשה, והעיקר שתשתף בחוויה את הדור השני. שמחצית היובל ייהפך לחלק של התמודדות עם עצמנו, עם בעיותינו החמורות, עם חולשותינו

וספקותינו... אך גם בלי לאבד את טעם קיומנו, את עצם היכולת של צעידה קדימה, את האמונה כי מותר האדם בחזונו! יהיו ימי היובל אתגר ומאמץ להעלות מחדש את גאוותנו שקצת הונמכה, לחזק את החברות שקצת התרופפה...". וכאן באה שורת הצעות מעשיות מה ניתן להקים ולעשות כנכסי בר-קיימא, הודות ובעקבות מחצית היובל.

אכן התקיים החג ובגדול. אך על כך נספר בפרקים הבאים.

זלו מפרסם מאמר גדול בוויכוח עם צבי רענן על יום-הכיפורים. זלו בעד ציון יום-הכיפורים, לא להינתק מכלל ישראל, להשוות לו תוכן מתאים לרוחנו, אך... לא למחוק אותו מהלוח העברי. והוא מסיים: "נפסיק את ההתרברבות האפיקורסית כביכול, כי כפסע בין אפיקורסות לבין הפקרות!".

באותו עלון מסופר גם על קטטה בעניין החתמת אורחים, הבאים לחוג אתנו ראש השנה, על עצומה נגד כפייה דתית. חברינו הצעירים התגייסו לפעולה זו על חוף אשדוד, ונתקלו שמה במפקח דתי, שלא הרשה להם פעולה זו. צעירינו לא נבהלו והמשיכו בפעולתם והמפקח עזב בבושת פנים, אך הנה איש לא תאר לו שגם בקיבוצנו יכול לקרות משהו דומה. אחד מחברי הועדה הפוליטית העמיד שולחן בכניסה לחדר האוכל כדי שאורחים יחתמו על גיליונות המחאה נגד כפייה דתית. בא חבר שהתנגד לפעולה זו והפך לו את השולחן. הפעם החבר שלנו, שהיה אחראי להחתמה, הלך בבושת פנים הביתה, באי-רצונו להיכנס לקטטה עם חבר קיבוץ לעיני אורחים מהחוץ. בעלון מתפרסמים 3 מאמרים בנושא זה: מאמר של המחתיים, המספר את גרסתו, מאמר של חבר אחר מהועדה הפוליטית, הקורא: רק לא באלימות! ובעניין ההחתמה מסתמך על חוזר מפורש מטעם התנועה לקיים אותה דווקא בחג, כשבאים אורחים רבים מהחוץ לקיבוץ, וכן מאמר של החבר שהפך את השולחן, שלא מתייחס לפעולה האלימה, אך יוצא בטענה קשה נגד הועדה הפוליטית, שקיימה פעולה זו בכניסה לחדר האוכל בימי חג שהוא מקודש מאד בעיני העם היהודי והוא מתנגד מאד, וחושב שישנם חברים רבים החושבים כמוהו, ואין לקיים פעולה כזאת בלי בירור בשיחת קיבוץ. אכן כולם הסכימו שאת כל העניין יש להביא לבירור בשיחת קיבוץ.

בעלון 151 מיום 3.10.64 אנו שומעים את ההדים משיחות הקיבוץ, הערות בעניין מכירת עדר הכבשים. ואכן הוחלט לחסל את העדר, ב-70 קולות נגד 10, ולמכור אותו. אורי אסף כותב בעלון הומוסקה בנושא זה, ובעיקר כיצד זה יראה בעיני הילדים. הוא שואל, האומנם ילדינו יצטרכו לראות כבשה בגן החיות? ושוב ויכוח על כפייה דתית ועל המקרה שקרה אצלנו ערב החג, שפרסמנו עליו לעיל. כמה מאמרים דנים בנושא זה.

מול המפקקים בתועלת של ביקור הרפורמים אצלנו, ומכנים כתמימים את אלה שהאמינו בהם, מפרסם יואל דרום כתבה של נציג הסוכנות, יהודה עדין, שההפך הוא הנכון. הוא מאשר דברי יואל שהרפורמים התרשמו מאד מהימים שבילו אצלנו, ולא חסכו שבחים מהקיבוץ שלנו. בירורים. המזכירות מפרסמת תוכניתה לקיום בירורים רעיוניים, בנושאים: יחסינו לגרמניה, על כפייה דתית, על הקולקטיביות הרעיונית והחינוך שלנו במוסד החינוכי.

בעלון 152 מיום 17.10.64, דפי העלון הראשונים מוקדשים לבעיות העבודה הקשות המחכות לנו בנובמבר, קבוצת רקפת מתגייסת, 15 חברים יצאו למילואים, קטיף הכותנה בעיצומו, החורף מתקרב והעבודה תהיה רבה. סידור העבודה יראה חודש נובמבר כחודש חירום. סידור העבודה מציין שעמד בהתחייבות החלטת שיחת הקיבוץ לצמצם את העבודה השכירה במשחטה.

יונה קו מים חדש מבארות ב' וג' לבוסטר. הקו הישן, שרובו מונח "מימי בראשית" נרקב כולו. ידי ועדת הבניין וגם של הנגרים מלאי עבודה. המשך בניית השיכונים, מתקן תחמיץ, לול תאים, מחסן הבגדים, קו הביוב המרכזי. כמו כן מציינת ועדת הבניין תוכניותיה לזמן הקרוב והן רבות.

מנדל מנגבה מגיב על מאמרו של דוד סעידי שהתפרסם בעלון בעניין שהותנו בשדה יואב. גם יגאל סביר משתתף בויכוח הזה.

בעניין הקן השומרי התנועתית, יש לציין שזו הפעם הראשונה, לאחר זמן רב מאד, שהמערך הוא מלא: לכל קבוצה חינוכית, החל מקבוצת "אמירים" ועד לבוגרי "נשר", מדריכים תנועתיים, וסוף סוף המוסד שלנו אינו רק בית-

ספר תיכון חקלאי, אלא גם קן השומר הצעיר. הקן פועל בצורה סדירה, וגם אימץ את קן קריית מלאכי. המדריכים הם יהודית, אוכמה, יגאל ס., ניצה, דני ג., רבקה, אפרים, דפנה, משה, אסתר, אברהמ'ה שור, רחלי, יזהר.

המערכת מברכת: לכולם חזק ואמץ!

דוד עמיר, בהוצאת אגודת האינז'נרים, כתב ספר להנדסה מקצועית והוא אזל מיד מהשוק.

חנוכה וחג היובל. המערכת קושרת את שני האירועים ואת הסמל המשותף.

מתנדבת, כהרבה לפני ואחריה, כותבת מכתב פרידה לקיבוץ, בעזבה את המקום, מכתב מלא הערצה ואהבה לכפר מנחם.

במוסד החינוכי ישנן כבר קבוצות מעורבות עם ילדי רבדים, השותפים המלאים למוסד שלנו. אסתר ויצחק מראיינים קבוצה כזאת על חייהם ולימודיהם במוסד.

עלון מס' 154 מיום 19.12.64 (עלון אחרון של שנת 1964). דוד קרון, מרכז המשק, סוקר "במשוט במשק" את ענפי המשק השונים. בגד"ש נגיע (כולל כותנה) ל-8,950 דונם. מכרנו בהצלחה את דיר הצאן. בלולים ובמשחטה העניינים בסדר. הזרמת "דם צעיר" לענף זה הועילה מאד. במתכת, במסגריית פנים ובנגריה עבודה מלאה. בעיה מיוחדת היא בעיית הקרקע והמים. כמה וכמה דיונים קיימנו בנושא זה בועדת המשק. מוכנים להוסיף לנו כמעט חצי מיליון קוב מים תמורת כמה אלפי דונם קרקע. כידוע קיבלנו קרקע לאחר הקמת המדינה, מעל המכסה המגיעה לנחלה חקלאית באזור שלנו, לפי התכנון, של "ועדת חזני". כעת תובעים מאתנו להקצות חלק מקרקע זו לקיבוצים ומושבים מאזור ירושלים והפרוזדור שלה. אנו סירבנו, והמאבק היה לא קל. כדי לפצות אותנו, נציבות המים הציעה לנו את ההצעה הנ"ל, היינו תוספת של 450,000 קוב מים לפיתוח ענפי השלחין שלנו. אחרי שיקולים רבים בועדת משק וגם בשיחת קיבוץ הסכמנו לחליפין המוצעים. מסרנו שטחי קרקע, בעיקר ב"גוגאן", בסביבה שלה ועוד מספר חלקות מהאדמות הפחות פוריית שלנו, ואישרו לנו סופית משבצת קרקע של 10,150 דונם הקיימת עד היום. בעניין המים קיבלנו את אשר הובטח לנו, ואכן יכולנו להגדיל שטחי הכותנה, שבזמן ההוא היה גידול מכניס מאד, וכן עוד גידולי שלחין. אך טרם קיבלנו את מלוא מכסת המים שהגיעה לנו לפי אותה

תוכנית המוזכרת לעיל. בינתיים הזמנים השתנו ואתם גם הקריטריונים, אך משבצת הקרקע נשארה קבועה ולא השתנתה.

גיזה, שטיפלה במתנדבים, כותבת על רשמיה משיחות עם חלק מהם, ועל נימוקיהם לעזוב ארצם, בית הוריהם, ומהו המושך אותם אלינו.

מפקד האוכלוסייה ל-30.9.64

חברים ומועמדים	274
של"ת	2
הורים	12
חיילים בשירות	40
ילדי קיבוץ עד ביה"ס	47
" " בביה"ס	62
" " במוסד	68
ילדי חוץ	15
ילדי רקפת עד לגיוס	22
סה"כ	542

כאמור זהו העלון האחרון שבידינו של סוף שנת 1964 והוא מסיים דפיו בפנייה חמה לחברים לא לקטוף פרחי הבר היפים שעל גבעתנו והגבעות הסובבות אותנו, וכן לא לעשן במקומות ציבוריים בין אוכלוסייה צפופה.

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ בשנת 1964

בשנת 1964 התקיימו 60 שיחות, הווי אומר יותר משיחה אחת בשבוע. השיחות בדרך כלל היו מאוכלסות בצורה סבירה. מ-260 חברים רשומים היו באים לשיחה בממוצע כ-130-150 חברים. כמובן, מדובר על הממוצע, שיחות עם מעט משתתפים ושיחות עם חדר אוכל מלא. הדבר היה גם תלוי, לא במעט, בהשתתפות החטיבה הצעירה, שהיתה אז בקיבוץ גוף ניכר ובעל משקל. הדבר היה תלוי גם בנושא. בשלושה נושאים לפחות, ההשתתפות היתה מלאה: בבירור על דרכו של הקיבוץ והתנועה לקראת מועצת הקיבוץ הארצי, בדיון רחב וער על

דרכי החינוך של ילדינו בבית-הספר והמוסד החינוכי, ושיחות רבות מאד של ועדת המינויים, שהתקיימו כל שנה, הצעות ארגוניות, הבחירות עצמן לבעלי תפקידים והועדות, ואחר כך ערעורים בלי סוף, עד שסוף סוף התארגנה המערכת כולה. גם בשיחות המוקדשות לאינפורמציה, ובעיקר פוליטית, חדר האוכל היה מאוכלס מאד.

שנת 1964, ככל שנות הששים, היתה עמוסה מאד. המשק גדל והתפתח בקצב מהיר. האדמות הזמניות שקיבלנו, לאחר הקמת המדינה, הגדילו בהרבה את שטחי הגד"ש. הענף החדש, הכותנה, גם הוא תבע ידיים עובדות. ענף המטעים, כיום ספק אם מישהו זוכר שהיה כזה, ואז הוא היה במלוא היקפו, כולל הפרדס, שתבע ימי עבודה רבים מאד, בעיקר בתקופות הקטיפים. שכירים לא העסקנו, פרט למשחטה, ועל כך להלן, והיינו צריכים להתמודד לבד עם חוסר ידיים רב. הפתרון היה, כמובן, גיוסים. חברות הנוער, גיוסי י"ב מהמוסד, וגיוסי חברים רבים מאד.

גם הרפת גדלה, מערך הלול, על כל שלוחותיו, כולל המשחטה, הגדיל מאד ייצורו, ונהפך לענף הדומיננטי במשק, בהכנסתו ותרומתו. גם מפעל המתכת התפתח, וגם כל ענפי השירות גדלו בהתאם. הגיוסים הרבים עוררו ויכוחים רבים בשיחות, ומצאו ביטויים גם בעלוניים לעיל, ואף הצעה להקטין את היקפי המשק. נוסף לגיוסים לענפים מרובי ידיים עובדות, היו גם גיוסים למטרות צרכניות, ריהוט מתקפל, מקררים, נסיעות לחו"ל, וכד'. יש לציין, שעל אף הקיטור של מספר חברים על העומס הרב, שאמנם היה קשה, החברים מילאו את חובתם באחריות מלאה. ביצענו את המשימות והמשק התקדם מאד, אך לא רק המשק. בשיחות הקיבוץ, שהיו מוקדשות לדיווחים של הועדות, אתה לומד על פעילות חברתית ותרבותית ענפה. מקהלה, תזמורת מנדולינות, חוג דרמטי, כל שבוע סרט או הצגה והופעת שחקנים, ועל פי רוב, שיחה אחר כך, טיולים לרחבי הארץ, כל שבוע מרצה מהחוג בשאלות אמנותיות או פוליטיות ולילות ששי מוקדשים למופע תרבותי.

באין אפשרות למסור כל דברי חברים בשיחות הקיבוץ, לכשעצמם מעניינים מאד, נסקור את הנושאים העיקריים שהיו בשיחות האלו.

* תכנית השקעות - בדרך כלל, פרט להערות ותיקונים קלים, התקבלה פה אחד.

* שותפות עם רבדים - זו הפעם הראשונה, לאחר שיפור היחסים, שותפות להקמת מוסד חינוכי משותף, בהתחלה עם רבדים ולאחר מכן הצטרפו עוד קיבוצים וכך צמח המוסד החינוכי הגדול "צפית". הקמת המוסד היתה כרוכה בשיחות רבות על ההשקעות הגדולות הקשורות לכך.

* סדרני עבודה - אחת הבעיות הקשות שהטרידו את השיחות. קשה מאד היה להטיל תפקיד קשה זה על חברים, שאיש לא רצה בו. יש לציין שהמשמעת בקיבוץ בשנים אלו היתה ללא עוררין. אם ועדת מינויים הציעה, שיחת קיבוץ אישרה, יכול היה החבר לערער כמה פעמים, אך באם בסופו של דבר הקיבוץ לא קיבל הערעור, החבר נכנע, וקיבל ברצון או לא ברצון, את התפקיד.

* פרוייקט - פתיחת חנות במסמיה, דנו על כך בשיחות, אך הדבר לא הסתייע.

* הארכת השירות בצבא - רבים מבנינו רצו להמשיך שירותם בצבא, לאחר גמר שירות החובה שלהם, אם בגלל רצונם להשתתף בקורס קצינים או קורסים אחרים. הדבר הזה לא היה מקובל בקיבוץ, ורבו הויכוחים בנושא זה, בעיקר אם זה היה כרוך בתוספת של מספר שנים ולא רק חודשים, כמו במקרה הגיוס לחיל האוויר.

* נסיעות לחו"ל - בנושא זה הויכוח היה כיצד לקבוע התור. כמה נסיעות לשנה. האם להחשיב נסיעות לחו"ל של חברים שנסעו בגלל תפקידם וכד'.

* השתלמויות - השתלמויות היו חלק בלתי נפרד מחיי הקיבוץ. לא רק מקצועיות, אלא גם רעיוניות ופוליטיות בגבעת חביבה. השיחות דנו האם לאשר השתלמות זו או אחרת וכן האם להיענות לתביעות חבר זה או אחר.

* היחס לגרמניה - כמה שיחות על יחסינו לגרמניה לאחר קבלת השילומים, ולאחר שבמדינה שקטו הרוחות בנושא זה, וקניות מגרמניה היה כבר די מקובל, אך אצלנו סערו הרוחות, בעיקר ע"י אלה שעברו את השואה, בגלל שהבא-כוח שלנו רכש פולקסוואגן, מכונת גרמנית. התקיימה גם בנושא זה שיחה עם חזן. בסופו של דבר, מתוך התחשבות ברגשות החברים, המכונת הוחלפה מתוצרת אחרת.

* צירים למועצת המפלגה. ויכוח אם הצירים צריכים לבטא את "הסיעות" השונות הרעיוניות, שהתחילו להתבטא בקיבוץ, או לפי השקפותיהם הם. ברוב קולות הקיבוץ החליט שאין מקום "לסיעות" בקיבוץ, וכל ציר שנבחר יצביע לפי מצפונו והשקפתו.

- * שיכון ותיקים והמשך בנייתם. ויכוח נוקב לפי איזה קנה מידה נכנסים לשיכון, האם רק לפי וותק, וותק משותף של הזוג, או גם גיל. לבסוף הוחלט על שיטת הנקודות, המחברת וותק עם גיל.
- * צוות הענפים - לחזק סמכותם ומעורבותם. חובה של פגישת הענף פעם בשבוע.
- * אינפורמציות - חלק ניכר של השיחות הוקדש לאינפורמציות פוליטיות, משקיות, של ועדות וענפים. כמו כן לנתינת פעילים לתנועה, ל"הנגב", למועצה האזורית.
- * פרט לשיחות המרובות של ועדת מינויים, הבחירות, הערעורים, ארגון המערכת, וכן השיחות בעניין יחסינו לגרמניה, שהזכרנו כבר לעיל, הזכרנו גם שני נושאים בעניינים עקרוניים, שהקדשנו להם שיחות רבות מאד בהשתתפות חברים רבים. מצב הקיבוץ שהתעורר בעקבות הדיונים לקראת מועצת הקבה"א, ושיחות בענייני חינוך שכללו גם החלטת קבוצת "נשר" לא לקבל סמלי בוגרים של התנועה החינוכית של ה"צ". לא נביא שמות החברים שהתבטאו בשיחות אלו. חלק מהרוח שהיו בשיחות אלו הובא בעלוני הקיבוץ שפרסמנו בפרק זה. הפעם נביא משפטים שהושמעו בשיחות מחברים שונים מבלי להזכיר שמותיהם, אם כי ודאי היה מעניין לעמת דעות אלו עם דעתם כיום.
- והנה המשפטים:
- * הקולקטיביות שלנו נפרצה, ובעיקר בדור השני.
- * חסרה השכלה וקריאה. הבורות חוגגת. ישנם שינויים עם הזמן ואנו מפגרים.
- * קיימת אדישות ונחוצו משטר של בירורים קבועים.
- * המצב הארגוני של הקיבוץ צולע, ויש הרבה מה לתקן.
- * גם בתנועה לא נראה לי שהועד הפועל יהיה מורכב מ72- נציגי הקיבוצים ו95- מינויים מלמעלה.
- * הקשר לתנועה והיחס אליה נפגע. אין גם עימות עם המציאות.
- * רעיון וחזון זה לא פוליטיקה כי אם מצפן לחיינו.
- * האידיאולוגיה היא כיום צרכנית.
- * כשהיינו "יחפנים" האידיאולוגיה היתה חזקה אצלנו ונשמת אפינו. כיום אפשר להגיד: וישמן ישורון ויבעט".

- * התקציב האישי, הנעשה כל פעם כולל יותר, פוגע בשיתוף ובשוויון.
- * בתנועה יש מנהיגים הראויים להערכה רבה, אך אני לא מרגיש הנהגה.
- * אני לא יודע מה זה קולקטיביות רעיונית. למה סין צודקת יותר מבר"מ? מה רוצה מפ"ם? הדברים לא ברורים לי (צעיר).
- * לא לעולם נהייה סוציאליסטים באם נאבד את דרך המחשבה (צעיר).
- * אין קולקטיביות רעיונית עד הסוף (צעיר).
- * התקפת חברים רבים על דברי "האפיקורסות" של מספר צעירים.
- * האם אנו יושבים כאן בגלל תנאים חומריים יותר טובים? הקיבוץ שלנו יותר מדי ליברלי, ולכן צומחים פה "עשבי פרא".
- * ההתפתחות הטכנולוגית היא חשובה מאד ויש לנצלה במלוא יכולתנו, אך אל נהפוך את הצרכנות לאידיאולוגיה. זה מסוכן מאד.
- * צעירים רבים משתתפים בשיחות, אך יש קטרוג רב על דעותיהם ומעשיהם. טוענים שהם בורחים מהחקלאות ומעבודה קשה, ואצל חלק מהם הדעות השונות נובעות מהווייתם ומרצונם לחיים קלים יותר.
- * מאידך יש גם חברים המגינים על הצעירים וטוענים שזה לא נכון שהם בורחים מעמל כפיים ועבודה קשה. מצביעים על התגייסותם הרבה בכל הגיוסים ועובדים בכל ענפי החקלאות. זה טבעי שהצעירים מערערים על דברים רבים.
- * אין להפוך ויכוח עקרוני להיווצרות "מחנות" ו"סיעות".
- * יש לנו כוח רב לשמור על חברות טובה, גם אם מתגלעים חילוקי דעות.
- * בלי חזון חברתי לא יתקיים הקיבוץ, וטעות לחשוב שהשיתוף בצרכנות בלי גם השיתוף בדרך רעיונית משותפת, וזוהי הקולקטיביות הרעיונית, הקיבוץ יחזיק מעמד לאורך זמן.
- * יש אצלנו, אמנם, קולקטיביות רעיונית, ויש פעולות תרבות רבות, אך אין מחשבה רעיונית.
- * אין כלכלה בלי חזון והשקפת עולם. מאחורי כל כלכלה עומדת השקפת חיים.

- * האכזבה מברית המועצות עשתה בנו שמות והשפיעה מאד על הלך רוח פסימי.
- * בקריית מלאכי דואגים לפרנסה ולא לאידיאולוגיה.
- * הבן שלי לא רוצה אידיאולוגיה, רק צרכנות.
- * חוסר האחדות בדעות וכן התנהגות לא הולמת של חלק מבנינו, נובעים מחוסר תגובה שלנו הגורם לזלזול ואדישות.
- * נגד המקטרגים. אך ללא רעיון משותף לא יהיה שילוב דורות (חברה צעירה).
- * נחוצה סבלנות רבה, הקשבה רבה ומשטר קבוע של בירורים יסודיים עם מסקנות והחלטות מחייבות.
- * שורש האי-נחת נובע מהותיקים ולא מהצעירים. נפשפש נא בבית הותיקים, מה נאמר שמה בנוכחות הצעירים, ונבין הרבה יותר מה מתרחש בקיבוץ. הדוגמא האישית היא הקובעת והיא היתה תמיד נר לרגלינו והיסוד למפעלנו.
- * אנו מקטרגים על החינוך במוסד. גם פה הדוגמה האישית קובעת הרבה. בעיקר בהפנמת ערכים לנפש הצעיר.
- * חבר אחד תובע רביזיה על החינוך שלנו. בעד איחוד התנועה הקיבוצית. לאפשר לילדינו לימוד אקדמאי.
- * תגובות רבות על דברי החבר הזה. בעבודה הצעירים מגלים אחריות רבה. קשה היא בעיית העבודה של הבנות.
- * כיצד לשלב אותן לא רק במטבח, מחסנים, ובתי הילדים. טרם מצאנו פתרון לכך. כנגד דברי החבר, הוא אומר שמתוך אידיאולוגיה אנו יושבים כאן, והגענו להישגים שקשה להגזים בתפארתם.
- * בלי קולקטיביות אין לך קיבוץ. רק ישראל מתקדמת תמשוך את יהודי הגולה.
- * בקיבוץ יש תמיד לחפש פשרה. באם ישנם צעירים שלא יודעים למה הם כאן, יש בסבלנות לשוחח אתם ולשכנע וכן לפעמים להתפשר אתם (צעיר).
- * בענייני החינוך במוסד: שיחות רבות הוקדשו להם.
- * מי שמציע שנהפוך לבית-ספר כפרי-חקלאי, מציע להפוך אותנו לאיכרים מפגרים. לא להתקדם עם הזמן ולהוריד רמת חיינו לשכבות העוני.
- * דיון רחב על בעיית הישגים לימודיים-מקצועיים על חשבון הקניית ערכים.

* מדברים על ירידת המוטיבציה, אך האם הציונות השתנתה? האם משימותינו השתנו? יש ללכת עם הזמן ולא לפגר אחרי רמת הלימודים המקובלת בארץ. אך המקצוע שיש להקנות לחניך הוא "מקצוע הקיבוצניק". אין לקבל את הטענה שאנו מחנכים לבינוניות. זה לא נכון. חניכינו שיוצאים החוצה הם בדרך כלל מהמצטיינים. הירידה של הערכים במוסד אינה שונה מהירידה בקיבוץ. שלושת הגורמים המשפיעים על החינוך: המורים, ההורים, הרחוב החיצוני. משחקים פינג-פונג. כל אחד זורק את הכדור לשכנו. יש לקיים רוטציה בין המורים.

* יש לחזק את הקן והתנועה החינוכית במוסד. הדיון על המוסד זהו דיון על הקיבוץ. האם עתידנו מובטח? כשהקימונו הקיבוץ היה זה הימור של אמונה שעתיד הקיבוץ תלוי ויהיה מובטח רק בשילוב שלושה-ארבעה דורות למטרה משותפת. בלעדי מטרה משותפת עתיד הקיבוץ לא מובטח, ואנו מחפשים את המטבע האבוד שלא במקום הנכון. חינוך בלי חזון ייכשל. כשרואים עבודה שכירה בקיבוץ זה מערער בטחון המוסדניקים בדרכנו ובמטרה המשותפת. ולא יעזור שום דבר, בלי מטרה משותפת לא נצליח לחנך להמשך מפעלנו הנהדר. יש להחזיר לתלמידים את רגש השליחות. נכון, אין במוסד סלקציה, וזה גורם מכביד מאד אך גם מייחד אותנו כמפעל הומניטרי וחינוכי מיוחד.

* אין במוסד ציונים, אך אין לנו כל סיבה להרגיש נחותים. הידע שלהם לא נופל מכל בית-ספר עירוני. אלה היו "קולות" שהוצאנו מהפרוטוקולים בדיונים היסודיים והעקרוניים של הקיבוץ. בשנת 1964 כמובן הם רק תמצית שבתמצית מדברי החברים, אך ביטאו עיקר מחשבתם. מ"קולות" אלה ויחד עם העלונים לעיל ניתן לעמוד על "מצב הרוח" של הקיבוץ באותה שנה וכן על מצבו הכללי המתקדם. ועוד נושאים משיחות הקיבוץ שהוצאנו מהפרוטוקולים:

* מקררים - נכתב על הנושא בעלונים. הויכוח היה האם לקנות אותם תמורת נופש. ברוב של 64 נגד 27 התקבלה ההצעה של קניית מקררים.

* גיוסים - בנושא זה נכתב הרבה. הפעם התנהל הויכוח בעניין הפסקת לימודי כיתת י"ב, ולגייסם לקטיף. הוחלט בחיוב. באותו יום גויסו 130 איש.

* 1 במאי. כל שנה ויכוח בנושא הזה. בדרך כלל ה-1 במאי נחוג אצלנו בהזדהות מלאה, ובהשתתפות רבה בהפגנות במקומות שנקבעו לנו ע"י המפלגה. הויכוח התנהל באיזה ענפים נשארים לעבוד ובהשתמטות של מספר חברים מהחג.

* עזיבות. בעקבות עזיבת רן אבני, באמצע שליחותו בתנועה החינוכית, חודש הויכוח, האם יש לדון על כל עזיבה בשיחת קיבוץ. אולי גם הקיבוץ לא נהג נכון. היו עוזבים שלא הסכימו לבוא לשיחה והיו חברים שתבעו לדון על כל עזיבה, בנוכחות העוזבים וגם בהיעדרם. יש וקראו לעוזב עריק.

* אורחים מחו"ל - בעיקר התנהל הויכוח בעניין אירוח קבוצת יהודים רפורמים שבילו אצלנו כמה שבועות. היו חברים שטענו, שהקבוצה אמנם התלהבה מחיי הקיבוץ, ספק באם שינו יחסם לציונות (העורך: ידוע שבמשך הזמן אכן שינו).

* היובל - שיחות רבים על חגיגות היובל. ראה העלונים וגם בפרקים הבאים.

* המצב הכספי - כבר כתבנו על אינפורמציות משקיות, כספיות וכלכליות רבות שהיו בשיחות הקיבוץ. הפעם מספר אחד המבטא את קשיי הגזבר. בעיית תזרים המזומנים. המחזור החודשי - 300,000 ל"י. ההכנסה מהמשק רק 150,000 ל"י. קל לתאר שהגזבר נאלץ לקחת הלוואות למחזור, שהיו בריבית גבוהה.

* ועדת אימוץ - כנזכר לעיל אימצנו את קיבוץ להב, אחר כך שדה יואב, ועוד להלן להבות חביבה. קשיים רבים, שהשיחה היתה צריכה להתגבר עליהם, בקביעת כל פעם מי יוצא, מי מתחלף וכמה יוצאים.

* העבודה במשחטה - שיחות בלי סוף בעניין העבודה השכירה במשחטה. יש לציין שהודות לנחישותו של מרכז המשק, דוד קרון, מתנגד קנאי לעבודה שכירה, הצלחנו להוריד מספר השכירים במשחטה מ-20 ל-8.

* עובדות למטבח - כמעט תמיד חסרו עובדים למטבח. ויכוחים מייגעים בנושא זה. עובדים קבועים לפי תביעת המטבח, או תרונות של שנה של פעיל החוזר למשק.

* היסול הצאן - נכתב על כך בעלונים, אך יש לציין שהשיחות בנושא זה התנהלו במתח רב. לא רק עובדי הענף התנגדו, אך היתה הרגשה של עצבות שעלינו להיפרד מהכבשות הנחמדות, ששימחו לבבות הילדים. אך לא היתה ברירה. הפור נפל.

* השתתפות בבחירות לכנסת - עם בונים שמיר. ראה העלונים.

* קרקעות ומים - הסעיף האחרון שבחרנו לדווח משיחות הקיבוץ. ניהלנו קרב ממושך עם מוסדות המדינה. היו לנו אדמות רבות שקראו להן אדמות זמניות, שקיבלנו לאחר הקמת המדינה. בינתיים באו עולים חדשים רבים, וכן מועמדים רבים להתיישבות חדשה, ואף הותיקים תבעו תוספת קרקע, שמכסתם היתה קטנה. מוסדות המדינה תבעו מאתנו להחזיר חלק גדול מהאדמות שלנו. אנו לא הבדלנו בין האדמות "הישנות" וה"זמניות". הכל נכנס למחזור הגד'ש, וכל תוכניות הזריעה והתוכניות למחזור היו מקשה אחת. התנגדנו בכל התוקף שיכולנו למסור חלק מאדמותינו. בסוף, אחרי מאבק ממושך וכן אזהרות, נמצאה הפשרה. אנחנו מסרנו חלק מאדמותינו, בעיקר אלו הפחות פורייות, כמו "גוגאן", ותמורת הסכמתנו קיבלנו תוספת למכסת המים שלנו, 450,000 קוב. זאת היתה תוספת רצינית ואפשרה לנו לפתח ולהגדיל שטחי השלחין.

פרק רביעי: יחסים רשמיים עם גרמניה, צ'רצ'יל נפטר, אלי כהן נתלה בסוריה, מפלה לרפ"י ולבן גוריון, תקציב אישי, ש.ש.ש., אימוץ קיבוצים צעירים, מפעל הספר, תערוכת חצי היובל, עישוב הכותנה בעבודה עצמית, יום הילד

1965

במדינה ובעולם

יחסים רשמיים עם גרמניה. 17 שנים לאחר קום המדינה, החליטה הכנסת ב-16.3.65- לכונן יחסים דיפלומטיים עם גרמניה המערבית. 66 חברי כנסת תמכו בהחלטה, 29 הצביעו נגד. ניסיון פיגוע ראשון של הפת"ח, הזרוע הצבאית של אש"ף, במוביל הארצי. הניסיון סוכל. ב-24.1.65- נפטר צ'רצ'יל. אלי כהן נתלה בדמשק. מוזיאון ישראל נפתח בירושלים. בן גוריון הקים מפלגה חדשה, מפלגת רפ"י. ב-7.7.65- נפטר משה שרת. החרפה המלחמה על מי הירדן. אשכול ניצח בבחירות. מפלה קשה לרפ"י ולבן גוריון. טדי קולק ניצח בירושלים. במשך 4 ימים השתוללה סופה חזקה בדרום. חלק מהישובים נותק. מסוקים צבאיים הגישו להם אספקה. הסרט "סלאח שבת" זכה לפרסום רב, והוא הבליט את השלטון והבירוקרטיה של מפא"י בימים ההם. חביב בורגיבה, נשיא טוניסיה, הצהיר שניתן לפתור הסכסוך הישראלי-פלשתיני בדרכי שלום. הוקמה המפלגה הליברלית העצמאית, שהתנגדה לאיחוד עם חירות. משלחת ראשונה של מורים ונוער ישראלי במחנה ההשמדה אושוויץ', במלאת 20 שנה לשחרורו. במכון וייצמן הוקם מאיץ חלקיקים, המאפשר חקר האטום. הוקמה מפלגת גח"ל, איחוד של חירות וחלק מהליברלים. פעולות תגמול של כוחותינו בירדן. משפטו של וולפגנג לוץ בגרמניה, שהיה סוכן ישראלי והיה קשור בגילוי המדענים הגרמניים במצרים נשפט למאסר עולם, שוחרר לאחר מלחמת ששת הימים. אשתו קבורה בבית הקברות שלנו. תופיק טובי ומאיר וילנר הקימו את המפלגה הקומוניסטית בישראל. אבן הפינה לאוניברסיטה בחיפה. התקפות פת"ח על ישובים ופעולות תגמול שלנו. הוקם נמל חדש באשדוד.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

11.1.65: חנוכת הבניין החדש של מפעל המתכת.

21.10.65: פתיחת חנות המכירות של מפעל הקרמיקה.

מעלוני כפר מנחם של שנת 1965

עלון הקיבוץ מס' 155 מיום 2.1.65

המערכת הארגונית ובעלי התפקידים בשנת 1965

המזכירות: המזכיר - חיים בלכר, מרכז המשק - מתתיהו שור, הגזבר - פייבל.

הועדה הפוליטית: מרכז משה דומב. חיים ג., צילה ב., חיים ב., זאב צור, זאב פ., נחום שור, שלמה אליאב, יהודה

ר.

ועדת התרבות: מרכז יואל דרום. דוד ל., ניבה מור, תמר מן, חיה י., סמק, מיכל סלע, ישראל שבתאי, אברהם

אטינגר.

ועדת המשק: מרכז מתתיהו שור. חיים בלכר, פייבל, דוד קרון, נחום שור, הלל ברוידא, ברוך סביר, חיים יערי,

מרקה.

ועדת עבודה: מרכזת טוני. אברהם'ל, מתס, עמירה.

ועדת חינוך: מרכז מאיר ד. רינה, אמציה, ליזקה, צבי י., רחל'ה, חוה.

ועדת המוסד: מרכזת יולה. דוד פ., מזכיר המוסד, ראובקה, הועדה הפדגוגית.

ועדת חברים: מרכז איצל. קוטי, נוגה, מאיר ל., עמנואל, דינה מ., ארלט, רוזה, יונה.

ועדת השתלמות: מרכז זלו. חנה כ., צפורה ד., אפרת, גרישקה.

ספרייה: מרכז: זליג ג. 3 ספרנים, הדסה.

מוזיקה: מרכז אורי נ. עומרי, צבי ק., בנימין ג., נורית שור.

מועדון: מרכזת פרניה. אריק, יעקב ק., פנחס, מוטקה.

מוזיאון: מרכז משה י. אביגדור, ישראל ש., יעקב ק.

בריאות: מרכזת רשקה. שולמית א., איטה, לידה.

ביטחון: מרכז יובל. חיים מ., יורם מ.

מחנה: מרכז שלמה ש. דוד ע., חונקה, זאב פ., אברהמ'ל, אריה ל, נציג ו. חברים.

בדק: מרכז נציג ו. חברים. מוטי, שלמה שב.

ספורט: מרכז דוד ס. יגאל ס., רפאל, חג'י, טליה.

קשר עם חו"ל: מרכז דייוי. יהודה ב.ח., שמואל כ., חיה ס., צבי י.

קשר לחיילים: מרכז: צפורה ל, קיילה, ישקה, יוסף י, תלמה.

מיכון: מרכז רכז המשק. זאב ר., מנחם, משה ד., מיירים.

הלבשה: מרכז: שולמית ק., 2 המחסנאות, חנקה ג., מרים ט., דוו.

ארכיון: מרכז גרישקה. חיים ל., נחקה, אבוש, תקווה.

נסיעות לחו"ל: מרכז אברהם פ. לילו, אברהמק'ה, הניה ש.

מערכת העלון: מרכז משה ל. ניצה, יהודית אפ., אהרון ב., ישראל כ.

ועדת מינויים: מרכז לובה ק. אלזה, יבל, זאב ר., ישראל ג. יעקב ס.

ועדת אימוץ: מרכז דייוי. פרניה, יוסף י., המזכיר, מזכיר הח"צ.

ועדת היובל: מרכז מאיר אל. אברהם ג., מיירים, חיים ל., אריק, משה ס., אברהמק'ה, פנחס, מתתיהו.

תקציב אישי לחבר בשנת 1965

198 ל"י (לחבר 160, לילד 40, לנכד 11, חדר 18)	תקציב אישי
5	ביקורי בנים ונכדים
5	שמחות אישיות
10	רדיו ותיקונים
10	שי לחגים
10	שי ליום הולדת הקיבוץ
5	חלוקת פרי
10	הסעות מיוחדות
	<u>מחסנאות מצרכים 1</u>
254	סה"כ

יציאה לש.ש.ש. - דייוו, יצחק מ., נדב, אמנון ז., דוד סעידי, אוכמה, רחל ד., טליה.

משיחות הקיבוץ. ב7- בנובמבר התקיים בירור בשיחה, "האם קדמה המהפכה את רוסיה והאנושות?"

ועוד שיחה: "רמת החיים בקיבוץ - לאן?". "יש לציין מסירותם של כ100- חברים שויתרו באותו ערב על נחום גולדמן, ואפילו על חיפוש המטמון, ובאו לשתף עצמם בשיחה. ואכן, השיחה עמדה של רמה נאותה, גם הודות לחברים שהתכוננו לבירור, וגם הודות לועדת המועדון, אשר יודעת להוסיף לחלוחית נעימה לדיון בנושא יבש למדי. בכוונתנו להרבות בניצול במה זו, לבירור ולמחשבה משותפת, לביטוי חופשי של כל דעה ולניסיון להגיע לסיכום משותף, גם בכל שאלות העולם הגדול והקטן שלנו".

יואל דרום

הערת העורך:

הרבינו לתמצת כמעט כל עלון ועלון. הנושאים הרבים שהבאנו מהעלונים עד כה, כוונתם הייתה לספר התפתחות הקיבוץ מיום ליום, בכל השטחים, גם חיי היום-יום "הקטנים", השוטפים, האפורים, איך מאבן לאבן, מלבנה ללבנה, נבנה הקיבוץ, וגם הנושאים "הגדולים", הרוח שפעמה בקיבוץ, ההתמודדות הרעיונית והרוחנית על הדרך, הקשיים הגדולים והמכשולים הרבים שהיו בדרך זו, על "הגוף" ועל "הנשמה", על ה"קמח" ועל "התורה", האמונות והאכזבות, השינויים והמפנים, בקיצור, "המוטיביזציה" של החברים לקיים את הקיבוץ. העלונים שיקפו, במידה רבה, נושאים אלה, הנזכרים לעיל.

להלן, בכוונתנו להמעיט במסירת העניינים השוטפים, הדומים וחוזרים כמעט שנה שנה (באותן שנות השישים וגם השבעים), ולהבליט יותר "הקווים הגדולים" של ההתמודדות על דרך הקיבוץ, השינויים, המפנים, והוויכוחים עליהם.

בעלון 16.1.65- אנו קוראים על המשך הקשיים בהמשך משימת אימוץ של קיבוצים צעירים, לפי החלטות התנועה והתביעה מאתנו, הפעם, אימוץ קיבוץ להבות חביבה. הקשר עם התנועה, ההרגשה שאנו חלק בלתי נפרד ממנה, קבלת המשמעת לתביעותיה, גם לאחר האפשרות להיאבק אתה, הייתה נשמת אפיו. איש לא העלה אף פעם,

ולו הרהור, על הזיקה הזאת בין הקיבוץ והתנועה. בקיבוץ היה חוסר ידיים משווע, סידור עבודה היה עושה "שמיניות" באוויר כדי לקיים את מערכת העבודה, ואף על פי כן, אחרי קשיים רבים, גייסנו פלוגה שיצאה ללהבות חביבה. העלון מקדיש מאמר שלם לבעיה זו ולבסוף מברך את היוצאים: "חזקו ואמצו! אנו סומכים עליכם כי תעשו כמיטב יכולתכם. אתם נציגו ושליחיו של הקיבוץ ואנו מאחוריהם".

קבוצת "נשר" מספרת בעלון על רשמיה הנלהבים מהשתתפותה בחפירות הארכיאולוגיות של מצדה, על התגליות הנדירות והנפלאות, על רוח החברות והשיתוף בין החופרים ועל החוויה הגדולה של הקבוצה בהיותה חלק של החופרים.

בעלונים הבאים:

30.1.65 נפטר באופן פתאומי אשר גולדברג והוא רק בן 50. אביו של אביהו מרכז המשק שלנו, שנפטר כמעט באותה צורה ובאותו גיל. אשר, משכבת הותיקים שלנו, מראשוני הנפטרים של שכבה זו, היה דמות מיוחדת בקיבוץ, איש פשוט עם חוכמת חיים בלתי רגילה. השיחות אז היו במעגל של כסאות במה שנקרא אז "החצר" של חדר האוכל, החלק שלו שהגג היה נפתח בקיץ. אשר היה יושב תמיד בשיחות באמצע המעגל, ומשמיע הערות או קריאות ביניים, שתמיד קלעו לעניין.

היה איש טוב, אבא מסור, קיבוצניק נאמן, נהג, ובקיבוץ אהבו אותו והעריכוהו.

באותו עלון ויכוח על יום-הכיפורים. האם לציין אותו? מחקנו אותו, כאילו, מלוח השנה. הפכנו אותו ליום עבודה רגיל. ישנם חברים המתקוממים נגד זה, תובעים סולידריות עם מסורת העם. הוויכוח הזה נמשך מספר שנים רב. לבסוף הוחלט שיום-הכיפורים יהיה כמו יום שבת, לא יעבדו בו. ישנם גם חברים שצמים באותו יום. היו שנים לא מעטות, שקיימנו בערב יום-הכיפורים חוגים "לחשבון נפש" בענייני הקיבוץ, או הרצאה של אורח מהחוץ על משמעות החג במסורת היהודית ושיחת הקיבוץ כיצד החילונים צריכים לציין אותו.

חילופי גברא בריכוז המשק, מתתיהו מחליף את דוד קרון.

הדים עצובים מחיסול עדר הצאן.

קבוצות "נשר" ו"רימון" מארחים קבוצת צ'יליאנים. קיבוצנו היה ידוע כמכניס אורחים יפה, והיו באות אלינו קבוצות רבות שהסוכנות הייתה שולחת אלינו.

6.3.65

מאמרו של ישראל כרמון בעניין "הפרשה" הידועה, על ועידת מפא"י ופרישתו של בן גוריון ממנה.

27.3.65

על פעילים ועובדים מחוץ לבית. כמה זמן? בעיית האש"ל. פריצות בשיתוף. פרשת נאוה והבירור עם משמר העמק על השקעתנו בהשתלמותה. שיחה נוספת בעניין גרמניה. התארחות והכשרה של מתלמדים מיוון כלול שלנו. גם בנושא זה קיבוצנו היה מקום הכשרה קבוע, בעיני משרד החוץ של המדינה, לשליחת אנשים מארצות שונות להשתלם בארץ. ועם רבים מהמשתלמים, שנחיו אחר כך פעילים חשובים בארצותיהם, נקשרו יחסי ידידות וקרבה. ערב של שאלות ותשובות בין הקיבוץ ומנהלי רשות השידור של המדינה.

17.4.65

תצוגת "מפעל הספר" במועדון, שאפשר לכל חבר לקבל ספר לפי בחירתו, מפעל שיזם והרוח החיה שבו היה זלו ז"ל, שנמשך שנים רבות ונפסק עם "ההפרטה".

1.5.65

מסיבה לסבא זיווי במלאת לו 80 שנה. סבא זיווי היה דמות ייחודית בנוף שלנו. פועל "פרולטרי" שהגיע אלינו מארצות הברית להיות עם ילדיו שהיו בקיבוץ שלנו. לבוש בגדי עבודה כחולים עבד במפעל המתכת, בכל עבודה, ולו גם קשה מאד. בגיל 80 המשיך לעבוד והיה לדוגמא חיה של פועל נאמן ומסור.

8.5.65

חג העצמאות. הרהורים בקיבוץ, שטרם מצאנו צורה הולמת, כיצד לחוג חג זה כפי "שמגיע" לו וכפי שהחברים, שזכו לאירוע ההיסטורי של הקמת המדינה מרגישים כלפיו, וחושבים שהוא צריך להיות אחד החגים הגדולים בתולדות עמנו. סמוך לו חג ה-1 במאי שעדיין נחוג לפי מיטב המסורת של השנים הקודמות, והיחס אליו טרם הועם.

22.5.65

תערוכת היובל. צילומי דוד פרלמוטר, הצלם הנודע שלנו, ששמו ופרסומו נודעו מעבר לקיבוץ שלנו. צילומים מתולדות הקיבוץ. עם תערוכה זו נפתחו למעשה "אירועי היובל", למעשה מחצית היובל, 25 שנה לבואנו לכפר מנחם. להלן נקדיש לאירועי היובל וכל מה שהתרחש סביבו בקיבוץ, פרקים נוספים ורבים יותר.

ביקור ילדי טירה בקיבוץ וקבלתם על ידי ילדינו, אירוע נדיר בימים ההם. הביקור היה מוצלח מאד וגרם לשביעות רצון לשני הצדדים. הייתה זו הפגנה פנימית של אחוות עמים, ודווקא בין ילדים שלא ידעו כלום איש על רעהו.

8.6.65

חיילות שלנו מלמדות בעיירת העולים שלומי. עבודות משה סעידי, אמן ופסל. שלחנו אותו ללמוד באנגליה והיה תלמידו של הפסל האנגלי המפורסם, הנרי מור. משה התקדם מאד באמנותו, היה פעיל בקישוטים וציורים בחגי הקיבוץ, הציג תערוכות רבות שזכו להערכת רבים. לבסוף הקים על יד מפעל הקרמיקה מפעל קרמי עצמאי של מבלטי קישוט על קירות אולמות גדולים במקומות רבים בארץ וגם בקיבוץ. מפעל ייחודי, והוא עובד בזה עד היום, ואתו ועל ידו עובדות מספר חברות בעבודות אמנותיות של הקרמיקה.

28.6.65

גיוס הקיבוץ וילדי המוסד לעישוב הכותנה. בימים ההם איש לא העלה על דעתו שעבודה זו יעשו שכירים. הגיוס לעישוב נהפך גם לחוויה חברתית, עם פרסים למצטיינים.

במוסד מתהדק הקשר עם התנועה וחוגגים את ל"ג בעומר כבכל קני התנועה.

משה ל. מגויס לבחירות. מגייסים תרומות להקמת מגרש ספורט להנצחת זכרו של אשר גולדברג ז"ל.

הרהורים בעלון על הדמוקרטיה בקיבוץ, והאם המזכירות יכולה להחליט על דעת עצמה החלטות חשובות מבלי שיחת קיבוץ.

חיפושים להקמת מפעל תעשייתי נוסף בקיבוץ. הזדמנות לקנות מפעל קרמיקה. אכן מפעל הקרמיקה הוקם והוא שימש מקום קליטה לעובדים ועובדות קשישים, שלא יכלו כבר לעבוד בשדה או עבודות קשות מדי לגילם. המפעל התקיים שנים רבות, היו לו תקופות טובות של הכנסה סבירה, אך לבסוף בגלל יבוא זול מאד מארצות המזרח הרחוק, שאי אפשר היה להתחרות אתו, המפעל נסגר, ונשארו בו מספר קטן של חברות, עם כשרון אמנותי, המייצרות מוצרים אמנותיים לגלריה שלנו.

10.7.65

קבוצת הכדור-יד

קבוצת הכדור-יד של חברות כפר מנחם זוכה באליפות הארץ.

שיחה על קליטת מתנדבים (סטודנטים), שהתחילו לזרום מכל פינות עולם ארצה, ויעדם העיקרי - הקיבוץ. הייתה זו ההתחלה של הזרם שגבר והלך לאחר מלחמת ששת הימים. תופעה מיוחדת במינה זו, על כל בעיותיה, נכתוב עליה להלן.

25.7.65

במשק: מפעל הקרמיקה התחיל לעבוד. מפעל המתכת מגדיל את ייצורו והכנסתו. מערך הלולים והמשחטה גדל מאוד. אך עדיין בלולי הפיטום היחס בין יצור ק"ג בשר לבין הוצאה לק"ג מזון הוא 1:33,527

שיחה סוערת ומתוחה בנושא ותיקים וצעירים בקיבוץ.

אירוח 50 פועלים מ"כיתן" בדימונה, שהיו בשביתה, לאות סולידריות אתם.

14.8.65

יום הילד שהשתלב בחגיגות מחצית היובל של כפר מנחם, עליו נספר יחד עם סיפורנו הנרחב על חגיגות היובל.

17.9.65

עלון מיוחד, מודפס, מוקדש למחצית היובל. תוכנו: בראשית הדרך. מגילת העלייה והזריעה הראשונה של "אמריקה-כרית". קטע מדבר המערכת: "...קיבוץ החוגג את מחצית יובלו, משול לאדם המעפיל על הר גבוה. מעפיל האדם בשביל החתחתים הצר והמסוכן והנה הגיע למקום בו מרגיש צורך לעמוד, לפוש מעט מעמל הדרך. עומד האדם ומביט סביבו, והנה לפניו ארץ גדולה ורחבה..."

ראשי פרקים מתולדות הקיבוץ ע"י מתתיהו. קצת כרונולוגיה על תולדות קיבוץ "אמריקה-כרית". יום פרשת אום-אל-טפוף. מכתבו של חיים בלכר למזכירות הקבה"א. קיבוץ "אלגביש" באיחוד עם כפר מנחם. הילדים הראשונים. הימים הראשונים בכפר מנחם, מתוך יומנו של דב ורדי. משוט במשק - סקירה על כל ענף בשנים הראשונות. הזעקה לכביש. פרשת שמירת השדות. בנגב, רשמי טיול. המשחטה. קטעים מעיתונות הארץ עלינו. על פעולתנו התרבותית. מחצית יובל לעלון הקיבוץ. חג הקציר 5-5. אורחות חברה. משיחות הקיבוץ. מכתב חיילים. על הבחירות והערעורים. על השיתוף ותקנון השיתוף שהתקבל בשיחות הקיבוץ בשנת 1957. משוט בעולם הילדים. מפי הטף. הנכד הראשון. ברכת החטיבה הצעירה. בית הנכות האזורי.

רשימה מפי מתתיהו על מצב הקיבוץ ביום יובלו:

"חלפו למעלה מ-25 שנה. אמנם הוצפנו אור שמש ופני כפר מנחם שמחים ועליזים. יישוב גדול ופורח עם נכסים לרוב. משק יוצר ומכניס, הנושא עצמו. יישוב המונה למעלה מ-550 נפש, מהן יותר מ-300 חברים ומועמדים. שלושה רבדים עיקריים באוכלוסיית קיבוצנו: א. שכבת הותיקים והמייסדים, בני 50-60, יוצאי ארצות פולין ואמריקה הצפונית וקנדה, אלה אשר היוו את קיבוץ 'אמריקה-כרית', ביום העלייה על הקרקע. ב. שכבת הביניים, בני 40-50, המורכבת בעיקרה מחברים בוגרי חברות נוער ובתי-ספר חקלאיים, יוצאי ארצות גרמניה, פולין, גליציה, חלקם היוו את קיבוץ 'אלגביש' ברעננה. ג. שכבת הבנים והח"צ, הדור השני של הקיבוץ, יחד עם יוצאי חברות נוער מארצות אירופה וארצות המזרח, מהווים כבר למעלה משליש של החברים והמועמדים, כשביניהם האחריות על רוב ענפי המשק.

משק, החולש על חקלאות, מלאכה, תעשייה, ועבודות חוץ, המייצר בגידוליו הראשיים:

* למעלה מ-1,900 טון גרעינים וגידולים אחרים, מפלחה המשתרעת על 10,000 ד' כותנה, סלק סוכר וגידולי

מספוא. שטח השלחין כ-1,300 ד'.

* מטעי נשירים ופרדס, סה"כ 655 ד'.

* 700,000 ליטר חלב, מרפת של 125 חולבות.

* ענף הלול, המקיים מערך ייצור מלא: מהביצה ועד למשחטה. כ-2.5 מיליון ביצים לרבייה, כ-700 טון בשר עוף. לקיבוצנו זכות ראשונים בטיפוח ענף חדש זה - עוף לבשר בארץ, 'עוף כפר מנחם'.

* מפעל מתכת, אלקטרו-מכני, המעסיק למעלה מ-20 איש, עם הכנסה ורווח קבוע, המתקיים כבר 23 שנה. לנו החג הוא האתגר לעתיד. בשבילנו ההיסטוריה, כל משמעותה ברציפותה. של עבר, הווה ועתיד. רק כצופים למחר עולות תמונות העבר, ואחת אחת לוחשת: 'זה היה קשה, אך הכרחי, וההכרחי נהפך לאפשרי, והאפשרי ליפה ונפלא שבנפש האדם המרגש את הלב, ההופך את העבר ליקר ונעלה ומורה דרך לעתיד'.

...רבות התמונות לאין ספור, וגדול ויקר הוא אלבום הקיבוץ במחצית יובלו. רוח גדולה עולה ממנו והוא ממלא ימים של תקוות גדולות, אך יש גם תמורות ויש אכזבות, ורוח נכאה ומבחנים קשים, כשגלים סוערים של הזמן, התקופה והמדינה התחילו להציף את חיינו. מחלחלים במעמקים ומכרסמים בנפש, כשבראשי ותיקנו זורקת השיבה וחרדה רבה בלב: הנגיעה? המובטח ההמשך? ...את רעיון הקיבוץ הגו צעירים, והם לא המחישו לעצמם בדיוק, כיצד זה יהיה כשהם יגיעו לשיבה ודורות חדשים יקומו.

...שליחותנו, אפוא, לא תמה. היא תהיה קשה יותר, מורכבת יותר, תתבע אומץ יותר, אך לא תחדל להיות מלאת הוד. בנינו ונכדינו, עם יושר לבם ואומץ מעשיהם, הבה נקווה, יודלקו גם הם ולא יביישו את מעשי אבותיהם וגם לא יפלו מהם. נדאג רק אנו, האבות, שזקנתנו לא תבייש את נעורינו. גם אם הלאה נשחה נגד הזרם. מעטים מול רבים".

מתתיהו

בסוף החוברת רשימת אלה שלא זכו והלכו לעולמם מהחברים והילדים.

בחוברת 50 עמוד.

חגיגות מחצית היובל

חגיגות מחצית היובל היו אירוע מיוחד ותמרור דרך בתולדות כפר מנחם. בדיונים היו אומרים, לפעמים, "היובל". למעשה רצו לחגוג במלאת 20 שנה לבואנו לכפר מנחם, ה-6 בדצמבר 1939, שהוסכם באיחודנו עם "אלגביש" שזהו יום הולדת הקיבוץ, למרות שהיינו כבר קיבוץ למעלה מ-7 שנים בהדר, ועוד לפני זה גרעין במרחביה

וקיבוץ ליטא בפתח-תקוה. במלאת 20 שנה נבחרה, אפילו, ועדת היובל, שהתחילה לעבוד והשקיעה עבודה רבה בתוכנית שעובדה. אך סיבות שונות גרמו לכך, שכל פעם הביצוע נדחה. אבל הקיבוץ לא ויתר על רצונו לציין תאריך "היובל" והוא התגשם במחצית השנייה של שנת 1965, למעשה, בגלל הכנות רבות, ודיונים רבים, 26 שנים לבואנו לכפר מנחם. בשנות השישים הקיבוץ הרגיש במיטבו. המשק גדל והתרחב בקצב מהיר, היה רווחי ורמת החיים של החברים עלתה בהרבה. הבנייה על הגבעה הייתה במלוא היקפה. שיכוני ותיקים, שיכוני בתי ילדים, מבני ציבור ומבני משק הוקמו עליה, ויחד עם הגינון הנרחב, הן הכללי והן הגינות ע"י הבתים, עיצבו את יופי הנוף של ביתנו.

גם החיים התרבותיים והחברתיים היו עשירים. מקהלה, שרמטה הגבוהה הייתה ידועה ברבים והייתה מוזמנת להופעות ציבוריות רבות, חוג דרמטי בהנהלתו של אברהם גרינבוים עם צוות שחקנים מסור, בובטרון של אביגדור, סרטי קולנוע כל שבוע, שאיש לא החמיץ לראותם, כל יום שישי בערב הופעה תרבותית, הצגת תיאטרון, או הצגת יחיד, הרצאות על נושאים שונים, ולאחריהן עפ"י רוב שיחת חברים, הרצאות שהתקיימו גם באמצע השבוע, תזמורת קטנה בהדרכת בת שבע, תערוכות אמנים שלנו, שהיו לא מעטים, בציורים, צילומים, ועבודות אמנות שונות.

גם החיים החברתיים היו מלאי פעילות. כל מוצאי שבת שיחת קיבוץ. השתתפות החברים בשיחות סבירה מאד. אך היו גם שיחות, בעיקר בעניינים עקרוניים או הבחירות השנתיות למוסדות הקיבוץ, שהיו שיחות כל ערב, שיחות, לפעמים, סוערות ומלאות מתח. הקיבוץ היה מעורב בחיי המדינה. האינפורמציות הפוליטיות והמדיניות, שהיו נמסרות בשיחות הקיבוץ ע"י חברינו במוסדות המרכזיים של התנועה והמפלגה היו לעתים קרובות, וההשתתפות בהן הייתה מלאה מעל המשוער. הקשר עם התנועה היה הדוק ונחשבנו לאחד הקיבוצים הטובים בתנועה. בבחירות לכנסת ולהסתדרות הקיבוץ היה מגויס, כמעט במלואו, בהסברה וביום הבחירות. הייתה, בדרך כלל, הרגשה של ביטחון, כוח, ומה שנקרא בימים האלה, הרגשת בית. לא הכל היה כל כך חיובי. היו עזיבות. היו נרגנים ולא חסרו "קוטרם", "אופוזיציונרים", ומתאוננים ו"מקופחים" קבועים. אך התמונה הכללית הייתה של שביעות רצון ונאמנות לדרך בה הלכנו. היה, אפוא, רצון לציין כבדת הדרך של מחצית היובל ולמה הגענו עד כה.

הייתה "גאוות היחידה" ורצינו להבליט אותה לעצמנו, לילדינו ולאחרים. היה רצון לחגוג ולשמוח. היה ויכוח אם לחגוג במסיבה פנימית בלבד, או להזמין את הקיבוצים השכנים, התנועה, משפחותינו ואנשי הסביבה. לבסוף הוחלט בכיוון השני, ואכן היה זה חג גדול ואירוע בולט בחיינו. החג הקיף כמה מבצעים: תערוכת אמנים, צילומים של דוד פרלמוטר מכל שלבי חיינו, ציורים ועבודות אמנות של אמני הקיבוץ, תערוכה מרשימה מאד. רצינו לכבוד החג, להקים נכס קבוע שישמש גם בעתיד להופעות ציבוריות, והקימונו את האמפיתיאטרון, בתכנונו והנהלתו של דוד עמיר. הוא בעצמו גם עבד בו. זכורה התמונה של דוד אוהזי בבלמינה לפוצץ סלעים, עבודה פיזית קשה מאד, והוא זכה לתמיכה והערכה כללית. המקום היה לפני זה ואדי, מלא סלעים גדולים, עם מדרונים סביב סביב. ואכן זכינו למקום ציבורי נאה, בצורת חצי פרסה, עם שורות מודרנות של ספסלים, ביתן למכונת הקולנוע, במה ומסך. האמפיתיאטרון הזה שימש משך שנים רבות, עד להשלמת בית הבנים, להצגות סרטים, מופעי חגים, כינוסים ציבוריים והופעות שונות. המקום יכול היה להכיל למעלה מ-2,000 איש.

לקראת החג יצא עלון מיוחד בדפוס, עליו סיפרנו כבר לעיל. במסגרת החג קיימנו גם יום הילד, וגבעת הילדים כוסתה במתקנים שונים למשחקי ילדים והנאתם. כמו כן יצאה חוברת מיוחדת, גם היא בדפוס, מתנת ההורים לילדים, בשם "מסיפורי גבעת הסלעים", בעריכת אמציה ברעם, ותוכנה: האווירון האדום, חיוך בלילה, מסיפורי

ילדים משחקים

הכביש, תרזה, עת זאטוטים היינו - ילדים כותבים, הבריחה הגדולה, הרגליים הסרבניות, השישייה שלי, מסיפורי החורף בכפר מנחם, הרפתקאות השביעייה הסודית, 3 שירים, מפעל הנוער.

כמובן, שבמרכז החג היה ערב ההופעה של הקיבוץ, שחזר על עצמו 3 פעמים. 3 ערבים מילאו את האמפיתיאטרון למעלה מ-2,000 איש. באו מכל קיבוצי הסביבה וגם ממקומות מרוחקים יותר. באו נציגי התנועה עם מאיר יערי ושלמה רוזן שבירך את הקיבוץ בשם התנועה. הארגון, בניצוחו של אברהמק'ה ז"ל, היה מעולה. בפתיחה של הערב עלו על הבמה דגלנים מכל שכבות הקיבוץ, וביניהם דגל המדינה שקיבלנו עם הקמת המדינה, שהקיפו במעגל גדול את הנואם של הקיבוץ שפתח בנאומו את חגיגות מחצית היובל, בערב ה-7.9.65, וכך אמר:

"חברים ואורחים יקרים!

בשישה לדצמבר 1939, ואלה ימים של סוף מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט וראשית מלחמת העולם השנייה, כתבנו במגילת העלייה על הקרקע: 'באנו אליך כפר מנחם ופניך אפורים כפני אדמתך... שמונה שנים של כיבוש במושבה, של בניין ויצירה הבאנו לך שי, היום נכרות אתך הברית. הושטנו לך ידינו, ובלבנו האמונה, כי פניך האפורים יוצפו אור שמש של האדם, הפועל והיוצר... עוד תצמחנה משדותיך אמונה ואחוות עמים. ובימים חשוכים אלה תהיה נקודת אור ומקור נחמה לבנים גולים השבים לגבולם'. בטרם ראינו גרעין שיעלה מהאדמה הייתה זו תפילתנו, ששדותינו יצמיחו דווקא אמונה ואחוות עמים...

חלפו למעלה מ-25 שנה, ואמנם הוצפנו אור שמש ופני כפר מנחם מוריקים ועליזים. יישוב גדול ופורה עם נכסים לרוב, משק יוצר ומכניס הנושא את עצמו, חברה גדולה וענפה החיה חיי שיתוף ועמל, כשאבות, בנים ונכדים מקיימים יצירה לתפארת, שעברה בהרבה מיטב החלומות שלנו, וודאי נבואות של אחרים, שאין עוד כדוגמתה בתולדות עמנו, ואולי, אף בתולדות האנושות כולה.

וכשאנו מתייצבים מול מחציתו הבאה של יובל שנים, כששדות כפר מנחם מזמן כבר מצמיחים גרעינים לרוב, כשהישגי המשק, הייצור, פריון העבודה, הבנייה והתכנון, וכן הדאגה לרמת החיים של החבר העובד ומשפחתו, יכולים להתמודד בהצלחה מרובה עם כל צורת חיי פועלים אחרת, לא חדלה האמונה בלבנו, וביתר שאת, ששדותינו יצמיחו לאו דווקא יבולים גדולים יותר, אלא אמונה גדולה יותר.

חג מחצית היובל שלנו, אינו אלא חוליה 'בשרשרת הזהב' לחגיגות היובל של ההתיישבות העובדת שהתחילו עם יובליהם של דגניה, מרחביה, ועד דליה ועמיר. לא חגיגות נוסטלגיה, נוסח 'היה היו זמנים'. לנו החג הוא האתגר

לעתיד. בשבילנו ההיסטוריה, כל משמעותה ברציפותה, של עבר, הווה ועתיד. רק כצופים למחר עולות תמונות העבר ואחת אחת לוחשת: היה קשה, אך הכרחי, והכרחי נהפך לאפשרי, והאפשרי ליפה ונפלא שבנפש האדם, המרגש את הלב, ההופך את העבר ליקר ונעלה ומורה דרך לעתיד. והתמונות מספרות ומלמדות. והסיפור הוא: כי בכל מהלך ישנה ברירה, בין הנכון והבלתי נכון, בין הטוב והרע. והבחירה: מותר האדם! הבחירה: ראיית הנולד! הוא החזון המוליד את השליחות!".

ובאות התמונות:

* כפר מנחם בימים ההם: סוף מאורעות תרצ"ו-תרצ"ט, לאחר השליחות בגדר הצפון, העלייה לחניתה, ג'וערה ואום-אל-טפוף, ראשית מלחמת העולם השנייה והנוראה.

* יישוב עברי שלישי בכל הדרום, מגדרה ועד הנגב ואילת.

* פרידה מ'ארגון מנחם' שקדם לנו במקום, ועבר אח"כ לכפר ורבורג.

* סביב סביב כפרים ערביים מדורי דורות: מסמיה הגדולה, הקטנה, תינה, אידניבה תל תורמוס ותל אספי.

* חומה ומגדל ומעליו פנס מסתובב כל הלילה, מאיר הסביבה, ומאותת לגדרה, באר טוביה ונגבה: אנחנו כאן! הכל בסדר!

* טרקטור ראשון, גיר ראשון... ומוחמד סלמה ודוד קרון על סוסתו. מוכתר וראשון השומרים. גומע מרחקים ומקרב שכנים.

* דרך לא דרך ואין דרך. כיצד הובלנו את חנקה ללדת?

* האווירון האדום, שנהפך לאגדה, הזורק לנו אספקה מהשמים ועידוד שבוא יבוא היום ויהיה כביש לכפר מנחם.

* אין קרקע, אין מים, הקיום בקושי.

* חיפושי פרנסה ב'קמפים' של צבאות הברית, פלוגות עבודה, מובילי אבנים בכל הכבישים, עובדי חוץ על טרקטורים במרחקים.

* חוסכים פרוטה לפרוטה להקמת המשק ובניין הנקודה.

* בעולם היגון הגדול של מלחמת העולם השנייה. אצלנו 'מגלש', הגרלה והתנדבות לצבא הבריטי, הבריגדה והפלמ"ח. ויכוחים סוערים, מצב הרוח עצוב... והאוסטרלים.

* ראשית בניין הנקודה על הגבעה הזאת. חצץ. משרד קבלני, 'סולל-בונה' ולבנים.

* וימי אל-עלמיין. כיצד דיברו שכנינו על חלוקת הרכוש והבנות שלנו?

* סביבנו הלך רוח של מצדה. שמועות הזוועה על השואה בגולה, וגורל משפחותינו, ואנו מעטים העומסים עול כבד.

* ובאה התמונה של האיחוד עם 'אלגביש', ויחד עם המאמץ לבניין היישוב גם מאמץ ומאבק על הקמת בית ויצירת הרגשת בית.

* ושוב, המלחמה נגמרת, אך אצלנו מתחילה חדשה.

* ימי מצור ומתיחות. התזכרו את 'הסליקים' בלילה של משה גלברד?

* והנה הידיעה שנגזר עלינו לחיות 'במדינה הערבית', אם תהיה חלוקה לשתי מדינות, כשאנו נעמדים בפני המבחן העליון של אהבת המולדת 'בכל מאודך'.

* ואחר כך מלחמת העצמאות. הפינוי של הילדים והמשק, חזית הדרום, גדודי גבעתי והפלמ"ח, מלחמה של הוד וגבורה וניצחון רוח האדם, בסיומה התבצרות וצנע, קליטת חברים חדשים וקבוצות רבות של נוער עולה, ואחר כך הסתערות ושגשוג משקי, כשהבית גדל וצומח ורביד על רביד נבנה.

ובאים ימים של חג ושמחה, פעילות והשתלבות בכל מערכות התנועה, וימים של תוגה ואבל, על חברים שנפלו או נפטרו, שצעדו אתנו כל הדרך והלכו לעולמם ולא זכו ליום זה: הורים, חברים וילדים, ואתם היגון הכבד על מותם של שבעת ילדינו שנקטפו ללא עת וללא ניהומים.

רבות התמונות לאין-ספור, גדול ויקר הוא אלבום הקיבוץ במחצית יובלו. רוח גדולה עולה ממנו. הוא מלא ימים של תקוות גדולות, אך יש גם תמורות ויש אכזבות, רוח נכאה ומבחנים קשים, וגלים סוערים של התקופה והמדינה התחילו להציף את חיינו. מחלחלים במעמקים ומכרסמים בנפש, כשבראשי ותיקנו זורקת השיבה וחרדה רבה בלב: הנגיעה? האם מובטח המשך? אין זו שאלה המציקה רק לנו, לתנועה הקיבוצית. היא חייבת להחריד מנוחתה של

הארץ הזו, של מיטב בניה ובוניה. אנו משוכנעים ובטוחים שכאן דופק ליבה של המדינה שלנו ועתיד עמנו בכלל, ואוי לנו אם לב זה ייחלש! מדינת ישראל הקטנה לא תתקיים, אלא כמדינה ערכית, מתקדמת, משתלבת עפ"י דרכה המיוחדת, בה הקיבוץ יהיה הלוח שבשדרה, במאבק האנושות לחירות, חופש וסוציאליזם. רק כזאת, תוכל לעמוד במבחני העתיד, הן בהגנת ביטחונה והן בפריצת חומת האיבה סביבנו, להבטחת שלומה. ודאי, אין זה פשוט לבנות לאורך ימים חיי שיתוף ושוויון, כשם שהסתבר עד מה מורכב ולא פשוט לבנות סוציאליזם. רעיון הקיבוץ הגו צעירים, הם לא המחישו לעצמם, כיצד זה יהיה כשהם יגיעו לשיבה ודורות חדשים יקומו. האמנם, שורש הבעיה הוא, שטבע האדם סוחב אותנו אחורה? האין זו גם בעיה מרכזית בארצות המתקדמות השואפות לסוציאליזם?

ואף על פי כן יש מותר האדם, יש בחירה ויש ברירה, יש ראיית הנולד, יש חזון. עדיין הם בבחינת מיעוט בנפשם של האנשים, המתמודדים מול ים סוער של יצרים אפלים. ולא עוד, אלא אלה הם כלים שלובים. ככל שהחזון מתמעט, כן עולה ומכביד אותו כביכול 'טבע האדם', בבחינת 'באין חזון ייפרע עם'. יתכן, כדברי ההוגה, שאנחנו עדיין בעידן הפריהיסטוריה של האנושות, אך נדמה שאנו גם על סף ראשית צעדה של האנושות אל ההיסטוריה שלה. באם לא תישמד מעל פני כדור הארץ, הרי אין מנוס מהשלטת תבונת האדם וניצחונה על הטבע. אין מנוס מארגון ותכנון הייצור ושינוי יחסי הייצור, כפי ששואפת תורת הסוציאליזם, שאולי, גם אם שבע ייפול - קום יקום.

אנו מאמינים, כי 'ממעבדת החיים' שלנו עוד תתרומם חללית העתיד, כשהישגי המדע והטכנולוגיה הנועזים עם קולקטיבים יוצרים במשטר סוציאליסטי וחזון חירות וחופש האדם יתחברו יחדיו. שליחותינו, אפוא, לא תמה. היא תהיה קשה יותר, מורכבת יותר, אמיצה יותר ומלאת הוד. בנינו ונכדינו, עם יושר לבם ואומץ מעשיהם, יודלקו לכך ולא יביישו את אבותיהם, וגם לא יפלו מהם. נדאג רק אנו, האבות, שזקנתנו לא תבייש את נעורינו, גם אם הלאה נשחה נגד הזרם, מעטים מול רבים.

לא הרחק מכאן, רואים את עמק האלה. לפני אלפי שנים התמודד בו נער רועה צאן, שנהיה למלך, עם הענק, גלית הפלישתית. בכל תחנותינו מלווה אותנו אותה התמודדות. וייתכן שהמסובך ביותר והקשה ביותר, העומדים לפנינו,

היא ההתמודדות עם גלית הפלישתית שבנפשנו. דורנו היה 'מגש הכסף' למדינת ישראל. הננו תקווה, שבנינו ונכדינו יהיו 'מגש הזהב' למדינת ישראל הסוציאליסטית. הבה נאחל להם הצלחה ועתיד מאושר".

מתתיהו

והנה מה שכתב "על המשמר" לאחר ביקור כתבו בתערוכה ובנשף הפתיחה.

"עם כפר מנחם במחצית יובלו"

בפתח תערוכת מחצית היובל של כפר מנחם ראינו כתוב לאמור: הניתן לגלם תחת גג קטן אחד את כל אשר קם והיה, התרחש, התפתח והושג בקיבוץ במשך 25 שנים תמימות, בערך כ-9,000 ימים ולילות של חיים משותפים? לא ולא! האפשר לשרטט קווים כללים, לרשום תמצית קורות הקיבוץ, לציין נקודות שיא? האפשר להעניק לצופה מושג מה - רמז, תחושה של יצירה זו? כאן אמרנו, כן. ננסה והנה לפניך, המבקר, תוצאות ניסיונו זה. פרי זכירה, איסוף, ציור וצילום, בנייה ושיקום של עבר והווה, ואף הצצה הצידה. הצצנו בתערוכה הנאה שהמחישה לנו, באמצעות צילומים בעיקר, משהו מהיצירה ש'כפר מנחם' שמה. היינו עם הקיבוץ בחגו, עם 550 אנשיו, עם 300 חבריו, עם ותיקיו, בניו ונכדיו. נהנינו מהאירוח ומהארגון המופתי, חשנו בהתרוממות הרוח שהקיפה כולם ואחזה גם באורחיו (ואלה רבים מאד היו, האמפיתיאטרון הטבעי שהוקם בלב המחנה לצורך ההצגה, המה קהל רב משך שלושת ערבי ההופעה), חשנו בהתרוממות הרוח, וחזינו בפרי התעלותו ומאמציו של קיבוץ המכין מופע רב-משתתפים. הוצג מחזה מוזיקלי-סאטירי, בשם '7 ימים של ממלכת חאפ', פרי עטו של אורי אסף, בן הקיבוץ, בבימויו של דוד ברגמן, המוזיקה של נועם שריף. במרכז המחזמר - הדור הצעיר, הבועט בכל ונוטש את ביתו מאחוריו, אך נוכח לדעת כי 'אדם, ולא חשוב היכן, אם הוא מפקיר דגליו, בכל מקום לשם ילך, שוב לא יישא פניו'. אגב מלחמת הקיום על אדמת 'חאפ' שעליה מתיישבים 'התנובה-בויס', הם נתקלים בסבך בעיותיה של המציאות הישראלית. הספרות בקרקעות, ההתעשרות הקלה, המזימות הפוליטיות, הכפייה הדתית וכד'. נהנינו במיוחד מקטעי המוזיקה והשירה ומכמה תמונות מבריקות בביצוען, אך נראה לנו שבמחזמר נדחסו יותר מדי מבעיות הארץ והמדינה והתרחשויות צדדיות, תחת להעמיק את הטיפול במוטיב המרכזי - הקיבוץ ובניו.

אך גם כך עמד החג כולו בסימן 'מוטיב של שילוב הדורות' ובסימן העזה-הצצה אל העתיד".

אכן, אין ספק, ש"המסמר" של הערב היה המחזמר של אורי אסף, מבוגרי בנינו. היתה זו, אולי, הפעם הראשונה שהדור הצעיר בהמוניו עלה על "מפת" הקיבוץ. המחזמר היה מלווה גם לפניו וגם אחריו בויוכוחים וחילוקי דעות רבים. הושקעו בו ימי עבודה רבים, ביום ובלילה. תחילה חשבו להזמין במאי למחזה מתאים לערב שכזה, כפי שעשו קיבוצים אחרים בחג יובלם. אך כשאורי הציע את מחזהו החליטה ועדת היובל להעדיף ולתת הזדמנות ליצירה העצמית, בעיקר בגלל שהיא באה מהדור של בנינו. ואמנם, המחזמר גרף אתו הדור השני, ואפשר להגיד שהיתה זו הופעה מרשימה של הדור השני, והמחזמר חשף את אשר עובר עליו - רתיעה מאידיאולוגיה, ממוסכמות רבות בעקרונות הקיבוץ, שהיו מקובלים על דור הותיקים, ביקורת על החינוך שלהם, פינוקם, ומכאן השם "תנובה-בוים", וחיפוש דרכים חדשות לביטוי עצמי שונה. היו במחזמר גם קטעים "רומנטיים" ואפשר להסכים לכתב של "על המשמר", שנדחסו בו יותר מדי בעיות והתרחשויות צדדיות, ששימשו גם את הביקורת של מספר חברים, בכמה שיחות קיבוץ, לאחר גמר חגיגות מחצית היובל. אך בסיכומו של דבר, וסיכום השיחות, הקיבוץ היה מרוצה מאד מהמבצע הגדול של החגיגות, מהמאמץ הגדול וההשקעות הרבות שהקיבוץ השקיע, מההצלחה הרבה ומההדים החיוביים הרבים שהערב עורר ברחבי התנועה והציבור הגדול שצפה בהן. גם "יום הילד", ההכנות הרבות והמתקנים היפים שילדינו זכו בהן, ההצגה שהיתה, המשחקים, הסתיימו בהצלחה רבה. תמו ימי חגיגות מחצית היובל, שתפסו זמן רב, תשומת לב רבה, והתעסקות משך זמן רב של חברים רבים ומוסדות הקיבוץ, והחיים חזרו למסלולם הרגיל.

17.9.65. עלון מתאריך זה, שכבר הזכרנו לעיל, היה מוקדש, אמנם כמעט כולו, לחגיגות היובל, אך היו בו עוד

כמה דברים שכדאי להזכירם:

ויכוח על שם הקיבוץ: גבעת כפר מנחם, רמת כפר מנחם, קיבוץ השוה"צ בכפר מנחם, משק כפר מנחם ועוד. אך ברוב גדול הקיבוץ החליט על שמו הנוכחי.

כמות המשקעים בשנים הראשונות:

תש"ד - 147 מ"מ, תש"ה - 822 מ"מ, תש"ו - 535 מ"מ, תש"ז - 212 מ"מ, תש"ח - 212 מ"מ, תש"ט - 713

מ"מ, תש"י - 524 מ"מ, תשי"ב - 675 מ"מ.

פרשת שמירת השדות (קטע מזיכרונות בעלון הזה מ-1949) "...בשנת בצורת, מחירי הקש והתבן המאמירים, ומצב השדות הגרוע, מגבירים תיאבון שכנינו לכל פיסת ירק שבשדותינו. כל שק ירק, שהם מצליחים לקצור בגניבה, הוא בעל חשיבות רבה עבורם. במשך כל השבוע עדים אנו להעלאת עדרים על שדותינו... חלקה אחת שלנו נקצרה כליל... הפעולה המאורגנת הראשונה מצדנו נעשתה ביום שישי אחה"צ. אוטו עם חברי קיבוץ עלה לתפוס עדר שעלה על אחת החלקות שלנו. לאחר תגרה של כמה דקות הסתלקו הרועים והשאירו את כל העדר... המשטרה התערבה... ואנחנו הגברנו את השמירה..."

כנראה בגלל ההתעסקות הרבה של הקיבוץ בחגיגות היובל, העלון הבא יצא רק ב-4.10.65. העלון הזה, גם הוא, בחלקו, חוזר לחגיגות היובל. מתקבלות ברכות רבות. מבקרים ממחלקות הקבה"א. זיסקינד, מרכז מחלקת התרבות של הקבה"א, מתפעל מהתערוכה ומוסיף על יד הדגלים שבתערוכה תוספת קטנה: "באין דגל המבטא רעיון וחזון - אין טעם לקיבוץ". משלחת הקיבוץ מתקבלת ע"י נשיא המדינה ומספרת לו על חגיגות היובל ומוסרת לו אלבום הקיבוץ. הנשיא מקבל את המשלחת בלבביות רבה ומודה על המתנה היפה. מתפתחת שיחה על מקומו של הקיבוץ במדינה הצעירה, כשהנשיא אומר לנו ששליחותנו לא תמה והוא מעריך מאד את יכולתו של הקיבוץ ותרומתו למדינה.

למשחטה מגיע משגיח התובע ללון בקיבוץ, ואכן השתכן במשחטה.

23.10.65 שנה למות יהודה הרפז, שמת מהתקף לב פתאומית. סיפור חייו מרתק ועצוב מפי ילדיו.

הוקמה ועדת רכב.

4 ערבים הוקדשו לבירור על המחזמר.

15.11.65

האוכלוסייה בתשכ"ה

חברים 300 הורים 12

168	ילדי קיבוץ	45	חיילים
-----	------------	----	--------

ילדי חוץ 14

סה"כ אוכלוסיית הקיבוץ 539

בסוף העלון המערכת מקדישה מאמר גדול לשלושה עניינים:

א. על פעולתנו הפוליטית. היא משבחת את התגייסות הקיבוץ בימי בחירות, אך מבקרת קשה את המצב שלאחר הבחירות, כשאנו נכנסים "לשנת שינה" וכן היא חושבת שילדינו העובדים בקני הסביבה צריכים לקרב אלינו את ילדי עיירות הפיתוח ודרכם לרכוש את לב ההורים.

ב. העניין השני מוקדש ל"יום הילד" שהיה מוצלח מאד. שבחים רבים לבובטרון.

ג. העניין השלישי מוקדש לבחירות בעלי התפקידים והועדות בקיבוץ, שתפסו זמן רב מאד וכעת אנו מקווים שבעלי התפקידים יהיו פעילים וימסרו לקיבוץ אינפורמציה שוטפת.

5.12.65

משוט במשק וסקירה על מצב הענפים וכן חלק מסיכומי התמחיר. בעיקר סיכום ימי העבודה של חברי הקיבוץ המציין שי"ע בתמורה לחבר הוא 156.8.

מתפרסמת סקירה של מרכז המשק על פער התיווך במכירת התוצרת החקלאית שלנו. הפער בין מה שצרכן משלם לסוחר ולבין מה שהמשק מקבל מגיע ל-31 אחוז.

הרכב המזכירות החדשה: מזכירה - לידה, מרכז משק - מתתיהו, גזבר - חיים ג., שלמה א., אמציה, יוכבד, ניצה.

בשיחה עם לובה ש., רכזת ועדת המינויים, דנה אתה המזכירות על עבודתה, ובין יתר הבעיות של הועדה, על הצורך בהקמת ועדת תכנון לכוח אדם, לטווח של מספר שנים.

18.12.65, העלון האחרון של שנת 1965

על ארכיונו הפרטי של אבא טרוצקי.

שוב פעם דיון ממושך על גורל המשחטה עם כל חבר העובדים. בשנת תשכ"ה השקיעו במשחטה 6,835 י"ע. עובדו 517 טון בשר עוף. נשאר רק 4 פועלים שכירים ומרכז המשק הציע תוכנית כיצד לחסל כליל את העבודה השכירה.

ענייני קרקעות ומים. ב13.12.65- ביקרה אצלנו הועדה העליונה של הסוכנות, הממשלה ורשות התכנון החקלאי. הם ויתרו על תביעתם לשטח מסה, ואנו הסכמנו למסור להן 1,500 ד' משטח גוגאן ו500- ד' משטח אידניבה. משחררים מיד עבורנו 80 אלף קוב מים ויוסיפו עוד 450 קוב מים למכסה הקבועה שלנו. בסיכומו של דבר תהיה לנו משבצת קרקע קבועה של 10,150 דונם ומכסת מים של 1,700,000 מ"מ מים.

דיון על גורל הבוטרון שהצליח מאד ביום הילד.

מכתב נלהב לקיבוץ ממתנדבת משוויץ שחזרה לארצה ולא מפסיקה לחלום על כפר מנחם. מכתב מלא הערכה ותודה לקיבוץ.

בעלי התפקידים שנבחרו לתשכ"ו

מזכירים - לידה ושלמה א., מרכז משק - מתתיהו, גזבר - חיים ג., סדרני עבודה - שרה י. ודוד ל., רכז קניות - טוביה, מחסנאית מטבח - מרקה, מחסנאי מטבח - זליג הל., מארגן העבודה במטבח - לאה, מחסנאיות בגדים - תרצה וליזקה, בגדי ילדים - ארלט ונחה, חצרן - גדעון ג., חצרן ילדים - נעים, חצרן מוסד - זאב מ., תברואן - בנימין, אספקה קטנה - יונה ז., ספרנים - זלו וגד ק., מזכיר מוסד - צבי י., ראש הקן - דני ג., יו"ר שיחה - מיטק, אברהמק'ה וברוך, קצין בטיחות - יבל, קורס רכזי משק - ראובק'ה, מא"ז - חיים מ., מועדון לחבר - דינה הל., מזכירת הח"צ - ניצה.

הפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ ב1965-

56 שיחות. השתתפות רבה בשיחות. כמעט כל העניינים המהותיים באו לידי ביטוי בעלוני הקיבוץ. ודאי חסרים מספר אירועים שהשיחות דנו עליהם ולא מצאו ביטויים בעלונים, כגון ההפגנות נגד גרמניה, ריב מלווה באלימות

בין 2 חברים, ביקור אליעזר הכהן, לגייס את נחום להשתלמות, ויצירת צוות פעילים. אך החלטנו הפעם להסתפק רק בעלונים.

פרק חמישי: אייבי נתן טס למצרים, הכור האטומי, משכן הכנסת, לבון, פועלי נמל אשדוד,

החוג לספרות, התגייסות המוסד, שנה טובה

1966

במדינה ובעולם

אייבי נתן טס למצרים להיפגש עם נאצר. הפגנות סטודנטים נגד ביקור אדנאואר בירושלים. תמונות ראשונות של הכור האטומי. נחנך משכן הכנסת. אולמרט לבגין: "אתך לא ננצח". ישראל: "סוריה מחממת גבול הצפון". נחנך משכן הכנסת. פרס נובל לספרות לסופר ש"י עגנון. בן גוריון בן 80. עשרות הרוגים ירדנים בפעולת צה"ל בכפר סמוע. לאחר 30 שנה הופסקה הופעת העיתון "הבוקר", יחד אתו הפסיק להופיע גם "חירות". ב-3 בינואר הופעה ראשונה של הטלוויזיה. לוי אשכול מרכיב ממשלה לאחר הבחירות לכנסת. היא נשענת על 75 חברי כנסת. החללית הסובייטית "לונה" נחתה על הכוכב נוגה. האמריקנים מנחיתים אדם על הירח, ואמרתו המפורסמת של האסטרונאוט: "צעד קטן על הירח וצעד גדול לאנושות". שביתה ממושכת בנמל אשדוד, מאבק כוח בין לסקוב ומנהיג הפועלים פרץ. מתיחות קשה על הגבול הסורי. פגיעות והרוגים בין חיילינו וצבא ירדן. חג הפועלים ה-1 במאי הפך ביישובי הדרום ליום סוער של מחאה נגד האבטלה. משה דיין מבקר בוויאטנם. טייס עירקי ערק לישראל עם מטוסו, מיג 21. גזבר קופת חולים, משה סורוקה, הגיש למזכ"ל ההסתדרות תוכנית מהפכנית, ביטוח ממלכתי רפואי. בלי ביטוח כזה יתמוטטו השירותים הרפואיים של ההסתדרות. כ-28 שנים לאחר מכן התקבל בכנסת חוק ביטוח הבריאות הממלכתי. מלחמת התרבות בסין, בה נהרגו המוני אנשים, בניגוד להוראת מאו-טסה-טונג לא להשתמש בכוח, רק בשכנוע. 250 ילדי תימן נעלמו. שש שנים לאחר שהודח לבון מהמפלגה, בעקבות "הפרשה", קיבלה מפא"י החלטה לבטל את ההדחה ולהחזיר את לבון למפלגה. הונחה אבן הפינה לבית התפוצות. שר האוצר פנחס ספיר מסביר את הסיבות של המיתון הקשה במשק.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

12.9.66: מקלט טלוויזיה הוכנס לחדר הקריאה.

12.10.66: גמר בניית בית הלבוש.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1966

עלון מס' 177 מ-8.1.66

העלון פותח את דפיו בתיאור מסיבת סיום שנת מחצית היובל. וכך כתוב: "...אווירת חג שררה בכל לב ובכל פינה בחדר האוכל. אווירה חמה וידידותית. טקס הדלקת הנרות שפתח את הערב הרשים והלהיב את החברים ועורר בהם רושם בלב. הרגשת הסיפוק הרב, שבעמל רב ויגע כפיים של 25 שנים, נתנה את האות לשמחה הגדולה ולמצב הרוח המרומם... העלאת הזיכרונות מן הימים ההם, הייתה לטעמם של כולם, ותיקים וצעירים כאחד...". ומדברי בלה שפתחה את הערב: "...רבים ויפים היו הגילויים של צעירים כותיקים בהתנדבות... הרגשת חג אינה נוצרת מגורמים חיצוניים, אלא במידה שהאדם מזדהה ומשתף עצמו בנעשה. בעצם קיום הקיבוץ, ה'יש' הגדול, שנצבר במשך 25 שנים, זהו המעשה וזהו החג. ...היכול היה מישוהו לפני 25 שנים לחזות את כל עושרנו של היום? עושר זה לא נמדד במאזן השנתי, אלא בשמירה על ערכים שהם יסוד חיינו הקיבוציים, בכוח של קולקטיב להיאבק וליצור ובדור הבנים שהקיבוץ יקר לו. וכפי שלא יכול היה איש לנבא בעלותנו לנקודה זו, על קרקע סלעית, מחוסרת מים וכביש, את היישוב הפורה ומתפתח על ענפיו, מפעליו ודורותיו - כך אנו לא נגיד דברי נבואה, אלא דברי תקווה אשר בלב, שביתנו זה יישאר נאמן לדרך הקיבוץ, באמונה לעתידו, ונדע לשמור על האדם, איש על רעהו, אבות על בנים ובנים על אבות, ובכוח היחד נצפה לבאות.

כאמור במסיבה הזאת היו זיכרונות. משה ל. מספר על אירועים פיקנטיים שהיו עת "אלגביש" היה ברעננה, חיה פ. מספרת על "מרד" הגרעין האמריקני נגד הותיקים ב"כרית", יוכבד על ימי "כרית" בהדר, וכמובן על 2 הפרימוסים, 1 לשרפת פשפשים במיטות והשני ה"פרימוס", האיש השלישי בחדר המשפחות. אחד שותק, לא רואה ובווער, השני רואה ומתפוצץ...

מתמחיר תשכ"ה: הוצאה שנתיית לחבר - 3,245 ל"י. יום עבודה - 21.31 ל"י.

עלון מס' 178 מ-15.1.66

מעלון זה יש לציין מאמרו של משה ישראל בעניין השתלמות והשכלה. בעיה זו התחילה להתעורר ולהעסיק את מחשבת הקיבוץ, וכידוע נושא זה הפך לאחד הנושאים החשובים בחיינו, וממדי ההשתלמות שהיו קטנים בהתחלה צמחו וגדלו עד שתפסו מקום נכבד מאד בהקצאת ימי עבודה רבים לחברים רבים, ועד להסדר קבוע של השתלמות לצעירים בימינו, וכן השתלמות חלקית קבועה לותיקים גם בימים אלה.

עלון מס' 179 מ-5.2.66

בעלון זה נמסרה סקירה על החוג המרכזי לספרות המתקיים בגבעת חביבה בריכוזה של חברתנו לזקה. מכאן התחילו להיווצר גם בקיבוצים חוגים לספרות, בין יתר החוגים שהיו קיימים בקיבוצים. כדאי לציין שגם בקיבוצנו נוצר חוג לספרות בהדרכתו של זלו אפל ז"ל, שנמשך שנים רבות, באו אליו גם מהסביבה הקרובה, ממושבים וקיבוצים, עמד על רמה גבוהה, והרצו בו ממיטב המרצים העוסקים בספרות. החברים, לקראת החוג, קראו ספר מסויים, שחולק בין החברים ע"י החוג המרכזי, המרצה ניתח את הספר, והיתה תמיד מתפתחת שיחה בעקבות ניתוחו של המרצה. היה זה נכס תרבותי רב-ערך בחיי הקיבוץ, אך עם מותו של זלו החוג חדל להתקיים, וחבל.

עלון מס' 180 מ-19.2.66

כל הכבוד למוסד שלנו... ככה כתוב בפתיחת עלון זה. ולמה? ...מצב העבודה קשה מאד, בעיקר הקושי בקטיף בפרדס. אנו מארגנים גיוסים של חברים וגם של ילדי המוסד. העומס רב. אך אי אפשר שלא לציין לשבח את המוסד שלנו, אשר נוסף לגיוסים שהוא נותן, מתוך יוזמתו העצמית, החליט על שעה וחצי נוספות כל יום למען הורדת הפרי...

מתקנים מועדון חדש וקבוע לחבר. עד עכשיו הוא היה בחצר חדר האוכל.

יצא עלון מיוחד של המוסד בשם "מעט לעת". עיקרי המאמרים דנים בשאלות חברתיות, כגון היחס בין פעולות המוסד ופעולות הקן. עם כל השוני בדעות הכותבים, כולם היו רוצים להגביר פעולות תנועתיות וכן להיאבק על שמירת ערכי התנועה. ישנם גם מאמרים הדנים בפרויקט ה"שלה"ב.

בקיבוץ דנים בהרחבה ניכרת בתקציב ההשתלמות שיעלה את רמת החיים באחוזים רבים. אברהם'ל מציע שבאם מדובר בהעלאת רמת החיים, הוא מעלה במאמרו בעלון הצעה לצמצם שעות העבודה של החברים ל-7 שעות ליום.

פנחס מספר על האמפיתיאטרון החדש שזכינו לו בעקבות חגיגות מחצית היובל, נכס יקר שעלה 21,000 ל"י, הרבה הרבה פחות שעלול היה לעלות לו מסרנו את הקמתו לקבלן, וכל זה הודות לדוד עמיר שלקח על עצמו ביצוע הפרוייקט, בתכנונו, גיוס חברים ועבודה שלו עצמו. פנחס לוקח על עצמו את הדאגה לו.

בעלון מ-19.3.66

בענייני חינוך. בירור במזכירות מ-3.3.66 בהשתתפות פרידה כץ מהקבה"א: דנו במצב החברתי בבית התינוקות. סוכם: מקור השתלשלות העניינים הלא רצויה והמצב שנוצר נבע בראש וראשונה מכך שלא התקיים מיד בירור בועדת החינוך בין כל הצדדים הנוגעים בדבר. עובדה שגרמה הסתבכויות רבות וצער מיותר לנירה וראובן. על ועדת החינוך והמזכירות היה לכוון את העניינים במועד המתאים. יחד עם זה צוין שלא היו טענות לעצם הטיפול בתינוקות. בקשר לשאלה העקרונית, האם יכולה המטפלת להחליט שלא לטפל בילד מסוים, סוכם שאין מקום לכך ללא הסכמה או ידיעת ההורים. בזמן הבירור החברה הנוגעת בדבר הכחישה עובדה זו. בשאלה עקרונית נוספת, הנוגעת לעבודת אמהות בבית התינוקות סוכם: במידה ואמהות עובדות בבית התינוקות לא תתכן העדפת אם אחת על כל היתר.

מטילים על ועדת חינוך לקיים בירור בין כל הגורמים הנוגעים לבית התינוקות להבטיח אווירה חינוכית וחברית

ילדי הקיבוץ

רארונח רוקר

בין כתלי הבית ואווירת עידוד לעבודתן הקשה של המטפלות.

מפעל הקרמיקה התחיל לעבוד. התקשרנו עם האדריכל טאוב המייעץ לנו בצעדינו הראשונים. לעת עתה עובדים 8 חברים. המרכז פייבל. יכולים לעבוד עוד 4 חברים.

ימי חופש לחבר. במזכירות הוחלט להציע להגדיל ימי החופש השנתי לחבר ל-14 יום.

התפרסמו עוד עלונים בשנה זו: עלון מס' 182 מ-4.66, עלון מס' 183 מ-16.466, עלון מס' 184 מ-1.5, עלון מס' 185 מ-21.5, עלון מס' 186 מ-11.6, מס' 187 מ-2.6, מס' 188 מ-17.7, עלון מ-30.7, מס' 190 מ-14.8, מס' 191 מ-10.9, והאחרון באותה שנה - עלון מס' 193 מ-24.11.

בסך הכל 16 עלונים בשנת 1966, הווי אומר קצת יותר מאשר עלון לחודש. הסיבות היו שונות - חילופי עורכים, גיוסי חברי המערכת לבחירות בחוץ או לפעילות בתנועה. עברנו על כל העלונים, קראנו אותם בעיון ובפינו מספר הערות:

בשנות הששים והשבעים היתה שנת 1966 אחת השנים הטובות של הקיבוץ. בעלוני שנה זו, שלא היו רבים כל כך בהשוואה לשנים קודמות, לא מצאנו הדים לבעיות מיוחדות, עקרוניות, מהותיות בדרכו הרעיונית של הקיבוץ, כפי שהיו בעלוני השנים הקודמות, עליהם כתבנו בפרקים הקודמים. פרט לבעיית ההשתלמות, שהתחילה לעלות על הפרק והעסיקה מאד את הקיבוץ, מלווה גם בחילוקי דעות על ממדיה, וכן גובה רמת החיים, תקציב אחזקת אדם ושיכון ותיקים, שמצאו ביטויים בעלוני הקיבוץ, עסקו יתר דפיהם בעניינים שוטפים, יום יומיים של חיי הקיבוץ. המשק התרחב מאד, ועדיין היו קיימים כל הענפים, כולל הפרדס ויתר ענפי המטעים: תפוחי עץ, מישמש, ענבים (כולל עצי זיתים שירשנו מהערבים). כידוע בשנים לאחר מכן, עקרנו את כל המטעים, כולל הפרדס. מפעל המתכת התפתח, אפילו הקרמיקה שהקמנו היתה בשנים הללו רווחית ומקובלת בשוק. הרפת גם היא גדלה ותנובת החלב הממוצעת לחולבת עלתה. וכמובן, מערך הלול, כולל המשחטה, שהיתה מבוססת על עבודה עצמית, פרט ל-4 שכירים שעדיין נשארו ורצינו גם אותם לפטר, הווה למעלה משליש של הכנסת המשק. היו גם עובדי חוץ,

והכל יחד נתנו הכנסה יחסית גדולה בהשוואה למשקים כמונו. היתה תנופת בניין, והקדמנו בהרבה בניית שיכוני ותיקים רבים, שנתנו סימניו בשנים המאוחרות יותר כשהתחילו בבניית הלינה המשפחתית.

הקיבוץ חי על מי מנוחות, בדרך כלל היתה אווירה טובה, מלוכדת. הקיבוץ בטוח בדרכו ובדרך כלל שומר על עקרונותיו. היו, כמובן, גם עזיבות, בעיקר של חברי חברות הנוער אך גם של בנינו, אך התייחסו אליהם, אז, כקטני אמונה, חולשות אנוש, ואף כעורקים מהמערכה. הקשר עם התנועה היה הדוק ואיש לא פקפק שהיא אם כל חי, והוראותיה מחייבות. היא גם עזרה בהרבה, בהדרכה, בהספקת גופי השלמה ועזרה בסידור העבודה, בבעיה "הנצחית" של חוסר ידיים עובדות. היתה מעורבת בכל ענייני הקיבוץ ופעיליה היו אורחים קבועים בשיחות הקיבוץ וועדותיו. גם לקרן השומר הצעיר היה מקום נכבד בהלוואות שלנו. המצב הכספי היה לא קל בעיקר בגלל הריבית הגבוהה, אך שמנו בבנקים היה טוב והסתדרנו עם בעיית המימון, והשקענו יחסית הרבה. אך לא רק בגלל מצב המשק האווירה היתה טובה, גם חיינו הרוחניים היו עשירים. הועדות פעלו במסירות. ועדת התרבות ידיה מלאות מפעלים תרבותיים. כמעט שלא היה ערב חופשי לחברים. כל שבוע סרט, הרצאה, סמינרים, חוגי השתלמות, טיולים, נסיעות למופעי תיאטרון, שיחות והערכות לאחריהם, לילות שבת עם תוכניות מיוחדות. ועדת ספורט פעילה מאד. קבוצת כדור-יד של בנות כפר מנחם "על המפה", ועוד פעולות ספורטיביות רבות בהדרכתו של מיטק, שנבחר גם במוסדות המרכזיים של "הפועל".

אך גם הדאגה הרבה לחבר הבודד קיימת על ידי ועדת החברים. "הסיסמה" הפופולרית בימים אלה היתה "עם הפנים לחבר". והנה דוגמה של פעולות ועדת חברים, שהיתה אז פעילה מאד בכל אותם השטחים שנסקור להלן:

1. טיפול בחופש ונופש צבי כ., נירה ס.

2. דיור וריהוט גדעון דובר, קלאוס

3. נברשות, קומקומים, תנורים, מקררים וכד' חנה ארגוב

4. וילונות, מרבדים, שטיחים, וילונות למרפסות מרים א.

5. בדק דירות ומחנה בשיתוף קלאוס

6. שמחות אישיות, מזכרות, קיצור שעות עבודה מאיר ה.

7. תחבורה, סידור יומי ונסיעות מיוחדות שמואל ג.
8. עזרת קרובים צבי כ.
9. גזברות, נסיעות לחו"ל חיה פ.
10. ריכוז זאב פ.

נוסף לכך: חלוקת השי להגים ולהנוכה, גם לבנים שעברו לקיבוצים אחרים.

הקצבת קילומטרז' לחבר וחלוקת המצרכים החודשיים.

מהפרוטוקולים של שיחות הקיבוץ בשנת 1966

44 שיחות היו באותה שנה. גם משיחות הקיבוץ האלו עולה אותה רוח והרגשה ששררה בקיבוץ באותה שנה, עליה סיפרנו לעיל מעלוני הקיבוץ. פרט לכמה בעיות שנביא להלן, ושלא מצאו הדן בעלוני, לא היו שיחות בעניינים מהותיים על דרכו של הקיבוץ. השיחות עסקו, בעיקרן, במה שנקרא "עניינים שוטפים", כגון חוסר ידיים עובדות והקשיים הגדולים בסידור העבודה, בחירות שנתיות לועדות ולבעלי תפקידים, וערעורים בלי סוף של הנבחרים. שיחות רבות ובהשתתפות רבה של החברים (לפעמים מעל 160 חבר) הוקדשו לנושאים אלה. פניות אישיות שונות של חברים שהמזכירות ביקשה אישור הקיבוץ, תור הנסיעות לחו"ל, מנהגי אבל, כמה ימים נפסקות פעולות הקיבוץ לאחר מותו של חבר? 7 ימים כימי השבעה המקובלים אצל היהודים, או כדעתו של אברהם מק'ה, רק יום אחד, ולבסוף פשרה על 3 ימים. סדרי הלוויה וסדרי הקברים. מתי אזכרה וגילוי המצבה וכד' מתס טוען שבלי כיבוד המת אין כיבוד החי וצריך לחדול להשתמש במונח יישוב, כי אם קיבוץ, שהמונח הזה הוא בעל תוכן עמוק יותר, הכולל לא רק יישוב. הוחלט להוציא אוגדן לנעדרים שנפטרו וחיו אתנו יחד. יהיה זה ספר יזכור. דיונים רבים על ענייני המשק והענפים, המצב הכספי ותקציב אחזקת אדם, ותוכנית ההשקעות (200,000 ל"י), אינפורמציות תכופות של רכז המשק על מצב הענפים, וכן של הגזבר על מצב הכספי, החוב והריבית. תורנויות רבות והתנגדויות להן, גיוסים רבים, ענייני ועדת חינוך ובעיקר איוש מטפלות ומורים, הקשר עם החיילים, קבלת חברים חדשים. הקיבוץ היה בימים אלה מאד ליברלי בקליטת חברים ולא הקפיד מספיק על טיבם. שליחים ופעילים לתנועה, ביניהם אמציה לאנגליה, עזיבות הקיבוץ, וגם דיון, אם כי לא תמיד בשיחת הקיבוץ, על המניעים

של העזיבה. מקרים של "סחיבות" או גניבות ובירור האם למסור על כך למשטרה, קביעת חברים לש.ש.ש., אימוץ להבות חביבה ושדה יואב, ומקודם להב, וכן שליחת צעירים לקומונות של התנועה בעיר. רכז המשק מוסר שההכנסה הממוצעת אצלנו למשפחה לחודש היא 600 ל"י. בקיבוץ 350 חברים.

מנינו חלק מהנושאים "השוטפים" שהעסיקו את שיחות הקיבוץ. ודאי שלא הכל, וכפי שהזכרנו לעיל היו גם מספר נושאים יותר מהותיים שלא מצאנו את הדם בעלוני הקיבוץ, כגון ויכוחים רבים בענייני השתלמות. עניין ההשתלמות, גם היותר גבוהה, של החברים, גם השתלמות מקצועית, גם השתלמות לאלה שלא למדו, גם לסיפוק אישי לנושאים המעניינים את החבר ולא משרתים ישירות את הקיבוץ, או כפי שקראו לה אז "פונקציונלית", המשרתת בעתיד את צרכי הקיבוץ, או "לא פונקציונלית", הבאה לספק רק את עניין ורצונו של הפרט. רוב החברים טענו שכל השתלמות, גם האישית, מעלה רמת השכלה של הכלל והרמה התרבותית של הקיבוץ. גם בעיית מספר המשתלמים תפסה מקום רציני בוויכוחים האלה, כשמנגד חוסר ידיים חמור במשק. דוגמה ייחודית היה הויכוח בעניין השתלמותו של עמי לרפואה, שחייב לפחות 7 שנים. כל הנושאים הללו שמנינו לעיל עמדו על הפרק בשיחות רבות של הקיבוץ. אפשר להגיד שנושא זה על היקפו הגדול היה יחסית חדש והיה מסימני התקופה ובעקבות התפתחות והתבגרות הקיבוץ. נושא עקרוני שני בשיחות הקיבוץ היה עניין הפנסיה שעלה על סדר היום של התנועה, בעקבות הצעתו של בוריה לין ממשמר העמק, וממנהיגי התנועה וההסתדרות. הצעתו בימים האלה לא זכתה לתמיכה, אך בקיבוצים רבים שוחחו על כך, בעיקר בקיבוצים הותיקים. גם אצלנו היו כמה דיונים בנושא זה. היו חברים שתמכו בהצעת בוריה לין. איצל, אברהמ'ל וזאב פינקוס התנגדו לה, טענו שזה בניגוד לתפיסתנו את רעיון הקיבוץ הדואג לחבריו גם בגיל הפנסיה וגם לאחריו, עד ליומו האחרון, ואין להשקיע כספים למטרה זו. בכל זאת התנועה הקימה קרן תגמולים, שבחלוף השנים עברה ל"גדיש", קופת התגמולים של בנק הפועלים, ואנחנו כל שנה השקענו בה סכומים מסויימים, ובתקופת גזברותו של פייטל, כשהבנקים נתנו הלוואות נוחות למטרת השקעתן בקופות הגמל שלהם, הגדלנו מאד הסכומים שהשקענו בקופות הגמל של שלושת הבנקים הגדולים - "גדיש" בבנק הפועלים, "עוצמה" בבנק הלאומי ו"תמר" בבנק דיסקונט, ובמשך הזמן הגענו לסכום ניכר בנכסים הפיננסיים שלנו ברכוש הקיבוץ. כעבור שנים התקשרנו עם קרן פנסיה מסויימת, השקענו בה סכום

שתבעו מאתנו והבטחנו פנסיה, די מצומצמת, בגיל הפרישה לגילאי 30-65 ובמשך הזמן למען הגדלת סכום הפנסיה הכנסנו בתקציב אחזקת אדם סכום מסויים למטרה זו. עניין הפנסיה לדור הביניים היה אחד הנושאים "הבוערים" בויכוח הגדול על דרכו של הקיבוץ ו"השינויים" המהותיים, שחלק גדול מחברי התנועה הקיבוצית תבעו להכניסם ופילג אותה לדעות שונות ומנוגדות.

נושא עקרוני שלישי היה היחס לגרמנים שבאים לבקרנו. באה אלינו לאירוח קבוצת נוער גרמנית, שחקני כדור-יד, לטורניר עם חברינו והנוער שלנו. האירוח הזה עורר "סערה" בין מספר חברים, בעיקר אצל אלה שעברו את השואה. היתה שיחה מתוחה. מיטק רכז הספורט שלנו והמזמין והמארח של הקבוצה הזו, טען שאלה צעירים שטרם נולדו עוד בזמן השואה, והם יידיי ישראל והעם היהודי, נבוכים ומתביישים בפרק איום זה בתולדות עמם. לא כל החברים קיבלו דעתו, ומאירקה האוזר הודיע שביום שהקבוצה תבוא הוא ייקח חופש מהקיבוץ לזמן שהותם אצלנו. היות והקבוצה כבר באה, ונימוקי מיטק שכנעו חברים רבים, הוחלט לארח הקבוצה אצלנו, ומי שמרגיש עצמו נפגע לא ייפגש אתה.

נושא נוסף מהותי שעלה בחריפותו ברחבי התנועה היה בעיית החברה בקיבוץ. הקיבוץ הארצי אף קבע מועצה מיוחדת בנושא זה. התקימו בירורים לקראת המועצה בכל הקיבוצים בהשתתפות חברות פעילות בתנועה, וגם אצלנו היה בירור כזה בכמה שיחות, בהשתתפותה של פנינה בן שאול. הבעיה מורכבת ולא קלה לפתרון, בעיקר מקום עבודתה של החברה. האמנם גם בקיבוץ נמשיך המסורת שנשים עובדות רק בשירותים? עלתה גם בעיית הפעילות של החברה וקבלת תפקידים מרכזיים בקיבוץ ובתנועה, שעות העבודה שלה והנציגות בכל המוסדות. הבירור היה רציני מאד, אך פתרונות רדיקליים לא הובאו. המועצה החליטה על שורה של הצעות ופתרונות להקלת הבעיה, אך אין להגיד שמהו רדיקלי התחולל. שינוי יותר רציני בא בתקופת "ההיי-טק", בה חלה התקדמות יותר גדולה, כשחברות רבות יושבות כבר מול המחשב והעבודות הקשורות אתו.

פרק שישי: מלחמת ששת הימים, אילן וגדי נופלים בשבי, 2 האחים בן-חורין, עמרם ויוחנן, נפלו בקרב, האבל של המשפחה והקיבוץ, קבלת שבת, יחסי שכנות עם אל-עזי, חשבון נפש, מפעל ההנצחה, זרם המתנדבים

1967

מהנעשה במדינה ובעולם

טנקים סוריים פגעו קשות ביישובי הצפון. חירות מתפלגת, שמואל תמיר בחוץ. הופלו שישה "מיגים" בקרב אווירי בצפון. אלפי חרדים הפגינו נגד ניתוחי מתים. המזרח התיכון צועד לקראת מלחמה כללית. נאצר סגר את מיצרי טיראן. העורף נערך למלחמה. ממשלת ליכוד לאומי. דיין שר הביטחון. ניסיונות תיווך אחרונים למנוע מלחמה. מ ל ח מ ה. מאות מטוסי אויב הושמדו בבוקר. הפגזות כבדות על ירושלים ותל אביב. מטוסים סוריים תקפו בצפון. העיר העתיקה כותרה. קלקיליה ורמאללה נכבשו. עזה נכנעה. צה"ל דוהר לתעלה. הכותל המערבי בידונו. צה"ל כבש את שארם. כוחות שריון עוברים מחזית הדרום לצפון. צה"ל עולה לרמה. ירושלים חוזרת לחיים רגילים. על גדות תעלת סואץ. קונויטרה נכבשה. הפסקת אש בצפון. חיילים מצרים צמאים מנסים להגיע לתעלה. 200,000 מבקרים בכותל ביום אחד. פונו הבתים שנבנו ליד הכותל המערבי. קרבות טנקים ופשיטות קומנדו בתעלת סואץ. פליטים שברחו לירדן חוזרים לגדה. מחסן תחמושת התפוצץ. שביתה כללית בעיר העתיקה. רבנים חלוקים בשאלה, אם מותר להתפלל בהר הבית. המשחטת "אילת" טובעה. 47 חיילים נהרגו. בתי הזיקוק בסואץ הושמדו. הירדן הפך לקו אש. החלטת 242 של האו"ם, נסיגה תמורת שלום.

ישעיהו, השר התימני הראשון, בממשלת אשכול. מאז קום המדינה ירדו מהארץ 165 אלף איש. נשיא סוריה הצהיר שהצבא הסורי ימשיך להכין עצמו למלחמה המכרעת לחיסולה של ישראל. מחבלים מירדן מנסים לפגוע בישראל. לראשונה ניתן מענק אבטלה ל-10,000 מובטלים. מצעד צה"ל בירושלים, לרגל יום העצמאות. ספיר, שר האוצר, מגייס כספים רבים. שני חיילים וחייל סורי נהרגו בצפון. היטל ביטחון. צרפת הטילה אמברגו על שליחת נשק לישראל. ועידת המדינות הערביות המפיקות נפט החליטו להפסיק משלוחי הנפט למדינות שיסייעו

לישראל. אמריקה החליטה להיות נייטרלית. חברות התעופה הזרות החליטו ביוני להפסיק תעופתן לישראל, אך נמל לוד פעל. קרבות קשים והרוגים רבים ב"גבעת התחמושת" בירושלים. ישראל הצהירה שלא תרשה שום פגיעה במקומות הקדושים. מפקד חיל האוויר, מוטי הוד, הודיע שצה"ל השמיד יותר מ-440 מטוסי אויב ופגע במצרים ב-28 שדות תעופה. פרטים רבים על הישגי המלחמה שנקראה "מלחמת ששת הימים". "המחיר": 679 הרוגים, 2,563 פצועים, מהם 255 פצועים קשה. מפלגת רפ"י חזרה למפא"י. עיריית חיפה שלחה חבילות שי לחיילים הערביים שנפלו בשבי, כלי גילוח, שוקולד ותמרוקים. ראשי ישיבת חברון החליטו לחדש את ישיבתם בחברון. מתחילת המלחמה הגיעו לארץ 3,600 מתנדבים. מנחם בגין הצהיר שלא נחזיר לערבים אף שעל אדמה שכבשנו. פחות הל"י. הדולר = 3.5 ל"י. גם אחדות העבודה חזרה למפא"י. אברי אלעד הורשע בהסגרת רשת הריגול במצרים. הדים מתקופת "הפרשה" הידועה. הניצחון הגדול, משך זמן כה קצר, במלחמה זו, עורר גל התלהבות במדינה ובעם היהודי, וגם בחלק גדול בעולם. הייתה אופוריה. תקופת האלבומים ותחרות הגנרלים על הצילומים שלהם באלבומים אלה. הייתה הרגשה בציבור שאנו בלתי מנוצחים ויחס של זלזול בכוחו של האויב. דיין, שהיה שר הביטחון במלחמה זו, ביטא זאת בצורה מתנשאת - שהוא "מחכה לטלפון" מצד הערבים. הגדה המערבית ועזה שנכבשו הוצפו באלפי מבקרים יהודים, גם הערבים פשטו על ישראל המערבית לראות מהי ישראל והייתה הרגשה כללית של שקט יחסי וביטחון אישי. ובמקום לנצל מצב זה, מיד לאחר הניצחון הגדול, ושקט יחסי בין שני העמים, למשא ומתן להסדר ביניהם, התחילה תקופת "הכיבוש" וישוב מתנחלים באדמות הערבים, והתחילה לאט לאט להתחדש המתיחות בין העמים, שנאה ועוינות, רצון לנקמה, אדישות וביטחון מופרז מצדנו, ניתוק הקשרים הדיפלומטיים עם המדינות של הגוש המזרחי והמוסלמי, שהובילה אחר כך למלחמת יום-הכיפורים.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

5.1.67: פתיחת הארכיון.

20.1.67: הפעלת מכונת שטיפת הכלים.

15.3.67: הפעלת המכבסה בבית הלבוש החדש.

19.3.67: חנוכת בניין הספרייה.

6.6.67: אילן וגדי, מהקומנדו הימי, שנשלחו למבצע מיוחד במצרים, נפלו בשבי באלכסנדריה שבמצרים ונאסרו.

6.6.67: מלחמת ששת הימים. בנינו עמרם ויוחנן נפלו בקרב.

ראשיתה של שנת 1967 התנהלה כרגיל, והייתה המשכה של שנת 1966 על כל פעילותה הרבה, התפתחותם המזורזת של המשק, של הבנייה, של הגבעה הפורחת. גם המשכה של הפעילות התרבותית והחברתית. כל בעלי התפקידים והועדות פעלו בסדרם. אך שנת 1967 תיזכר בתולדות חיינו, כשנת הטרגדיה הגדולה של משפחת בן-חורין והצער העמוק של הקיבוץ, במלחמת "ששת הימים".

במלחמה זו השתתף במלואו הדור השני שלנו, בנינו, שכיום קוראים להם דור הביניים. במלחמת העצמאות נהרג אצלנו חבר הצור ונפצע חבר שלנו. במלחמת "קדש" נהרג אח של חבר קבוצת "זית". ב"מלחמת ששת הימים" התגייסו והשתתפו, זו הפעם הראשונה, רבים מבנינו, ולמרבה הצער, גם נפלו 2 מהם, אך הצער העמיק יותר ואבל גדול ירד על הקיבוץ, כשנודע שהנופלים הם שני אחים - עמרם בן-חורין, בעל משפחה עם ילד קטן, רכז הכותנה שלנו, ואחיו הצעיר יוחנן בן-חורין. עמרם נפל במבואות עזה, ויוחנן באל קוטייב בסיני. כשבאה קבוצת קצינים וחיילים לביתם של משפחת בן-חורין, תקוה האם ראתה אותם מבעד החלון מתקרבים לביתם. מיד חשה שקרה אסון לאחד הבנים, ושאלה את המשלחת: "מי מהם?" והקצין המוביל ענה: "לצערנו שניהם". הלם עצום הכה את ההורים ואת הקיבוץ כולו. קשה היה להעלות על הדעת מקרה כזה ודומה לו. הקיבוץ היה מזועזע. ניסו לנחם את המשפחה, שלא ניתן בכלל לנחם. גם בארץ כולה, המקרה של משפחת בן-חורין זעזע רבים וצער גדול הקיף אותם, שניסו להשתתף בצער המשפחה והקיבוץ. היה זה, למעשה, מקרה ראשון במלחמות ישראל.

גם באמריקה, משם באו ההורים לקיבוץ, המשפחה, קרוביהם וידידיהם הוכו בהלם. בין ידידי המשפחה באמריקה היה גם הארכיטקט המפורסם העולמי, בק מ. פולר, שהקים את הביתן האמריקני בתערוכה העולמית בקנדה, עם ההמצאה שלו, הגג הגיאומטרי. הוא בא מיד לארץ לקיבוץ, לנחם את ההורים, והבטיח לנו שבאם נקים מבנה הנצחה לבנים הוא מבקש לתכנן אותו. ואכן קיים הבטחתו. והוא, אשר תכנן, שלח את עוזרו, מהנדס יפני, לשאוף אווירת הקיבוץ ורוחו, עזר בחומר ובעצה, והוקם "בית הבנים" שלנו, על הגג המיוחד שלו, אחד המבנים היפים והמיוחדים בארץ. הארכיטקט בינתיים הלך לעולמו ויהיה זכרו ברוך וצרור בצרור החיים של תולדות כפר

מנחם. בניין "בית הבנים" שלנו, בו נמצא חדר זיכרון מיוחד לבנים שלנו שנפלו גם במלחמות ישראל האחרות, וכן חדר עיון עם ספרים על מלחמות ישראל, והחנוכיות של מיירים, שיצר לזכרו של בנו גבריק, שנולד בחנוכה ונפל במלחמת יום-הכיפורים, חנוכיות יפות, מיוחדות במינן, ששמן יצאו למרחקים ואף כמתנות לנשיא קלינטון ולעזר וייצמן, ולתערוכות שלהן באולמי הנצחה רבים ברחבי הארץ. "בית הבנים" שלנו הומה פעילות תרבותית-חברתית ענפה, חדר הזיכרון לנופלים פתוח תמיד ורבים מבקריו. על הרחבה המיוחדת לפני הבית מתקיימים כל שנה יום הזיכרון לחיילי ישראל, שנפלו במלחמות על הגנתה. עמרם ויוחנן פתחו את החלקה הצבאית בבית הקברות שלנו. לאחריהם נוספו עוד בנים ממלחמת יום-הכיפורים ולבנון.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1967

7.1.67 שינויים במערך האדמיניסטרטיבי של משרדי הממשלה. צרפו אותנו לחבל הנגב של משרד החקלאות, והיה עלינו לנסוע לבאר שבע, שם שכן המשרד, לקבל אישור לכל תוכניות המשק שלנו. בחודש זה היה גם ביקור של אנשי המשרד לברר אתנו צרכי המשק.

אורי אסף הביא הצעה למזכירות להפוך את "הבובטרון" למפעל.

מערך בעלי התפקידים והועדות בשנת 1967

בעלי התפקידים

מזכיר - דייוו, רכז משק - ראובקה, רכז העבודה - זליג הלב, גזבר - חיים ג, רכז קניות - יעקב צ'קיר, סדרני עבודה - יעקב סלע ותמר ד, מחסנאות מטבח - מרקה ושושנה ג, מחסנאי מטבח - נעים, מארגנת העבודה במטבח - רשקה, מחסנית בגדים - ליזקה, בגדי ילדים - נחה וארלט, חצרן בית הילדים - אבוש, חצרן מוסד - ישראל שני, תברואן - בנימין, אספקה קטנה - יונה, ספרנים - גד, זלו ורחל ד, מזכיר מוסד - צבי י, יו"ר השיחות - אברהמק'ה, נחום וצפורה ג, ריכוז בניין - דוד עמיר ושלמה שביל, מא"ז - חיים מ, ראש קן - אסף.

הועדות (רק הרכזים)

כוח אדם - פייטל, קליטה - אלזה, פוליטית - אברהם א, תרבות - ישראל ש, מוסיקה - צבי ק, ו. משק - ראובקה, עבודה - זליג הל, חינוך - גרישקה, מוסד - צבי י, חברים - זאב פ, ספורט - אהרון ב, קשר חוץ - דייוו, ספרייה - זליג ג, מועדון - מיירים, מוזיאון - משה י, מערכת העלון - הדסה, בריאות - הלל, ביטחון -

חיים מ., מחנה - דוד עמיר, בדק - החצרן, חיילים - ישראל ג., מיכון - יבל, הלבשה - בלה א., ארכיון - רחל ב., מינויים - שלמה אל., מתנדבים - יונתן, נסיעות לחו"ל - ישקה, בטיחות - גדעון ס.

"שעת האהבה". החלטת מוסדות התנועה: ...מגיל שנה עד שנה וחצי לחיי הילד, יש לאפשר לאם לבקר אצל ילדה בשעות הבוקר למשך חצי שעה. היציאה תיעשה בתיאום עם הענף או מקום העבודה.

מהטירונות... מחיילינו... ינאי: "אין לכם מושג באיזה תנאים אני נאלץ לכתוב לכם. אני יושב בשדה באוהל סירים קטן... ובחוף משתוללת סופת חול איומה, המאיימת בכל רגע להעיף את המאהל שלנו..."

אברהמ'ה שור מרגיע: "מי איים להעיף את המאהל שלך?"

הטירונות שלנו: איה, יהודית, גבי, דפנה ואסתר עומדות לסיים את הטירונות ביום ד' הקרוב...

קבלת-שבת... "מתחילים בביקורת והיא מכל מיני גישות והשקפות... אך העיקר הוא, שגם אנו נכנסנו, סוף סוף, לאותו מועדון של קיבוצים מקבלי שבת בצוותא, ואין אני בטוח שהחברים חשים במלוא משמעותו המהפכנית של צעד זה. שנים רבות לא ידענו כלל לשוות לשבת צביון מיוחד. בלב רבים קינן רצון כמוס לאווירה מיוחדת, לא של קודש, אך לא של חול, של חג, של יותר מאשר 'יום-מנוחה...'. והנה צצו 'קבלות-שבת' במספר קיבוצים... גם אצלנו ועדות התרבות ניסו ולא הצליחו מסיבות 'טכניות', כביכול... תבורך, אפוא, ועדת התרבות של השנה, שהתגברה על 'הטכניקה' והנהיגה קבלת-שבת אצלנו. העזה של ועדת התרבות הייתה הצלחתה וגם הצלחתנו... כה לחי!"

יואל דרום

עלון מ-21.1.67

יחסי שכנות... בני אל-עזי ביקשו מזליג הלב. עזרה וייעוץ והדרכה בעניינים הקשורים בירושה שלהם. בחייו, ניהל איסמעין בעצמו ולבדו את כל ענייני המשפחה. אחרי מותו הפתאומי (נהרג בתאונת דרכים), מבלי להשאיר צוואה, התעוררו בעיות רבות הקשורות בחוקי הירושה, בקשרי מסחר וענייני קרקעות ואין לבנים כל מושג בהם. בדיון במזכירות, נוסף לאספקטים הספציפיים של הבעיה, נדונה גם השאלה, במה מתבטאים יחסי שכנות טובה? סוכם שזליג יתחיל בהגשת העזרה המבוקשת, ויראה מה בדיוק נדרש ממנו ומהקיבוץ. אם הטיפול ידרוש זמן רב ויחרוג ממספר סביר של ימי עבודה, תשוב המזכירות לדון בדבר. אגב, יש לציין, שבהלווייתו של איסמעין השתתף כמעט

כל הקיבוץ ומתס הספיד אותו בשם הקיבוץ, והספדו התפרסם בעיתונות הערבית המקומית. איסמעין היה איש ערבי אציל וחכם והבין לאן מובילה התפתחות הארץ הזו, והקשרים הטובים עם הקיבוץ היו כנים, מכובדים והדוקים. כעת ממלא את מקומו בנו יונס, ההולך בדרכי אביו ואף העלה על דרגה גבוהה יותר את היחסים בין המשפחה והקיבוץ. עובדת חיים בארץ הזו, באם רוצים גם יכולים וגם מגשימים, וזה נמשך כבר 59 שנים. גם במלחמת העצמאות, כשכל ערבי הסביבה ברחו, איסמעין ומשפחתו נשארו במקום, ואנו עמדנו במבחן של הגנה עליהם, גם בזמן המלחמה וגם לאחריה.

עלון הקיבוץ מיום 4.2.67 (מכאן ואילך נביא מהעלונים אירועים מיוחדים)

18.2.67 הקרמיקה, המפעל החדש, מתמודד עם בעיית השיווק, ולא רק עם הצורה.

הוחלט על שלם לקופת בית במקום קופונים. הוחלט לצרף לתקציב האישי את התפירה הסלונית.

5.3.67 כניסה למחסן התערובת האזורי "מתמור". במשחטה הופעל טורבוסקופ חדש פרי תוצרת עצמית. סיכומי

המשחטה: ימי עבודה של חברים - 4,682, שכירים - 1,176, מתנדבים - 109. סה"כ 5,967. ייצור - 500 טון.

לכל י"ע - 78.6 ק"ג.

חודשה המקהלה. דיון על הנסיעות לחו"ל.

18.3.67 בעיות הטלפון של הקיבוץ. חוגי בית על שיחת הקיבוץ. מופיעה הצעה למועצת חברה. היא לא מתקבלת.

חברי הח"צ פעילים במושב נחלה. בקרמיקה התחיל להתפתח ענף של קירות קרמיים.

8.4.67 האוכלוסייה של הקיבוץ בהשוואה לקבוצת א' של הקבה"א.

קבוצה א' (הקיבוצים הותיקים)	כפר מנחם	
321	298	חברים ממוצע שנתי
386	347	עובדים
83.2	85.9	% החברים מהעובדים
		<u>י"ע לחבר</u>
123.8 - 149.5	149.5	בתמורה

שירותים בוגרים	54.2	53.1 - 75.0
שירותים לילדים	45.1	41.7 - 56.7
עתודות	2.6	5.3
ימי שבת	54.4	51.6 - 63.0
שבתות וחגים	59.2	52.1
סך הכל	365.0	365.0

הפעילות הענפה של ועדת התרבות זוכה לשבחים והערכה כללית של הקיבוץ. ארגנו נשף פורים במושב העולים נחלה. היה מוצלח מאד.

24.4.67 ערב פסח, נכנסנו למחסן החדש על שלושת קומותיו.

מכסת הפעילים שלנו בקבה"א היא 16. יש לנו רק 11, והם: דוד וטוני, אמציה, חונקה, איצל, ישקה, אסתר מ., יואל ד., דני, מתס, נחמה - חצי, ודוד ע. - חצי.

שוב פעם בירור בעניין כספי השילומים. המטרה - הכל חייב להיכנס לקופת הקיבוץ, מי המטפל וכו'. בינתיים אנו שומרים את הכסף בבנקים בקופות הגמל, "בעוצמה" של בנק לאומי, "תמר" בדיסקונט וקופת התגמולים של הקבה"א, שלאחר מכן עובר ל"גדיש" של בנק הפועלים. הוחלט להוריד שעת עבודה ליום לחברה צעירה עם 2 ילדים.

אנו משתתפים כל שנה בצעדה הארצית. מאתנו צועדים: אסתר ס., אברהמ'ל, דוד ע. לורה ורותי.

בעקבות השיחה אצלנו ובעוד קיבוצים, בנושא "שיחת הקיבוץ", הקבה"א שלח חוזר לכל הקיבוצים שהוא מארגן סמינר בנושא זה של כל המזכירים, שידון כיצד לשמור על ההנחות החברתיות של עקרונות הקיבוץ גם בנסיבות המשתנות של קיבוץ גדול וכיצד לעצב דעת קהל קיבוצית אוהדת ומגנה על עקרונות הקיבוץ בתנאים החדשים.

24.5.67 מצב הביטחון החמור בארץ מחייב אותנו לסידורים ביטחוניים מיוחדים. נאצר סגר מיצרי טיראן והוכרו על גיוס כללי. הסורים הפציצו את קיבוצי עמק הירדן: גדות, עין גב, האון, ותל קציר. הנזקים גדולים. ברית התנועה הקיבוצית פנתה לממשלה לשיקומם המהיר, וכן להשקיע בהסדרי ביטחון, במקלטים, גדרות וכו'.

בקיבוץ מתגייסים רבים מבנינו. עושים כל המאמצים לשמור על ענפי המשק.

עד לגיוס, הבוטרון הופיע ב-68 הצגות בחוץ.

27.5.67 שעת חירום. גיוס מילואים נוסף של חברינו. גיוס גם במשק. ממלאים כל המלאים של האספקה לאדם ולבהמה. מוקמת הג"א גם אצלנו. מקלטים לילדים. אחראית - אסתר מ. במוסד חופרים תעלות מגן ע"י כל כיתה. עד כה גויסו מעל 60 חברים, פרט לאלה המשרתים בצבא חובה. את המצב "מצילים" ילדי "אורן", הם עובדים ימים שלמים. התארגנות במשק ובכל ענף וענף. הוראות חמורות בעניין החשמל.

8.6.67 יש לנו רק קו טלפון יחידי המכביד מאד על הקשר עם החוץ. ילדי קיבוץ זיקים פונו מקיבוצם ואנו ארחנו אותם, בעיקר את חברת הנוער. באים מתנדבים רבים מארצות הברית. עסוקים בביטחון - 65 חברים בחזית ו-15 בבית. מכתבים רבים ממתנדבים שהיו אצלנו. מציעים לבוא לעזרה, מוכנים לקלוט ילדינו בארצם באם יהיה צורך. גל אהדה גדול מחו"ל מציף אותנו. אמציה חוזר מאנגליה למלחמה. ובאמצע הקרבות מודיעים לנחום ונורית דרך הרדיו שנולד להם בן - עמי.

18.6.67 עלון בדפוס מוקף מסגרות שחורות מוקדש כולו לנפילתם בקרב של בני-חורין: עמרם ויוחנן. על הטרגדיה של משפחת בן-חורין ועל האבל העמוק שירד על הקיבוץ בהיוודע על נפילת הבנים כתבנו לעיל. בעלון זה דייוי מבכה את עמרם ומספר על חייו ואישיותו, וחיים לובה (רשף) כותב על עמרם.

4.7.67 העתק מאמרו של סשקה לוי, מורה ומדריך מנגבה, על שיבת הבנים מהמלחמה.

אצלנו נשארו, עדיין, עוד כ-20 חברים מגויסים. עזרה גדולה מזרם המתנדבים הבא אלינו. מכתבים מאילן וגדי מהשבי המצרי לאחר שנתפסו באלכסנדריה כאנשי הקומנדו הצבאי שניסו לפגוע באניות מצריות. נעשים מאמצים לשחררם. האח של יוכבד, שהוא שגריר פולין במצרים, מנסה לעזור. הצלב האדום עומד בקשר עם השבויים ואתנו. דודו מספר על כיבוש העיר העתיקה.

1.12.67 אנו רואים שישנה הפסקה גדולה בהוצאת העלון. כנראה שהמלחמה, הגיוסים, היעדר החברים מהבית, מצב הביטחון - כל אלה לא אפשרו להמשיך בצורה מסודרת עלון הקיבוץ ואנו רואים שהמשכו של העלון מתחדש רק בחודש דצמבר.

הדים משיחות הקיבוץ על מפעל ההנצחה לבנים שנפלו. פגישה עם המפקד צפורי.

עמרם, לאחר מותו, מקבל ציון לשבח. מוסיפים להגיע מכתבים מהשבי שמתפרסמים בעלון.

8.12.67 העלון מציין במאמר מקיף את יום ההולדת ה-28 של הקיבוץ. המאמר מדבר על חשבון נפש בעניין

הדור הצעיר, האם הצלחנו להביא את בנינו להזדהות מלאה עם דרכו של הקיבוץ?

בינתיים החיים חוזרים לאט לאט למסלולם הקודם. ועדת התרבות חזרה במלוא המרץ לחדש את פעילותה הענפה

הקודמת. סיורים נרחבים של חברי הקיבוץ בשטחים שנכבשו, בירושלים שהתאחדה מחדש. הקיבוץ נסחף עם

ההתרוממות הכללית שהשתררה בארץ לאחר הניצחון במלחמת ששת הימים.

15.12.67 דיון פוליטי נרחב בהשתתפותו של יוסי אמיתי מגבולות על "מה הלאה?". האם לנצל את הזמן לחתירה

לשלום עם הפלשתינאים, או "לחכות לטלפון", כדברי דיין, להמשיך בכיבוש ולשלוט על מיליוני אנשים שלא

רוצים בנו.

23.12.67 דיון נוסף וממושך על מפעל ההנצחה והצעת הארכיטקט האמריקני להקמת בית הבנים לפי תכנונו.

דיון על הקן בקיבוץ.

29.12.67 חנוכה. חידוש המסורת שכל ערב כיתה אחרת מדליקה נר בחנוכייה הגדולה העומדת בחדר אוכל

ומקימה סוכה על יד הכיתה.

דנים על מענק העזיבה, שהיה בבחינת חידוש בחיינו.

הארכיון החדש שפתחנו בהדרכת רחל"ה מתחיל לפעול.

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ בשנת 1967

כאמור, שנת 1967 היא שנת מלחמת "ששת הימים". היו באותה שנה 39 שיחות, קצת פחות מאשר בשנה רגילה.

כנראה שימי המלחמה, התקופה לפני ואחריה לא אפשרו לקיים שיחות, ואפשר לחלק שיחות הקיבוץ עד חודש

מאי, ושיחות לאחר חודש יוני, לאחר גמר המלחמה ושובם של חיילינו הביתה. למלחמה הזו התגייסו 65 חברים,

רובם צעירינו, בנינו ובני הח"צ. ובאם נוסיף עוד 15 איש שעסקו באותה תקופה בבית, בכל העניינים הקשורים

למצב הביטחון והכוננות למקרה שתפרוץ המלחמה, שאמנם פרצה, הרי חסרו במשק לעבודה כ-80 איש. מובן

שמצב זה גרם לקשיים רבים לסידור העבודה ולריכוז המשק, ויש לזכור שזו הייתה העונה הבערת בחקלאות. למזלנו המלחמה הייתה קצרה. אך יש לציין שאף על פי כן המשק לא סבל הרבה. כל העבודות, בדרך כלל, בוצעו והמשק לא נפגע. יש לזקוף עובדה זו בעיקר לרוח ההתנדבות שהייתה בקיבוץ בתקופה זו וכל מי שנשאר בבית עשה כמיטב יכולתו לעזור, להתגייס, ולתת שכמ לכל הנדרש. במיוחד יש לציין התגייסות בוגרי המוסד החינוכי, שעזרתם הייתה אפקטיבית מאד. ועוד יש לציין את המתנדבים שהופעתם על במת הקיבוץ הייתה ניכרת מאד, גם בשנים לאחר מכן. מלחמת ששת הימים עוררה בגולה, ובעיקר בארצות הברית, תסיסה רבה מאד. רבים רצו לעזור למדינה הצעירה במלחמתה על קיומה, יהודים וגם לא יהודים. זרם המתנדבים לארץ היה גדול, ובעיקר זרם הוא לתנועה הקיבוצית. מתנדבים רבים נשארו בקיבוצים שנים רבות גם לאחר המלחמה ותופעת המתנדבים נהפכה לעובדה קבועה, אך גם גרמה לכמה וכמה בעיות חברתיות רציניות, בעיקר בגלל שחלק מהמתנדבות נישאו לבני הקיבוץ והצליחו להוציא אותם מהקיבוץ והארץ. רוב הנושאים שדנו בהם בשיחות הקיבוץ באו לידי ביטוי גם בעלוני הקיבוץ, שהבאנו לעיל. עד לפרוץ המלחמה, בערך עד חודש מאי, העניינים השוטפים היו: קבלת חברים, ענייני המים והקרקע, קבלת ישיבת הועד הפועל שהתקיימה אצלנו, עניין ש.ש.ש., אימוץ קיבוץ צעיר ופעיל לקומונות של התנועה בערים, הארכת השירות הצבאי של בנינו לאפשר להם להשתתף בקורסי קצינים, נסיעות לחו"ל, תוכנית ההשקעות, שמירה בבתי הילדים, שיפוצים וויכוחים רבים בעניין בניית שיכון ו' - למה שתי קומות?, מרתפים כחדר נוסף, לפי איזה תור? האם להמשיך לעבוד עם מחלקת הבנייה או מכרזים והכנסת קבלנים פרטיים וסולל בונה, פגישה עם ההנהלה של מחלקת הבנייה בנושא זה והסכם אתה, ואמנם בתי שיכון ו', 8 בתים של 2 קומות ו-5 דירות בכל קומה, היו הזולים ביותר שבנינו, אך במשך הזמן שיכון ו' נהפך לפרובלמטי. הדור הצעיר לא רצה לגור בשתי קומות והוקמה שכונה חדשה ומיוחדת עבורו של קומה אחת. יש לציין שבניית שיכוני חברים וגם ילדים תפס אצלנו בתוכנית ההשקעות מקום נכבד מאד, ועניין המגורים לא הכביד עלינו, בשנים לאחר מכן, כפי שהכביד בקיבוצים אחרים בתקופת המשבר הכלכלי שפקד את התנועה הקיבוצית בשנות השמונים.

לנושאים השוטפים יש להוסיף את הדיון על הפיכת מחסן התבואות, שהתרוקן לאחר הצטרפותנו ל"מתמור", לאולם הקולנוע, הצגות והופעות. כמו כן קבלה לחברות משפחה מבוגרת מקנדה, משפחת טפּלר, משפחה מבוססת מאד, אשר מסיבות רעיוניות ואידיאולוגיות, לאחר התיידדות עם שליחנו בתנועה וביקור בקיבוץ, החליטו לעזוב את קנדה וכל רכושם וביקשו להצטרף לקיבוץ. הקיבוץ קיבל אותם, והמשפחה, למרות גילם, השתלבה יפה בקיבוץ וחיה אתנו עד היום.

השיחות בימי המלחמה, קצת לפני ודי הרבה גם לאחריה, היו מוקדשות לענייני הביטחון, להתגוננות במקרה של חירום, לקיום המשק וסידור העבודה, ובסופה לנפילה במלחמה של בני-חורין, עמרם ויוחנן, לאבל העמוק בקיבוץ, ולתוכניות ההנצחה שנמשכו זמן רב עם חילוקי דעות קשים בעניין ממדי ההנצחה, המימון והאופי של ההנצחה, כשלבסוף נתקבלה ההצעה של הארכיטקט האמריקני, עליו סיפרנו לעיל וגם הוחלט להיעזר בתרומות של ידידינו באמריקה ואף שלחנו למטרה זו את דייוו, שביקר כמה פעמים שם והצליח לאסוף סכום רציני ואף לקשור קשרים של ידידים רבים למטרה זו. גם חיים גולדברג נרתם למשימה זו וגם הוא הצליח להביא סכומים ניכרים להקמת בניין "בית הבנים" העומד לתפארת, ומלא פעילויות עד היום הזה. סכומים מסוימים מהקשרים של חיים ג. מגיעים לקיבוץ גם היום.

מהנושאים היותר כלליים, פרי התפתחותנו, התבגרותנו, שינויי התקופה בארץ ובעולם, שקיימנו בשיחות באותה שנה, יש לציין בעיקר את בעיות ההשתלמות שהלכה והתרחבה. בדרך כלל היו לנו 4-7 משתלמים. הגענו ל-14 ויחד עם השתלמויות חלקיות, השתתפות בסמינרים וכל מיני קורסים הגענו ל-50 איש. בעיות ההשתלמות התחילו לתפוס חלק רציני מבעיות חיינו, ובעיקר לאפשר לדור הצעיר להגיע ללימודים אקדמאים וכן השתלמויות של עובדי הענפים להתקדמות במקצועם ורמת הענפים. כן התחלנו לחפש מפעלים להרחבת המשק, ביניהם היה מפעל הפוליון בשותפות עם בעליו. חממות ורדים. שינויים בחלוקת התקציב. בחלוקה החודשית עוברים לניקוד. משכללים את התמחיר בהנהלת החשבונות, שהונהג לפני זמן קצר בקיבוצי ה"שוה"צ ע"י אליעזר הכהן ומיכה ורדימון. מתנהלות שיחות בהשתתפות יוסי אמיתי מגבולות בענייני השטחים והשלום עם הפלשתינאים. פרויקט חדש במפעל המתכת. ובחירה זו הפעם הראשונה מזכיר קיבוץ צעיר, אחד מבנינו, נחום שור.

הקמת קיר מגן

רמלחמה ששנה הימיה

פרק שביעי: הצוללת "דקר" נעלמה בים, קרבות עם ירדן, הקרב בכראמה, שחרור אסירי "הפרשה" מכלא מצרים בחילופי שבויים, הוקמה מפלגת העבודה - מפא"י, רפ"י ואחדות העבודה, לכידת אייכמן, גדי ואילן שוחררו מהשבוי, פלישת הסובייטים לצ'כוסלובקיה, מתיחות גדולה בגבולות, ויכוח על הנוהג ביום-הכיפורים

1968

במדינה ובעולם

הצוללת "דקר" נעלמה במימי הים. מלחמת התשה עם ירדן. אוטובוס עלה על מוקש. פעולת גמול בכראמה שלא כל כך הצליחה, ישנם הרוגים רבים מצדנו. המרגל וולפגנג לויץ שוחרר מהכלא המצרי. מרתין לותר קינג, הלוחם הכושי הנודע לשוויון זכויות לעמו, נרצח באמריקה ע"י שליח הגזענים, באמצע נאומו המפורסם בפני עם רב, בו אמר: "יש לי חלום", משפט שנחרת, ומזכירים אותו עד היום, כל לוחמי החופש, החירות והשוויון בין בני אדם. מטוס אל-על נחטף לאלג'יר. ראש המוסד לשעבר, איסר הראל, עתר לבג"צ נגד הממשלה, בגלל החלטת הצנזורה לא להרשות לו לפרסם את ספרו על לכידת אדולף אייכמן. בסופו של דבר הממשלה הורידה התנגדותה ויצא הספר "הבית ברחוב גריבלדי", שחשף את כל פשעיו וזוועותיו של גדול המרצחים הנאציים נגד העם היהודי. אייכמן, כידוע, הוצא להורג בתלייה, לאחר המשפט שלו, שזעזע את הארץ והעולם כולו. פגזים על שכונת ממילא בירושלים. 14 הרוגים ביום קרב בתעלת סואץ. פיגוע במערת המכפלה. ברית המועצות פלשה לצ'כוסלובקיה

לדכא ניסיון המשטר לליברליזציה ויתר חופש, שנקרא "האביב הצ'כי". רפול והצנחנים בבירות. פעולות קומנדו נועזות במצרים וירדן. השתלת לב ראשונה בארץ ע"י הפרופ' לוי. בר-לב מונה להיות רמטכ"ל לאחר יצחק רבין, שמונה להיות שגריר באמריקה. אייבי נתן מכריז שמרווחיו במסעדה שלו "קליפורניה" יקנה אנייה וממנה ישדר יום-יום הסברה למען השלום ונגד שנאת העם הערבי. נחתם הסכם עם מצרים על חילופי שבויים. תמורת 5,000 שבויים מצריים שוחררו אסירי "הפרשה" מהכלא המצרי. הוקמה מפלגת העבודה הכוללת את מפא"י, רפ"י ואחדות העבודה. גולדה מאיר הסכימה להיות מזכירת המפלגה. בן גוריון סירב לבוא לוועידת המפלגה המאוחדת. פולה בן גוריון נפטרה משבץ בגיל 76. בשנת 67 היו בישראל 53,430 מכוניות פרטיות, כפליים ממספרן בשנת 60. אוטובוס תלמידים של גימנסיה "הרצליה" עלה על מוקש באזור באר אורה. הרופא ומדריך הטיול נהרגו. זהו האירוע שלאחריו באה פעולת התגמול בכראמה, שהסתיימה ב-28 - הרוגי צה"ל 21 - נעדרים עד היום. לירדן היו 61 הרוגים, 108 פצועים ו-4 שבויים. אבדות המחבלים הסתכמו ב-150 - הרוגים, 128 שבויים. הקוסמונאוט הסובייטי גאגארין, שהיה הראשון בחלל, נהרג בתאונת מטוס. בן גוריון סירב לקבל פרס ישראל. הוא כתב לארון, שר החינוך, שלא מגיע לו פרס בעד מילוי חובתו לארצנו. הוא גם לא השתתף בחגיגות יום העצמאות של אותה שנה. מתנחלים פלשו למלון פארק בחברון, בניגוד לבקשתם של מנהיגי הערבים שהזהירו בפני צרות שהדבר יגרם. אייבי נתן, טייס השלום, נידון לשנת מאסר על תנאי ולקנס של 1,400 ל"י, על שתי הטיסות שלו למצרים. אייבי נתן הודיע שיעדיף מאסר על קנס. מרד הסטודנטים באירופה. הפגנות גדולות בפריז, שנמשכו כל שנת 1968. הסנטור הדמוקרטי רוברט קנדי, אחיו של ג'ון הנרצה, נרצח גם הוא ע"י רוצח פלשתינאי. פיגוע קטלני בעזה. ילדה בת 11 נהרגה. פיגוע גם בתחנה המרכזית בתל אביב. הרוג ו-60 פצועים. המון מוסת רץ ליפו לנקום בערבים. סקר לראשות הממשלה: 33.4 אחוז הצביעו עבור משה דיין, 17 אחוז לאשכול, 6.3 אחוז לרבין, 4.1 אחוז למנחם בגין ו-1.9 אחוז לבן גוריון. שוב פיגוע, הפעם בשוק מחנה יהודה. 12 נהרגו, 70 נפצעו. בגין תובע מהממשלה ליישב את השטחים. הטלוויזיה הישראלית הוקמה והתחילה לשדר לציבור.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

12.1.68: גדי שוחרר מהשבוי המצרי.

21.1.68: אילן שוחרר מהשבי המצרי.

8.5.68: מרכזיית טלפונים הותקנה וחברה אלינו.

13.5.68: ארונותיהם של עמרם ויוחנן הובאו לבית הקברות שלנו.

2.6.68: בשיחת קיבוץ הוחלט על נופש שנתי לחברים.

14.6.68: פתיחת המועדון המחודש.

מעלוני הקיבוץ של שנת 1968

5.1.68 מתוך הפתיחה של העלון: הסתיים הדיון בועדת המשק על תוכנית ההשקעות לשנת תשכ"ח. התוכנית השנה היא בסדר גודל ניכר מאד ומקיפה סכומים של למעלה ממש שפרות. אין כל ספק שתוכנית ההשקעות השנה תוכננה לאחר שהשנה הקודמת, שנת תשכ"ז, הייתה אחת השנים החקלאיות והמשקיות הטובות שידע קיבוצנו. וגם התחזיות לשנה זו הן, לפי שעה, די אופטימיות...

(הערת העורך: אפשר להגיד שבסימן פתיחה זו הייתה הרגשת הקיבוץ משך כל שנת 1968. בארץ אופוריה כללית לאחר הניצחון המדהים במלחמת ששת הימים. המדינה יצאה מהמיתון שלפני המלחמה. זרמה עלייה גדולה. זרמו גם כספים מהיהדות העולמית, שגם בה שררה התרוממות רוח וגאווה לאומית. במדינה הייתה צמיחה כלכלית גבוהה, כ-10% בערך לשנה, והייתה השנייה בעולם לאחר יפן. וכמובן, הדבר גם השפיע על כלכלת הקיבוץ. המשק התפתח וגדל על כל ענפיו, מחירי התוצרת היו טובים, ועדיין קיימנו גם את כל המטעים, כולל הפרדס, שתבע ימי עבודה רבים בזמן הקטיפה. ושוב הוויכוח על עבודה שכירה. אך יש לציין, שבאותה תקופה הקיבוץ, בשיחות הקיבוץ, ברוב גדול דחה פתרון קל זה, שמר על עקרונותיו, והתגייס יחד עם ילדי המוסד, לעתים קרובות, לעמוד במשימה של קטיפים בעבודה עצמית, וברוח טובה ואפילו כחוויה חברתית מלכדת. ובאם נוסיף את הפעולות התרבותיות והחברתיות שהיו באותה שנה אפשר לאשר את אותה נימה של אופטימיות ששררה בקיבוץ, הנזכרת לעיל).

שנת 1968 הייתה עמוסה באירועים רבים והם מצאו את ביטויים בעלוניים רבים שהופיעו כל שבוע. זו השנה היחידה שעלוני הקיבוץ מכורכים ב-2 חלקים, היות והיה בהם חומר רב המשקף את חיי הקיבוץ, הן את המשק והן את החברה, וההתלבטויות הרעיוניות והאידיאולוגיות והשינויים שעברו על הקיבוץ.

המזכיר הצעיר, הראשון מהדור השני, נחום, הייתה לו יד קלה בכתיבה, כתב הרבה, הוא היה גם במערכת העלון, והעלון היה מלא באינפורמציות מכל הסוגים, גם תוכן השיחות השבועיות של הקיבוץ וסדר השבוע שלו. להלן נביא, מהעלוניים, אפוא, רק את הנושאים הבולטים והאופייניים ממהלך חיינו.

הנה דוגמא של סדר השבוע המתפרסם בעלון מ-5.1.68: יום א' - ישיבות ועדות, יום ב' - חוגים וישיבות ובערב נשף סילבסטר, יום ג' - הצגת החוג הדרמטי, יום ד' - שיחת הח"צ בענייני ש.ש.ש. והשתתפות בקומונות התנועה, יום ה' - סרט, יום ו' - קבלת שבת ופגישה עם משה דיין, שהרצה על הבעיות המדיניות וביטחון המדינה וענה לשאלות הרבות של החברים. מובן שחדר האוכל היה מלא מפה לפה.

זכינו במשפט המחוזי וגם העליון בעניין המס על המלאי החקלאי, שהגיש ברוך. בשיחת הקיבוץ ויכוח על ההצעה להצבעות חשאיות בעניינים אישיים. המתנגדים טוענים שזה יעכיר את האווירה בקיבוץ, יעורר חשדות, והמחייבים טוענים שזה יבטא את האמת הדמוקרטית הנכונה, ללא צורך להסתיר את הדעה האמיתית של החבר. כידוע עברנו לבסוף להצבעות חשאיות בעניינים פרסונליים.

באותה שיחה גם הוחלט שכל משתלם ייתן 50% מימי החופש שלו וכן 2 י"ע לחודש, לסידור העבודה.

12.1.68 בפרדס גיוס המוני של הקיבוץ והמוסד, ההופך לחוויה חברתית ומפגש שמח בין הבוגרים והילדים. מתקנים קו טלפון לקיבוץ. פגישת חיילים. בשיחת הקיבוץ דיון על קבלת משמעת הקיבוץ, לאחר שקרה מקרה של אי-ציות לסידור העבודה. השיחה גינתה בחריפות את המקרה.

19.1.68 שובו של שבויינו במצרים - גדי פטיש (אילן להלן). שמחה גדולה מקיפה את כל הקיבוץ. גם להלן העלון מקדיש לנושא זה. צוותא אזורית בקיבוץ חולדה בנושא הקובץ "שיח לוחמים", שיצא לאחר מלחמת ששת הימים, בו כתבו חברי קיבוץ שהשתתפו במלחמה ועורר הדים רבים בציבור, בענייני המלחמה, שלום והיחס לערבים ולשאלה הפלשתינאית.

ב6.1.68 - שלג בירושלים. הילדים נסעו לראות את השלג ונהנו במשחקי שלג.

בראיון ראשון עם גדי בעלון, משפטו הראשון היה: "אם יש אידיאה בלב, אפשר להחזיק מעמד ולעבור הכל, ויש על מה לשבת בכלא...". העורך מציין בגאווה את המשפט הזה.

רשימת בעלי התפקידים ורכזי הועדות לשנת 1968

המזכיר - נחום שור, מרכז משק - ראובקה, גזבר - חיים ג., סדרני עבודה - אמנון ז. ויגאל ב., מחסנאיות בגדים - נחמקה ונורית ג., מחסנאי מטבח - אפרת ואהרון ב., בגדי ילדים - נירה ש. וארלט, אם בית הלבוש - תרצה, רכז קניות - איזי, מזכיר מוסד - זליג ה, חצרן - ? , מא"ז - חיים מ., מזכיר הח"צ - יצחק מ., ראש הקן - שלומי ש., רכז רכב - איזי, חצרן ילדים - אבוש, חצרן המוסד - ישראל ש., אספקה קטנה - יונה, יו"ר השיחות - שלמה א., אברהמק'ה, ברוך.

רכזי הועדות:

מזכירות: נחום, ראובקה, חיים ג., יצחק מ., אילנה א., שלמה ש., שרקה.

מזכירות מורחבת: דייוו, אברהמ'ל, פייבל, פייטל, צפורה ג., אסתר מ., מנחם ג., יוסלה, מיפה, אברהם ט.

ועדת משק: ראובקה, חיים ג., נחום, ברוך, יוסלה, יובל, ראובן ש., אברהם ס., מתתיהו, יגאל ב., איזי.

עבודה - רשקה, תרבות - זלו, השתלמות - פייטל, חינוך - ברל, בריאות - מאיר ד., ועדת חברים - חיים ב.,

פוליטית - אביהו, מינויים - זאב פ, ביטחון - חיים מ., ספורט - דוד ס., מועדון - קוטי, עלון - נחום, בטיחות -

יבל, מוזיאון - משה י., מחנה - שלמה ש., מיכון - יבל, הלבשה - דבורה'ה, ארכיון - שמואל כ., מתנדבים -

ז'וזה, נסיעות לחו"ל - ישקה, קליטה - אריה ו., ספרייה - זליג ג., בדק - חצרן ונציג ו. חברים.

26.1.68 שובו גם של אילן מהשבי. שניהם בבית והשמחה נמשכת. נשמעת מפייהם ומפי כל הערגה לשלום.

לוחמים מתארים המחיר של המלחמה המנצחת.

מתקיים מפקד האוכלוסייה של הקבה"א. הרכז הארצי - גידי מבית אלפא. אצלנו - חיים בלכר. ראיון עם

אברהמק'ה על מתמור שהקים, סיוריו בחו"ל, טיב וסוגי האספקה. מכתב מאמציה מלונדון, באיזו התרגשות קיבלו

הידיעה על שחרורם של גדי ואילן. ברכות ממשא דיין, ממזכירות הקבה"א וכן ממאות אנשים וידידים לקראת

המסיבה לכבוד גדי ואילן.

2.2.68 הבירורים לקראת ועידת מפ"ם החמישית. הנושא: עתידה של מפ"ם - איחוד מערך או המשך העצמאות.

בקיבוץ הדעות מחולקות ולהלן נוסף בנושא זה.

בבית חולים בחיפה יאיר רומבק נאבק על חייו, לאחר פציעתו הקשה במלחמה.

אובדן הצוללת "דקר" במימי הים. זכייה חמישית של בנות כפר מנחם בטורניר הכדור-יד של "הפועל".

11.2.68 מיטק לוחם על הקמת אולם ספורט. העניין מתנגש עם רעיון ההנצחה להקים אולם להופעות ולחדר

זיכרון מיוחד לבנים שנפלו במלחמה והתכנון המיוחד שהציע לנו הארכיטקט האמריקני. מיטק כותב שניצחון

הבנות בספורט הוא בגלל הנושא האנושי שהוא גם הקובע בכל יתר השטחים של חיינו. מפעל המתכת מתרחב

ומתפתח. ראובן תובע להשקיע במפעל הרבה יותר כפי שהיינו רגילים. ראיון עם לובה שריג על פעילותה בתנועה.

נירה סביר מותחת ביקורת על ציוריו ואמנותו של יואל רוהר.

18.2.68 מקימים צוות חגים בעקבות חגיגת ט"ו בשבט. ויכוח בעלון על ביקורתה של נירה סביר את ציוריו של

יואל רוהר, נהפך לויכוח כללי יותר על אמנות והאמן בקיבוץ.

הועדה הפוליטית מוסרת על פעילותה במושב נחלה.

ועדת החברה או המזכירות הנרחבת שנבחרה השנה תפקידה לעסוק רק בבעיות עקרוניות של הקיבוץ, כגון

שיתוף, פעולות הועדות, השיחה, קליטה, מעורבות בחיי התנועה והסביבה, הקולקטיביות הרעיונית וכד'.

23.2.68 הבירורים לקראת ועידת מפ"ם. פתח אותם אלעזר פרי ממרחביה ואחד העורכים של "על המשמר".

משתתפים חברים רבים. הסיכומים בשיחות להלן.

בעניין רכב לחברים מחליטים: 100 ק"מ לכל חבר חנים ועוד 500 ק"מ במחיר של 0.10 אג'.

פונים ליוסי גמזו לערוך את הספר על 2 האחים שנפלו בקרב, עמרם ויוחנן.

סקירה רחבה מפנחס בנושא הנוי בקיבוץ, המעצב את הצורה והיופי של הגבעה.

גד קאופמן נשלח לאיראן לבדיקת השטח.

ביקורים המוניים במוזיאון שלנו.

1.3.68 מסיבת פורים עליזה ושמחה.

כנס צעירים של מפ"ם לקראת הועידה. שיחה עם אביהו בנושאי הכנס. הוא בעד המשך עצמאות מפ"ם, תוך שינויים ארגוניים מסוימים, אך יתכן גם מערך מוגבל לכנסת ועצמאות בהסתדרות. גם נחום כותב על הכנס הזה. לדעתו שורר אצל רבים מעין פטליזם לגבי כוחה של מפ"ם והיכולת שלה לצבור יותר כוח והם רצים לאיחוד עם מפא"י.

8.3.68 תערוכה של עבודות הילדים מקושטת ביונה ומוקדשת לאחוות עמים ונגד שנאה ושלטון עם על עם.

פגישה עם לטיף דורי בנושא הועידה וגישתנו לבעיה הערבית.

קיבלנו מכונה להוצאת זבל ממשפחת טפלי בתיווכו של ישראל כרמון.

14.3.68 עיתון היתולי ברוח פורים.

20.3.68 המשך הדיון לקראת ועידת מפ"ם וסיכומו. תוצאות ההצבעה היו: בעד איחוד עם מפא"י - 12 חברים,

בעד המערך אתה היו 31 חברים, בעד מערך קטן היו 3 חברים, בעד המשך עצמאות מפ"ם היו 54 חברים. זו

הפעם הראשונה שהצירים לוועידה נבחרו בהתחשב עם השקפתם המאפשרת להם להצביע בוועידה בהתאם לכך.

הצירים שנבחרו היו: ראובקה (איחוד), רינה ואיצל (מערך), אביהו, נחום, לובה שריג ואברהמ'ל (עצמאות מפ"ם).

חג'י אסף נבחר כמרכז הפרדס.

אברהמ'ל'ה שור מספר למשה דומב מחוויותיו והסכנות הרבות שהיה נתון בהן במלחמת ששת הימים.

סיכומי עבודה בשנת תשכ"ז

הענפים	ימי העבודה	%	ע. ליום	הרכב העובדים
ענפי חקלאות	23,416	24.9	91.2	חברים ומועמדים 317.1
מפעלים וע. חוץ	17,824	18.9	69.4	מוסד ילדי קיבוץ 17.8
ענפי עזר	4,492	4.8	17.5	מוסד ילדי חוץ 6.5
השקעות	2,353	2.5	9.2	הורים 1.0
טיפול בילדי חוץ	567	0.6	2.2	חיילים 0.6
כלליות ומוניציפליות	4,008	4.3	15.6	מתנדבים 3.9
סה"כ עבודה בתמורה	52,6660	56.0	205.1	של"ת ומחנות 3.7
שירות לבוגרים	16,665	17.7	64.9	חברי קיבוצים 5.6
שירות לילדים	21,335	22.7	83.1	גיוסים 1.3

8.0	שכירים	13.3	3.6	3,429	עתודות
366.4	סה"כ	366.4	100.0	94,089	סה"כ ימי עבודה בפועל
					<u>שנת העבודה של החבר</u>
				153.4	ימי עבודה בתמורה
				49.6	" " בשירות עצמי
				43.0	" " " לילדים
				10.8	<u>עתודות</u>
				256.8	סה"כ ימי עבודה בפועל
				53.9	ימי שבת
				54.3	<u>שבתות וחגים</u>
				365.0	סה"כ ימי קיום

29.3.68 במלחמת ששת הימים, נוסף לנופלים, נפצעו גם אהרון ק. וזוהר א. הקיבוץ עוקב אחרי החלמתם. "מפנקסו של מזכיר" המופיע בכל עלון, הוא מקדיש הפעם לנושא תקנון הקיבוץ, וטוען שהתקנון נקבע למען החברים ולא החברים למען התקנון.

דנים על תקציב אחזקת אדם ותביעת החברים להגדלת סעיפים שונים. התביעות באות על רקע של הפעילות הרבה של הועדות וההרגשה שמצבנו הכלכלי שופר בהרבה.

מכתב נרגש של מתנדבת מצרפת שהייתה אצלנו, המביעה הזדהות מלאה עם מדינתנו ושואלת במה תוכל לעזור לנו.

5.4.68 דנים בהשתתפות החברים בשיחות הקיבוץ. בממוצע באים לשיחות בין 100 ל-150 חברים, אך יש שיחות שבאים אליהן רק 60-70 חברים והעלון מגיב על האכפתיות של החברים והרצון להשפיע ולא לקטר מבלי לנקוף אצבע לתקן דברים שבכוח השיחה ניתן לתקנם.

רפי גושן יוצא להשתלמות בבית-הספר לתיאטרון.

בשיחות הקיבוץ דנים על התקנון לנסיעות לחו"ל.

12.4.68 להרצאתו של משה סנה בקיבוץ באו למעלה מ-200 חברים. הוא ניסה בכשרון רב, אך ללא הצלחה, לשכנע אותנו למה בחר בדרכו החדשה. גם מרדכי אורן בא אלינו וסיפר על דרך הייסורים הנוראה שעבר במשפט ובכלא הצ'כוסלובקי.

חברינו סיפרו על ועידת יוצאי אמריקה.

18.4.68 העלון מביא דברי המזכיר בפתיחת ליל הסדר, שבין יתר דבריו התעכב על הצורך החשוב של קליטה לקיבוץ.

ב-13 במאי הביאו לקבורה אצלנו את גופותיהם של עמרם ויוחנן. 3,000 איש באו ללוויה והביעו הזדעזעותם מהטרגדיה האיומה של משפחת בן-חורין והשתתפות ביגון הקיבוץ. חזן, דני מס ומנהיגים אחרים עוברים על יד הארונות.

25 שנה למרד גטו ורשה. דבורקה, שעברה אימי השואה, מספרת על כך וגם על ניסיון המרד באושוויץ. הלל נוסע לגרמניה למסור עדות נגד מפקד הגסטפו בגרודנה.

30.4.68 חוגגים את חג העצמאות וחג ה-1 במאי. הנואמים קושרים בין שני החגים המבטאים את חזון חירות העם וחירות האיש העובד.

חברי מפ"ם מראשון לציון משתתפים בסדר פסח שלנו ושולחים לנו לאחר מכן ברכות לבביות ותודות על האירוח הנאה.

מציינים את יום השואה הנהפך ליום זיכרון קבוע ורשמי ע"י הממשלה.

ברוב של 43 נגד 21 הוחלט שיום ה-1 במאי הוא יום שבתון.

אבוש מציג בתערוכה שארגן את פסליו מעץ. מפתיע ומעורר הערכה רבה לאמנותו המיוחדת. משה י. מקדיש מאמר מיוחד לכשרונו של אבוש.

13.5.68 כל העלון מוקדש לזכרם של עמרם ויוחנן. את העלון פותח שר החוץ אבא אבן. באים דברי חברים וזיכרונותיו של נחום על היותו יחד עם עמרם בימי ההכנה במחנה על יד נחל עוז וכן עד ראייה לנפילתו של עמרם.

17.5.68 מתקיימים קווים חדשים לטלפון, 3 מוקדים שיעבירו את השיחות לענפים ולמוסדות הציבוריים.

תוכניות ההשתלמות מובאות לאישור שיחת הקיבוץ.

24.5.68 הקיבוץ הארצי מעבד תוכנית כלכלית לצמיחה של הייצור בקיבוצים.

התדיינות עם התנועה על הש.ש.ש. שאנו חייבים. העלון מפרסם תוכנית השבוע של הקיבוץ בה אין אף יום ללא פעילות כלשהי.

31.5.68 מוקם וסודר המועדון לחבר. חדר לבילויים, כיבוד וחדר קריאה מסודר עם עיתונים ומגזינים רבים בעברית וגם שפות שונות. המזכירות מגיבה נגד התופעה שישנם בעלי תפקידים המתפטרים מתפקידם על דעת עצמם מבלי הסכמת או אפילו ידיעת ועדת המינויים והמזכירות.

אך הנושא המעניין ביותר בעלון זה, הוא הסיפור על עבדאללה. סיפור עצוב, המשקף במידת מה, כאותה טיפה בים, גם את הטרגדיה של העם הפלשתינאי. לפני מלחמת העצמאות והקמת המדינה הקיבוץ שלנו היה מוקף בכפרים ערביים רבים. ביניהם, הכפר הקרוב ביותר לקיבוץ היה אל-טינה, אתו הצלחנו, בעזרת דוד קרון, שהיה אז שומר שדות, לבנות יחסי שכנות טובים. רבים מהכפר היו מבקרים אצלנו. הזמנו אותם, אפילו, לסדר פסח שקיימנו בתוך החומה. צעדו אתנו בחג ה-1 במאי, וכן עזרנו להם בכל מיני דברים שביקשו מאתנו. בתוך הכפר הזה היה בחור צעיר, בנו של המוכתר, עבדאללה שמו. למד בבית-ספר ביפו, היה משכיל, דיבר עברית ואנגלית והיה מבקר לעתים קרובות מאד בקיבוץ והתיידד עם חברים רבים ובמיוחד עם נחום. התעניין ב"פלא" הזה שנקרא קיבוץ, שמעולם לא שמע על כך, וגילה ידידות כנה למפעלנו וחברינו. כידוע, עם פרוץ מלחמת העצמאות והתקדמות חיילי ההגנה בכל החזיתות וגם לאזורנו הגיעו, ברחו ערבי הכפרים שבסביבה, לפי הוראות מנהיגיהם שלחמו נגדנו, שהבטיחו להם לשוב בקרוב חזרה, לאחר ניצחונם, שהיו בטוחים בו. גם ערבי אל-טינה ברחו וביניהם עבדאללה עם משפחתו. כידוע התוצאות היו הפוכות למה שקיוו מנהיגי ערב. כל הכפרים הערביים התרוקנו ונעזבו. במשך הזמן, גם בזמן הקרבות ובעיקר לאחר הקמת המדינה וקביעת הגבולות הזמניים שלה, נמחו מעל פני האדמה כמעט כל הכפרים על הבקתות שלהם הבנויות מחימר ואדמה, וגם הכפר אל-טינה נמחה מעל פני האדמה כולל הפרדס הקטן שהיה לו. חלפו 25 שנים שלא שמענו כלום על גורלו של עבדאללה, והנה באה מלחמת ששת הימים והגדה המערבית נפתחה לפנינו. אחד הפרופסורים מהחוג לסוציולוגיה באוניברסיטת תל אביב, שחקר

את מחנות הפליטים בארץ, ונחום היה מתלמידיו, סיפר לו שבמחנה פליטים על יד רמאללה, עובד מטעם אונרה ערבי אחד בשם עבדאללה, שסיפר לו שהוא מכפר על יד כפר מנחם ומכיר את נחום וביקש מהפרופסור להסיע אותו פעם לשם. כמובן שגם נחום ביקש מאד להיענות לבקשת עבדאללה. ואכן ביום אחד הפרופסור לקח במכוניתו את עבדאללה לבקר את כפר ילדותו ולהגיע גם אלינו. בהתקרבתם לגשר ופסי הרכבת, הפרופסור ראה שעבדאללה מתרגש מאד, נבוך ולא מאמין למראה עיניו. הוא שאל אותו אולי טעינו בדרך? ועבדאללה עונה לו, ודמעות בעיניו, שלא טעינו. כאן היה הכפר וכאן היה הפרדס ואין סימן למה שהיה. עבדאללה נרגש וממשיך לבכות, מבקש מהפרופסור לא להמשיך את דרכם ולהחזיר אותו למחנה הפליטים ששם גר. כשנודע לנחום כל הסיפור הזה מפי המורה שלו, הוא הפציר בו שישכנע את עבדאללה שבכל זאת יבוא לבקר אצלנו ואנו נקבל אותו בזרועות פתוחות. ואכן, כעבור זמן עבדאללה, רגוע יותר, בא לכפר מנחם, ואמנם החברים קיבלו אותו בידידות רבה, התאספו סביבו והוא סיפר לנו מה עבר עליו ומשפחתו משך אותן 25 שנים מאז ברחו מהכפר. סיפור עצוב היה סיפורו, על כל התלאות, הצרות והייסורים שעברו עליהם מנדידה ממחנה פליטים אחד לשני עד שהגיעו לרמאללה והוא התקבל כפקיד באונרה, בין היתר בגלל ידיעתו לדבר עברית ואנגלית. היה אצלנו יומיים. לן אצלנו ונדדם מההתפתחות העצומה של הקיבוץ והמשק. כעבור יומיים עזב אותנו ומאז לא שמענו יותר עליו.

7.6.68 המערכת מקדישה את פתיחת העלון למלאת שנה למלחמת ששת הימים ומקווה שיהיה מו"מ ישיר בינינו לבין הפלשתינאים לקביעת גבולות שיבטיחו שלום וביטחון. חג הביכורים השנה נמשך יומיים. ערב החג היה טיול

ילדי הקיבוץ

של החברים בכל ענפי המשק, ולמחרת הטכס להבאת הביכורים. טכס יפה והמוני אורחים באו לחזות בו.

דנים על הוצאת ספר לזכרם של עמרם ויוחנן בן-חורין.

המצב במטבח לא טוב, בעיקר בגלל חוסר נושא קבוע.

ליזקה כותבת על המצב החברתי בקיבוץ. מדגישה את היחסים בין החברים.

צפריר נבחר לרכז המדגרה.

גם השנה ארחנו קייטנה לילדי הורים של חברי מפ"ם.

מהחברים המטיילים בחו"ל, ונפגשים עם מתנדבים ואורחים שהיו אצלנו, שומעים על געגועים אלינו ובהשוואה

לחיייהם ועיסוקם בארצם, הקיבוץ נראה להם כחלום.

14.6.68 המועדון המשופץ וחדר הקריאה נפתחו לחברים.

דיון בעלון מיישבת המזכירות על הבעלות של כלי המוסיקה שהקיבוץ קנה לחברים המנגנים בכלים אלה.

המזכירות החליטה שהכלים שייכים לקיבוץ והיא רשאית למסור למנגנים אחרים, לאחר בירור עם הנוגעים בדבר.

לרגל פתיחת חדר הקריאה החדש, ועדת התרבות מביאה קטעים מעלונים משנים קודמות על הסחיבות של עיתונים

מחדר הקריאה, ופונה לכל החברים להימנע ממנהג בלתי חברי זה הפוגע בזולת.

21.6.68 סוף שנת הלימודים וערבי סיום מוצלחים.

מספר זוגות נישאים ומתחיל להיקבע נוהגי הנישואין אצלנו על הטכס הקיבוצי וספר הנישואין, בו נרשמים על

קלף פרטי הנישואין, הצהרת הזוג על רצונם לחיות בקיבוץ עם חתימותיהם הם וחתימות המזכיר ו2- עדים.

ברכות, הופעות אמנותיות ובסוף, כמובן, "השרל"ה" המסורתית של ההורים וחבריהם הותיקים.

דיון בשיחת קיבוץ על עזיבת הקיבוץ של ישראל גרבר ואיילה.

תקווה ויהודה בן-חורין מגישים את הספר לזכרם של הבנים לשר החוץ אבא אבן ולנשיא המדינה זלמן שזר,

המקבלים אותם בחמימות רבה.

במשק: בפלחה - מעבדים 7,143 דונם. היבול - 2,000 טון. לדונם - 280 ק"ג.

קלוץ יוצא להכשרה בגרמניה בתעשייה שקשרנו אתה קשרים לייצר במפעל המתכת שלנו חלק מהמוצר שהיא

מייצרת ולשווק אותו בעצמנו.

עמוס אפרתי יוצא להשתלמות במקווה ישראל בנושא הפרדסנות.

הערכה רבה בעיתונות על הספר "בני-חורין", מפי ראש הממשלה, שר החוץ, שר הביטחון, וכן סופרים ואמנים. 5.7.68 העלון פותח בסקירה על החיים החברתיים של הקיבוץ, שהם מלאי פעילות, לא רק במפעלים משותפים כי אם גם בפגישות ספונטניות וחופשיות רבות, וחברות טובה של חוגים שונים. מסיבת סיום יפה של המוסד. צבי קרן כותב על החיים המוסיקליים במוסד ובקיבוץ.

ראיון עם דוד עמיר על תכנון ומתאר הנקודה.

שיחה עם חוזרים מהמילואים צ'קיר ומאירקה האוזר שהיו בעמק הירדן ועמק בית שאן.

ושוב הסיפור על עבדאללה. בטעות כתבנו לעיל שלא שמענו עליו יותר. והנה הוא הופיע אצלנו עוד פעם עם שני מלווים, דודו עבדול רעאוף ומנהל משרד הסעד של האו"ם. הם נפגשו במזכירות והתפתחה שיחה ידידותית, אך תוך חילוקי דעות, על עתידו של העם הפלשתינאי. עבדול רעאוף מאמין שהם ישובו לאדמתם. הוא אמר לראובקה ונחום - אתם חיכיתם 2,000 שנה, גם אנו נדע לחכות, אך הרבה פחות. ואמנם אחרי זה לא שמענו יותר עליהם ועל עבדאללה.

חילוף דברים במזכירות על המצב בקיבוץ.

מכתב לזלו מאת דוד לזר, עיתונאי ידוע בארץ, על התפלאותו והתרשמותו העמוקה מהספר בני-חורין.

12.7.68 עניין החופש בבתי הבראה נכנס למסלולו הקבוע. כל שבת ועדת חברים סדרה הסעה של מספר חברים למקומות הבראה שהקיבוץ התקשר אתם והיה מחזיר את החברים שסיימו. גוסף לכך היה מה שקראו אז "חופש מבושל". שכרו דירה, נתנו מצרכי אוכל, סכום מסוים של כסף מזומן, והזוג שבחר בסוג זה של חופש הסתדר לבד. אך סביב החופש המבושל היו ויכוחים רבים ולא תמיד נעימים.

קבוצת "אורן" מציגה מחזמר יפה עם סיום שנת הלימודים.

דו"ח של חגי אסף על הפרדס, שנבחר להיות המרכז שלו.

פיטל, רכז ועדת ההשתלמות, כותב במאמר ארוך על חשיבותה של ההשתלמות בעידן המודרני, על תוכנית ההשתלמות שלנו, ההולכת ומתרחבת, ובעיקר עבור הדור השני, המאפשר לו רכישת ידע אקדמי, וחברי קיבוץ

רבים להשכיל יותר. אך התוכנית הנרחבת מעוררת גם בעיות קשות עם סידור העבודה והענפים ופיטל דן בהן וכיצד להתגבר על הקשיים.

ראובן שויאר וקלוץ נוסעים לגרמניה בעניין המוצר החדש שרכשו משם עבור מפעל המתכת. ייתכן ובהשראת "מרד הסטודנטים" באירופה, אחד מהמוסדות החינוכיים של הקבה"א שלח חוזר לכל המוסדות החינוכיים, וגם למוסד שלנו, להכריז על שביתה באם לא יתמלאו שורה של תביעות התלמידים. קבוצת "שיבולת" ענתה על החוזר הזה, וכתבה שהיחסים בין התלמידים שלנו עם המוסדות, ההנהלה והקיבוץ הם ללא דופי ואינם רואים כל צורך בשביתה. יואל דרום המספר על האירוע הזה בעלון, מכנה מאמרו "מרד הבן או הפגנת סרק". המזכיר מגיב בחריפות נגד חברים הפוגעים אישית בחבר בשיחות הקיבוץ, ודנים לגופו של החבר ולא לגופו של העניין, דבר המוריד את כבודה וערכה של השיחה. המזכיר גם מספר בעלון על שיחה שלו עם חבר "שעקרונית" לא מוכן לקבל עליו שום תפקיד בקיבוץ - "זוהי עבודה כפויית טובה ולמה זה לי?". שיחה מעניינת. בקושי רב המזכיר מצליח לשכנע את החבר שבאם ירבו רבים כמוהו הקיבוץ לא יוכל להתקיים.

19.7.68 ימי תמוז הלוהטים. המתח בפעולות רפה. גם היחסים בין החברים לא תמיד תקינים. החשיבות בדאגה לפרט. מ"פנקסו של המזכיר" מוקדש הפעם לדו-שיח עם משתלמים. בקביעת רשימת המשתלמים יש לפעמים התנגשות בין העיקרון והחשש ל"קלקול יחסים".

ראיון עם אורי אסף על האמן בקיבוץ. אורי טוען שהוא מוכרח לכתוב, ולא יוכל לוותר על כך בשום אופן והקיבוץ חייב להקדיש ימי עבודה לצורך זה.

26.7.68 7 שנים למותם של 7 ילדינו בתאונת הדרכים הקטלנית על יד מכמורת. חברים והורים כותבים לזכר הילדים והאירוע שזעזע את הקיבוץ, פגע קשה בקבוצה, התלבטות רבה בקיבוץ כיצד מצילים את הקבוצה שלא יכלה להתקיים לאחר האסון, הפתרון הקשה והמסובך שנמצא, ובחלוף השנים התברר כנכון.

בהשתתפות השר זאב שרף ניתן "פרס עיצוב המוצר" לחברתנו רות יערי.

לובה שריג מארגנת סמינר לחברות.

מרדכי רוזמן, מראשי מעפילי "יציאת-אירופה", כותב לפנחס כנעני על הקמת "מורשת", ילקוט תקופתי לתיעוד ועדויות מתקופת השואה. פנחס מספר רשמיו מביקורו בחו"ל, בגיא ההריגה.

2.8.68 הקושי במציאת מקומות מגורים לילדי המוסד המסיימים לימודיהם.

אורי אסף כתב מחזה, "רולטה לשלושה", שהוצג בקיבוץ.

עיימות עם מוסדות התנועה בעניין אי-מילוי המכסה שלנו לשליחים בתנועה.

9.8.68 נפתח המועדון לחבר ואתו חדר הקריאה המחודש ומלא עיתונים מהארץ ומחו"ל. בתוכנית השבוע נכנס

סעיף חדש - מועדון פתוח. חברים באים לשתות קפה, לשיחות חופשיות, משחקים שונים, והרגשה נעימה של

שבת אחים גם יחד. ובשיחת קיבוץ הוחלט להחליף את המקררים הקטנים, "סיביר", למקררים גדולים יותר,

תמורת ויתור על ימי נופש.

מגיעים מכתבים נוספים מאנשים שונים עם ביטויי תודה והערכה לאחר שקיבלו את הספר "בני-חורין".

שריפה בשדה, כולם רצים לכבות אותה.

בוחרים שני סדרני עבודה יגאל ב. ואמנון ד.

הופעת להקת הנח"ל ובתוכה כרמלה שלנו.

פגישת מזכירים בדרום בנושא העוזבים והיחס בין הפרט והכלל, כשתחום אפשרויותינו מתרחב והולך.

16.8.68 שוב עונת הבירורים הרעיוניים לקראת ועידת מפ"ם בנושא המערך וועידת הקבה"א על הקולקטיביות

הרעיונית ושילוב הדור הצעיר בהנהגת התנועה.

פיטל מתנגד שמשכורתו כראש המועצה האזורית תלך לתנועה, לפי החלטתה של התנועה כלפי כל עובדי החוץ

שהם במכסת הפעילים של הקיבוץ. ויכוח מתמשך אך בסופו של דבר החלטת התנועה התקבלה.

ראיון עם אמה דומב על החיים בקומונה בלוד בה היא נמצאת.

מאירקה האזור מתריע על התדרדרות השיתוף בקיבוץ, הפוגמים גם ביחסים בין החברים. הקיבוץ שלנו ידוע

כקיבוץ ליברלי, אך יחס ליברלי מוגזם ואי-תגובה לתופעות חריגות יפגע בקיבוץ כולו.

המזכיר בתגובתו הקבועה בעלון מתריע על העברות בתקציב ואי-שמירתו, העלול לגרום לנו נזקים כלכליים קשים.

ממשיכות להגיע תגובות של הערכה והשתתפות בצער המשפחה והקיבוץ לאחר קריאת הספר "בני-חורין".
23.8.68 הפלישה של הסובייטים לצ'כוסלובקיה מעוררת תגובה חריפה בעלון. "האביב הצ'כי", שגרם לתקווה ושמחה, שהנה יכול להיות משטר עם פנים אנושיות יותר לקומוניזם, נדרס ברגל גסה של טנקים סובייטיים.
החיילות, שהיו אצלנו, עוזבות אותנו תוך שביעות רצון בולטת משהותן בקיבוץ. 3 חיילות מהן רוצות להישאר אצלנו.

העברת כספי חיילי המילואים לקיבוץ לא מתמלאת במלואה.

ההסתדרות החליטה לתמוך במוזיאונים שלנו.

"סבא דואר" - הסבא טרוצקי התחיל לקבל ממשד הדואר 60 ל"י לחודש.

זורמות לקיבוץ בקשות רבות של משפחות וגם רווקים להתקבל לקיבוץ. דיונים בקיבוץ בנושא הקליטה של בודדים.

נמשכים בקיבוץ הלימודים בחוגים.

30.8.68 ערב מחאה נגד כיבוש צ'כוסלובקיה ע"י הסובייטים.

בירור במזכירות בענייני אש"ל של עובדי חוץ ופעילים.

הצעות ארגוניות של ועדת המינויים. מציעים לבטל את המזכירות הרחבה.

13.9.68 הכניסה לשיכון ו' על שתי קומותיו.

ברל מוסר בעלון על הנשמע בבתי הילדים ובבעיות חינוך.

לידה מספרת על הסיור שלה בבתי החולים באירופה, בשליחות קופת חולים.

22.9.68 בעלון מביאים את ברכת המזכיר בערב ראש השנה החדשה. הנקודה המרכזית בנאום - התביעה לשלום.

מתח בגבולות. פעולות "הפדאיון" ופעולות התגמול שלנו.

רכז המשק מוסר שהשנה הייתה שנה חקלאית לא טובה.

יודל, הנהג שלנו ב"אגד", מקבל פרס הנהג הזהיר.

בירור בקיבוץ עם שליחי התנועה החינוכית על הקן הקיבוצי והיחס לתנועה.

קובעים אחראי לבית הקברות שלנו.

6.10.68 החלשה בפעולות הועדות. מערכת העלון מתריעה על כך.

יום-הכיפורים - יום עבודה רגיל. ישנם כמה חברים שצמים.

מכתב מדני, שליחנו לתנועה החינוכית בלונדון.

18.10.68 העלון מעלה את הנושא של מוסר העבודה שנחלש אצלנו. היינו ידועים בתנועה כקיבוץ עם מוסר

עבודה גבוה.

הוחלט לעקור את מטעי התפוחים שלא היו רווחיים אצלנו.

יענק'ל קלנר הוזמן לזמביה לבצע עבודה מקצועית שהוא מומחה בה.

מתקיים קורס בגבעת חביבה בנושא חיי הקיבוץ. הנושאים שידונו בהם הם מבוא לתורת הקיבוץ, המבנה החברתי,

העבודה, דמוקרטיה, צריכה שיתופית, המשפחה בקיבוץ, בעיות החברה, הדור השני, השכלה והשתלמות, הקיבוץ

בעידן המודרני.

25.10.68 התנועה לוחצת עלינו למלא חובתנו ל.ש.ש.

שוב פעם דיון בנושא יום-הכיפורים.

המצוקה בשיכון של בתי הילדים. ב-38 נגד 26 קולות השיחה מחליטה להקים בית ילדים נוסף, למרות שועדת

המשק לא הכניסה בניין כזה בתוכנית ההשקעות של השנה. הוחלט על שותפות עם נגבה במוסד החינוכי שלנו.

מועדון פתוח - חברים באים למועדון לבילוי חופשי ביחד. בעלון מדור לשאלות של חברים ותשובות בעלי

התפקידים.

יואל דרום מעלה מספר שאלות והערות בעניין יום-הכיפורים.

1.11.68 העלון מעלה את השבוע של מתיחות גדולה בגבולות ומכנה את המצב "עם במצור". מלחמת ההתשה

בחזית הדרומית עם מצרים נמשכת. מאמצים ובדיקות לאפשרות של שלום ללא תוצאות.

התגייסות קבוצת "אורן" לצבא ושחרורם של חיילי "נשר".

מסיבה בקיבוץ מוקדשת לענף השלחין.

תנחום אריאלי מנגבה נהרג בתאונת דרכים. הא היה מנהל "פרי הדרום" וידיד ותיק של הקיבוץ. רבים מהקיבוץ

השתתפו בהלווייתו והביעו צער רב על מותו.

מתחילות הבחירות השנתיות בקיבוץ.

ראיון עם מאיר דבלטוב, רכז ועדת הבריאות, על הישגי הועדה והמערכת הבריאותית שלנו.

שוב מאמר בעלון על יום-הכיפורים. הכותב מגיב על הוויכוח בקיבוץ וחושב שרוח דתית נושבת מהדעות של כמה

חברים.

קבלת שבת נמשכת בהצלחה בצורה שנקבעה ע"י ועדת התרבות.

התנועה מארגנת סמינר קבוע של חוזרי צבא בגבעת חביבה.

מאפשרים לקבוצת "אורן" להתכונן לבחינות בגרות.

13 חברים נוסעים לטייל בחו"ל ע"ח קרן הנסיעות.

סמינר לחברות מוצלח מאד. מאתנו השתתפו 2 חברות.

8.11.68 הוקלה מאד בעיית השיכון והדיור בקיבוץ עם גמר בניית שיכון ו'.

הקיבוץ מארגן טיול לסיני, שלאחר מלחמת ששת הימים היה בדינו, ורבים רבים רוצים לראות את תעלת סואץ,

סנטה קטרינה, המרחב העצום של סיני, שארם א-שייח', המקום הידוע גם בעולם הצלילה, על קסמיו היפים

במעמקי מימיו. אכן טיול הקיבוץ בכל המקומות האלה היה מרשים, מוצלח וכחוויה קיבוצית חברתית לאלה

שהשתתפו בו.

מתחדש הוויכוח על הקמת אולם ספורט העומד בסתירה להצעת האולם להנצחת בנינו. כידוע הבעיה נפתרה.

בקיבוץ הוקם האולם המפואר של ההנצחה לבנים לפי תוכניתו של הארכיטקט האמריקני בק מיניסטר פולר.

במוסד שלנו הוקם אולם ספורט גדול.

הוחלט להקצות חדר מיוחד לעבודת הצילום של דוד פרלמוטר.

הקיבוץ הארצי מנתק יחסיו עם הקיבוץ בגלל אי-היענותו לשחרר את נחום לפעילות בתנועה.

מאיר יערי בא להרצות אצלנו בעניין המערך לקראת ועידת המפלגה בנושא זה.

חבר קיבוץ אחד מתנה מסירת השילומים שהוא מקבל מגרמניה, שחלק מהכסף יוקדש למפעל הנצחה של השואה.

ועדת חברים הנהיגה כסף פנימי לחברים לקניית המצרכים במחסן האספקה.

משה סעידי מספר על הענף החדש בקרמיקה שהוא מנהל, הקרמיקה הארכיטקטונית.

ראיון עם המזכיר על בעיות הדור הצעיר. המזכיר רואה עיקר הבעיה בהזדהות הצעירים עם דרכו של הקיבוץ

והתנועה. יש פעילים, אך פריפריה גדולה. מעלה את בעיית ההשתלמות וכיוונה. כמו כן נגע בענייני העבודה ורצון

צעירים רבים לנהור החוצה, במקום לבנות נושא לחיי פנים. בסיכום הוא רואה את הבעיה הרוחנית-רעיונית של

עצם חיי הקיבוץ כמוקד כל הבעיות. ישנם בקיבוץ כ-150 צעירים. יש להגיע לכל פרט ולשוחח אתו. כמו כן יש

להרבות בשליחת צעירים לפעילות בתנועה שלאחריה הצעיר נדבק יותר לרוח הקיבוץ והתנועה.

19.11.68 שוב פעם בעלון מאמר בעניין יום-הכיפורים. הנושא מציק למספר חברים לא קטן. כידוע, לבסוף

הוחלט שיום-הכיפורים יהיה כמו יום שבת והוא יהיה מוקדש לשיחה או שיחות לחשבון נפש על דרכו של

הקיבוץ. ואמנם היו ימי כיפורים שהתקיימו חוגים או השתתפות מרצה שדן ביתר הרחבה בנושא, אך לצערנו היו

גם ימי כיפורים שהסתפקו רק בזה שלא עבדו באותו יום במתכונת שבת.

13.12.68 בירור נוסף לקראת ועידת הקבה"א בעניין המערך בהשתתפות שמעון שופטי מרמת השופט ואחד

מעורכי "על המשמר". שופטי בעיקר עמד על הצורך בחיזוק הקולקטיביות הרעיונית של הקיבוצים, שנבעו בה

פרצות, וטען שלא יכולה להיות שותפות בנכסים ללא שותפות אידיאית כללית יותר מקיפה. כמו כן עמד על בעיה

זו אצל הדור הצעיר שאצלו הנושא מצריך יותר טיפול.

בעלון זה מסופר על התארגנות אזורית בשיווק פטמים.

עקב המצב הביטחוני המתוח ימי המילואים של צעירנו מגיעים ל-60-70 יום.

המשך הראיון עם המזכיר נחום, על בעיית הפעילים ונושא התפקידים בקיבוץ. נחום מציין שהכתף של בעלי התפקידים צרה מאד. אין "מאזן תגמולים" שווה בין פעיל בקיבוץ ופעיל בחוץ. הכוונה, כמובן, בהערכה ויחס של כבוד למי שבהתנדבות ובמסירות פעיל למען הציבור, בפנים או בחוץ.

20.12.68 פעילות ועדת מינויים. הכינה שאלון לכל חברי הקיבוץ שיציעו הצעות לבחירות בעלי התפקידים המרכזיים.

חג חנוכה התחיל במרוץ לפידים של ילדי המוסד, ולאחריו טכס מרשים של הדלקת הנרות ופירוטכניקה של אורות ואש כיאה לחג האור.

הצבעה בקיבוץ בעניין ניתוק הקשרים של הקבה"א אתנו בעניין גיוסו של נחום לתנועה. ברוב של 27 נגד 23 הוחלט לשחרר את נחום לתנועה בחודש יוני 69. יענקל' קלנר מספר על רשמיו מזמביה.

המזכירות מחליטה שפעם בשבוע היא תדון בבעיות יסוד של הקיבוץ. חברות שלנו מתגייסות לעזור לנשים בכפרים ערביים. כמו כן הקיבוץ תורם סכום כסף מסוים למטרה זו. הקיבוץ דן בהצעות הנצחה לשואה. הצעות שונות רבות. רק לאחר מספר שנים התקבלה הצעתו של משה דומב, שהשקיע הרבה מרץ, יוזמה וטיפול מסור ללא רתיעה מהקשיים שהיו, להקים אנדרטה בכניסה לבית הקברות שלנו, מעוצבת יפה ע"י משה סעידי, עליה שמות המשפחות של חברינו שהושמדו בשואה וקברם לא ידוע. האנדרטה הוקמה וכל שנה ביום הזיכרון הממלכתי לקורבנות השואה הקיבוץ מתאסף סביבה ומקיים טכס אזכרה מיוחד.

ועדת חברים מכניסה כסף פנימי לקניות החברים במחסן האספקה. 27.12.68 העלון האחרון של שנת 1968. העלון מוקדש לסקירה משקית וסיכומי עבודה של שנת תשכ"ח, שנביא להלן. כמו כן הקשיים שהמילואים הרבים גורמים למשק. מהפלחה יצאו 15 איש למילואים וגרמו קשיים רבים בסידור העבודה.

אנו שולחים להשתלמות חברים לאוניברסיטה לחקלאות שנפתחה ברחובות. ברכות רבות למוזיאון שלנו בכנס שקיים.

העלון מקדיש מאמר הערכה לרופא שלנו, ד"ר ציקל במלאת לו 60 שנה. אכן ד"ר ציקל היה לא רק רופא מיוחד אלא גם אדם מיוחד של הדור הקודם וספק אם נמצא כיום בקיבוצים דמות כזאת. לא רק איש מקצוע מעולה, שחי אתנו קרוב ל-40 שנה, ושותף לכל התקופות הקשות, אלא אדם עם מאור פנים ויחס אישי לכל הנצרך לו, ביום ובלילה, שקיבל את חוליו לא רק במרפאה, כי אם ביקר אותו בחדרו ולא עזב אותו מבלי עידוד ואופטימיות. הוא גם הגיש עזרה לערבים בסביבה והקיבוץ הקים למטרה זו צריף מיוחד עבורו. בצנעה היה גם תורם כספים לתנועת שלום עכשיו והיה ליברל מהסוג של המאה ה-19. הוא נפטר באופן פתאומי בהיותו בחו"ל, קבור אצלנו, והקיבוץ כולו זוכר לו את תקופתו הנפלאה כרופא ואדם אצלנו. ולא פעם אומרים: "בימי ד"ר ציקל..."

מחברת סיכומי העבודה של שנת תשכ"ח

האוכלוסייה גדלה בהשוואת לשנה לפנייה ב-15.2% איש, מזה חברים 14.6%. במקום היו בממוצע שנתי 381.6 איש. עם השליחים לתנועה ו.ש.ש. הגענו ל-387.6 איש, ב-16% איש יותר.

שנת העבודה של החבר בתשכ"ח

	<u>פירוט ימי השבת</u>		מילואים
		5.69	
4,535	מחלה	146.12	עבודה בתמורה
878	אמהות	52.70	שירותים לבוגרים
3,083	חופש שנתי	46.33	אחזקת ילדים
771	חופש מיוחד	250.84	סה"כ ימי עבודה בפועל
4,158	השתלמות	59.38	ימי שבת
6,272	<u>גיל והפחתת שעות</u>	55.78	שבתות וחגים
19,697	סה"כ ימי שבת	366.00	סה"כ ימי קיום

מהפרוטוקולים של שיחות קיבוץ

כפי שהזכרנו לעיל, השנה היו עלונים רבים, 2 כרכים, והמזכיר היה נוהג למסור בעלון תוכן השיחות השבועיות. לאחר שקראנו את הפרוטוקולים בעצמנו נוכחנו לדעת, כי אכן, הדברים המהותיים והיותר חשובים מצאו את ביטויים בעלוני הקיבוץ. פרט אולי, לשיחה אחת, בה מסר הגזבר חיים גולדברג דו"ח כספי על ההוצאות וההכנסות של המשק, החוב שלו, הריבית הגבוהה, ועם איזה בנקים אנו עובדים. מי שכתב את הפרוטוקול לא דייק בכל

המספרים, או לא קלט את כולם והתמונה לא מדויקת, אך בכל זאת מעניין מה שמצאנו בכתוב: לפי דו"ח הגזבר המחזור החודשי בהתחלת השנה היה בערך חצי מיליון ל"י. ההכנסה החודשית: מתנובה - 120,000 ל"י. איגוד עופות - 40,000 ל"י. תנובה אקספורט - 20,000 ל"י. משחטה - 20,000 ל"י. מרבק - 20,000 ל"י. מפעל מתכת - 40,000 ל"י. קרמיקה - 5,000 ל"י. ע. חוץ - 12,000 ל"י. שילומים - 9,000 ל"י. כותנה - 45,000 ל"י. חיטה - 35,000 ל"י. מועצת הלול - 9,000 ל"י. שטל"ג וגוביינא - 30,000 ל"י. מכירת ציוד - 8,000 ל"י. החוב (רק חלקי, בבנקים העיקריים, ללא ספקים וגמ"חים): בנק לחקלאות - 250,000 ל"י. בנק לפיתוח - 10,000 ל"י. טפחות - 20,000 ל"י. יעד - 5,000 ל"י.

הריבית השנתית שכתוב בפרוטוקול שהגזבר מסר הייתה 350,000 ל"י.

תלמידי מוסד

פרק שמיני: אשכול נפטר, מלחמת ההתשה בתעלת סואץ, גולדה מאיר ראש הממשלה, האדם נחת על הירח, קטיושות בקריית שמונה, אסד השתלט על סוריה, קרב אווירי מעל שמי סוריה, עזיבות ובירורים רבים בקיבוץ

1969

במדינה ובעולם

ראש הממשלה לוי אשכול נפטר. 9 יהודים נתלו בבגדד. מלחמת ההתשה בתעלת סואץ נמשכת. גולדה מאיר נבחרה כראש הממשלה. האדם נחת על הירח (אמריקני). צה"ל כבש את האי גרין שבמצרים. מסגד אל-אקצה נשרף ע"י קנאי דתי מהימין של המתנחלים. תומכי משה דיין התחילו להריץ אותו להיות ראש ממשלה. חמש ספינות טילים שלנו נחטפו מנמל שרבורג שבצרפת. מכ"ם מצרי הועבר לישראל. ניצחון לחילוניים, הטלוויזיה הישראלית תשדר בשבתות. קריית שמונה הותקפה לפתע ולראשונה ע"י מטח קטיושות. שני הרוגים ועשרות פצועים ונזק גדול לרכוש. הכנרת עלתה על גדותיה ואיימה להציף את הטיילת של טבריה. מטען חבלה התפוצץ בשופרסל בירושלים. שני סטודנטים נהרגו. הגנרל חאפז אל אסד השתלט על סוריה במהפכה שקטה, והדיח הנשיא נור-א-דין אתאסי. אסד מייסדי מפלגת הבעת, הוא ששולט בסוריה עד היום. מטען חבלה התפוצץ במזון הספרייה הלאומית בירושלים. 8 סטודנטים נפצעו. משה דיין הסכים להקים מאחז יהודי ליד מערת המכפלה בחברון. הוא הודיע למשה לווינגר, ראש קבוצת המתנחלים, שהוא יכול לפתוח ליד המערה מזון וחנות לממכר מזכרות. אבא חושי נפטר מהתקף לב. העיר אילת הופגזה בקטיושות, 8 אזרחים נפצעו. כתגמול הפגיו צה"ל מטרת בעיר עקבה שבירדן. סופה בלתי רגילה בארץ, במקומות שונים גרמה לנזקים כבדים. אייבי נתן הגיע לקהיר, במטרת שלום, וגורש ממנה. הירדנים הפגינו את חוף ים המלח. 4 תיירים נפצעו, תיירת אחת נהרגה. מכונית תופת התפוצצה בחצות בשדרות קק"ל בתל אביב. היו 30 פצועים. 7 מטוסי מיג סוריים הופלו בקרב אווירי בשמי רמת הגולן. גם בשמי מצרים הופלו על ידינו 9 מיגים. רפ"י הצטרפה בחזרה למפא"י. בן גוריון ואיסר הראל לא הצטרפו והקימו רשימה לחוד - הרשימה הממלכתית. משה דיין ושמעון פרס הודיעו שלא יצטרפו

לרשימתו של בן גוריון. בבחירות להסתדרות מפלגת העבודה איבדה מעט מכוחה וגח"ל התחזקה. קרבות אוויר בין מצרים וישראל לאורך תעלת סואץ. הוקמה תחנת לווינים בעמק האלה. תוצאות הבחירות לכנסת השביעית היו: המערך (אמת) - 57 מנדטים, גח"ל - 26 מנדטים, המפד"ל - 12 מנדטים, רשימת בן גוריון - 4 מנדטים. בירושלים זכה טדי קולק ברוב מוחלט לראשות העיר.

מהתאריכון של אברהם'ל ברוידא:

8.6.69: הנחת אבן הפינה לבית הבנים בנוכחות אורחים ומוזמנים רבים.

9.10.69: סופה חזקה גרמה נזקים כבדים במטעים שלנו ובמחנה הקיבוץ.

מעלוני הקיבוץ בשנת 1969

עלוני 1969 הם רבים מאד, גם עבים יותר, מלאים וגדושים במאמרים רבים ואינפורמציות רבות מכל שטחי החיים של הקיבוץ. החטיבה הצעירה בקיבוץ, המונה כבר כ-160 חברים, משתלבת בכל שטחי החיים לחיוב וגם מעוררת סימני שלילה. המזכיר של הקיבוץ, זו הפעם הראשונה, גם הוא צעיר מהח"צ, נחום, המכהן כבר שנתיים, ממלא את העלונים בחומר רב: פתיחת העלון, דף ראשון, בו הוא מציין את נושא השבוע, מפנקסו של המזכיר המגיב על בעיות מהותיות יותר של חיי הקיבוץ, דו"ח קבוע מישיבות המזכירות וועדת המשק, וכן מסעיפי הדיונים מכל שיחות הקיבוץ, תוכנית השבוע של הפעילויות השונות המתקיימות כל יום וערב, ראיונות עם בעלי תפקידים ועוד. יש לציין, כפי שכתוב בעלון 18.4.69 "שעברו עלינו שנתיים של יציבות חברתית וגידול מתמיד כמעט בכל השטחים".

ואכן בשנת 1969, כמו בשנה לפניה, חיי הקיבוץ היו אינטנסיביים מאד, חיי תרבות וחברה עם פעילויות רבות ומגוונות. משק מסועף על כל ענפיו הרבים עם משטר עבודה, עדיין, במוסר גבוה, רווחת הכלל וגם רווחת הפרט בעלייה מתמדת. וישנה הרגשה, בדרך כלל טובה, הרגשת בית ושלמות פנימית עם הדרך.

אין זאת אומרת שלא היו "בעיות קשות" ו"צרות" לא מעטות, עליהן עוד נשוב לדון. החלטנו, אפוא, לא לדווח על כל עלון ועלון, כפי שעשינו בפרקים הקודמים, אלא לציין את האירועים השוטפים שהתרחשו באותה שנה לחוד, ואת הבעיות המהותיות הקשורות לדרך הקיבוץ לחוד.

האירועים והעניינים השוטפים בשנת 1969

3.1 הונהג שי חנוכה לחברים ביום הולדת הקיבוץ.

10.1 רשימת בעלי התפקידים העיקריים: מזכיר - נחום, מרכז משק - ראובקה (איצל), גזבר - חיים ג., רכז קניות - איזי, חצרן - זאב מ., מחסנאי מטבח - אפרת ס. ויורם מ., מרכזת עבודה במטבח - מרקה, חצרן מטבח - מוטקה, רכז ו. עבודה - טוביה, סדרני עבודה - יצחק מ. ואמנון ד., מחסן ילדים - נירה ש. וארלט, אם בית הלבוש - תרצה, מחסנאות בגדים - נחמקה ונורית ג., מתפרה - אסתר ס., מא"ז - יצחק ש., מזכיר מוסד - זליג הלבני, מזכיר ח"צ - יגאל סביר, אספקה קטנה - יונה פ., מטפלת חולים - אניה, ראש קן - נח שגיא, יו"ר שיחות - זליג ה., צבי ק. וליזקה.

המערכת מברכת את הקבה"א שגם הוא בפעם הראשונה בחר חבר צעיר, ג'ומס, כאחד ממזכירי הקבה"א.

מתקיים סמינר לחברות בגבעת חביבה. מאתנו משתתפות 2 חברות.

המוזיאון שלנו מתרחב, מגדיל פעילויותיו. מתפרסם ברבים. 213 קבוצות מבתי-ספר שונים מבקרים בו ומבלים בו יום בעבודות חינוכיות שונות.

בבית מתקיימים חוגים רבים - לימודיים, רעיוניים, מקצועיים.

החלטות המזכירות על תקנון הביקורים אצל נכדים או הורים.

ביקור קבוצה צ'יליאנית בקיבוץ. מקבלים אותה יפה והיא מרוצה מאד.

בירור משותף עם רבדים ונחשון לקראת ועידת הקבה"א.

המחלקה לחברה של הקבה"א, יעקב נמרי ושמעון שופטי, נפגשים עם הקיבוץ. נוהג מקובל באותם הימים שמחלקות שונות של הקבה"א מבקרות מדי פעם ופעם את הקיבוצים לבירור מצב הקיבוץ או בעיות מסוימות.

מאיר יערי פותח אצלנו את הוויכוח לקראת ועידת הקבה"א בנושא "המערך".

יצחק גולדנברג, בעלה של שרה דולסקי, נפטר מהתקף לב. יהיה זכרו ברוך. רשימות חברים על דמותו וכיצד הגיע אלינו מאוסטרליה.

בתשכ"ח היו לנו 332.5 חברים ומועמדים במוצע שנתי.

בחודש מרץ היו אצלנו 142 חברים צעירים ועם החיילים בצבא הגענו ל-160.

ויכוח מחודש על נוהגי האבל בקיבוץ. המזכירות מציעה להסתפק ב-3 ימים. אברהמק'ה מציע יום אחד.

הקיבוץ מחליט שאסור לחברים להחזיק טלוויזיות פרטיות בביתם.

אמציה מוסר דו"ח על כנס קוראי העיתון בשפה האנגלית "ניו-אאוטלוק" המוקדש לבעיות השלום בינינו ולבין הפלשתינים.

ויכוח מתוח בעניין אופן ההנצחה לשואה מכספי השילומים.

ביקור חברי מזכירות הקבה"א, חיים שור, ג'ומס ונמרי בשיחת הקיבוץ. הכותרת היא: הקבה"א באש צולבת. חברים שואלים, המזכירות עונה ומסבירה.

שיחת הקיבוץ חוזרת ומחליטה שה-1 - במאי הוא יום שבתון וחובה להניף 2 דגלים, דגל המדינה ודגל אדום.

בחודש מאי ממוצע חברים ומועמדים הוא 356.

הספר על בני-חורין, שהקיבוץ הוציא לזכרם של עמרם ויוחנן, מופץ בין אישים ומכרים רבים של הקיבוץ. הוא מעורר זרם של מכתבי הוקרה לתוכן הספר.

מקיימים טיולים לסיני, קבוצות קבוצות. מוקד ההתפעלות - המנזר סנטה קטרינה, הקיים מאז שנת 1400 ובו כתב היד של נפוליאון וכן העלייה להר משה.

ב-8.6.69 - הנחת אבן הפינה לבית הבנים. אורחים חשובים רבים ובראשם אבא אבן. אמה תלמי נושאת דבר

הקמת היסודות

התנועה. מקריאים מגילת האירוע. הטכס רב רושם.

התמחיר, כמכשיר נוסף בהנהלת החשבונות, המשקף את המצב האמיתי הכלכלי והמשקי של הקיבוץ, שהונהג בקבה"א ע"י אליעזר הכהן, שחזר מהשתלמות באנגליה, הונהג גם אצלנו. המזכיר מראיין את מתס, התמחירן שלנו, ב-4 ראינות ארוכים שפורסמו בעלונים ובהם הסברים מפורטים על כל השטח הכלכלי ומצבו הכללי והמשקי של הקיבוץ, על כל ענף וענף, ועל כל הוצאה והוצאה. כמו כן נמסרה אינפורמציה בעזרת ויאוגרף, מלא דיאגרמות והשוואות, לקיבוץ כולו בשיחתו.

קבוצת הכדור-יד שלנו, העומדת בראש הקבוצות בארץ, ביקרה ברומניה, וחזרה מלאת רשמים וברכות מהציריות שלנו ברומניה וצ'כיה שמיטק קשר אתן קשרים טובים.

המזכירות מעבדת תקנון ההשתלמות בקיבוץ. לעומת זאת חברים רבים יוצאים נגד תקנון בעניין גינות הנוי שהוגש לקיבוץ ע"י עובדי הנוי.

עלון הקיבוץ מ-25.7.69 מקדיש מאמר הערכה לנחיתת האדם הראשון על הירח. מארחים בקיבוץ אלמנות צה"ל, לשביעות רצונן המלא.

העלון מקדיש מאמר למלאת שנה לפלישה הסובייטית לצ'כיה ודיכוי "אביב פראג" ומצטט שיר צ'כי: "שם השחר עוד יפרח".

נירה סביר מציגה תערוכה מעבודותיה האמנותיות.

משה ישראל מספר על האנייה "דורה", האחרונה שהצליחה להביא מגרמניה עולים, חודש לפני פרוץ המלחמה ובה גם חברי "אלגביש".

על הבחירות להסתדרות, כישלונה של רשימת בן גוריון ואיסר הראל, ועל קבוצת ריפתין-פרי שנפרדה ממפ"ם.

57 חברים שלנו התגייסו לעזור לסניף מפ"ם בירושלים בבחירות הללו. בבית, תוצאות הבחירות היו: אמת (המערך) - 326 קולות, ח"ל - 1, ק - 5, ש - 1. בבחירות הללו הימין עלה ותנועת העבודה ירדה.

14.11.69 פגישה בקיבוץ עם הארכיטקט האמריקני המפורסם - בק מיניסטר פולר, אשר תכנן את בית הבנים ותרם רבות להקמתו.

יוצקים מקלט גדול ע"י חדר האוכל, 235 מטר מעוקב.

ועדת התרבות הנהיגה "קליידוסקופ" בלילות שישי. ראיונות עם חברים שונים, והופעות אמנותיות להנאת חברי הקיבוץ.

הח"צ דנה על הרכב הקואליציה של הממשלה החדשה לאחר הבחירות.

ועדת התרבות, כדוגמת הטלוויזיה, מארגנת אצלנו משחק "חפש את המטמון".

ברוך מציג השקפתו והצעתו לחשב את רווח הקיבוץ.

מסיבה לטייסינו בקיבוץ. בחיל האוויר אומרים: "יש טובים, יש מצוינים... ויש... ארנון".

מבעיות היסוד של דרכנו הקיבוצית בשנת 1969

כפי שנאמר לעיל בעלון הקיבוץ "היו השנתיים האחרונות, שנות יציבות חברתית וגידול מתמיד, וכמעט ללא עזיבות". אך בעיות היסוד של הקיבוץ ודרכו ליוו אותנו כל הזמן וההתמודדות אתן לא פסקה אף שנה. ובראש וראשונה בעיית הדור השני ואחר כך גם השלישי. עם הקמת הקיבוץ הארצי, ולפני זה בתנועה כולה, הנחת היסוד של השקפתנו ואמונתנו הייתה שרעיון הקיבוץ הוא משימה לא של דור אחד כי אם של דורות רבים, וכפי שהיה מקובל להגיד "דור לדור יביע אומר". היינו כולנו צעירים בהיווסד הקיבוץ הארצי של השומר הצעיר, ולמעשה הימרנו באמונתנו שבנינו ובני ילכו בדרכנו היסודית ויאמינו בערכי היסוד שהקיבוץ מושתת עליהם. אך ב"מציאות" המפורסמת נבעו בקיעים, שלא חסרו, אמנם, גם בדור הראשון, אך עם בוא הדור השני, שגם בכמותו וגם ביכולתו, התחיל להחליף את הדור הראשון, שקטן והלך, בניהול ענייני הקיבוץ ואחר כך גם ענייני התנועה, הבקיעים התרחבו מאד וסימני השאלה על דרכו היסודית של הקיבוץ הלכו ורבו. הדאגה גברה בעיקר בשני השטחים הבסיסיים - עזיבות הבנים את הקיבוץ, וערעור על ערכי היסוד שלו, חוסר הזדהות, או חוסר רצון למעורבות בחיי החברה והמדינה וזלזול באידיאולוגיה. וגם הקיבוץ שלנו נאבק בשתי החזיתות הללו. בענייני עזיבות הבנים, המחזור הראשון של הבנים היה יציב יותר, המחזוריים היותר מאוחרים פחות יציבים. היו תקופות

רגועות יותר ותקופות "סוערות" יותר, כמו לאחר מלחמת ששת הימים, שהיה גל של עזיבות בנים בקיבוצים רבים וגם אצלנו.

בעניין העזיבות. מצאנו בתמחיר רשימת העזיבות של בנינו, לפי קבוצות, את הממצאים הבאים: מסלע, הקבוצה הראשונה, עזבו 2, משחר 3, מסער 2, מלפיד 4, מלבנה 5, מדרור 10, מאילה 5, מרקפת 9, מנשר 10, מרימון 7, מאורן 13, משיבולת 8, מאמירים 11, ממעיין-עופרים 10, משחף 11, מתומר 7, מהדר 12, מלהב 9, מדגן 8, מנרקיס 7, מעומר 7, מניצנים 3, מאלון 1. סה"כ עד קבוצת רקפת עזבו 164 בנים.

אלו עזיבות רק של בנים שנולדו להורים חברי קיבוץ. פרט לכך היו עזיבות של חברי הח"צ מחברות הנוער וגם עזיבות של בוגרים. עניין העזיבות של דרכנו הקיבוצית העיקר מאד על "מצב הרוח" של הקיבוץ. היו תקופות שכל עזיבה נידונה בשיחת הקיבוץ עם העוזב או בלעדיו, וניסינו לתהות על סיבות העזיבה. בתקופה מאוחרת יותר חדלנו לדון על כך בשיחות הקיבוץ. משנת 1969 עד שנת 1990, לפי התמחיר שבידנו, שינינו גם שיטת ספירת העזיבות. עברנו לשיטה שהייתה מקובלת במדור הסטטיסטיקה של הקבה"א - להשוות את העזיבות עם המצטרפים או הנוספים לקיבוץ, ואז התמונה הייתה מדאיגה יותר. היו כמה שנים (בין 69 ו-90) שעזבו יותר מאשר נוספו. לפי שיטת הקבוצות העזיבות אצלנו היו בערך 46%, די דומה לאחוז הממוצע של העזיבות בקבה"א.

כאמור, בעיית העזיבות של הקיבוץ, שליוותה את חיינו מהיום הראשון של חיי הקיבוץ, ואפילו בין הקבוצה הראשונה, שהגיעה ארצה, הייתה הבעיה המדאיגה ביותר בהמשך דרכנו הקיבוצית. אלה שנשארו הם אלה שהקימו ובנו את הקיבוץ והביאו אותו עד הלום. וכמו העזיבות שפקדו אותנו מיומנו הראשון, כן ההתמודדות אתן, גם היא מיומנו הראשון. הבעיה החריפה עם בוא הדור השני. אם בדור הראשונים, דור הבוגרים, נימוקי העזיבה היו בעיקר אישיים, עזרת קרובים, אי-הסתגלות לעבודה פיזית קשה או לחברה, עלבונות ופגיעות שלא יכלו לעבור עליהם, בעיות בתוך המשפחה, או רווקות בלי אמונה לפתור אותה בקיבוץ, אינדיבידואליזם מופרז, ועוד כדומה לעיל. אך רובם עזבו תוך הרגשת בושה, לפעמים התחמקו, שאיש לא יראה אותם, הצטדקו והסבירו וכו', אך, עפ"י רוב, לא כפרו בערכו ומפעלו הגדול של הקיבוץ, רק שהם, מסיבות שונות, לא יכולים להישאר. גם בארץ

הייתה זו תקופה שהקיבוץ זכה למלוא הערכה של רוב רובו של היישוב ומנהיגיו, שרבים מהם היו בעצמם חברי קיבוץ.

לא כן בתקופת הדור השני והשלישי. הופיעה כפירה בעיקר. הופיעה ה"תיאוריה" של "טבע האדם", המנוגד, כביכול, לשיתוף ושוויון, לעזרה הדדית וסולידריות אנושית, והופיע גם הזלזול באידיאולוגיה והדאגה רק לצרכי הפרט, והתחמקות מאחריות לכלל הקיבוץ. לא "התביישו" כבר לעזוב. גם האווירה בארץ, לאחר השינוי הדמוגרפי העצום שחל בה, השתנתה ביחס לקיבוץ, שהכביד עוד יותר על אלה שהתמודדו להמשך הדרך ומפעלו המפואר של הקיבוץ.

עלוני 1969 מלאים מאמרים ותגובות מהמזכירות, מהמזכיר הצעיר ונאמני הקיבוץ, בהתמודדות הזו נגד חולשות האנשים, נגד קטני אמונה, ונגד סילופם של ערכי הקיבוץ ו"התיאוריות" האינדיבידואליסטיות, החדשות, כביכול, של העידן החדש.

יתר הבעיות היסודיות שהקיבוץ עסק באותה שנה היו: העבודה השכירה שלא ירדה מסדר יומנו. בעיות ההשתלמות. היחס לתנועה ותביעותיה. ההזדהות עם דרכו של הקיבוץ והקולקטיביות הרעיונית. ההשתתפות במאבקי הציבור. חג ה-1 במאי, כיצד לקיים אותו והיחס אליו. בירורים פוליטיים וחילוקי הדעות הרציניים שהתגלעו בין החברים וכיצד להמשיך לחיות יחד בכבוד לדעה שונה. במאמר גדול במלאת 30 שנה לבואנו לכפר מנחם מנסה הכותב להתמודד עם כל אותן בעיות היסוד שהקיבוץ התמודד אתן כל השנים, ותוך כדי ההתמודדות הקים יישוב לתפארת שאפשר להתגאות בו.

פרק תשיעי: פיגוע מחבלים בילדי אביבים, מלחמת "אין ברירה", אבן פינה למרפאה, דני גולדברג נהרג בתאונת דרכים, "שיח כפר מנחם", תמריצים ופרמיות, שילוב צעירים בקיבוץ, לינה משפחתית, העזיבה "הפנימית", סיכום החוגים בקיבוץ

1970

במדינה ובעולם

שניים עשר ילדים ממושב אביבים נהרגו בפיגוע מחבלים. מכתב השמיניסטים לגולדה מאיר: נתקשה לתפקד בצבא, למלחמת "אין ברירה", לאחר שאסרת על נחום גולדמן להיפגש עם נאצר. צה"ל פשט על "הפתחלנד". הפסקת אש בתעלה באמצעות יארינג. גח"ל פורשת מהממשלה בגלל הזכרת השם "נסוגה" בהסכם הנ"ל. קטיושה בבית-ספר בבית שאן. "ספטמבר השחור". קרבות בין ירדן, סוריה ואש"ף. נאצר מת, היורש סאדאת. מחבלים חטפו 4 מטוסים שונים עם בני ערובה רבים. באחד המטוסים הצליחו להרוג את המחבל, והמחבלת לילה האלד נכנעה באנגליה. שניים מקבוצת מסורבי עלייה בברית המועצות, שחטפו מטוס, נדונו למוות. היתר למאסרים שונים. לאחר מחאות סוערות בכל העולם גזר דין המוות בוטל והוחלף למאסר עולם. קרב עם מחבלים בשדה התעופה במינכן, שניסו לחטוף את המטוס של אל-על. בקרב זה נלכדו המחבלים, אחד נהרג, והשחקנית חנה מירון נפצעה ברגלה ונאלצו לקטוע רגלה. צה"ל כבש את האי שדואן. מטוס "סוויסאייר" התפוצץ באוויר בדרך לישראל. 38 הנוסעים ו-9 אנשי הצוות נספו. בין הנוסעים היו 15 ישראלים וביניהם המנתח המפורסם מ"הדסה", פרופסור מיליביצקי, שהגיש עזרה רפואית וניתוחי חירום בעיר העתיקה, בזמן מלחמת העצמאות. המשוררת הנודעת לאה גולדברג נפטרה בגיל 59. חיל האוויר הפציץ בטעות את מפעלי המתכת המצריים באבו זעבל. 100 פועלים נהרגו. חתן פרס נובל, הסופר הנודע ש. י. עגנון, נפטר. נקבר בטכס צנוע בהר הזיתים. ברונו קרייסקי, אינטלקטואל אוסטרי יהודי שגורש מאוסטריה, נבחר לקנצלר אוסטריה. ח"כ מנחם פורוש הורחק מיישיבת הכנסת, לאחר שהשליך סידור תפילה רפורמי וירק עליו. קרבות אוויר מעל מצרים, המיגים שלנו מפילים את המטוסים המצריים. נתן אלתרמן, המשורר הידוע, נפטר בגיל 60. במלחמת ההתשה עם מצרים לאורך תעלת סואץ נהרגו

152 מחיילינו, נפצעו 726. למצרים היו 2,500 הרוגים ו-7,000 פצועים. אייבי נתן החליט למכור את המסעדה שלו כדי לקנות אנייה לשידורי השלום. שני מחבלים ניסו לרצוח את שגריר ישראל בפרגוואי, ולא הצליחו. במקומו רצחו עובדת השגרירות. בן גוריון התפטר מלהיות חבר כנסת. חיים משה שפירא, מנהיג המפד"ל, נפטר מהתקף לב. הופעל סכר אסואן במצרים ע"י הסובייטים. שטר חדש הוכנס לשימוש וערכו 10 לירות ישראליות. על השטר דיוקנו של ביאליק. יותר מ-8,000 אנשי אש"ף נהרגו ב"ספטמבר השחור", בניסיונם להדיח את המלך חוסיין ולהשתלט על ירדן. מייקל רוהאן הצית את מסגד אל-אקצה. שליט לוב החריס רכוש היהודים. זלמן ארן נפטר. אחרי מלחמת ששת הימים ירדו מהארץ 100,000 יהודים. דה-גול נפטר.

מהתאריכון של אברהמ'ל ברוידא:

18.6.70: אבן פינה למרפאה.

22.7.70: מכונה לשטיפת כלים הוכנסה לחדר האוכל.

4.11.70: דני גולדברג נספה בתאונת דרכים בדרכו למילואים בצבא.

מעלוני הקיבוץ בשנת 1970

עלוני הקיבוץ היו רבים והם התחלקו ל-2 כרכים. החלק הראשון נפתח בכמה עלונים מוקדשים לציון 30 שנה לעלייתנו לכפר מנחם. הערב הראשון החגיגי שאורגן ע"י ועדת התרבות בהנהלתו של אורי אסף, שהציג "קליידוסקופ" מאירועים שונים של יובל ה-30, היה מוצלח מאד והשרה אווירה של התלכדות הקיבוץ. מתס בפתחת הערב, כתמחירן, תיאר את 30 השנה בצורת פונקציה של העשור הראשון, הפונקציה עולה למעלה, של הקמת היישוב, בנייה אינטנסיבית, פיתוח המשק, מאמץ משותף ומלוכד בשטח המשקי ובשטח החברתי והתרבותי. בעשור השני הפונקציה ממשיכה לעלות, מתייצבת, מתאזנת, הקיבוץ פועל בשלמותו, בעלי התפקידים, כל הועדות פועלים כמיטב יכולתם. בקיבוץ, בדרך כלל, שביעות רצון, ישנה "הרגשת בית", עליה דנו רבות. בעשור השלישי חרדות ודאגות רבות, עזיבות בנים, עתיד הח"צ, ערעורים על הדרך, המטה את העקומה למטה, כשהיא מתייצבת בפני העשור הרביעי, בסימן שאלה ותקווה של המראה מחדש.

נבחרים 2 מזכירים. בלה כספי מהבוגרים ודני גולדברג ז"ל מהצעירים. הניסיון מוצלח. דני הצעיר מתגלה כמזכיר טוב, חודר לבעיות הקיבוץ ותורם רבות לליכוד הקיבוץ בין ותיקים וצעירים.

מתארגן חוג רעיוני של קיבוצי הדרום הנפגש מדי פעם לפעם ודן בשאלות רעיוניות, אידיאולוגיות ואקטואליות במדינה.

מקימים מרכזית לחלוקת מצרכים לחברים.

הצעירים פועלים כאוטונומיה.

בונים מרפאה.

מחסור בידיים עובדות מציק כרגיל, ובעיקר הפרדס, בריכוזו החדש של חג'י אסף, תובע ימי עבודה רבים וגיוסים רבים, הכרוכים בוויכוחים רבים.

קבלת משפחת שרה ואברהם טפלה מקנדה. תופעה יוצאת דופן. אנשים בוגרים, משפחה מבוססת מאד במונטריאול, ביקרו כמה פעמים בקיבוץ שלנו בעקבות הידידות עם שליחינו בקנדה, ישראל ודינה כרמון, "נדלקו" על הקיבוץ ודרכו הערכית והרעיונית, והחליטו לעזוב הכל מאחוריהם ולהעתיק מקום חייהם לקיבוץ. אברהם הביא אתו רעיון האבסת הפרות עם זבל עופות. עבד ברפת, ואחר כך ניהל את המרכזית שלנו והכניס חידושים טכנולוגיים רבים. שרה טיפלה במתנדבים.

המוסד מתרחב. נגבה וקיבוץ נתיב הל"ה מהתק"ם מצטרפים למוסד.

בעקבות פליטת פה של יוסלה, מרכז הלול הגדול, שיש לנו 100 חברים מיותרים, מתנהל ויכוח ארוך בקיבוץ על דבריו. יש חברים שרואים בזה "בוסיזם", זלזול בחברים, התנשאות וכד'. יוסלה מגיב, בסך הכל רצה להתריע על כך, שחברים רבים הם לא אכפתניקים, לא מתייחסים ברצינות לעבודה, ולא מודעים לעובדה שעלינו בראש וראשונה להתפרנס כדי לקיים את הקיבוץ. בלי פרנסה "העסק" יתפרק. באם לא יהיה לנו אומץ להוקיע את "הבטלנים" לא נוכל להמשיך.

בעלי התפקידים ורכזי הועדות שנבחרו ב- 1970

מזכירים - דני גולדברג ז"ל ובלה כ., רכז משק - איצל י., גזבר - דייוו, מחסנאי - מנחם ג., מחסן מטבח - רינה ק., מרכזת עבודת המטבח - מרקה ש., סדרני עבודה - יבל ד. ונעים, מחסן בגדים - נחמקה ונורית ג., מחסן ילדים - נירה ש. ויוכבד פ., מרכזת מתפרה - אסתר מ., מא"ז - יצחק ש., מזכיר ח"צ - דני ג., ראש קן - אסא ב., אספקה קטנה - יונה פ.

מזכירות - בלה כ., דני ג., איצל, דייוו, אלזה ז., מיכל ס., אסא.

ועדת משק - איצל, דייוו, מתתיהו, ברוך, ראובקה, מרקה, חנה א., מנחם ג., חג'י, יגאל ב., אברהם ס., נירה ס.

ועדת עבודה - אברהם ס., איצל, יבל, צפורה ל., נעים.

ועדת תרבות - אורי א., חיה י., עדינה, נירה ס., נוגה, עמוס, זלו, אליעזר, איתן, אמנון ז., יורם מ., מאיר ה., יוסי ש., יצחק ש.

ועדת חברים - אברהם אט., צבי י., רחל'ה, שולה, שולמית ב.ח., רחל מ., משה יפ., גדעון ס., אמנון ס.

ועדת חינוך - אברהם ט., אסתר מ., ציפי ד., עמירה, אפרת ס., יגאל ב., שרק'ה

ועדת חברה - בלה כ., ישראל כ., ראובן ש., יהודית אפ., אביהו ג.

ועדת השתלמות - שלמה אל., פייטל, גד ק., אסתר כנ., משה ס., ברל.

נסיעות לחו"ל - משה ד., שושנה ג., משה ל.

(הדפסנו רק חלק מהועדות העיקריות)

ביקור נוער צ'יליאני במוסד. באים לבקר אותנו נוער מבתי-ספר בגולה.

השיחה מאשרת את תקנון הנסיעות לחו"ל.

הועדה הפוליטית מארגנת פגישת הקיבוץ עם פועלי נמל אשדוד.

פעילות רבה ומגוונת של ועדת התרבות. בין היתר: "תוכנית לפי טעמי".

פעולה ספורטיבית ענפה. אנחנו מחזיקים את הגביע.

החוג הרעיוני האזורי נפגש עם מזכיר ההסתדרות ירוחם משל.

בעקבות התמחיר, מתברר שרמת החיים שלנו עלתה בהרבה. התקציב לחבר עלה משך 5 השנים האחרונות מ-3,245 ל"י ל-5,118 ל"י, שזה 58%. המדד עלה רק 1.2%. התמחירן מציין שבאם נתרגם את רמת החיים שלנו בשפת השוק החיצוני נגיע למשכורת של 1,200 ל"י, שזה נחשב בימים אלה משכורת מעל הממוצע. אך בדיון חברים ציינו שלא הסטיסטיקה קובעת, כי אם "הרגשת הבית". אחרים ציינו שיש אשליה אינדיבידואליסטית, שכאילו החבר לבד יכול היה להרוויח יותר, וטענו שרק ביחד יכולנו להגיע, באופן יחסי, לרמת חיים גבוהה, לכל חבר. בשנים האחרונות הושמעה הסיסמה "עם הפנים לחבר". נראה שכעת צריך להזכיר לא לשכוח "את הפנים לקיבוץ".

ממספרי התמחיר של שנת תשכ"ט עולה שזו הייתה שנה טובה. לאחר הקצאת 700 אלף ל"י להפחתות נשאר רווח נקי של 389 אלף ל"י. אין אף ענף במשק שגמר בהפסד. ההכנסה ברוטו (המחזור של המשק) הסתכמה ב-8.3 מיליון ל"י.

משחק סימולטני עם אלוף העולם בשח, צ'רניאק. מאתנו 45 חברים. כולם הפסידו, פרט ליודל ואברהם מהרשק. בשיחות קיבוץ ובמזכירות התחילו בירורים בעניין טלוויזיות לחדרים, ובעקבות הכנסת טלוויזיות פרטיות שלא באמצעות הקיבוץ.

מתקיימת בתנועה מועצה לענייני חינוך. חולקו חוברות בנושא והתקיים בירור אצלנו. חג הפורים עבר בצהלה ושמחה לפי מיטב המסורת שלנו. הסיסמה המרכזית הייתה: על 3 דברים הקיבוץ עומד - על אהבת הבריות, על הפרנסה ועל "כוח היחד".

אחד העלונים מקדיש מאמריו לבעיית העזיבות של הצעירים ולנושא הטלוויזיות. ועדת ההשתלמות מביאה את הצעתה ל-18 משתלמים לקראת השנה החדשה. במוסד ובקיבוץ ויכוחים בנושא בחינות לתעודת הבגרות. יש מחייבים רבים. אחרים טוענים שיש להסתפק בתעודת סיום מהנהלת המוסד. העניין הועלה גם במועצת גיל הנעורים. את הבירור אצלנו פתח זליג ג. מתנהל גם ויכוח האם יש לשאוף למוסד חינוכי מקומי בכל קיבוץ, או אזורי.

לקיבוץ בא כאורח כומר גרמני אנטי-נאצי. אעפ"י כן יוצאי השואה לא ראו בעין יפה ביקור של גרמני אצלנו.

בעלון מעלה חבר אחד הרהורים בעניין הצעדה המסורתית העוברת בשטחים הכבושים. "האם אין זו גם צעדה פוליטית המתגרה בערבים?".

תוכנית ההשקעות: 1.250 מיליון ל"י, שזה 15% מהמחזור. 580 אלף ל"י השקעות יצרניות. 470 אלף ל"י צרכניות. 200 אלף השקעות הון. היקף ההשקעות והיחס למחזור מקובל כגדול. המימון להשקעות אלו: 750 אלף מהון עצמי, 150 אלף מרווח נקי, 50 אלף ממכירות ציוד, 255 אלף מהלוואות. נוסף לכך היה צורך להחזיר הלוואות בלתי מתחדשות בסכום של 380 אלף ל"י. הריבית בבנקים הייתה בתקופה זו 16%.

בעבודה: ירידה בי"ע בתמורה מ-40% ל-53%. בקיבוץ 344 חברים, אך לאחר הורדת י"ע של אי-עבודה נשאר לרשות סידור העבודה רק 200 י"ע לחבר, שזה בערך 55% מכלל י"ע לחבר.

ביקורו של אורי גלר בהופעה אצלנו מעורר גם התפעלות וגם תמיהות רבות.

מתנהל ויכוח בשיחה על הקמת בית-ספר קדם-מקצועי באזורנו. כמו כן נמשך הויכוח על הטלוויזיות הפרטיות, המובאות לא פעם ע"י חבר זה או אחר בלילה.

חגיגות ה-1 במאי מתקיימות לפי המסורת המקובלת אצלנו, ואתן גם המשך הויכוח על מהותו של החג ותוכנו. ההסתדרות החליטה על חצי יום עבודה לטובת יישובי הספר, וחלק מהחברים תובעים שגם אנו נקיים החלטת ההסתדרות.

בימים אלה מזכירים את דברי ראש הממשלה גולדה מאיר בברכת החג, על שאיפתנו למדינת ישראל סוציאליסטית.

יום חג העצמאות נחוג אצלנו כמו כל שנה כיום שבתון ובלילי בצורות שונות. טרם נקבעה מסורת ותוכן קבוע יותר לחג כה חשוב ויקר לנו.

מתקיימים סיורים בסביבה בהדרכת דוד ק. מארחים קבוצת ערבים מהגדה. כמו כן בא לבקר אצלנו עבדאללה ודודו. הפעם מתקיים ויכוח, מתוח במקצת, עם הדוד, על העוול שגרמנו לערבים, גירושם מאדמתם והגלייתם למחנות פליטים, בהם הם חיים בתנאים קשים מאד. כמובן שענו להם, שלא אנו התחלנו במלחמה, לא אנו גרשנו,

האשמה היא על מנהיגי הערבים שלא השלימו עם קיום יהודים בארץ אבותיהם, שלא רצו שלום אתנו, ושללו זכותנו למדינה משלנו.

בחודש מאי 1970 היה חמסין כבד משך כמה ימים ונפלו קורבנות רבים מבעלי החי. חלק מהנזק הגדול בלול מנענו ע"י הקמת משחטת בית על יד המטבח שאריה ורמוט הקים בעוד מועד.

ביום השואה מספרת לורה על כנס פליטי השואה במלאת 25 שנה לשחרורם ממחנות ההשמדה, ועל מה שעבר עליהם בגיהנום הנאצי.

לצערם הגדול של חברי הקיבוץ חג הביכורים השנה עבר ללא הטכס המסורתי, ללא הבאת ביכורים. חלק מהחברים ראו בזה ירידת ההתעניינות בחקלאות בכלל.

באחד העלונים מתפרסם מאמר של חבר המציע בחירות חשאיות בקיבוץ. הצעתו מעוררת ויכוח ממושך בשיחת קיבוץ. בהמשך הזמן ההצעה אכן מתקבלת ועוברים להצבעות חשאיות, בעיקר בעניינים אישיים.

יוסלה מתאונן שהחיילים לא תורמים מספיק למשק בזמן חופשתם. הוא חוזר על תביעתו הידועה: "קודם כל יש להתפרנס".

תערוכת צילומים של דוד פרלמוטר בתל אביב זכתה להצלחה רבה.

בנימין התברואן "עושה הנפלאות" - אין אף זכוב בכפר מנחם.

ירידה במספר החברים: בתשכ"ט היינו 351 חברים ואילו בתש"ל ירדנו ל-340.

מאמרים בעלוני הקיבוץ בחודש יוני על היחסים בין החיילים ובין הקיבוץ. החיילים טוענים שלא מרגישים יחס טוב אליהם בחופשות, למרות שועדת החיילים עושה כמיטב יכולתה. יש הטוענים שהיחס לעבודה מתחיל בחינוך במוסד. השתרשה ההרגשה "שהכל מגיע לי".

הערעור על ההחלטה להצבעות חשאיות נדחה ב-61 קול מול 47.

התחילו לספק לחברים מקררים גדולים יחסית במקום "הסיביר" שהיה מקודם.

בשיחת קיבוץ מיום 20.7.70 אושרה הצעת ועדת החברים לתקנון הוותק:

1. רבע שנת ותק נקודה 1

2. שנת גיל (ממוצע של זוג) " 1

3. החישוב לפי השנה האזרחית

על הרפת מסיכומי התמחיר:

פרות חולבות	154	י"ע בשנה	2,191
עגלות	129	הכנסה כללית	652 אלף ל"י
עגלים	86	הוצאות נפרדות	431 אלף "
סה"כ ראשים	369	התרומה	221 אלף ל"י
החזר הון	46 אלף ל"י	תרומה למנהל המשק	40 אלף ל"י
תרומה לימי העבודה	7 אלף ל"י	עודף נקי	58 אלף ל"י

המרכז הצעיר של הרפת גדי פטיש ז"ל מסר פרטים מקצועיים.

עלוני 1970 כרך ב'

אלה עלונים מחודש יולי עד סוף שנת 1970. מופיעים בעלונים אלה סיכומים רבים מתמחיר תשכ"ט. יש גם תגובה למימרה השגורה בפי חברים רבים "בכל הקיבוצים", כשרוצים לבסס תביעה מסוימת. בקבה"א הקימו מחלקה סטטיסטית והיא מוציאה כל שנה חוברת סטטיסטית בה סיכומי כל קיבוצי הקבה"א. התמחיר שלנו השקיע קצת עבודה להשוואה בינינו ולבין קבוצת א' שאנו משתייכים אליה, ומתברר שלא כל הקיבוצים שווים ואין לאמור "כל הקיבוצים". יש תנאים שונים של כל קיבוץ וישנם הבדלים רבים, לפעמים אובייקטיביים, אך גם לעתים קרובות סובייקטיביים, התלויים ברמה, יחס, הכרה, מנהיגות הקיבוץ, מסורת וכד' הקובעים את השוני בין קיבוץ לקיבוץ. ההשוואה בענייני עבודה היא בינינו ובין קבוצת 27 קיבוצים מקבוצה א'. למשל, בענייני עבודה שכירה אנו במקום ה-19, ז.א. שב-18 קיבוצים יש פחות שכירים מאשר אצלנו. בשירותים לבוגרים במקום האחרון, אך י"ע לילדים במקום ראשון. י"ע במטבח פחות מאשר ביתר הקיבוצים. באמהות במקום ה-19. מבחינת

הגודל של הקיבוץ אנו במקום ה-9, אך לגבי מספר הילדים במקום ה-20- וביחס ילד לחבר במקום האחרון. אשר לעובדים - 97% מהעובדים הם חברי קיבוץ וילדי המוסד. בי"ע בתמורה לחבר אנו צועדים במקום ראשון.

החברת מלאה מספרים נוספים ופירוטים שונים. נסתפק במה שהבאנו לעיל.

מתרבים המתנדבים מארצות רבות. מתרבות גם החתונות. יש מספר נישואין מעורבים. לצערנו, יש והנישואין המעורבים גורמים לא רק לעזיבת הקיבוץ, כי אם גם לעזיבת הארץ. בהמשך הזמן נראה כ-40 מבנינו שירדו מהארץ והשתקעו בארצות בני זוגם. התופעה מעוררת ויכוח בקיבוץ ויש מספר חברים לא קטן שרואה במתנדבים "עם השיער הארוך" המוצאים את בנינו מהארץ תופעה שלילית שהשכר יוצא בהפסדו. יש ומכנים אותם בלעג "לגיון הזרים" ורואים בהם עבודה שכירה, ותובעים לא לקלוט מתנדבים. אך הרוב הגדול של הקיבוץ לא מקבל גישה זו, למרות המחיר שלפעמים אנו משלמים. רואים בזרם הגדול של צעירים הבאים מארצות שונות, דווקא לקיבוץ, מתפעלים מאד מצורת חיינו, מקלים על סידור העבודה, ולא רואים בהם עבודה שכירה, כדעת מספר חברים. משתלבים יפה בחיי הצעירים, מוסיפים גוון שונה לחיינו, וכשחוזרים לארצות מהן באו, נהפכים לשגרירים נלהבים למדינת ישראל ומספרים בהתלהבות על חויית שהותם בקיבוץ. חלק לא קטן מהם ממשיך לשמור על קשר עם הקיבוץ, כותב מכתבי תודה והערכה לקיבוץ ולמשפחות שאימצו אותם בזמן שהותם אצלנו. אמנם הקטנו את מספר המתנדבים וקבענו גבול מסוים, אך תופעת המתנדבים בחיינו לא פסקה אף פעם. יש גם לציין שהייתה תופעה הפוכה מאשר "משיכת" בנינו לירידה מהארץ. מספר מסוים מהמתנדבים ובעיקר מתנדבות התחתנו עם בנינו שלנו, ילדו ילדים, ונשארו חברים מלאים בקיבוץ.

מהאירועים השוטפים במחצית שנת 1970

מציינים 9 שנים למותם הטרגי של 7 ילדינו בתאונת הדרכים הקטלנית.

מחליטים על תקציב אישי להלבשה עליונה.

בעקבות פניית משפחה שהייתה פעם בקיבוץ להיקבר, בבוא יומם, בבית הקברות של הקיבוץ, השיחה מחליטה בשלילה, וקובעת שבית הקברות שלנו מיועד רק לחברי הקיבוץ, פרט למקרים מיוחדים שהקיבוץ יחליט עליהם.

אמנם, בזמן כתיבת שורות אלו, הדברים השתנו, וניתן לחכור חלקת קבר לאנשים מהחוץ.

שיחת הקיבוץ מאשרת פניית ההנהגה העליונה לשלוח את אברהמל"ה שור כשליח התנועה לארצות הברית לקנים דטרויט, שיקגו ואן-ארבור. היה זה ניסיון ראשון של התנועה לשלוח צעיר לתנועה בחו"ל ולא משפחה עם ילדים שהיה נהוג מקודם. הניסיון הזה הצליח ואברהמל"ה, כידוע, הצליח מאד בשליחותו וזכה להערכה רבה, לא רק בין החניכים, כי אם גם בקהילה היהודית כולה ואף מילא שליחויות של המדינה בשטחים שונים. שליחותו, לאחר כמעט 3 שנים, נפסקה באמצע עם פרוץ מלחמת יום-הכיפורים, כשאברהמל"ה עוזב הכל ומגיע למלחמה והשתתף בקרבות הקשים. בין היתר הוא גם מארגן חוג של 40 פרופסורים מאוניברסיטת אן-ארבור ומקרב אותם לציונות ומדינת ישראל, ואף מביא 2 מהם למחקר ארצה.

40 מתנדבים מטיילים בארץ ע"מ להכיר אותה ולומדים עברית.

במצעד הפזמונים, המושמע ברדיו, אורי אסף זוכה במקום הראשון על שירו "דבר אלי בפרחים".

מתקיימות הבחירות השנתיות לבעלי התפקידים והועדות. חילוף משמרות. כ-90 חברים נבחרו לתפקידים ולחברי ועדות.

בניו של יונס אל-עזי לומדים אצלנו, אך מחפשים אפשרות להקים בית-ספר במקום מגוריה של משפחת אל-עזי, עם ריבוי הבנים למשפחה כולה. יש קשיים מצד משרדי הממשלה לאישור בית-הספר, אך אנו נאבקים להתגבר עליהם.

בירורים ואינפורמציות משקיות עם הופעת חוברת התמחיר של תשכ"ט. פרטים רבים על כל ענף וענף, ויתר הוצאות המשק. מתנהל ויכוח על יחס הגומלין בין משק וחברה. ההוצאה לקיום האוכלוסייה היא 1,600,000 ל"י.

על הבעיות המהותיות של חיי הקיבוץ

שתי בעיות עיקריות העסיקו את הקיבוץ בתקופה זו: בעיית העזיבות של הבנים ובעיות החינוך המשותף. אחרי מלחמת ששת הימים ושובם של חיילינו מהמלחמה והצבא, פקדו רבים מהקיבוצים עזיבות של בנים, וגם אצלנו משך השנים שלאחר המלחמה עזבו לא מעט בנים. הנה מספרים על העזיבות אצלנו עד שנת תשכ"ט: איצל, רכז המשק, מוסר שמתוך 124 בנים עזבו 28 (עד רימון) ו-14 עברו לקיבוצים אחרים, כלומר בקיבוץ נשארו 82 בנים לאחר הצבא. בשנת תש"ל עזבו 14 חברים. פירוט העזיבות לפי קבוצות: סלע - 20%, שחר - 10%, סער -

33%, לפיד - 50%, לבנה - 6%, דרור - 23%, איילה - 23%, רקפת - 23%, נשר - 40%, רימון - 13%.

למרות הישגי הקיבוץ כמעט בכל השטחים, "מכת" העזיבות של הבנים השרתה מצב רוח קשה בקיבוץ. המזכירות

יזמה שיחה של מספר חברים בוגרים עם מספר חברים צעירים בנושא זה. החוג אחר כך התרחב והתקיימו מספר

שיחות בשם "שיח כפר מנחם".

בעלון מ-11.9.70 - נמסר על הבעיות שעמדו לדיון:

* האפשר ללחום בעזיבות?

* מי הם העוזבים? איך לקבל אותם בבית?

* השוני ברקע, במניעים ושאיפות החיים בין צעירים וותיקים.

* חסרים אתגרים לבן הקיבוץ החוזר מהצבא.

* תקציב אישי - דרך לצמצום התלות במוסדות.

* תמורה על מאמץ נוסף.

* האם אנחנו חברה סוציאליסטית? וחלק ממעמד הפועלים?

* "פשיטת רגל" של חינוכנו.

* הפגישה עם העבודה בקיבוץ, לאחר השעות הארוכה בצבא, בו כמעט כל בנינו הגיעו לעמדות פיקוד של קצינים,

ובקיבוץ עובדים כפועלים פשוטים בעבודה קשה וסרים למשמעת הרכז של הענף וחוקי הקיבוץ.

השתתפו בדיונים: חברי המזכירות, אפרת, משה רן, אביהו, שלמה אל, אמציה, חונקה, אברהמל'ה שור, יוסלה,

שרקה, יהודה ק, טוביה, יגאל ב, נירה ש, ראובן ש, יעקב סלע, רינה, מלכה י, מתס.

להלן תמצית הדברים מתוך 2 דיונים שהתקיימו בשבועות האחרונים. מטרתם הייתה להכין את הרקע לסדרת

שיחות במסגרת חוגי בית ושיחות הקיבוץ, על הבעיות המעסיקות כיום את הקיבוץ בשטח החברתי ועל מכת

העזיבות.

דני (המזכיר): "מכת העזיבות שפקדה אותנו בשנתיים האחרונות הייתה קשה ופוגעת. הגיעה לממדים שהקיבוץ לא ידע אותם בעבר. בקיבוץ וגם במזכירות נשמעו קריאות לבידור התהליכים המעצבים את חיינו ומביאים לעזיבות רבות, ולכן אנו יושבים פה כעת.

פער הדורות. עיקר הבעיה הוא ברקע שונה של הדור הצעיר והמבוגר, במוטיבציה שונה. כן יש שוני גדול בתקופה ובאווירה בחוץ. אם בעבר נשאה המדינה אופי חלוצי, והקיבוץ היה לסמל ולדוגמא, הרי כיום דומיננטית בארץ הרדיפה אחרי רמת חיים עולה. הדור המבוגר, הקיים, הוא פרי יצירת כפיו ועמלו הקשה. אך הצעירים לא עברו את רוב המאבקים והמשברים, לכן חסרים הם אותה הרגשת הקשר, לכן גם נוטים יחד להכניס שינויים. הדור הצעיר ברובו חסר את הזהות האידיאית. הקשר לקיבוץ הוא קשר לבית בלבד, ולא קשר לדרך חיים, ייעוד ואידיאל. השיקול של צעירים רבים הוא לא תמיד לטובת הכלל והקיבוץ, אלא האושר האישי, האפשרות לקידום אישי, ללימודים, לרמת חיים גבוהה יותר, ועוד.

על החזרה מהצבא. מתקבל הרושם שאין הצעירים מוצאים בבית כר מספיק לפעילות. בן הקיבוץ בצבא הוא ראשון ומנהיג. כשהוא משתחרר, חוזר הביתה אדיש. בצבא היה מודרך ע"י דינמיות, הכרח, אתגר, ומיצוי עצמי רב. בבית הוא אחד מרבים, וקשה לו לשנות דברים. אנו חייבים למצוא אתגרים לצעירינו ולתת להם להשתלב ולהגיע בהקדם לעמדות השפעה ותפקידים אחראיים בקיבוץ. יש להעמיק את הרגשת הבית ע"י מתן שירותים על רמה גבוהה יותר ולצמצם את התלות של הצעירים במסד הקיבוצי ובמוסדות השונים לחלוקה צרכנית".

נירה שויאר: "אנו במצב של אי-נחת. אצל החברים מתעורר הרצון לעזוב, כדי להגיע ליתר סיפוק בחיים. הקיבוץ השתנה. יש לחתור לשינויים, כדי שהחברים יהיו יותר מרוצים. שתי דוגמאות: א. היום לא מוכנים ליותר. רוצים פחות תלות. יש לחתור לתקציב אישי. שטח זה גורם למרירות רבה ביותר. ב. הבעיה היא, האם יש תמורה לעבודה ולמאמץ נוסף? זה חסר לרבים. אשר לעוזבים - חייבים להכיר בכך שהקיבוץ הוא ביתם של ההורים, וזכות הבנים לבקר בבית זה".

יענקל'ה סלע: "צריך להעריך את הקיבוץ כמות שהוא, לא על ערכי העבר ולא לפי תפיסות העבר. לגיטימי הוא שאנו משאירים בחירה לחברים בין להישאר ובין לעזוב. יש תחום שממנו והלאה לא כדאי למנוע עזיבות. אין להגזים 'במחיר'. דרך הקיבוץ היא בחירה אישית".

יגאל ברק: "אנו חבורה של למעלה מ-300 איש. השאלה היא, אם אנו רוצים להיות ביחד. אני מרשה לעצמי להסתייג מההנחה כי אלה שעוזבים, הם עובדים קשה ומרגישים מקופחים בשל כך. אנשים עוזבים, מכיוון שלא רוצים להיות בדרך חיים זאת. לא ניתן לשלם תמלוגים על עבודה נוספת. לא צריך לעצור חברים שרוצים לעזוב. אין זו בגידה. צריך להשאיר לבחירה האישית".

טוביה: "חלה מהפכה בגישת היסוד. לא כולם רוצים להיות ביחד. הרוב הגדול חי כאן מפני שנולד כאן. זה הבית, הקשרים המשפחתיים וכו'. שילוב הדורות טעון שיפור ניכר. הצעירים לא באים מספיק לידי ביטוי בועדות ותפקידים מרכזיים. אסור להשאיר לצעירים להתנדב לתפקידים. יש להטיל זאת עליהם. העוזבים המבקרים אצלנו, חותרים תחת הקיבוץ. משכנעים חבר'ה צעירים אחרים. אנו מקבלים אותם יותר מדי יפה" (יוסלה): "בערב שבת הם מקבלים אותנו יפה".

חונקה: "הפסקנו לשוחח. צריך לחלק את הדיון לשניים. א. כיצד להרבות סיפוק ושביעות רצון. ב. בירור על העזיבות. אם נברר את העזיבות, נראה שהן לא מהמניעים שהוזכרו כאן. מבחינה אידיאולוגית-פוליטית לא ניתן לתבוע כיום מה שתבענו מעצמנו לפני עשרות שנים. מבחינה חברתית המצב לא השתנה. היסוד שהחבר נותן לפי יכולתו ומקבל לפי צרכיו, שהתקיים בעבר, שריר וקיים גם היום. אם נקבל את דברי נירה ויענקל'ה, הקיבוץ יחדל להתקיים. אחד המשגים הגדולים הוא שהפסקנו לשוחח. מטפלים רק בבעיות, פחות מדי מלבנים אותן. עוזבים משום שלא רוצים להיות בקיבוץ. יש ליצור יותר אווירה ביתית וחברתית".

יוסלה: "הסיבות לעזיבות הן: אצל בנות צעירות חוסר סיפוק מהעבודה (חינוך, מטבח וחוזר חלילה), חיפוש בעלים ומציאתם. אצל בנים צעירים: קריירה בצבא ובשטחי חיים אחרים, וכן אדישות לנעשה כאן. אצל זוגות: א. חינוך הילדים. ב. סכסוכים אישיים. ג. צרכנות פרטית. עזיבה אינה פשע. לא כל מי שנולד בקיבוץ חייב להיות בו. יש להקים גוף (ועדת קליטה?) שיבחן את סיבות העזיבות. בוגר המוסד לא יודע מה זה קיבוץ. בן קיבוץ צריך לדעת

מי תומך בו בצבא ומה מחכה לו עם השחרור. יש לתת לבנים הצעירים אפשרויות בשטח הלימוד ויותר מפגשים חברתיים. יש למצוא מוצא מהאדישות. נירה מציעה תמריצים, אולי יש לחשוב בכיוון פרמיות, אולם קשה להעריך למה זה יוביל. מה שדרוש זה למצוא דרך שאנשים יעבדו מתוך הכרה בכל הענפים. לגבי פרטיות לא נתנו מספיק מחשבה ועיון לכך. אסור, למשל, לבנות שיכון לצעירים, נוסח שיכון ו', כשאחד יושב על גבו של השני וצופה לתוך חדר המשפחה שלו. צרכנות פרטית - אחת הבעיות העיקריות. יש להקל הרבה בשטח זה, להעביר תקציבים מצרכנות ציבורית לפרטית, זה ישפר הרגשת החברים ויצמצם את התלות של החבר בממסד."

שלמה אליאב: "עושים אי-צדק היסטורי כשטוענים שרק הצעירים עוזבים. פעם היה הרבה יותר קשה להסתדר בחוץ, ובכל זאת עזבו. צריך לאסור על העוזבים להופיע במסיבות הקיבוץ ולהשיג פומביות כה גדולה כמו היום. גם פעם לא כולם רצו לחיות יחד. קיבוץ לא יתקיים ללא הכרה ורעיון, ללא רצון לחיות יחד. המניע חייב להיות אידיאולוגי-ערכי. המעבר מהמוסד לקיבוץ הוא שלב מכריע. הבוגרים מגיעים לקיבוץ מהמוסד עם מטען אנטי-קיבוצי חזק."

אביהו גולדברג: "מה אנו רוצים? יש לברר מהו הקיבוץ ומהו מותר הקיבוץ מחברה אחרת. הקיבוץ זה לא מה שמופיע בספרים, אלא מה שהאנשים כאן מרגישים ומגשימים בחיי היום-יום. הנקודה המרכזית היא, שכיום בניין-העל האידיאולוגי מטושטש לגמרי. כל שאלון יוכיח את זה. מה שנותר הוא לחשב את המכנה המשותף של כל הדעות השונות שיופיעו בשאלון זה. צריך לבדוק מי הם האנשים כיום בקיבוץ ומה בדיוק הם רוצים. הקיבוץ הוא מבנה ארגוני עם פער אידיאולוגי עצום. הקולקטיביות הרעיונית כמעט ואינה קיימת. אצלנו סגירות, בחוץ דינמיות. לבעיית העזיבות אין הצדקה להרגשת כישלון. עזיבה היא דבר בלתי נמנע. אנו חברה סגורה וסטטית. סביר שאנשים ילכו אחרי החברה החיצונית המודרנית והדינמית. לא ניתן בשום אופן לקבל את ההצעה של תגמולים ונורמות. האפשרויות בקיבוץ הן קטנות, ויש לאפשר לעצמנו ליהנות מהאפשרויות גם בחוץ. חייבים לחתור לקיבוץ יותר פתוח."

אמציה: "קיים חוסר קומוניקציה בין הממסד והחברים. חוסר הידברות בין החיילים ובין הקיבוץ. דרישה לעבודה מתקבלת אצל חיילינו כצעד של כפייה. צעירי הצעירים הם ממורמרים. צריך למצוא את האדם והשיטה לקיים

קשר של הבנה עם החיילים. המצב חמור וחלק של החיילים כבר לא רואים את כפר מנחם כביתם. ועדת החיילים לא ממלאת את הפונקציה. צעירי הצעירים ממורמרים על דחיקתם לעדיפות אחרונה בהשקעות וחוסר סיפוק צרכיהם המינימליים כמו שירותים בבית וכד'. סיבות העזיבה אצל זוגות צעירים הן רצון לקבל פיצוי גדול יותר תמורת עבודתם, רמת חיים גבוהה יותר, חינוך שונה לילדיהם. אני ממליץ על שליחת בוגרי צבא לשנה שלמה העירה לפני שובם לקיבוץ. יש לקיים הצעה זו כשיורידו את השירות בצבא בשנה אחת. יש להפעיל את הח"צ. הקיבוץ גדול מאד ויש ליצור הרגשת הבית אצל כל הצעירים".

בלה כספי: "בית חייב גם להיות דרך חיים. ישנן כמה בעיות יסודיות: א. אי-נחת מהחינוך המשותף מביא לרטינה והתמרמרות. יש להעלות על פני השטח את הדברים המעיקים ולברר אותם. ב. בעניין הצריכה - הקיבוץ אינו חברה כלכלית בלבד, אלא גוף חברתי עם רעיון מרכזי. אנו חלוצים גם היום. ממלאים תפקידים לאומים ופטריוטיים. הגאולה לא תבוא בפתרון ענייני הצריכה בלבד. תקציב אישי כולל לא יפתור שאלה זו. אם לא ניתן מקום מרכזי בחיינו לרעיון - אנו אבודים. הצריכה הפרטית, אסור שזו תהיה אידיאל חיינו".

דייני: "הבית שלנו הוא בית שונה. איננו רק נושא, כי אם גם מטרה. יש להגיע לחלוקה יותר צודקת באפשרויות. הבית הוא נוח. אם אין אידיאולוגיה הרי צריכה להיות אמונה, אהבה וקנאות. החברה הישראלית אינה חברה נורמלית. מי ששומר על פרופורציה זהו הקיבוץ. בכפר מנחם חסר: 1. גרעין חברתי 2. גרעין כלכלי 3. גרעין קנאי. בנים לא עוזבים מתוך ויכוח על דרך, אלא מחוסר הרגשת השתייכות".

איצל: "הבעיה חמורה. בתש"ל נגיע ל-20 עוזבים בערך. אנו שייכים למעמד הפועלים ומהווים תא של החברה הסוציאליסטית. בעניין עמי זועזע במיוחד מהוויכוח אתו במזכירות, כשהיה צריך להסביר לו שהוא, כמו כולנו, שייך למעמד הפועלים. בכפר מנחם אחת השגיאות הגורליות היא חוסר שילוב השכלה עם עבודה. אם לא נקפיד על כך, תהיה בריחה מהעבודה. העוזבים המבקרים כאן בדחיפות כה רבה, חייבים להרגיש גם אחריות לעזרה בעבודה, בגיוסים וכד', כאילו היו מבקרים אצל הוריהם, למשל במושב. טענו כאן על חוסר דאגה לצעירים. בנינו בבת אחת 40 דירות שיכון ותיקים לצעירים, ובכך קידמנו את רמת החיים באופן קיצוני. נקדם גם כניסתם לשיכוני ותיקים של הצעירים הבאים בתור".

יענקל'ה סלע: "מדוע עוזבים? במישור המשקי הקיבוץ גדל, אך המשק לא מתרחב. בשטח החברתי, חוסר נכונות לקבל את המגבלות שהקיבוץ מטיל על חבריו. מתנגד למנוע עזיבות ע"י תגמולים והבטחות. אשר לחינוך, החינוך אינו עונה על הכל. הסביבה משפיעה יותר מהמורים. מפקפק בהנחה שהקיבוץ הוא בית ובחשיבותו של בית זה. יש לעשות הכל כדי להטיב ולהקל על הפרט, כל עוד זה לא פוגע בעקרונות הקיבוץ. שיטות הצריכה אצלנו לא עונות לבעיה. יש להפש דרך יותר צודקת ויותר שוויונית".

שרק'ה: "התנועה הקיבוצית חשבה ליצור אדם חדש בעל עקרונות נעלים. כיום, החינוך שלנו פשט את הרגל. צריך לבדוק אותו מחדש. מגיל צעיר יש להצמיד את בן המוסד למשק. המצב כיום קשה מאד ומכאיב לותיקים, אבל חלק מהם עודד את ילדיו לעזיבת הקיבוץ. אנחנו כיום חברה בינונית למדי, בשל קליטת אנשים רבים ללא זיקה לקיבוץ ולתנועה. חייבים להעלות את הרמה התרבותית-רוחנית בקיבוץ. ליצור תרבות. חברים החיים כאן, יש לדאוג להם שתהיה להם יתר הרגשה ביתית ומשפחתית".

מתס: "קיבוץ שאינו גדל, מתנוון. מספר העזיבות אינו נתון מראש, ואפשר להיאבק בהן. אם לא תהיה תודעה שצורת חיינו היא צודקת יותר וערכית יותר גם לכלל וגם לפרט, לא נותר מה לעשות. הבעיה וגם הפתרון הם, באם נמצא מנהיגות מובילה של הצעירים. באם נמצא ולו רק 5-6 צעירים, עם רצון טוב, חברים איש עם רעהו, המאמינים בדרך הקיבוץ, הבטוחים ש"בכוח היחד" אפשר להשיג לרווחתו של הפרט וגם הכלל הרבה יותר מאשר כל אחד לחוד, בג'ונגל של החוץ, נתגבר על כל המשברים. היו לנו במשך קיומנו משברים רבים ולפעמים היינו על פי התהום, אך תמיד נמצאה קבוצת חברים מובילה, שהאמינה בדרך הקיבוץ, ואמרה לעצמה, פה חיינו ופה נמשיך עד הסוף, ופרצנו קדימה והתגברנו על המשבר. אפשר לבחון את כל הבעיות שלנו, הכי קשות והכי מטרידות והכי פרובלמטיות, אבל אך ורק על בסיס של פטריוטיזם קיבוצי. אם לא תקום בין הצעירים קבוצה מובילה פטריוטית כזו, שגם הם יגידו פה חיינו ופה נמשיך, ונחפש יחד את הפתרונות לכל הבעיות שהחיים תמיד מעלים, אך נהיה נאמנים ודבקים בדרך הקיבוצית וניאבק יחד למצוא הדרך כיצד להתגבר וכיצד להתקדם, לא תהיה לנו תקומה".

משה רן: "צריך לדאוג פחות לעוזבים ויותר לנשארים. בעיקר במצב כיום, כשלא יודעים מי עוזב ומי נשאר. הקיבוץ ראוי להגנה מפני העוזבים הרבים. העוזבים לא מנסים ולו, לפעמים, לעזור לנו, ואין להתייחס אליהם בסלחנות".

דני המזכיר, כותב בעלון שזוהי רק תמצית הדברים ובכוונת המזכירות להרחיב את הדיון במסגרת חוגי בית שיקיף את כל הקיבוץ.

"שיח כפר מנחם" עורר תגובות רבות בעלוני הקיבוץ, לצד זה או לצד אחר. התארגנו, באמת, חוגי בית להמשך

הבירור וראשי החוגים מסרו דו"ח לקיבוץ. רק קצת מדברי ראשי החוגים מצאנו בעלון מ-16.10.70. תחילה של

סידרת הבירורים הייתה במועד מתאים ביותר - ערב יום-הכיפורים. שישה חברים פתחו בנושאים השונים.

יוסלה דיבר שוב ואמר: "היסוד המנחה את הקיבוץ זהו הכלל, שכל אחד נותן לפי יכולתו ומקבל לפי צרכיו. זהו

חזון שקשה לעמוד בו. כדי לפשט את הדבר, חילקו את ההוצאות לתקציבים שונים וניסו לתמרן ולספק את צרכי

החבר בהתאם לצרכיו שלו וליכולתו של המשק. אך אחוז גבוה של חברים לא עמד בכך, ורבים רואים את

צרכיהם האישיים ולא את צרכי הכלל". לכן הוא מציע לשנות תקציבי ביגוד, הנעלה, חופש וכד' ולהעביר אותם

לתקציב האישי. "ניתן לכל אחד את חלקו בתקציב הכולל וכל חבר ישמור עליו בעצמו. אז גם לא יהיו לו טענות

לאיש. מאידך נותן הדבר לחבר אפשרות תמרון וחופש בחירת המצרכים הרצויים לו. זה גם יקטין את התלות

במוסדות ויקטין את החיכוכים בין החבר ובעלי התפקידים".

יואל דרום מדבר על יחסי אנוש. הוא מציין שבארץ שלנו "מחלת הקפחון" נפוצה מאד, אך בקיבוץ היא אפילו

גדולה יותר. "הסימפטומים של המחלה הזאת הם ההתקפות התכופות של הרגשת הקיפוח אצל חברים, הן על בעלי

התפקידים, על המזכירות, המחנכים, סדרני העבודה, בקיצור 'על הקיבוץ'. סימפטום שונה במקצת אך דומה

במהותו, הוא אי-היכולת להבחין ולהעריך מאמצייהם ומסירותם של חברים אחרים, בעבודה, במילוי תפקידם,

בחינוך ובחברה, בחברות טובה, פשוטה כמשמעה. לעומת זאת מתחדדת ראיית העין ומבחינה אף מרחוק, בדרך

כלל בהגדלה על-טבעית, בכל מחדל קטן, כל משגה פעוט, כל חולשת רגע של חבר אחר, ומיד זה מתורגם

לעוולות, ניצול לרעה וכד'. באותו זמן, לשם קיום 'המאזן הנפשי' אתה מסגל לעצמך את הכשרון להתייחס בהבנה

ובסלחנות מלאה לגבי חטאיך שלך, לגבי חולשותיך ואי-הצלחותיך... אם נלמד למדוד את חברינו באותה מידה בה אנו מודדים את עצמנו, אם נתייחס אל האחר באותה הבנה אנושית כמו כלפי עצמנו - אין ספק שנצליח לשפר בהרבה את יחסי האנוש בקיבוץ".

נירה שויאר חזרה על דבריה בשיח כפר מנחם, שיש להכניס בקיבוץ תמריצים ופרמיות. היא הציעה להעניק פרמיות לחבר על מאמץ נוסף, כי אין כל שוויון במאמץ, ואין מסגרת שתחייב אפילו לצאת לגיוסים ובוודאי שלא לעמוס אחריות בעבודה.

אברהמל'ה שור דיבר על שילוב הצעירים. הוא תיאר תיאור פלסטי את הצעיר החוזר מהצבא, אשר האיש הראשון, ולפעמים היחיד, המתעניין בו הוא סדרן העבודה, וטקס קבלתו - מסירת שעון מעורר. הצעיר, ועוד יותר הצעירה, מתלבטים בבעיות קשות בדרכם להשתלב בקיבוץ הגדול הזה, ואין להם למי לפנות לשיחה ולעצה.

רינה עמדה על פער הדורות בהבנת ענייני החינוך. פער אחר קיים בין רמת הדיור והשיכון של החברים לבין בתי הילדים. כן ירדה בשנים האחרונות האוטוריטה של המטפלת. חברים רבים אינם מרוצים מהחינוך המשותף, וקבוצה של אמהות צעירות חותרת לקראת לינה משפחתית.

טוביה העלה הצעות שונות ליעול שיחת הקיבוץ. משך למעלה מרבע שעה ניסה לשכנע את הקהל, שאפשר בכל נושא לומר הכל ב-3 דקות. הגבלת רשות הדיבור בשיחת קיבוץ תהיה גם יותר דמוקרטית.

בשיחה חופשית שהתפתחה בעקבות הפותחים דיברו פייטל, אסתר מנדל, זאב פ. ומשה רן. חלק מהם מתחו ביקורת על דחיפת כל כך הרבה נושאים בבירור אחד.

בינו ובינו, בעניינים שוטפים, מתנהל מאבק ממושך בין הקיבוץ ותביעת הקבה"א לשחרר את מתס להיות מזכיר ברית התנועה הקיבוצית. הקיבוץ מתנגד בכל התוקף ולבסוף התנועה ויתרה. רק כעבור כמה שנים הקיבוץ הסכים לשחררו לתפקיד הנציג הבכיר של הקבה"א במרכז החקלאי והאחראי הראשי לתיק המים ועוד תפקידים רבים נוספים.

כדוגמת "שיח כפר מנחם", ישנם חברים רבים התובעים שנקיים בירור רציני בענייני החינוך המשותף. ואכן בירור כזה התקיים בהמשך.

בעקבות עניין העוזבים, שתפס מקום רב בדיונים בשיחות החוגים והקיבוץ, מופיע מאמר בעלון הקיבוץ על העוזבים פנימה. תופעה מסוכנת לחיי הקיבוץ כמו בעיית העוזבים, לדברי המאמר. בעניין העוזבים המערכת מוציאה בהוצאה מיוחדת עלון היתולי מלא אירוניה. קראו לשיחות הללו "מלב אל לב", וזלו המגיב מביא קטע משירו של אלתרמן: "...אך בחברה, לשם קיצור, קיים ניסוח מתמטי: גודל הפרובלמות עולה עם ריבועו של קוטן האדם... ואם ירוצץ עולם את קודקודו אל כותל, על חורבותיו, את זאת ייללו התנים: איבדוהו לא פרובלמות עצומות לגודל, איבדוהו פתרונות של אנשים קטנים...". והוא מביא גם קטע משירו של ביאליק:

"...בחורבת לבבכם המזוזה נפסלה, על כן שם השדים יכרכרו ייהומו, וכת הליצנים, בני ריק ובטלה, שם עושים הילולים וסערה יקימו. התראו מי אורב שם אחרי הדלת במטאטא? זה שמש מקדשים נחרבים - היאוש! הוא בא, והבת הצוהלת תטואטא, תגורש: "צאו, השובבים!..."

"כאישי השנה" נבחרו הפעם יענקל'ה סלע, דני גולדברג, יוסלה ואורי אסף.

ההנמקות: על יענקל'ה סלע: ריכוז משק באמצעים ודרכים צבאיות, הראשון שהצעירים יגידו שהוא כמו הותיקים. יכניס שינויים שיקפיצו את היישוב, יביא צנע לקיבוץ... יגרום סערות, צרות ובעיות רבות... הדיקטטור החדש...
על דני: אדם רציני, מזכיר פעיל ונמרץ, ירים את הח"צ מעלה מעלה, לרמה ללא תקדים...
על יוסלה: רוצה לעשות מהפכה, הכניס שינויים בטיב הסיגריות, הצעות חדשות לשינוי פני הקיבוץ, והוא קולאק...
על אורי אסף: פעולה בלתי שגרתית, רכז תרבות ראשון אצלנו המכהן 3 שנים ואולי יותר. רב פעלים. מגיע לו.

יואל דרום מסכם את החוגים שהתקיימו בקיבוץ: "...רוב החוגים השכילו לחדור לפני ולפנים של בעיות חיי הקיבוץ, עד שלא חשו כלל שמחוגי השעון כבר הורו על שעת חצות. וברור היה שימשיכו עוד. רבים העלו טענות והציעו תשובות ופתרונות בכל תחום: חינוך וצריכה, יחסי אנוש ושילוב דורות. חלק לא מבוטל של הרב-שיח הזה העמיק לשאלות היסוד של קיומנו: האם אנחנו בכלל רוצים קיבוץ או לא? ואם כן, כיצד? ולשם מה? נפתחו לבבות, והנה התברר כי בשאלות רבות אין כלל 'ניגוד' או 'תהום' או 'פער' בין ותיקים לבין צעירים. בעניינים

רבים הקו של חילוקי הדעות הוא אישי וחוצה ותיקים כצעירים...". לאחר מזה באים קטעים מהנושאים שהחוגים דנו בהם.

נמסרים מספרים מהישגי הלול וכן סיכום עבודת מחקר ע"י תמר מן על ימי העבודה בחינוך.

אבל כבוד ירד על הקיבוץ

דני - המזכיר שלנו איננו

נהרג בתאונת דרכים בדרכו מהמילואים

ביום 4.11.70 והוא בסך הכל בן 28.

דברים על קברו

"דני, שם קצר, ומאחוריו כה הרבה משמעות: אדם. דני שנולד וגדל בתוכנו וצמח והיה לאדם. האם כה פשוט להיות בן-אדם? רק מי, אשר בסולם ערכיו, בראש וראשונה, הוא כבוד הזולת וערך האדם, הוא ייקרא אדם. כזה היה דני: הבעל, האב, הבן להוריו, החבר לחבריו ואיש הפעלים. הרבה הוא הספיק בחייו הקצרים. בגלותו כושר מנהיגות עוד בהיותו במוסד כמדריך תנועתי, ואחר כך כראש קן, והמשיך בקו זה כשליח התנועה באנגליה. בפעולה זו, שדרשה התמסרות רבה בתנאים קשים, מצא דני תחום רחב למימוש תכונותיו וכשרונותיו.

בבואו הביתה עם משפחתו לפני כשנה לאחר השליחות, מבלי שיאיצו בו, נרתם דני למשימה לא קלה כמזכיר החטיבה הצעירה, בה הוא ראה את העיקר בתקופה הזו. אך לא לזמן רב הנחנו לו. באמצע כהונתו נבחר דני כמזכיר הקיבוץ. על כתפיו ירד עומס של קיבוץ רב-גילי על כל בעיותיו. איך עומד אדם כה צעיר בחייו, בקיבוץ, תחת עול של תפקיד כה סבוך שבוגרים ממנו לא פעם נכשלו בו? ההתייחסות האישית, השיחה החברית השקטה, החיוך המלבב, מבט העיניים הכן והשמירה על עקרונות היסוד של חיינו - כל אלה עמדו לו לדני לשאת את אשר הטיל עליו הקיבוץ.

בהגיע הרגע להיפרד ממך לעולמים, עומדים כולנו דום לפני קברך - אילמים אנו עם זעקה בלב נגד המוות המהלך בדרכים וגוזל מאתנו את היקר מכל.

אין ניחומים. קטונו מלהביע את כל אשר בלבנו. לשרה'ה האשה והחברה האוהבת, לבנות הרכות, לדבורה, לחיים ודליה, לשייקה ודורקה, לכל בני המשפחה, הקיבוץ כולו דואב אתכם וצערכם. דני מטובי בנינו היה. אהבנוהו. נבכה מרות על החיים הצעירים שנקטעו לפני שהגיעו למלוא פריחתם ואשר הבטיחו כה רבות. מי ייתן ותמצאו תנחומים בתוכנו - בבית הזה שהצמיח את דני".

בלה כספי

הקיבוץ הוציא חוברת מיוחדת לזכרו של דני.

על הקבר הספידו גם יוסלה. דברים לתיאור דמותו ואישיותו כתבו מתתיהו, ליאון רוזן מלונדון, אמציה שקדם לו בשליחות באנגליה, בולק מגן שמואל מטעם התנועה, לורנס, אדל, רלה, דיין, קרול, בוגרי "השומר הצעיר" האנגלי, מהמכון למדריכי חו"ל בירושלים. מכתב של דני מבסיס הטירונים למשפחתו, מכתבים של דני לשרה'ה, מאיר האוזר, ומסיים העלון בדברי שיר זעקה של ניבה, חברה טובה שלו ובת כיתתו "לבנה":

היד ממאנת, הלב נשבר,

על דני שלנו לכתוב ב"עבר",

איך ייתכן, כיצד זה אפשר?

למה, דני, זה ככה נגמר?

כל כך מהר, כל כך קצר!

בין לילה לכתוב,

מה אכתוב, מה אומר!

מה נורא המכאוב,

מה נורא ואכזר...

בשיא הלבול,

במלוא הפריחה,

כה יקר, כה אהוב,

איך כך נגדעת,

האם לא תשוב?

רק ערב לפני כן, פגישה חטופה,

טפיחה על השכם, לחיצת יד נרגשת,

וכך, כשבכל רמ"ח אבריו,

עוד הרטט, הרטט עוד חי,

בשורת איוב, סוף המשחק,

פתיל חייו נפסק!

למי נצעק? למי נזעק?

ניבה

מותו של דני הייתה מכה קשה לקיבוץ ולח"צ. הוא נלקח מאתנו באמצע פעילותו המבורכת לשילוב הדורות, אחת הבעיות המרכזיות של חיינו. כושר מנהיגותו ויכולתו להיות מוביל אחריו צעירים וותיקים חסר מאד, והשאיר חלל ריק זמן רב, גם לאחר מותו. מי יודע אם דברים רבים לא היו שונים אצלנו לו דני היה עדיין חי אתנו. חבל על דאבדין ולא משתכחין. יהיה זכרו צרור בחיינו.

אלה מוסדות הקיבוץ העיקריים שנבחרו לתשל"א:

מזכירים - בלה כ. ויגאל ב., רכז המשק - יעקב סלע, גזבר - איצל, רכז קניות - מנחם ג., מחסנאי מטבח - רינה ק., יהודית א. וגדעון ג., רכזת עבודת מטבח - מרקה, חצרן - מוטקה, סדרני עבודה - חיה רן ונדב, מחסנאיות בגדים - נורית ג., מא"ז - יצחק שריג, מחסנאיות ילדים - יוכבד ודינה כ., אם בית הלבוש - תרצה, רכזת קניות - אסתר מ., מזכיר הח"צ - דני ז"ל, מזכיר מוסד - זליג הלב., ראש קן - ינאי, רכזת הגיל הרך - מיפה, אספקה קטנה - יונה, יו"ר השיחות - אברהמק'ה, צפורה ג. ונחום.

ועדות או רכזי הועדות: מזכירות - בלה, יגאל ב., מזכיר הח"צ, יעקב ס., איצל, אריה מ., זאב פ., ניבה.

ו. משק - יעקב ס., איצל, מתתיהו, ברוך, יגאל ב., מנחם, אסתר מ., גדעון ג., טוביה, תמר ד., דייוו.

ו. עבודה - אברשק'ה, ו. חברים - חיים מ., ו. תרבות - אורי א., ו. חינוך - צבי י., ו. פדגוגית - אוכמה, ו. השתלמות - ברל, כוח אדם - שלמה א., בריאות - מאיר ד., ו. פוליטית - יורם, ו. מינויים - אהרון ב., נסיעות לחו"ל - משה ל., ו. חברה - אברהמק'ה, ו. חיילים - אריק, ו. בניין - שלמה ש., ו. מתנדבים - פנחס, מערכת העלון - יואל ד., ספורט - יגאל ס. ועוד...

נבחרו גם צוותי חג לכל חג וחג. יותר מ-170 חברים נבחרו לתפקידים שונים.

ושוב לעניינים השוטפים: שיר הלל מפי אורי אסף למפעל המתכת שהתקדם מאד.

עם החרפת היחסים בין מדינת ישראל והגוש המזרחי, קבוצת הכדור-סל שלנו לא מקבלת אישור מממשלת צ'כיה להיכנס לארצה ולהשתתף בטורניר האירופי.

דנים על הצעת אליעזר הכהן להקים מכללה אקדמית בתנועה הקיבוצית.

ו. חברים מציע להגדיל את התקציב האישי ל-4,000 ל"י.

כל ענפי השדה, הפלחה והשלחין מתאחדים לענף אחד.

חברות מספרות על התרשמותם הרבה מסמינר החברות בגבעת חביבה.

בקיבוץ הארצי מתקיימת מועצה לגיל הרך. הפותחת בבירור - פרידה כץ מגת.

גם אצלנו מתקיימים בירורים בנושא זה לקראת המועצה. שוב עולה בכל חריפותה הבעיה: לינה משותפת או

משפחתית. הבירור מתפתח לדיון כללי בענייני החינוך המשותף. מקטרגים ומגנים. ליזה מפרסמת מאמר גדול

לטובת החינוך המשותף והישגיו.

איך נעבוד השנה? יעקב סלע, רכז המשק, מביא סיכומי הדיון בועדת המשק על תוכנית העבודה השנתית ומנתח

את המספרים של לוח העבודה וההשוואה בין שנת תשכ"ט ותשל"ו, שהופיעה בחוברת התמחיר. מצוקת חוסר

ידיים עובדות היא קשה מאד. והנה נביא מסיכומו של מאמרו של יענקל'ה:

"...מתוך כל האמור ברור שאין לי פתרון למחסור בעובדי צוות בענפים. הצעותי נותנות פתרונות חלקיים בלבד.

הפתרון היחיד הבא בחשבון כעת הוא ארגון יעיל בענפים, החזרת משמעת העבודה במשק כפי שהייתה נהוגה

אצלנו, ארגון הסכוני יותר בענפי השירות, ובעיקר בעבודת החינוך. עם כל הפתרונות האלה כדאי להוסיף עוד דבר: אם מדברים על רוח האדם ועל עדיפותנו האיכותית כחברי קיבוץ, צריך להוכיח זאת כעת, ע"י קיום הענפים במלוא היקפם, למרות המחסור באנשי צוות. נראה לי שלתקופה הקרובה, זהו האתגר העיקרי של הדור הצעיר בקיבוץ".

דנים על החתמת משתלמים במקרה שיעזבו את הקיבוץ.

"מפעל הקרמיקה על פרשת דרכים". זה שם המאמר שכותבת הנהלת המפעל. בעיקר טוענת ההנהלה על מחסור בעובדים ועל הוצאת מספר חברים ע"י סידור העבודה. כמו כן יש הצפה של כלי קרמיקה, במחירים זולים מאד, מארצות המזרח הרחוק, שקשה להתחרות אתם. לעומת זאת משה סעידי הקים את האגף של הקרמיקה

עובדים במפעל הקרמיקה

הארכיטקטונית, המצליחה מאד וגם מרוויחה יפה.

חנה רבינוביץ' מגבעת ברנר, שהייתה בזמנה חברה לראשוני "ארגון מנחם", הגוף שהקדים אותנו לבואנו לכפר מנחם, וכיום הוא כפר ורבורג, מספרת מזיכרונותיה על הימים הראשונים של המקום, ולמה נאלצו לעזוב אותו... ביום הולדת ה-31 של הקיבוץ (6.12.70), רכז המשק מפרסם את ברכתו לקיבוץ, שבסופה הוא כותב: הגיע הזמן לחזור שוב למימרה שלנו: "עם הפנים לקיבוץ".

נסיים את שנת 1970 ברשימה קצרה שהתפרסמה בעלון, מפי ילד של הקיבוץ הנקרא תמיר. וכך הוא כותב:

"מדוע אני אוהב את הקיבוץ?"

הקיבוץ הוא דבר טוב. יש בו דברים רבים שאין בעיר. למשל: בעיר נוסעות כל הזמן מכוניות ובקיבוץ שקט. או

בקיבוץ יש גינות ודשאים רבים, ובעיר כל הזמן כבישים ורמזורים. ואם אני כל כך אוהב את הקיבוץ, אני אף פעם

לא אעזוב אותו".

תמיר

פרק עשירי: המאבק למען יהודי ברית המועצות, התפרעות הפנתרים השחורים, טרור בעזה, שידורי הטלוויזיה, נחיתה על הירח, פטירתם של אנייה ואברהמק'ה, על בדידות, השוואה מספרית עם קיבוצים אחרים, תגובה חריפה למאמריו של יאיר קוטלר נגד התנועה הקיבוצית, יחסנו למסורת וליום-הכיפורים, היתרון היחסי שלנו בענייני עבודה, פעולה תרבותית ענפה

1971

מהנעשה במדינה ובעולם

מתחזק המאבק למען יהודי ברית המועצות. התפרעות "הפנתרים השחורים". טרור בעזה. 2 ילדי משפחת ארוין נהרגו. קונסול ישראל באיסטנבול, אפרים אלרום, נחטף ונורה למוות. ב-19.4.71 החלו שידורי הטלוויזיה בישראל, והמדינה מרותקת למסך. "הפנתרים": בקבוקי תבערה בירושלים. הופל מטוס ביון בסני. עוד קדנציה ליצחק רבין. כהנא, הלאומן הקיצוני, עלה לישראל. 10 חיילים נהרגו בהתרסקות מסוק. הממשלה החליטה לגרש הכושים העברים. אפריקה תומכת בישראל. סאדאת מוכן להקריב מיליון חיילים. מזכיר האו"ם, גונאר יארינג, מציג תוכנית שלום בין ישראל ומצרים. תוכניתה: ישראל תיסוג לגבול 4 ביוני, ייחתם הסכם שלום. התעלה תיפתח לשיט ישראלי, כוח או"ם יוצב בשארם א-שייח'. מצרים קיבלה התוכנית. ישראל דחתה אותה (11.2). בדואר ישראל הונהגה שיטת המיקוד. חברי החזית העממית נלכדו בשדה התעופה לוד, כשברשותם כלי נשק וחומר נפץ. הם התכוונו לפוצץ בתי מלון. הזמר שלמה ניצן סירב לחבוש כיפה לראשו בפסטיבל שירים חסידיים. הבנק העולמי אישר הלוואה של 15 מיליון \$ לפתיחת עבודות "נתיבי איילון". יצחק טבנקין נפטר בגיל 84. בהתקפת קטיושות על בית חולים בפתח-תקוה נהרגו 3 נשים וילדה, נפצעו 20. נחיתה על הירח. פיהות של 20% של ה"ל", במקום 3.50, 4.20 ל"ל - \$ 4. פצועים בהתפוצצות מטען חבלה באוטובוס בחיפה. הממשלה מינתה ועדת חקירה לבדיקת שחיתויות בחברת "נתיבי נפט". משה דיין התגרש מאשתו רות.

מעלוני הקיבוץ, כרך א' שנת 1971

בעלוני ינואר 1971 מפרסמת המערכת מאמר גדול במקצת, אך נראה לנו חשוב, הנקרא: "מספרים - ונשמה להם". זהו שנים מלמד מתס בכיתות הגבוהות של המוסד את נושא "משק הקיבוץ". ביקשנו ממנו את הסיפור שמאחורי השם הזה של הכותרת. מה כולל הנושא? באיזה צורה אתה מגיש החומר הרב כדי שיהיה מאלף וגם חי, נוגע לתלמידים אישית, אכפת להם? והנה תשובתו: "כרצונך, אתה יכול להגיד, שהחיים בקיבוץ מתבססים על 2 דו"חות: דו"ח של חשבון 'רווח והפסד' ודו"ח של 'נכסים ומקורות' הנקרא 'מאזן המשק'. הכיצד? פשוט! אם אתה מלמד במוסד את נושא 'המשק הקיבוצי' בהדגשה על 'מהי הנשמה מאחורי המספרים?' אז 2 הדו"חות הם עולם ומלואו, ואז הכל קשור. קחו, למשל, את 'מאזן המשק' לסוף שנת השלושים או שלושים ואחת לבואנו לכפר מנחם. המספרים היבשים מספרים: מצד הנכסים, כך וכך מיליונים של 'רכוש קבוע' ו'רכוש שוטף', ומצד המקורות, בהתאם, כך וכך מיליונים של 'הון עצמי' וכך וכך מיליונים מהלוואות לזמן ארוך ולזמן קצר. וכמובן, שהמשוואה חייבת להיות שווה, היינו להתאזן (מכאן המילה מאזן). מי שולט בעניינים? מהי 'הנשמה' מאחורי המספרים? אז בא הסיפור על תולדות הקיבוץ, בניינו ופיתוחו, מה קדם למה? בניין רפת או חדר אוכל? בית תינוקות או לול? מה מוקדם ומה מאוחר יותר? מהו סדר העדיפויות לקיומו של הקיבוץ? מהו היחס הרצוי והנכון? האם בכלל ניתן לקבוע יחס? והאם אתה 'שולט על העניינים' או 'העניינים שולטים בך'? שיחת הקיבוץ תקבע. ישנן חילוקי דעות. אך הרוב קובע. ומה עומד מאחורי המילה היבשה 'לאזן'?

ואז בא סיפור, על ימים כאשר עבדנו, כפי שהיה רגיל להגיד, עד הצהריים 'למען הריבית', מכיוון שההון העצמי שלנו היה זעיר מאד, לא ניתן היה לחסוך הרבה מהוצאות הקיום המינימליות, וכדי לפתח המשק שניב תוצרת למכירה, נאלצנו לגייס הון מהחוץ, להגדיל את החוב שעולה כסף רב, ריבית אשר לה השפעה חוזרת על רווחיות המשק ומביאה אותך לספירלה העולה מעלה מעלה ועלולה לתפוס אותך בגרון, להביא אותך לידי מחנק, כשהביטוי במאזן הוא 'הפער' הידוע. כמה לצרוך וכמה להשקיע? אתה מגיע לדילמה: ובכן, כיצד להשקיע? במה להשקיע? ואז באה הנוסחה שהשקעה שווה 'הכנסה פחות צריכה שווה לחסכון שווה להשקעה'. היינו הדבר הטוב ביותר הוא, באם אתה יכול להשקיע מחסכונותיך. הווי אומר שההשקעה שלך והצריכה שלך הם כלים שלובים.

אם אתה רוצה להגדיל השקעותיך עליך להקטין את הצריכה שלך, ואם אתה רוצה להגדיל את הצריכה יישאר לך פחות להשקעה. אך כשאתה מדבר כבר על הכנסה, צריכה וחסכון, אתה מגיע לדו"ח השני: דו"ח רווח והפסד, ולחוליה המקשרת בין 2 הדו"חות: הרווח או ההפסד, היינו, השורה האחרונה בדו"ח רווח והפסד העוברים למאזן בצורה של הגדלת או הקטנת ההון העצמי. וכאן בדו"ח זה, שוב מערכת חיים שלמה ושלובה. מה מאחורי החלוקה בין הוצאות קבועות ומשתנות? על מה חולש בעל הענף ועל מה המשק כולו? מה הם מוקדי האחריות? כיצד להגדיל את ההכנסה והתרומה? ההתמודדות בין 'תמריץ הרווח' בעולם הבנוי על רכוש פרטי, לבין תמריץ ההזדהות והאחריות למפעל כולו, במשק הקיבוצי השיתופי - היש להם תחליף?

העבודה השכירה אינה רווחית. ומכאן לתרגיל קטן, בעקבות לימוד המושגים 'תרומה' ו'מחיר אלטרנטיבי' לגבי ביצוע הקטיף בפרדס. אפילו בעבודה שכירה זולה צריכים לשלם בעד קטיף שכיר למעלה מ-30,000 ל"י, המקטינים בסכום זה את התרומה הכללית של המשק (התרומה כקנה-מידה להקצאת גורמי הייצור). 'החוליה החלשה' בביצוע הקטיף בעבודה עצמית היא אותו גיוס של 700 י"ע, באמצע השבוע, ל-3 שעות, הנלקחים מכל מיני מקומות עבודה, עליהם נאמר ש'זה לא כדאי'. לאחר בחינה מדוקדקת מתברר שלגבי 350 י"ע מקסימום, אפשר לטעון (אין זה כך בהכרח) שגיוסם מקטין, מקטין גם כן, את התרומה למשק, כגון הוצאת עובדים ממפעל המתכת וענפים דומים. הבה ונעשה את החשבון. גם אם נחשיב כל יום עבודה בענפים אלה, ב-50 ל"י, הרי $50 \times 350 = 17.500$ ל"י. נגיד אפילו 20.000 ל"י. עוד יישאר עודף של 10.000 ל"י מבחינת התרומה. וזה, כמובן, הודות לכך, שגיוסם של עוד 350 י"ע, 'מחירם האלטרנטיבי', מבחינת הגדלת או הקטנת 'התרומה' (הכנסה פחות הוצאות נפרדות) הוא קרוב לאפס. אבל תרומתם להמשך קיומו של הקיבוץ, שמירה על ערכיו ועקרונותיו היא לאין שיעור. הנה כיצד יכולה 'נשמת הקיבוץ' לעמוד מאחורי מספרים ומושגים כה ערטילאיים, כמו 'תרומה כללית', 'מחיר אלטרנטיבי' ועוד.

על תכנון ועל יעילותה של הנהלת המשק. ההסתעפויות מדו"ח הרווח וההפסד הן הרבה יותר רבות (והכל תלוי מהזמן). על מה חולש רכז הענף? אמרנו כבר, על ההוצאות הנפרדות, או קוראים להן גם המשתנות או הישירות,

הוא יכול לייעל, או לבזבז, למשל, מזון לבעלי החי, המהווה אחוז גבוה בהוצאות הענפים, מים בענפי ההשקיה, וכד'. אך מה עם ההכנסות? מחירים? תגובתו לשוק?

ומכאן לבעיית התכנון. מה מקומו של התכנון בחיי הקיבוץ, במשק, בכלכלה? רב מאד. מי חולש על ההוצאות הקבועות, ענייני המשק ככלל, והנהלת המשק? ומכאן שוב לכלים שלובים, בין רמת החיים של קיום האוכלוסייה, גודל החזר ההון (הפחחות וריבית), התלוי במדיניות גיוס ההון של המשק ומדיניות ההשקעות ופעילות הנהלת המשק וגודלה, והרווח הסופי, לאחר הורדה מהתרומה שנקראת תרומה א', את הוצאות העבודה וכל ההוצאות הקבועות...

בקיצור, עיניכם הרואות: למספרים יש 'נשמה'. זה נושא 'על חיינו' עצמם.

נתתי דוגמאות רק על קצה המזלג. אין לי ספק, שלו התנועה הקיבוצית הייתה מעמיקה לחשוב ולחפש כיצד ללמד את 'תורת הקיבוץ' במוסדות החינוך שלה, כדי להכין את הצעירים ביתר יסודיות לחיי קיבוץ, להכיר אותו טוב יותר, ולהתמודד על נפשם למען הקיבוץ והשארתם בו, להציג הקיבוץ כאתגר אנושי מעניין ביותר, הייתה הופכת פרקים אלה, עליהם דיברתי, לאבן פינה להמשך דרכנו הקיבוצית".

מתתיהו

"יום ההולדת" ה-31 של הקיבוץ

המערכת פותחת בברכות לקיבוץ ביום חגו ב-2 קטעים. דברי בלה, המזכירה של הקיבוץ ושיר של ניבה, בוגרת המוסד, ובת שלנו מהדור השני.

למרבה השמחה בחג האורים	מה אברך לו, ומה יבורך
כבר עברו עלינו ל"א שנים	זה הבית שלנו, שלי ושלך?
פורה המקום ורבים המבנים	שביב אור שהוצת בחג האורים
ראשית באבות והמשך בבנים.	במלוא אמונה וחזון ראשונים,
	התחלתם בלהט עמל ויצירה
מי ייתן וביתנו יישמר מכל רע	וכבש לבבות במחול ושירה.

וזו השמחה - שמחת נעורים

נדע לבצרו בחומת אהבה.

חרף פגיעה של זמן ותקופה
מנגינת חיינו תזרום איתנה.

ואם יש ותסס נר אחד וכבה,
לא דעכה השלהבת, באור חדש נדלקה.
והנה במרוצת השנים,
מרצדים האורות בין קרעי עננים,
מתחלפים, מתחדשים, פושטים תפארתם,
עתים קצת "קריר", עתים קצת "חם",
עוסקים בחולין, בוחלים קצת בקודש,
יום אחר יום, חודש כחודש.

וללכת בדרך של ערך אנוש!
הקשה בדרכים, ידוע מראש,
ללכת ביחד, גם אב וגם בנו,
אדם לאדם, מטה אוננו.

שומעים איך שירת העבר וההווה
נתמזגו להמנון של כוח בונה.
יחדיו נבסס, נחדש, נשנה,
מתוך המשותף ובלב מצפה.

בלה כספי

אותו פך שמן זך וקטן,
אשר שמונה ימים שמנו נתן,
יתרחש זה הנס וחדוות נעורים,

תשטוף את כולנו כבימי ההורים.

גיבה

חוג הדיון בשאלות הגיל הרך יתכנס השבוע לשיחה וסיכומים.

חוגים. "זכורים בוודאי אותם ערבי חורף, כאשר הקיבוץ כולו, במאה אחוזים כמעט, מתכנס בחוגים חוגים, ודן בעניינים שברומו של עולם, או לומד, פשוטו כמשמעו. לותיקים שבינינו זכורים זמנים קודמים, של "גבעת חביבה בבית", והחוגים הרעיוניים. וכן ארגון פה בבית סימפוזיונים וימי לימוד, לשביעות רצונם של כל המשתתפים. תמיד אמרנו, שאחד היתרונות של חיי קיבוץ הוא בהווי התרבותי והלימודי התוסס והער. אולם בשנים האחרונות זכו רק מעטים ללימודים יותר ויותר ממושכים, ואילו הרבים נותרו כמעט ללא כלום.

כעת עם חידוש סדרות ההרצאות והחוגים הלימודיים ברצוני לברך את ועדת התרבות על יוזמתה: יישר כוחכם ובהצלחה".

משה לביא

מסים. ברוך מפרסם מאמר גדול על מסי הקיבוץ. ניתן רק את הסיכום:

מסי המדינה (הכנסה, רכוש, חשבונות): 213,750 ל"י, לרשות המוניציפלית: 151,000 ל"י, להסדרות: 81,800 ל"י. לתנועה, מפלגה, קרן השוה"צ: 126,400 ל"י, סה"כ מסים שאנו משלמים: 572,950 ל"י. המספר הממוצע של חברים 352.5. יוצא, אפוא, שכל חבר שילם כ-1,625 ל"י או משפחה: כ-3,250 ל"י.

במוסד קם רעש גדול ו"מרד" נגד הקיבוץ, חולקו גם כרוזי ה"מרד" בתאי החברים נגד העסקת שכירים בקטיף במטעים. היו גם בירורים והתקפות נגד הקיבוץ שזונח את עקרונותיו... אך יש לציין, שהחבר'ה לא הסתפקו רק ב"נגד" וברעש, אלא התגייסו בשבת בהמוניהם לקטיף...

רכז המשק, יענקל'ה סלע, מפרסם מאמר תשובה בעלון ל"מרד" והפגנות נערי המוסד נגד הקיבוץ והעסקת שכירים בקטיף, ומפקק ברצינות מעשיהם ומציע להם לבוא לשיחת הקיבוץ או ועדת המשק לדון ברצינות כיצד לפתור את בעיית הקטיף במטעים.

בלה, המזכירה, מפרסמת מאמר על בעיית הקליטה אצלנו. שר הקליטה בממשלה הוא חבר התנועה שלנו, נתן פלד, שמסר על גל עלייה שהתחדש, ופנה לקיבוצים לקלוט עולים. בלה מתאוננת שאצלנו אין התלהבות לקליטת עולים חדשים, והיא מסבירה את החשיבות הכללית וגם התועלת הרצינית שיכולים לתרום לקיבוץ, באם, לאחר בדיקה מדוקדקת נקלוט מספר עולים חדשים, שירצו ויתאימו לחיי קיבוץ.

מתנהל דו-שיח בין המוסדניקים ורכז המשק, מעל דפי העלון, בעניין הקטיף השכיר בפרדס. המוסדניקים מגיבים בשלילה מוחלטת למאמרו של רכז המשק, בעלון הקיבוץ. רכז המשק מתגונן ומסביר, אך בסופו של דבר מעלה על נס שהמוסדניקים לא רק דיברו נאה אך גם קיימו נאה בהתגייסותם המלאה לקטיף.

במוזיאון שלנו מוצגת תערוכה של קולאז'ים של לאה גולדברג. אחד מהם נשאר אצלנו לאחר מותה. כמו כן מתפרסמים בעלון מכתבים ששלחה אלינו. הייתה צריכה לבקר אצלנו ולהרצות, אך מחלתה ומותה קטעו את בואה. יהיה זכרה ברוך.

שיחת הקיבוץ האחרונה (פברואר) הייתה מוקדשת כולה לסיכום הברורים לקראת מועצת החינוך. בדיון השתתפו חברים צעירים וותיקים. הנושא המרכזי היה: "הלינה המשותפת בבית הילדים או המשפחתית אצל ההורים", אם כי נשמעו גם דעות בעניין רמת הדיור של בתי הילדים ותפקידי ורמתה של המטפלת. בעניין הלינה, היו חילוקי דעות רציניים, מתוך גישות שונות, החברתית, הכלכלית, החינוכית והרגשית. בשלב זה היה בהצבעה רוב גדול לשוללים את הלינה המשפחתית, אך היה ברור שהעניין טרם נגמר ועוד יהיו בירורים נוספים.

בעלון זה מתפרסם גם ראיון עם דוד ליאון על רשמיו ודעותיו מהמועצה החינוכית שהוא היה ציר שלנו. מתפרסם גם מאמר של עוד צירה למועצה, מיכל סלע, שגם היא התרשמה מהמועצה, אך התאכזבה שכה מעט אנשים דיברו בזכות הלינה המשפחתית, שלפי דעתה יש רבים מאד בדעה זאת.

בעלון מתפרסם גילוי דעת של המוסדניקים על היחס הבלתי הוגן מצד הקיבוץ אליהם ופירוט הטענות הקונקרטיות, והם מזהירים את הקיבוץ שיחס זה יכול להתנקם קשה מאד בעתידו של הקיבוץ.

בסוף פברואר התקיים אצלנו במועדון מפגש בלתי רגיל של משוררים אנגליים ועבריים. המשוררים מקריאים מיצירותיהם (תרגום חלקי לשירים האנגליים?). קהל המאזינים, שכלל גם אורחים מקיבוצים שכנים, נהנה

מאווירה נעימה ושלווה במועדון. הפגישה עם נציגי השירה האנגלית בת זמננו ועם המשוררים שלנו, דן פגיס, אמיר גלבוע ויהודה עמיחי, הייתה חוויה מיוחדת במינה ויפה, שזכינו ליהנות מאירוע תרבותי זה.

בית ההבראה של הקבה"א מארגן מפגש רווקים ורווקות להיכרות הדדית, ש"משהו טוב" יצא מכך. גם מאתנו נסעו לשם חברים וחברות. שיהיה בהצלחה!

ענייני רכב לא יורדים מסדר היום של הקיבוץ. דיונים וויכוחים רבים. בשיחת קיבוץ במרץ המזכירות מציעה לקנות עוד רכב לרשות ועדת חברים, להקטין העוקץ של הבעיה.

המערכת מברכת את ציפי ואברהמל"ה שור שיצאו השבוע (מרץ) לשליחותם בתנועה האמריקנית. איחולי הצלחה מקרב לב מלווים אותם בתפקידם, פלוס תקווה לקבל דו"חות מעניינים משליחותם.

התפלגות החברים למקומות העבודה:

שירותי הלבשה והנעלה - 8, מטבח - 27, חינוך - 28, צפית - 24, בריאות - 4, השתלמות - 19, מנהל - 13, שירותים שונים - 15, מוסך, נגרייה וחשמל - 15, פעילים ועובדי חוץ - 35, קרמיקה - 19, משחטה - 18, מתכת - 28, לולים ומדגרה - 25, רפת - 7, פרדס - 4, גידולי שדה - 11. סה"כ - 330.

לאחר סקירה של נירה שויאר על ילדינו במוסד שהתרחב, וילדינו הם רק חלק מהמוסד, ואין מי שידאג להם ליצור אצלם הרגשת בית בכפר מנחם, נירה מציעה שנקים ועדת מוסד, ועדה של מתנדבים שתקבל ייפוי כוח משיחת הקיבוץ, ועליה יהיה לטפל בכל הקשור לילדי כפר מנחם במוסד, וכן להיות מקשרת בינם לבין מוסדות הקיבוץ. דבר נוסף חשוב הוא קביעת מדריכים מהח"צ (לימי החופש), אשר יוכלו קצת לארגן ולכוון את הבילוי והעיסוק בתקופה זו.

התערוכה השלישית של פסלי העץ של אבוש

בלה כספי, בפתחת התערוכה של אבוש אמרה בין היתר: "...אבוש העובד במוסך, אבוש הנהג, אבוש החצרן של הילדים, אבוש אוסף האבנים, ועתה גם אבוש האמן, זה השוקד בלילות להוציא את אשר מתחולל בפנימיותו דרך מלאכת ידיו. הפעם מביא אבוש יצירות חדשות לרוב, ביניהן יותר מורכבות, יותר עזות, יותר מושלמות..."

בשם הקיבוץ אודה לך שהנחלת לנו נכס תרבותי נוסף לנוף החברתי בקיבוצנו. נאחל לך, שמעיין יצירתך אשר פרץ לאחרונה, בגילך, ובמפתיע, יהיה כאבן שואבת לשנים רבות, ובזה נתעשר גם כולנו".

בלה כספי

יואל דרום מביא שיחה מעניינת עם קבוצת המתנדבים מאנגליה הנקראת "ברידג". הקיבוץ נראה להם כמפעל אדיר ויפה, אך אינם בטוחים האם הם היו יכולים לחיות לאורך זמן בצורת חיים כזו, לאחר שבאנגליה התחנכו על תמריצי תחרות ושאילות אישיות אינדיבידואליסטיות. מעריכים מאד את פעולת האימוץ. התקשרו מאד למשפחות המאמצות. וכשהם נוסעים מהקיבוץ העירה או לטיול, כשחוזרים יש להם הרגשה שהם חוזרים הביתה. ליזקה מספרת על ספרו של ויקטור פרנקל "האדם מחפש משמעות", ונוכרת במה שעבר עליה ביער אצל הפרטיונים, ועד כמה ההיאחזות בכל דבר קטן, שיכול לאפשר המשך לחיות, כמו בספרו של פרנקל, ולא להתייאש, יכול להציל את החיים, ועל אחותה שהשלימה עם הסוף ואכן נספתה.

בעלון מיום 30.4.71 מתפרסמת מודעת האבל הזו:

הקיבוץ אבל על מותה ללא עת של

אניה היקרה

שנפטרה ללא עת ממחלה קשה

יהיה זכרה ברוך וצרור בצרור חיינו.

עלון מיוחד יצא לזכרה של אניה. בלה כספי הספידה אותה ליד הקבר וסיפרה על תולדות חייה הקשים שעברו עליה, מאז ימי רוסיה, ועד שהגיעה אלינו בודדת עם בן קטן. מתס, גם הוא ע"י הקבר, אמר: "הורדנו חיוך אל הקבר, על חיוכה המלבב, האנושי, שהרס מחיצות בין אנשים, אשר גרם לכך, שעל אף בואה מעולם אחר, בודדת וזרה לאורח חיינו, חיש מהר נקלטה בתוכנו, התיידדה עם רבים, הסתגלה מהר לדרך הקיבוץ וכה רבים אהבוה. רק בת 47 הייתה במותה, ונפטרה לאחר מחלה ממאירה. השאירה בתוכנו בן קטן, מודי".

בעלון כתבו עוד חברים: שלמה ג., שפגש אותה עוד ברוסיה, משה דומב, רוזקה, ואשה אחת, שהייתה על ידה בבית חולים, והתפעלה על אומץ מלחמתה במחלה ושלחה מכתב הערכה עליה ותנחומים נרגשים למודי.

החטיבה הצעירה מודיעה שהיא עומדת להקים מועדון מיוחד לעצמה. תתחדשו!

ויכוחים רבים התנהלו בקיבוץ בעניין רכב. רכב פעילים ועובדי חוץ, כיצד לשבצם בסידור הכללי של הרכב לחברים. הוחלטו החלטות, הונהגו תקנונים, שלא התבצעו במלואם. תמיד נמצאו חברים שלהם רכב צמוד, שלא תמיד שמרו על הכללים שהקיבוץ החליט עליהם.

הנוהג שלנו בקבלת שבת, שבת אחים גם יחד, כל הקיבוץ על משפחותיו, תוכנית קצרה לפני האכילה, זכה בקיבוץ להערכה רבה. אך יש קשיים לא מעטים לבצע אותו. גם אובייקטיביים, כמו צר המקום להכיל את כולם, וגם סובייקטיביים, כמו איחורים, יחס לא רציני מחלק של הצעירים וכד'.

דנים על הגשה עצמית בחדר האוכל, מבררים האפשרויות הטכניות הכרוכות בכך.

הגיוסים לעישוב הכותנה מתקיימים במלואם, ואף נהפכו לחוויה חברתית, כשכל הגילאים המסוגלים לעבוד

ילדי הקיבוץ תורמים את

נפגשים יחד, ומתגאים על יכולת הקיבוץ לבצע את המשימה של עבודה עצמית. לא כל הקיבוצים מקיימים מצווה זו... נו, וגם "ארטיק" לא חסר, בסיום העבודה, והאווירה הייתה עליזה.

מכתב מאברהמל'ה שור מדטרויט על התארגנותו בקן. 24 שעות לא מספיקות לו, לפי דבריו, וכן על ועידת התנועה בניו-יורק שהייתה, לדעתו, מוצלחת מאד, ותביא גם להגשמה של הבוגרים בקיבוץ בארץ. התקיים בקיבוץ חוג לדינמיקה קבוצתית. המשתתפים מרוצים.

בשיחת קיבוץ מ-12.6.71 דנו על פנייתה של ניבה להצטרף לנעים בלונדון לתקופה של שנתיים, בתקן של מורה-שליחה מטעם הסוכנות היהודית. היה דיון ארוך ונרגש. החברים התייחסו גם לצד האישי והמשפחתי וגם לצד הקיבוצי. הדעות היו חלוקות מאד. אברהמק'ה בלט בתביעתו הנמרצת לאפשר לניבה לנסוע, ואין להפריד משפחה

לשנתיים. ואם כי הנושא היה רגיש למדי, והשיחה התנהלה ברוח טובה וחברית, הכריעה השיחה, ברוב קולות לא גדול, לא לאפשר לניבה לנסוע ולא לקבל פנייתה. ניבה, בצער רב, נכנעה להכרעה.

הקיבוץ מחליט על הוצאת אוגדן לזכר כל הנפטרים שעזבו אותנו במותם.

בבעיית הרכב, הרגישה מאד, מציע פיטל תוכנית חדשה ומהפכנית, שכל רכב של הפעילים ועובדי החוץ, הקיבוץ יקנה אותם, והוא יהיה אחראי לכל הרכב בקיבוץ בתיאום עם הפעילים ועובדי החוץ ולא יהיה רכב צמוד.

באחד העלונים הקודמים מסרנו על החוג לדינמיקה קבוצתית שהתקיים אצלנו. הפעם העלון מרחיב את הידע על החוג הזה. הוא פעל בהדרכת ד"ר עדה אברהם מאוניברסיטת ירושלים, משך כ-4 חודשים, בפגישות דו-שבועיות קבועות. השתתפו בו 12 חברים מכל רבדי הקיבוץ: לידה, בלה אפ., ארלט, רחל נועם, רינה, מיכל, אביה, רחל קרון, שמואל כספי, יצחק כהנים, רפי, יואל דרום.

המערכת מביאה קטעים ממאמר של פרופ' טננבוים מארה"ב, "האידיאולוג" הראשי של תחום העבודה הזה, "סדנה ליחסי אנוש בארץ". הנה קטע קטן מרשמיו משיחות החוג אצלנו בקיבוץ: "מה מושך את תשומת לבו של אדם כמוני בקיבוץ? כשאני נכנס לקיבוץ, תוהה אני על מטרותיו, ערכיו וכוונותיו. כאשר שוחחתי עם האנשים, הם סיפרו לי על המטרות, הערכים והכוונות שלהם. חשתי שהם מסורים מאד לדברים שעליהם הם מדברים: שוויון, דמוקרטיה, שיתוף וחברות. אך בהמשך השיחות נתקלתי בנוהגים, שיטות וגישות שאינם מתיישבים עם המטרות, המשימות והערכים עליהם דיברו בלהט כה רב. התרשמתי בעיקר מהוויכוחים סביב רעיון השיתוף, ומצאתי בקיבוץ דברים רבים שאינם נראים לי הולמים רעיון זה...". ועוד: "פרטים רבים אינם משתתפים באופן פעיל בחיי הקיבוץ, אנשים שוחחו אתי בקבוצות קטנות, או ביחידות, על שאיפותיהם בחיים שאינן יכולות להתגשם בקיבוץ. יש לי הרגשה, כי אך לעתים רחוקות, מדברים על מחשבות אלו של הפרט בגלוי, וכי לעתים רחוקות בלבד ניתנת הזדמנות לנסות להבין באמת... מצאתי בדידות רבה בין פרטים בקיבוץ. רבים אמרו לי: 'יודע אתה, למען האמת איננו יכולים להיות גלויים זה עם זה, משום שעלינו להיות יחד...'. שמת לי לב לכך שאנשים בקיבוץ נושאים בתוך נפשם המון דברים, שרק לעתים נדירות משתפים את חבריהם, כאילו קיימת גדר גבוהה בין איש לרעהו, ואינם יכולים להתקרב יותר מדי מעליה... לסיכום, התרשמתי עמוקות מרוח החלוציות של מייסדי הקיבוצים. הם

התייצבו מול הבלתי ידוע, מבלי שיהיו ברשותם כל התשובות מראש, והיה להם עוז משום שהרגישו שהם הולכים לקראת משהו בעל משמעות עבורם, עבור חברתם ועבור הארץ... אני עומד נדהם מרוח זו של הסתכנות ואומץ...". העלון מביא תגובות מחלק החברים שהשתתפו בחוג. אין לנו אפשרות להביא את כל דבריהם. נציין רק שהדעות היו שונות ומחולקות, הן מהציפיות מהחוג והן מהמסקנות. התגובות בעלון הן משמואל כספי, רפי גושן, חברה ותיקה וחברה צעירה, האומרת שלמדה הרבה ונהנתה מאד מהחוג.

ספורט: אמנון כותב מאמסטרדם על הישגי קבוצת היד שלנו: "מאזננו עתה, לאחר 16 משחקים: 11 ניצחונות, 2 תיקו, 3 הפסדים. סיכום מעודד, נכון?".

ועדת האבל וההנצחה הגישה לדיון לשיחת הקיבוץ את הצעתה לתקנון של נוהג ונוהל בשטח זה. התקנון מכיל פרטים רבים, החל מנוהגי ההלוויה, משך ימי אבל, אזכרות, צורת ההנצחה בכתב, האוגדן לזכר הנפטרים וכו'. התמחירן הוציא חוברת 4 שנתית של השוואה בכל ענף וענף, ולפי השוואה זו ניסיון להסיק מסקנות, ותחזית לפיתוחו בעתיד. בין היתר אפשר לקרוא בחוברת שבמפעל המתכת אפשר לראות את "הקפיצה הנחשונים" שלו קדימה ומה הם המוצרים שגרמו לכך.

אברהמל'ה שור כותב שוב מדטרויט על תוכנית פעולתו בקן, בין הסטודנטים, ובין כאלה שהדימוי של ישראל הוא שלילי והוא משתדל לשכנע אותם לשנות דעתם, וכן על פעילותו הענפה בקהילה היהודית כולה... אך הקטע המרגש בא בסוף המכתב... "אני נוכח יום-יום באמיתות הפתגם: 'המרחק מקרב לבבות'. כאן, 'במבט למזרח' נראים כל המריבות והבעיות הקיבוציות, שחשבתי אותן לאסון, כחלק ממסכת החיים הנפלאה ביותר שקמה פעם. מרגיש אני כאותו חסיד אשר יצא לתור אחר האושר, וגילה כי בביתו נמצא האוצר! כמה טוב לדעת, כשמסקיפים על דטרויט, על האנשים החיים בה במעגל של פחד, אלימות, השתעבדות עצמית למוצרי הצריכה, המגרים ומפתים, שיש מקום בישראל הנקרא קיבוץ, וקיבוץ זה ביתך הוא! נכון שזה נשמע רגשני במקצת, אך זאת האמת הנישאת אלי, על גלי געגועים המתדפקים בלב, בעיקר בשעות לילה מאוחרות...".

חברי קיבוץ, בני משפחה וידידים עלו ביום רביעי אחרי הצהרים על קברותיהם של שבעת ילדינו, לציון 10 שנים ליום מותם בתאונה הדרכים הקטלנית. הוכנה תערוכה קטנה במועדון לחבר, לזכר הילדים. בטקס ההתייחדות הוקראו קטעי שירים ודברי חברים לזכר הילדים, וכן קטעים מהספר שיצא לזכרם.

הקיבוץ מארח 2 קונצרטים של הופעות בין לאומיות: הפסנתרנית הספרדית הידועה, מריה לואיזה קנטוס, ומקהלת אוקספורד, 33 זמרים וזמרות.

שוב התמחירן משווה אותנו עם מספרים שהקבה"א הוציא בחוברת חדשה בענייני נכסים ומקורות. "אנחנו, כידוע, בקבוצה הראשונה של 26 קיבוצים ותיקים. סך הכל מאזן המשק שלנו לסוף תש"ל הוא 13 מיליון ל"י, ואילו בסוף תשכ"ט היה 11.6 מיליון ל"י, כשבקבוצה א' באותה שנה הוא 19.2 מיליון, והמינימום מגיע ל-5.6 מיליון. הממוצע 12.7 מיליון. אנו, אפוא, מתחת לממוצע בתשכ"ט. אנו נמצאים מתוך 26 הקיבוצים במקום ה-15, אבל באם משווים את תוכן המאזן מתברר שברכוש הקבוע אנו משתווים עם הממוצע, בהון העצמי אנו מעל הממוצע, ובאחוז ההון העצמי ביחס לרכוש הקבוע אנחנו במקום הראשון - 62.4%. בעניין הריבית, שילמנו בתשכ"ט 391 אלף ל"י, ואנו במקום ה-18. רק 3 קיבוצים שילמו פחות מאתנו. התפוקה - המחזור - היה אצלנו 8.2 מיליון ל"י - היינו במקום ה-10, ואילו מבחינת התרומה היינו במקום ה-17 - 3 מיליון ל"י. אך ביחס לעודף המשקי אנו עולים במקצת ומגיעים למקום ה-16 - 385 אלף. ואשר לעודף הכללי, כולל תוספות פיננסיות, אנו מגיעים ל-583 אלף ל"י.

אלו הן רק מקצת ההשוואות בינינו ובין שאר הקיבוצים הותיקים של קבוצה א' שאנו משתייכים אליה".

מתתיהו

בראיון ממושך עם מאיר דבלטוב, רכז ועדת הבריאות, בעניין בעיית הקשישים אצלנו, אנו מביאים את סיכומי של הראיון בדברי מאיר: "...התנועה הקיבוצית עומדת עכשיו לפני אתגר חדש. כמו שבעשרות השנים הראשונות צריך היה לבנות את מערכת החינוך, ראשית מעגל החיים, כעת יש לבנות את מערכת הזיקנה, סוף המעגל. זה יהיה לנו מבחן רציני - להבטיח לחברים הקשישים חיים מאושרים אחרי שנות עמל רבות.

המזכירות אישרה את פנייתם של שלושה מסיימי י"ב לצאת לשנה י"ג בתנועה: עמוס ברגר, דפנה ירוחם ודודו שור.

תרעומת קשה מהמוסדניקים לקיבוץ על היחס המוזנח כלפיהם.

בתוכנית היוקרתית של הטלוויזיה הקנדית הוצגו חיי כפר מנחם, לאחר ששני כתבים ביקרו אצלנו להכין את הכתבה. התגובות של הקהל שצפה בתוכנית היו נלהבות. קיבלנו גם מכתב נלהב מהכתבים.

בעלון מ-3.9.71 בעמוד הראשון מתפרסמת הידיעה העצובה, כשיגון עמוק, יורד על הקיבוץ:

אברהמק'ה אינו

אברהמק'ה, מהדמויות המרכזיות של הקיבוץ, איש רב פעלים מאז בואו לקיבוץ ב-1934, איש חכם ואיש עצה, חבר ההנהגה הראשית של התנועה בורשה, כשהוא בעצמו נלקח אליה מקנו בוילנה, בו היה גם כן מהדמויות הבולטות. מילא תפקידים מרכזיים בקיבוץ, מזכיר, גזבר, מנהל מחסן התבואות, הנהג הראשון של אוטו המשא הראשון שקנינו ביוזמתו עוד בהדר, ממקימי קואופרטיב "הנגב" ואחר כך, אפשר להגיד, כותרת מפעל חייו, את אסם התבואות האזורי הגדול "מתמור", בו השקיע ממיטב כוחותיו, בלימוד, סיורים באמריקה, השגת מימון והקמת צוות מקצועי ששירת את האזור בתערובת לבעלי החי. תמונתו תלויה עד היום באולם הישיבות של "מתמור". כל הקיבוץ, בני המשפחה ומאות ידידים וחברים לעבודה ליוו ביום שישי שעבר את אברהמק'ה ז"ל למנוחתו האחרונה. אוירת אבל אפפה את כפר מנחם, מאז היוודע ביום ד' בבוקר דבר מותו הפתאומי. והוא בסך הכל בן 58 שנים.

חיים לובה אמר דברי הספד על קברו: "אוהב מעש ותנופה. אברהמק'ה, כך קראנו לו, לא אברהם, שם שהילוכו כבד, אלא דווקא אברהמק'ה, שם של חיבה שעליצות מה שזורה בתוכו. בשם זה היית ידוע בקרב מכריך וידידיך הרבים. לומר עליך דברי הספד? והרי אתה כל כולך היית הניגוד להספדים. אוהב מעש ואוהב תנופה. היית בין הראשונים של בוני הכלכלה והחברה של קיבוצנו, ובכשרונותיך חרגת הרבה מעבר לכך..."

יעקב סלע, מרכז המשק, מתלונן על הפער הגדול שקיים אצלנו בקליטת מתנדבים, אשר רק חלק קטן ביניהם עובד, ולרבים מהם הקיבוץ הוא בבחינת "קייטנה" ובילוי חופשה, בניגוד מוחלט להחלטות שיחת הקיבוץ. בשעת כתיבתו של דבריו בעלון נמצאים אצלנו 40 מתנדבים ורק 18 מהם עובדים!!!...

אורי אסף, שנשלח ע"י הסוכנות למחנות הקיץ של ילדים יהודיים, שולח מכתב ארוך מרשמיו, לא רק מעבודתו במחנות, אלא מאמריקה בכלל ובעיקר מהעיר ניו-יורק. רשימה מעניינת מאד.

מעלוני שנת 1971, כרך ב' (מעלון מספר 100 מ-17.9.71)

יואל דרום יוצא בביקורת קטלנית על העיתונאי של "ידיעות אחרונות", ברוך נאדל, ועל העיתון כולו, המופיע כאילו ב"קלות" מאמריו וסגנונו הפופולרי, בניגוד לעיתונים הגדולים, המפלגתיים, כבדי הסגנון וההטפה האידיאולוגית. יואל מצביע על תוכן מאמריו של ברוך נאדל, שלא משאיר תום בשום שטח של חיינו. הכל, כביכול, מושחת: המפלגות, ההסתדרות, הממשלה, כל המוסדות, ויואל, בסרקזם, מסיים מאמרו: "ידיעות אחרונות לשלטון! ברוך נאדל לראש ממשלה!". אכן, עיתונות צהובה.

קבוצת המתנדבים "בריג" מאנגליה נפרדה מאתנו בדמעות בעיניים. הם כתבו לנו: "אנו רוצים להודות לכל החברים שקיבלו אותנו בלבביות כזאת. עכשיו לכולנו בית בישראל שאפשר לחזור אליו, ואנו בטוחים שתשובו לראותנו בעתיד הלא רחוק ביותר. כל טוב! שלום ולהתראות!" (המילים האחרונות בעברית).

במוסד. אנו פותחים את המוסד עם 10 כיתות לימודיות. כמעט 200 תלמידים. יותר מ-50 מבוגרים קשורים אליו, מלא או חלקית, לעבודה, להוראה, ולטיפול במוסד. ל-5 הקיבוצים השותפים כיום, נוסף השנה קיבוץ חצור, ואנו מקדמים פניו בברכה לבבית...

עם סיום עבודתה של בלה במזכירות, לאחר שנתיים, קיימה המזכירות דיון ממושך על תפקידה, על הרכבה, על פעולת הועדות וחוסר פעולה של ועדות מסוימות, על שיחת הקיבוץ ועל כך שהמזכירות נהפכה לכתובת העיקרית ולפעמים היחידה לכל בעיות הקיבוץ, האישיות והכלליות. בלה, בפותחה את הדיון, סיפרה שבעיונה בפרוטוקול השיחות היא מנתה שהמזכירות דנה בשנה האחרונה ב-350 סעיפים. בדיון, שהקיף כמעט כל בעיות הקיבוץ ותפקידה של המזכירות השתתפו: בלה, יגאל ב., אריה מנדל, יענקל'ה, זאב פינקוס, איצל, וסיכמה בלה, לאחר

שחברים דיברו כמה פעמים, והחליפו דעות שונות. והנושאים היו הנושאים "הנצחיים" של חיי הקיבוץ: היחס בין הבעיות האישיות השוטפות שהמזכירות דנה, והן הרוב, לבין הבעיות העקרוניות והערכיות שלא הספיק הזמן להרחיב הדיון בהן. בכל זאת מהשיח נובע שהייתה עבודת צוות, גם השנה הייתה טובה יותר, "מכת העזיבות" נבלמה במקצת, ודיברו על שינויים בנוסח מוכר לנו: אנו חיים בשנות השבעים ולא בשנות ה-40, ועלו הצעות שונות לשינויים ונוהגים בחיי הקיבוץ.

עלון מס' 101, מיום 24.9.71, הוא חוברת רבת תוכן, כולה מוקדשת לזכרו של אברהמק'ה, שנעקר מתוכנו, בצורה כה פתאומית, כשהוא עדיין במלוא כוחו, רק בן 58, במלוא חיוניותו, ובקיבוץ הרגשה, שנעקרה מתוכו אבן יסוד מבניינו של הקיבוץ, מרקמת חברתו ופרק שלם מתולדותיו. היגון והאבל היו עמוקים.

בחוברת דברי הערכה לאישיותו של אברהמק'ה, וכן זיכרונות מחייו. השתתפו: מתתיהו, דוד קרון, זאב פינקוס, אילן גורן, הילדים - רן, דורית ובני, נירה ש., ג'ני מקבוצת "בריג", אברשק'ה שריד, חיים ל., משה לביא. כן התקיים שיח חברים בו השתתפו: רשקה, ברוך, פייטל שריכו את השיח וסיכמו, דוד פרלמוטר, אמציה, ראובקה, לידה, דייוו, רחל'ה, ישקה, פייטל, חיים בלכר.

מובאים כמה מדברי אברהמק'ה בשיחות קיבוץ ובעיקר דבריו על מנהגי האבל בקיבוץ. דברים שבימים ההם הפתיעו את כולם, אך התברר כמה שהוא צדק.

אברהמק'ה הקים את "מתמור", בזמנו מפעל לתפארת לאספקת מזון לבעלי החי. המכון השני בארץ, לאחר "גרנות" בצפון. כמעט חוברת מיוחדת מצורפת לעלון של דברי חברים מהמכון הזה, דברי הערכה ושבח ליוזמתו, פעילותו ומנהיגותו. השתתפו: עובדי מתמור (אב וחבר), נפתלי מקיבוץ גת, פסח וייס מיד מרדכי, מנהל הייצור, ציונה יפה, המזכירה, שהציגה את אברהמק'ה, כ"מתמור" של אבני, עודד פולישוק, ליפה קרול, מנהל ארגון משקי הדרום, דוד בן אברהם מ"גרנות", יצחק נצר, ממכון התערובת בעמק הירדן, אלי רוטשילד, ד"ר ניסן רנד, צבי רוזנברג, משה ישראלי מרוחמה ומשקי הנגב.

תקציב אישי. במזכירות הועלתה הצעה להעביר מספר תקציבים ל"תקציב אישי". ההצעה כוללת: נופש, ביגוד עליון, הנעלת חברים, אספקה קטנה, ריהוט וציוד לחדר. בשלב זה סוכם: להציע לקיבוץ תקציב אישי בנופש, הנעלה לבחורים וביגוד עליון. לגבי אספקה קטנה וריהוט יש להקים ועדות אד-הוק שתבחן סעיפים אלה ותביא הצעה לצורת החלוקה.

יואל דרום, במאמר מקיף, מברר את בעיית יחסנו למסורת ובמיוחד כיצד לנהוג ביום-הכיפורים. יחסו חיובי לשתי הבעיות, תוך הפרדה מוחלטת בין המסורת וציון מיוחד ביום-הכיפורים, לבין התפיסה הדתית-אורתודוקסית שזרה לרוחנו ואין "לפחד" שחס וחלילה נידבק בנטיות דתיות ותיפגע החילוניות שלנו. חילוניות אינה גורסת הינתקות ממסורת העם, רבת השנים, וניתן למצוא ביטוי הולם למסורת ברוחנו. והוא מסיים: "אהוב את המסורת ושנא את הרבנות".

שוב העלון מציין את שפע הפעולות התרבותיות שועדת התרבות מארגנת. ואם פעם רקדו כל הלילה, הרי בעלון מ-1.10.71 מסופר על ליל שישי בו ועדת התרבות ארגנה ערב של "קליידוסקופ", עם הופעות שונות רבות, ערב שנמשך עד שתיים בלילה...

פנחס, האחראי למתנדבים, סוקר את המפעל הזה. לדעתו, חלה ירידה באיכות המתנדבים. "בתקופת מלחמת ששת הימים באו מתנדבים מבוגרים יותר, עם מוטיבציה ערכית, בעיקר מחוגי השמאל שבארצותיהם. יחסם לעבודה היה רציני ואמנם הם היו לכוח עזר חשוב בסידור העבודה. כעת באים, בעיקר מארצות הברית, גילאים צעירים יותר, שרואים ביקור בקיבוץ, בבחינת חופשת קיץ, כדוגמת 'הקמפים' באמריקה. אמנם לא כולם, ישנו גם חלק רציני יותר שיודע לעבוד ועוזר בצורה חשובה לסידור העבודה". פנחס ממשיך לראות במפעל קליטת מתנדבים מפעל חשוב מאד ורב ערך, אך יש להקים ועדה לקליטת מתנדבים שתבדוק מי ומי הבאים ולהקפיד יותר על טיב הבאים, והעיקר לא להשאיר מתנדב או מתנדבת ללא אימוץ ע"י משפחה בקיבוץ.

יענקל'ה סלע סוקר מצב המשק ומציע, כפי שהוא מתבטא, ללכת בפיתוח המשק לעומק. כלומר לייעל כל ענף וענף ולהגדיל תפוקתו והכנסותיו.

העלון מ-13.10.71 מוקדש בחלקו הגדול לענף הכותנה או כפי שאז קראו לו "הזהב הלבן". הענף הזה זכה אז לתשבחות רבות ותשומת לב רבה.

נירה שויאר כותבת מאמר על ארגון החגים אצלנו ועל חג הסוכות במפורט. היא מתלוננת שיש חברים שנבחרים לצוות ארגון חג זה או אחר, אך הביקורת אצלם רבה יותר מאשר העשייה והעזרה שלהם. אין ועדה פוליטית, אך יהודה קרון, מטעם המזכירות, קיבל על עצמו לארגן את הבירור בקיבוץ לקראת מועצת מפ"ם שתדון על "הדרך הישראלית לסוציאליזם".

עם סיום עבודתו בעריכת העלון, יואל דרום מראיין את עצמו. הוא מספר שהוציא 100 גיליונות, ובהם 127 כתבות של החברים. הוא גם מפרסם את התרומה המספרית של אותם החברים שהשתתפו בכתבות אלו, וכן מודה לכל אלה שעזרו להופעת העלון, הן הטכנית והן האמנותית.

שמואל כספי מעלה את בעיית השמירה בלילה ומציע שורה של הצעות לשיפור וייעול יתר של השמירה ומניעת גניבות ואירועים בלתי צפויים.

יצחק שריג, איש הביטחון שלנו, מגיב על מאמרו של שמואל.

מיטק, איש הספורט שלנו, מספר על השתתפותו בקונגרסים לספורט שהתקיימו באירופה, בהם לקח חלק פעיל.

מסיכומי התמחיר ועל היתרון היחסי שלנו בהשוואה לקיבוצים מקבוצה א'.

הסעיף	מקסימום	מינימום	ממוצע	כפר מנחם	מקומנו בתש"ל	מקומנו בתשכ"ט
חברים	414.9	251.7	339.8	352.1	10	9
ילדי מוסד	16.1	5.4	9.1	15.4	3	1
עובדים	520.9	309.6	413.1	383.8	20	18
תפוקה במיליוני ל"י	15.8	3.5	8.0	8.3	10	3
תרומה "	5.2	1.8	3.4	3.0	17	17
אחזקת אדם בל"י	6,331	3,933	4,508	5,120	5	1
עודף משקי במיליוני ל"י	2.0	0.1-	0.65	0.38	16	17
עודף כללי "	1.6	0.1-	0.52	0.58	11	18
תפוקה לעובד					8	8

12

תרומה "

16

בעבודה ובייצור ובתמורה לעובד אנו תופסים בשלוש השנים האחרונות את המקום הראשון או השני. זה מסביר, לא מעט, את מקומנו בטבלה. מאידך, כמובן, בשירות לבוגרים אנו במקום האחרון. וגם בשירות לילדים אנו במקומות האחרונים, אם כי לא האחרון. ישנם, כמובן, עוד יתרונות יחסיים שלנו. הסתפקנו, לדעתנו, בעיקריים, ועלינו לעשות כל מאמץ לשמור על יתרון יחסי זה של קיבוצנו, ויש למצוא הדרך שיחד עם זה לא נהיה האחרונים בשירותים לבוגרים וילדים. ישנן עוד השוואות רבות עם חוברת הקבה"א. הסתפקנו באלה שהבאנו כאן. הן נראות לנו כעיקריות.

בעלון מיום 29.10.71 העלון מספר על משלחת של קבוצה גדולה מרומניה, בהדרכת נחום. הקבוצה ביקרה בכל הענפים ומוסדות הקיבוץ והמוזיאון. במועדון שמעו הרצאות באנגלית על הקיבוץ ואורח חייו. הם התרשמו מאד והביקור היה מוצלח מאד.

דודו שור מספר בעלון על בחינות הבגרות שעבר יחד עם עוד מספר חברים, מבלי להיכנס לבעיה העקרונית, ועל הקשיים שעמדו לפני החברים, בביצוע מוצלח של הבחינות, שהפעם הן היו פנימיות ולא חיצוניות. את הבירור לקראת מועצת מפ"ם, ודיון על החוברת של חזן, קיימנו יחד עם קבוצה גדולה של חברי מפ"ם מירושלים בראשותו של ויקטור שם-טוב. בעלון מתפרסמת תמצית הבירור, ועיקר חילוקי הדעות בעניין "המערך".

מרכז המשק מעלה את השאלה האם ניתנת לנו האפשרות לעלות את רמת החיים. הוא טוען שכל אחוז של תוספת לתקציב קיום האוכלוסייה, פירושה עוד מאה אלף ל"י תוספת להוצאות המשק. לדעתו ניתן לעשות זאת באם נעלה את ההכנסות ונייעל את ההוצאות.

שנה למותו של דני מוצאת את ביטויה בעלון, במכתב של דני לרעייתו על מצב הביטחון בארץ והמתח המורגש היטב בצבא, וכן בדברי דליה על החברות הגדלה במועדון השכול.

מבצע הטיולים בסיני נמשך ובעלון מתפרסמים רשמים רבים מחברים על ההצלחה של הטיולים האלה, לא רק מהטיול עצמו, נופיו המדהימים של סיני, אלא גם הצד החברתי של מפגש צעירים וותיקים יחד, החוויה המשותפת, וההרגשה הקיבוצית הטובה.

מתוך דבריו של יענקל'ה, רכז המשק, על תוכנית העבודה לתשל"ב: "...למרות שתוכנית השתלמויות מורחבת מתבצעת אצלנו כבר 5 שנים, לא רואים בענפים הנאה מספקת מידע. עד סוף שנת תשל"א השקיע הקיבוץ קרוב ל-70 שנות השתלמות. בדור השני, במסגרת השתלמויות ארוכות, נהנים הענפים סה"כ מ-5 שנים של השתלמות, השירותים היצרניים מ-2 שנים, ומנהל המשק גם הוא מ-2 שנות השתלמות. זה מעורר את החשש שהדור השני בקיבוץ נושא עיניו יותר מדי לאותם כיוונים שמהם השתחרר הדור הראשון. בעוד דור המייסדים ראה אתגר במעבר לעבודה יצרנית, וזנה כל מיני פרנסות שונות ומבטיחות כדי להעמיד את הפירמידה הקיבוצית על רגליה, יש סכנה שהדור השני יהפוך אותה שוב, ויניח לבסיס היצרני להתמלא על ידי שכירים מהשטחים..."

שולה מפרסמת את הסטטיסטיקה של סוגי הנופש שהקיבוץ העמיד לרשות החברים: סה"כ נהנו מהחופש 285 חברים. חופש גלגלים - 76 חברים, למלון הקבה"א בנתניה - 73 חברים, קופת חולים (עין בוקק) - 42, חופש מבושל - 38, שונות - 23 חברים, הגנת הטבע - 15 חברים, האוניברסיטה - רק 8 חברים. המבחר הרב והיכולת לבחור איש איש כרצונו היה מוצלח בהחלט.

אסא מספר בראיון לעלון על עבודתו בתנועה החינוכית של השומר הצעיר בארץ, בעיקר במחלקה לקן הקיבוצי. כמו כן הוא מציג את הבעיה המעסיקה התנועה, כיצד להנך כיום חינוך מכוון מראש הנראה ככפייה לחניכים רבים, או להציג אלטרנטיבות ולהשאיר את הבחירה לחניך, אך תוך הבלטה ברורה לדרך שלנו.

חוברת שנתית של סיכומי עבודה של תשל"א (1971). העלון סוקר את תמצית הממצאים, בעיקר נושא הצמיחה של הקיבוץ ובעיית שנת העבודה של החבר. בתשל"ל נכתב בהקדמת החוברת שזו השנה הראשונה בה נשבר קו הגידול וחלה ירידה בו. לצערנו קו של ירידה נמשך גם בתשל"א. בתשכ"ט היינו 358 חברים, ואילו בתשל"א ירדנו ל-352.74, כמעט אחוז אחד. שוב העוזבים עולים על המצטרפים. מאחורי הקטנת מספר החברים, הנראה כאילו קטן, מתחוללת תנועה רבה. במשך השנה עזבו אותנו 19 בנים, 3 נפטרו, חופש ממושך, והעברה מהמוסד

למשק ובהמשך לצבא. לעומתם 9 מועמדים שהצטרפו, 13 שחזרו מהצבא וכן מספר חודשים של קבוצת מעיין-עופרים שסיימו את המוסד ונכנסו לסידור העבודה.

אך הדבר הבולט השנה הוא שקו הגידול הכללי של האוכלוסייה, זו הפעם הראשונה בתולדותנו, גם הוא נשבר, והירידה די חזקה. בתש"ל מנתה כל האוכלוסייה 571 איש, ואילו השנה, בתשל"א, ירדנו ל-552, ירידה של 2.19 איש, שזה כבר 3.3%. הדבר הבולט לעין הוא הירידה של מספר הילדים, מ-171.6 בתש"ל, ל-152.9 בתשל"א. ירידה של 18.7 ילדים בשנה אחת, שזה 10.8 אחוז. ירדנו ל-0.43 ילד לחבר, הווי אומר פחות מילד לכל 2 חברים, והתמחירן, קורא לזה "סימנים מדאיגים". ואם נוסיף לכך את העזיבות הרבות של בנינו, התמונה תהיה מדאיגה יותר. ואם חשבנו "שנצח הקיבוץ לא ישקר", והצמיחה מלמטה תמלא תמיד את החלל, מתברר שזה לא תמיד כך. יש לחשוב מה לעשות כדי להקטין את עזיבות הבנים וכן כיצד להגדיל את הילודה שלנו, וכן מאמץ גדול לקליטת חברים מבוגרים מתאימים, והמשך או חידוש קליטת חברות נוער. והתמחירן מוסיף: "התמונה מחריפה באם מסתכלים כמה שנים קדימה, כשהחברים הותיקים יהיו ותיקים יותר, ואצל הצעירים יופר האיזון בין העוזבים והמצטרפים. התמונה מחריפה גם בעניין שנת העבודה של החבר. מ-365 ימים שיש לחבר בשנה, היו בתש"ל ימי עבודה בפועל 241.8, ואילו בתשל"א רק 234.5. נזכיר שבתשכ"ח היו 250.8 מספרים 'יבשים', אך מעוררים דאגה, ובעיקר 'עת לעשות', להתגייס ולהתמודד במאמץ משותף לשנות התמונה, באם חפצי חיים אנו ואיננו רוצים להיות מוצפים בעבודה שכירה".

צבי נתנזון פתח את הברור בקיבוץ לקראת ועידת מפ"ם. השתתפו חברים רבים. הדיון התנהל בעיקר סביב בעיית "המערך" והדעות היו מחולקות, אך הדיון התנהל ברוח טובה וחברית. בחרנו 2 צירים למועצה, את יחיעם ויואל דרום.

יהודה שוורצברד, מהקבה"א, בא לקיבוץ להסביר את התקנון החדש של הקיבוץ שסוכם בין התנועות הקיבוציות ומנהל האגודות השיתופיות, ויובא כחוק לדיון בכנסת. התקנון אושר ע"י הקיבוץ.

העיתונאי יאיר קוטלר פרסם בעיתונות שורת מאמרים על התנועה הקיבוצית, בדרך כלל תוך עוינות לקיבוץ ועיוותים רבים בתיאור העובדות. ובכל זאת ישנן גם עובדות נכונות, שבאם יתרבו בקיבוצים צפויה סכנה גדולה

לעתיידנו. נחום מגיב במאמר בעלון על מאמריו של קוטלר, המתאר תחת הכותרת "גרישה שווה יותר" מציאות מסוימת בכפר גלעדי, בו "לא שמים" על גבתי "ומצפצפים" על אידיאולוגיה ומעסיקים פועלים שכירים. נחום מגיב: "באם גרישה שווה יותר, הווי אומר הקיבוץ שווה פחות, ובאין אידיאולוגיה, ז.א. אין חזון ומטרה, לא יתקיים קיבוץ, ושכירים לא יבנו אותו". נחום מנתח את מאמריו של קוטלר ורואה סכנה גדולה בתיאוריו. דו"ח ממועצת מפ"ם מסרו, בחדר אוכל מלא, החברים יואל דרום, יחיעם (נחום ציין שליחיעם היה נאום יוצא מהכלל), נחום ומתתיהו.

צבי קרן, רכז ועדת התרבות, מפרסם את התוכנית השבועית והחודשית של פעולות הועדה, ויש לציין שהתוכניות

צבי קרן מנצח

עשירות ומעניינות.

הקיבוץ שולח מכתב תנחומים לירקונה על מות שמעון מקלר. שמעון מקלר היה ידיד אמת של הקיבוץ, וכנציג הסוכנות היהודית ליווה אותנו מהיום הראשון של בואנו לכפר מנחם ועד ליומו האחרון, במסירות בלתי רגילה, ובדאגה רבה ממש של רבים מחברינו.

בדיון על קליטת חברים ומועמדים חדשים, התפתח מחדש הוויכוח על הצבעות חשאיות. חברים רבים תבעו הצבעה חשאית לא רק בעניינים אישיים, אלא גם בהצבעה על קליטת חברים וגם בסעיפים נוספים. הוחלט שהמזכירות תכין דיון מיוחד בנושא זה.

חודש החוג לכלכלה הקיבוצית וגם הכללית, בהדרכתו של מתס.

נחום סוקר את המועצה האחרונה של מפ"ם, אשר לדעתו שמה סוף פסוק לויכוח על יחסנו לברית המועצות, והחליטה שמפ"ם היא מפלגה סוציאליסטית עצמאית ולא תלויה באף גורם שמחוצה לה. אך עיקר מאמרו מוקדש לבעיית הצעירים ויחסם למפ"ם ולאידאולוגיה. הוא יוצא נגד ההכללה שכל הצעירים לא מעניינת אותם מפ"ם. למועצה באו למעלה מ-100 צעירים והוא נפגש עם צעירים רבים אשר מזדהים עם מפ"ם ופעילים למענה. לדעתו אין קיבוץ שאין בו צעירים שאכפת להם גורל המדינה והארץ. מה שדרוש זהו ארגון יותר חזק ומסור במרכז המפלגה, שיטפל בהסברה מעמיקה יותר וארגון פעיל יותר בין הצעירים.

התפרסמה חוברת של סיכומי עבודה בתשל"א. חוברת מלאת מספרים בכל ענף וענף והמשק כולו. החוברת מלווה בהקדמה של מתס המסבירה את התהליכים העוברים על הקיבוץ, שמספרים אלה מבטאים אותם. לעיל הבאנו תמצית המסקנות הנובעות ממספרים אלה.

יואל דרום מקדיש מאמר שבחים לארכיון שלנו המנוהל ע"י רחל'ה. הוא מציין, שהיסטוריה היא היסטוריה של ההיסטוריונים והשקפתם, אך ממצאי ההיסטוריה הגולמיים, כפי שהם, נמצאים בארכיון. הארכיון מסודר יפה מאד, מדורים מדורים, וקל מאד למצוא את החומר הדרוש לך למען תיאור או סיפור אירוע היסטורי שרצונך לכתוב עליו.

זו גם הזדמנות לנו, כותב "תולדות כפר מנחם", להצטרף לדעת יואל, להודות לעובדי הארכיון על עזרתם הרבה, ולומר שבלעדי הארכיון לא היה מופיע הספר ולא היה קם המפעל הזה, שנקרא "כתיבת תולדות כפר מנחם", שבעיני הוא חשוב מאד.

הארכיון, בעקבות "יום הולדת הקיבוץ", מביא רשימה של חבר מהקבוצה יוצאת אמריקה, מיום 14.5.40, על חמש שנים שעברו על הקבוצה מאז הצטרפותם, עוד בהדר, לקיבוץ "אמריקה-כרית". רשימה מעניינת על מה חשבו חברינו האמריקנים בימים ההם.

שיחת הקיבוץ מיום 11.12.71 הייתה מוקדשת לנושא: התפתחות המשק הקיבוצי. פתח את הדיון קובה וילן מנגבה. בשיחה הערה שהתפתחה השתתפו מתתיהו, שלמה א., איצל, ברוך, אברהמ'ל ויענקל'ה. ציר הוויכוח -

עבודה שכירה, משקל החקלאות והתעשייה במבנה המשק, ירידת רווחיות החקלאות ועליית רמת החיים במשק הקיבוצי, מהות רמת חיים זו וזכות העדיפות הניתנת לה.

ועדת חברים קבע נוהג לחלק שי ליום הולדת של החבר בהגיעו למספר "עגול". בהזדמנות זו פרסמה את הסטטיסטיקה הבאה: בני 30 - 9 חברים, בני 40 - חבר אחד, בני 50 - 18 חברים, ובני 60 - 15 חברים.

נסיים את הפרק הזה, האחרון שבחלק הרביעי, העשור הרביעי, של תולדות כפר מנחם, בסקירתו של צבי קרן, רכז ועדת התרבות, על השפע הרב של פעולות תרבות בשנה החולפת. אכן, כל הכבוד לחיים תרבותיים-חברתיים שקיימנו בשנת ה-40 לקיום קיבוצנו.